శ్రీ రస్తు.

సత్యవిజయము.

అను

నామాంతరముగలశుద్ధాంధ్రనిర్వచనహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

ఇది

కులాలకులుండును, ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధురీణుండును,

ప్రస్తుతము అనంతపుర మండలములోని పెనుగొండ

పురనివాసియునగు,

అయ్యనకోట పార్థసారథి శ్రేష్ఠి

విరచితము.

మొదటికూర్పు

బళ్ళారి డి. వి. క్రిష్ణక్ అండుకంపెనివారి
రమావిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపంబడియె.

1897.

దీనివెల రూ ౧—౦—౦ అంచెకూలి ౦—౨.

[All rights reserved.]

OPINIONS OF THE PRESS
AND
PUNDITS.

శ్రీసత్యవిజయకృతివిమర్శనము.

—*శ్రీ యాంధ్రభాషా సంజీవని.*—

చెన్నపురి — హేవిళంబినామ సం॥ జ్యేష్ఠమాసము.

సత్యవిజయము — ఇదియొకయచ్చతెలుఁగుపద్యకావ్యము. ఇద్ది, అనంతపుర మండలములోని పెనుగొండలోనుండెడు, మ॥రా॥రా॥శ్రీ, అయ్యనకోట. పార్థసారథిసెట్టిగారిచే రచింపఁబడినది. ఈయది మిక్కిలిచక్కఁగానున్నది. ఇయ్యది సర్వకళాశాలాధ్యక్షులు వీక్షించిరేని, బి. ఏ. పట్టపరీక్షకుం దెలుఁగునఁబఱనీయగ్రంథముగా నిర్ణయింతురనియెంతుము.

సీ॥ కబ్బమచ్చతెలుంగుగంగడు నొప్పెడుసత్యవిజయనామ సముచితంబు। ఘనహరిశ్చంద్రసత్కథపద్యమయమగుఁ బార్థసారథిబాల్యపరిచితంబు। నగుటనియ్యది గనననయ్యెడు నవనీతభాండంబనంగను బ్రబ్బునుబ్బు। భాగ్యవంతులకబ్బుఁబఱకింపఁజవులుబ్బునెఱపజ్ఞానాగ్నినిజమనియెడి। నేయిగొనుదవెడునొక్కరూపాయనిచ్చి। కొనుఁడుచవుకగజనులు పెన్గొండనుండు। నట్టియయ్యనకోట[illegible] క్ష్మఁబరఁగు। పార్థసారథిసెట్టిపౌఢవ్యకృతిని॥

—:o:—

శ్రీఅముద్రితగ్రంథ చింతామణి.

సంపుటము. 10.) నెల్లూరు. జూన్ 1897. (సంచి. 6.

కృతివిమర్శనము.

1\. పెనుగొండలోఁ బ్రస్తుతమునందాంధ్రేయ [illegible] [illegible] మనోహరాభిరామరాజశ్రీ, అయ్యనకోట పార్థసారథి శెట్టిగారిచే రచి

యుంచఁబడిన "సత్యవిజయము" నామాంతరముగల శుద్ధాంధ్రనిర్వచన "హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము" విమర్శనమునకై గ్రంథకర్తగారిచేఁ బంపఁబడి మాకార్యస్థానమలంకరించినందునఁ దుదముట్టఁ బరికించితిమి. ఇక్కవి కులాలకులుఁడు. మా నెల్లూరు పట్టణవాసుఁడు. రాజకీయోద్యోగమునకై పెనుగొండలోఁగాఁపురమున్నవాఁడు. కుమ్మరవారిలోనొకకుమ్మరమొల్లదక్కఁ దక్కినవారెవరును గ్రంథముల వ్రాసినట్లగపడదు. శ్రీమత్తిక్కనగారు నెల్లూరునందు భారతము రచియించుకాలమునఁ గుమ్మరగురునాథుండను నొకరుఁడు లేఖరిగానున్నట్లులోకప్రసిద్ధమైనవదంతియున్నది. అది యటుండనిండు శ్రీపార్థసారథిశ్రేష్ఠిగారీగ్రంథమును మిగుల రమణీయముగ వ్రాసియున్నారు. వీరుశంకరకవి విరచితహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును మాతృకగాఁగొని దీనినిశుద్ధాంధ్రనిర్వచనముగా రచియించియున్నారు. వీరు కొన్నిస్థలములయందు దానినతిక్రమించి మంచిమార్గములం బోయియున్నారు. అర్ధానుస్వారనియమమున్నీడక, రేఫశకట రేఫసాంకర్యములేక, క్త్వార్థకసంధిరాకుండునట్లునియమముగా రచించియున్నారు. శైలితోఁబాటు తెలుఁగుసామెతలనేకములగపడుచున్నవి. శ్లేషగలపద్యములచటచటఁగనంబడుచున్నవి. ఈగ్రంథమునందలి చమత్కారముం జూపుటకు మాయభీష్టము చొప్పున విమర్శించినఁ బ్రతిపద్యమును మరలనిందుఁ బ్రకటింపఁబడవలసియున్నదిగాన నాపద్ధతిని విరమించుచున్నారము.

2. ఈగ్రంథమునందలి తృతీయాశ్వాసమున 205వ మాలినీవృత్తమున "సిరిపడఁతిబోజుంగాచేవరాకాసిగొంగా" యనియున్నది. బోజుంగనవిటుఁడనివిస్పష్టముగదా. సిరిపడఁతిబోజుంగాయను సంబుద్ధిపరముగానని తోఁచుచున్నది. బోజుఁగుశబ్దముభర్తయందుఁ బ్రయోగింపఁబడియుండలేదు. సిరిపడఁతికి విష్ణువుభర్తగానివిటుఁడుగాదుగదా. అచ్చతెలుఁగురామాయణమున బోజుఁగుశబ్దము విటునిపరముగఁబ్రయోగింపఁబడియున్నది. ఎట్లన,

క॥ సిరులచెలిమగనియడుగునఁ। గరమరుదుగఁబొడమిముజ్జగంబులయందున్।
గిరగరికనెఱపుజక్కర। విరిఁబోఁడిబోజుంగపాఁతవేల్పులగొంగా॥

అని ప్రయోగింపఁబడియున్నదిగాన నీపదమునుగుఱించి గ్రంథకర్తగారియభిప్రాయమును [illegible]టకుఁ గుతూహలపడుచున్నారము.

మఱియుఁ బంచమాశ్వాసమున 308వ పద్యము.

క॥ ఎందాఁకఁ బ్రొద్దుజాబిలు। లెందాఁకిఁకఁ బాఁ్రతమినుకులెందాఁక జనం।
బెందాఁకఁ జుక్కలుండునొ। యందాఁకీకబ్బ మెందు నలరుఁ గాతఁ॥

అని యున్నది. దాఁక శబ్దము దనుక యొక్క రూపాంతరముగదా. ఇది ప్రాత ప్రతులలో లేకకళా. నైపద్యమున రెంటంబ్రయోగములగపడుచున్నవి. అం దాఁకీకబ్బము'' అనునపుడు కళగాను దక్కినస్థలముల ద్రుతప్రకృతికములుగాఁ బ్రయోగించుటకుఁగల కారణమును వినఁగోరుచున్నారము. ఈ గ్రంథమున 1189 పద్యములున్నవి. గ్రంథము వెల యంచకూలితోఁ జేరి రు 1—2—0 లు భాషాభిమానులందఱుఁ దప్పక తెప్పించుకొని చదివి గ్రంథకర్తను గౌరవింతురని కోరుచున్నారము.

———:0:———

ప్రభావతి.

కడప 1897సం॥ మే నెల 24 తేది.

సత్యవిజయము:—ఇయ్యది అయ్యనకోట పార్థసారథి శ్రేష్ఠియను కుబాల కులాలంకారునిచే శుద్ధాంధ్రమున నిర్వచనముగ రచియింపంబడినది- ఇక్కవినెల్లూరు శంకరకవికృత హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును మేలుబంతిగఁగొని నిజచమత్కృతిం జేర్చి యిర్దానినై దాశ్వాసములుగ రచియించినాఁడు- శ్రీమద్రామాయణము నాంధ్రమున రచియించిన మొల్ల అను నిక్కులపుగరితకు యిప్పటివఱకుఁగలిగియున్న నద్వితీయత్వమునకు నిక్క విఘరుండు మానిదెచ్చె- ఆయమ కవిత్వమున ఛందోవ్యాకరణశాస్త్రవిరుద్ధ ప్రయోగములు పలుచోట్లఁ జూపట్టుటంబట్టి యక్కొ అంతవాపికొననాయమయె యీయనగాఁ బుట్టిర వింశజుఁడగుట నీహరిశ్చంద్రుచరిత్రంబున లక్షణముగాను- సరసముగాను రచియించెనా జూపట్టెడు- ఈకవివ్యవహారదశలోఁ దనకుఁగల ఆంగ్లేయ భైషజ్య కర్మసంబంధములగు తొందరలెన్నియున్నను నీకృతిన్వ్రాయుటకవకాశము గలిగించుకొనుట మిగుల శ్లాఘ్యమై యున్నది- ఈయనకుఁ గలయాంధ్రభాషాపాండిత్యమసదృశము- కవితానైపుణ్యమును అర్థసౌలభ్యమును పాకసౌష్ఠవమును నెన్నఁదగియున్నవి- శ్రీకుమారాభ్యుదయ కృతికర్తయు వీరును శ్రీవైష్ణవమతానుసారులయి యున్నను నామతమునందు వారికున్న [illegible] పాతము వీరికిలేనట్లు వారి గ్రంథములో రతిశివసంవాదమున్న, దీనిలో హరిశ్చంద్రుఁడు విశ్వేశ్వరు నిదర్శించుపట్టును జూచినవారికి విస్పష్టమగు- మఱియులోకోక్తులను నా

నము గ నిమిడించుకొను నేర్పు వీరియందు లెస్సగా గనుపడుచున్నది- దీని వచనము ... శ్వాసములోని శుద్ధనిరోష్ఠ్యసీసము- కందగర్భితమణిగణనికరము వీనిం జూడ వీరికి చిత్రబంధకవితానైపుణియును గలిగినట్లు తెలియుచున్నది- అప్పకవిమతము ననుసరించి యితని గ్రంథము నిరసించువారికి గాకపోయినను నిష్పక్షపాతబుద్ధిం జూచువారికి మాత్రమీ ప్రబంధ మధునాతన గ్రంథములలో వన్నె మిగులుచున్నట్లు గనుపట్టక పోదు

—————:o.—————

ఆంధ్రప్రకాశిక.

చెన్నపురి.— 1897 సం॥ ఏప్రేలు 1వ తేది

దీనిని రచియించినకవి అయ్యనకోట పార్థసారథిశెట్టి. యీతండు కులాలకుడు ఇప్పుడు పెనుగొండలో హూణవైద్యమును చేయుచుండువాండు- యిదివఱకెందఱో కవులు పూర్వికులు నాధునికులుంగూడ నీసర్వోత్కృష్టంబగు సత్యహరిశ్చంద్రుని కథను పురాణమువలెను ప్రబంధశైలిని నాటకముగను రచియించియున్నారు. అందు శంకరకవి విరచితంబగు హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము మొదటిది- దీనియందలి శైలి పురాణశైలిగానుండును. ఈసత్యవిజయము నందలి శైలి యన్ననో ప్రబంధపఙ్క్తిం బోలంగియున్నది- ఇందలి కథాభాగము "ఆబాలగోపాలము" మనకుం దెలిసినదియయినను దీనికీకవి తేటయగు నచ్చతెలుగున పనకవితా చాతురీధురీణతవలన హృదయరంజకముగ రచియించి యుండుటంబట్టి ఈగ్రంథమెంతయుం జదువందగియున్నది. ఇతనికవిత్వము సులలితము- అచ్చతెలుంగుగనుండవలయునని యు సర్వోచనముగానుండవలయునని యుం గట్టుబాటేర్పఱచుకొనినను గ్రంథము మొక్కసడక బహుశ్లాఘ్యతరముగానున్నది- కొంచెము పురాతనకవులవలెగా కయీనాయకునికవి పురాధిపష్టాదశవర్ణనలయందు నమితముగ దేలిపోలయకనము మోహితంబులగు శబ్దార్థాదియలంకారంబులం గొన్నిటిని మాత్రమే మితముగం బ్రయోగించి నూతనములగు నుపమానాదులం గల్పించి యెంతయు రమణీయముగం జేసియున్నారు- మొట్టమొదటిదియగు నింద్రప్రభారంగమును వసిష్ఠవిశ్వామిత్రులకోపాటోపంబులను జక్కగ వ్రాసియున్నారు- ఇక్కడ కథాభాగమునకందు హరి వీరేశలింగము పంతులుగారిచే వ్రాయంబడిన హరిశ్చంద్రనాటకము నందలి మొదటియంకమునం బోలి

యున్నది వేఁటవర్ణన పెద్దనగారి వర్ణనవలెనున్నది- రెండవయాశ్వాసము అలంకారభూయిష్ఠమయి రసికజనమనోభిరామంబుగనున్నది- అయిన నీగ్రంథమునం దెల్లయుత్తమోత్తమంబగు భాగము నాలుగైదవ యాశ్వాసంబులేయని నొక్కి వక్కాణింపఁదగియున్నవి- ఇందు శోకరసంబు అమితంబు- భీభత్స భయానకరసంబులు చెలువొందియుండుటంబట్టియు లోకోక్తులనేకములు సమయోచితంబుగఁ బ్రయోగింపఁబడుటబట్టియు చంద్రమతిహరిశ్చంద్రులయొక్క దుఃఖము కఠినచిత్తుల మనసులంగూడఁ గరగించునంతటి స్వాభావికముగనున్నది. కాలకౌశికుని కఠినస్వభావము మిగుల ననహ్యముగనుండునటుల కవిబాగుగ వ్రాసియున్నాఁడు- ఈకవి యొక్క కవితామాధుర్యప్రాశస్త్యంబులఁ బ్రకటింపనీయొక్క గ్రంథమే చాలును. చదువఁ జదువనితనివాక్కు నిరర్గళమై క్లిష్టరహితమై సొంపుగనియున్నది, ఇతండీయచ్చ తెలుఁగునందు యమకములను వృత్తములను దండకమును సహజముగనుండునటుల కవనము చేసినరీతియెంతయుఁ బొగడఁదగియున్నది- అంత్యప్రాసములును ముక్తపదగ్రస్థములును గాక శ్లేషాద్యర్థాలంకారములచే నీకవితయను బాలికారత్నమున లంకరించియున్నాఁడు- ఈయనకవిత్వమునందెల్లెడల సురమణీయంబులగు పద్యంబులనేకంబులచ్చటచ్చటఁ గానవచ్చెడి.

---:o:---

శశిలేఖ.

చెన్నపురి. 1897సం॥ మేనెల 4వ తేది.

సత్యవిజయము అను నామాంతరము గలశుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును కులాలకులుండును, ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మ చాతురీ ధురీణుండును ప్రస్తుతము అనంతపురమండలములోని పెనుగొండపురనివాసియునగు మ॥రా॥శ్రీ అయ్యనకోట పార్థసారథిశ్రేష్ఠిగారిచే వ్రాయంబడి మాకార్యస్థానమున కనుపంబడినది- హరిశ్చంద్రకథమనదేశములో నెల్లవారికిందెలిసినదై నందున దీనిగురించి వ్రాయవలసిన యవసరమంతగాలేదు- పాకము సరసముగానున్నది- సెట్టిగారికౌశలమును జూపుకొన్నిపద్యములనిటముద్రించితిమి.

గీ॥ పాలబుగ్గలు చేరెల క్రాలుగనులు। ములకహూఁకటులపరంజితకుకుటాడలు।
సిగ్గెయుంగనిసిఋఁదులుఁ జిన్నినగవు। లలరనడచెడుఁబడితప్పటడుగులిడుచు॥

గీ॥ అలవసిష్ఠునిపద్దేటఁగలిపి పేరు। వడసెదనటంచుఁదలఁచిన, “వడ్డియాన।
మొదలుచెఱచె” నన్నట్లు నా మొదటిపలుకు। ప్రతిన కేచేటు నేఁడు పాల్పడఁగనయ్యె॥

క॥ మగవారికంటె మగువలు। తెగువన్ వెసనాఱురెట్లు దేరుదురనిచె।
ప్పఁగఁబెద్దలకడవింటిని। దగనీయెడనద్దినేఁడు తా రాణించెన్॥

సెట్టిగారు ఆస్పిటల్ అస్సిస్టెంటుపనులంజూచుచు, ఆంధ్రభాషమీఁదయింతయభిమానముంగలిగి గ్రంథరచనకువ్యవధికలిగించుకొనిన దెంతయుశ్లాఘనీయము. గొప్పయుద్యోగములందుండువారికినీభాషయందిట్టి యభిమానముండినచో నిదివన్నెకెక్కు ననుటకు సందేహము లేదు.

———:o:———

ఆంధ్రభాషయందుశబ్దసామగ్రియత్యల్పమగుట- గ్రంథములరచించుటమిగులకష్టముగనుండును; అయినను నీగ్రంథము బహుశ్లాఘాపాత్రముగ నిర్వహింపఁబడియున్నది,

2. శైలి:—ప్రశస్తములు- కవిసమయసిద్ధములు- మృదుమధురములు-సందర్భోచితభావరసోత్పాదకములు- విస్పష్టార్థసూచకములు- నగు, శబ్దములు, సమాసములు, వాక్యములుంగలిగి హృద్యములగు పద్యములచే నిర్దుష్టభాషాభూయిష్ఠంబును, కదళీపాకవిపాకమహితంబును, శయ్యార్థచిత్ర- శబ్దచిత్ర, స్వభావోక్త్యాదికాభిరామంబును నై మిగులసొంపుసంపాదించుచున్నయది. ఈయంశములకన్నిటికి నీగ్రంథమునుండి యనేకోదాహరణములం జూపవచ్చును- గ్రంథమునుశ్రద్ధతోఁజదువనవకాశములేనివారలు,సులభముగఁజూడనవకాశముగలుగునట్లు- కొన్నిటినిమాత్రమిటఁజూపుచున్నాను- పరిశీలింపుఁడు.

విషయము.	ఆశ్వాసము		పద్యసంఖ్య.
1. శైలి:—	1	...	54- 55- 149-160- 169-170.
	2	...	14-26-74-101-103-105-110-130-131-148-165-177-183-186-193-198
	3	...	4- 18- 126- 160- 173- 193.

	4	... 4-5-14-19-69-76-83-103-104-149-193-208.
	5	... 29-32-33-36-37-45-57-76-114-145 243-253.
2. శయ్య.	1	... 119.
	2	101-103-106-125-129-130-131-172-177
3. శబ్దచిత్రము	1	... 129-170.
	2	... 29-54-55-101-103-149-165-239.
	3	... 158-188.
	4	... 19-76-257.
	5	... 86-94-106-153.
4. అర్థచిత్రము	1	... 1-50-51-61.
	5	... 113.
5 స్వభావోక్తి	2	... 17-130-163.
	4	... 115-169-180.
	5	... 18.

3 కవిత్వధారనిరర్గళప్రచారంబై విలసిల్లుచున్నయది- పద్యములు ప్రయత్నపూర్వకంబుగఁగూర్చఁబడినవిగాఁదోఁపవు- శబ్దములు- తాముగాఁదమతమ నెలవులనెలకొని, పద్యములుగా నేర్పడి, కవికిస్ఫురించినవోయను భ్రమకలుగుచున్నది.

4. అల్లికబిగియనన్యసామాన్యంబై విరాజిల్లుచున్నది- మొదటిమూఁడాశ్వాసములయందలి పద్యములు ప్రౌఢమృదుతరబంధములుగాను, తక్కినరెండాశ్వాసములయందలి పద్యములు ప్రౌఢతర- మృదుబంధములుగాను దోఁచుచున్నవి.

5. గణవైరళ్యంబును- యతిప్రాససౌలభ్యంబును గ్రంథంబునందంతటనేక రీతిగానిండి, యత్యంతహృదయంగమములై యున్నవి.

6. శబ్దసామగ్రియన్ననో- యాంధ్రశబ్దగ్రాహ్యమే- [illegible]కృతసగ్రాహ్యమనిరూఢిగాఁజెప్పవచ్చును.

7. ఇతరశుద్ధాంధ్రగ్రంథకర్తలవలెఁగాక, యీకవి తనగ్రంథము ననిరంకుశ కవితాపాండిత్యసూచకములగు ననేకవృత్తములను రచించియున్నాఁడు యిది మిగులశ్లాఘనీయ్యము.

8. ఈగ్రంథమిది వఱకుఁగల శుద్ధాంధ్రగ్రంథములకెక్కువయని - కాని - తక్కువయని కాని వివరించుటకుం దగిన తారతమ్యపరిజ్ఞానము నాకు లేకున్నను, వానితోనిది సర్వవిధములఁ దులఁదూఁగఁజాలియున్నదని మాత్రము నేను నొక్కివక్కాణింపఁగలను.

9. ఈకవి - నణ - ప్రాసమైత్రి నంగీకరించియున్నాఁడు (2 యాశ్వాసమున 209 పద్యము) - ఇది ప్రమాదవశమునఁ గలిగియుండవచ్చును, మతాంతరమని భావించిన దోషముండదు,

10. కొన్నిపద్యములయందుఁ బాదాదిని అర్థానుస్వారములును పఁబడియున్నవి. (1ఆశ్వాసము 121-125-138, 2ఆశ్వాసము 18-19) ఇవి యచ్చుతప్పులుగా నుండవచ్చును. కొందఱిది సరియని భావించి యుండునట్లుం దెలియ వచ్చుచున్నది. పూర్ణార్థబిందువులు, అన్వర్థమగు - అనుస్వార నామము కలవి - వాఁడు - వీఁడు మొదలగు శబ్దములయందదియే యక్షరము ననుసరించి పలుకఁబడునదియు సువ్యక్తము కాకున్నను, అతఁడు, ఇతఁడు - మొదలగు వానియందది పూర్ణబిందువై, తకారమున మనసరించి యుచ్చరింపఁబడి, యాతకారమును గురువర్ణముగాఁ జేయుచున్నది. ఇందువలననీయనుస్వారములు వెనుకటియక్షరములననుసరించి యేయుండునని చెప్పనగు - ఈకారణముచే నట్టియర్థానుస్వారములు పాదాంతములయందు నిలువఁదగి యుండునుగాని పాదాదియందు నిలువవు.

రొద్దము హనుమంతరావు,
ప్లీడరు, పెనుగొండ.

———:O:———

సీ॥ జల్లిపదంబిడకల్లుపథంబునఁ దెల్లమిఁ జనునచ్చఁదెలుఁగులందుఁ। దొలికవివర్ణన
ల్దాలఁగకవానికిన్వన్నెవెట్టునవీనవర్ణనలను। బాకశయ్యారసభావముల్దఱుఁగని
శబ్దచిత్రార్థపాష్కల్యములను। దోషంబులేశముద్దారయనివ్యాకృతినలయలం
కృతిలక్షణానుకృతుల.। కృతులకేకాకకృతులిటుకృతములగునె। యగునుగద
పార్థసారథియగుటఁదనకు। సత్యపూర్వవిజయపరిష్కర్తయగుచు। మఱిసదార్జ
నకీర్తిచేమలయానగుట॥

పంచాంగం. దేవరాజపెరుమాళ్,
తెలుఁగు పండితుఁడు,
S. P. G. College Vepery, Madras.

శ్రీలక్ష్మీనృసింహాయనమః.

క॥ అయ్యానకోటాన్వయభవుఁ। డయ్యనవద్యగుణమణిగణాప్తిన్ సిరిగ।
న్నయ్యానగుపార్థసారథి। యయ్యనడపె సత్యవిజయ మచ్చతెనుఁగున౯॥

క॥ సత్యహరిశ్చంద్రకథ౯। సత్యాధిపసత్యధీశసత్యపులకృప౯।
సత్యవిజయమనుపేర౯। సత్యాచ్ఛాంధ్రోక్తిఁ బార్థసారథి సెప్పె౯॥

క॥ ధరశుద్ధాంధ్రగ్రంథము। లరుదగుటం జేసి కవులకక్కుఱబ్బమ్ముల్।
విరచించుశక్తిలక్ష్మీ। నరసింహుఁడొసంగుగాత నవసత్కరుణ౯॥

గంజాముమండలము
పర్లాకిమిడి.

ఇట్లు,
మచ్చ- వేంకటకవి.

19—4—1897. శ్రీశుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్వచనకుశచరిత్రాద్యనేక గ్రంథకర్త.

సీ॥ ముచ్చటగానున్నదచ్చతెనుంగిది, కతయన్నఁబుణ్యంపుఁగలిమి కాదె। పదము
లన్నొరసాస్పదములు, భావంబు భావరంజనమయి వఱలుచుండు। శబ్దాద్య
లంకారసారస్యమునమించు నర్థగౌరవతచే నధికతఁగను। పద్యపద్యము నం
దుఁబరఁగులోకోక్తులు వృత్త్యనుప్రాసంబు విస్తరిల్లు॥

గీ॥ సారకవిపార్థసారథి భూరికీర్తిఁ। గంటివిదినీవు రాకృతకర్మఫలము।
మించెనీకృతి తెనుఁగునమిన్నయనఁగ। హెచ్చుపల్కననది మొగమిచ్చకమగు॥

క॥ ధాత్రిని నీదగుసత్కృతి। చిత్రచమత్కృతులవెలసి చెల్వొందుక్రియ౯।
మిత్రమ, నీదగుకీర్తియుఁ। బత్రిరఘునికృపను బ్రబలి ప్రస్తుతికెక్కు౯॥

బళ్ళారి,

కోలాచలం శ్రీనివాసరావు,
2వ గ్రేడు ప్లీడరు.

సుధీరత్నమా॥

భవత్ప్రేషితంబగు సత్యవిజయంబను నామాంతరంబుచేఁ గ్రాలెడు శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబను కావ్యరత్నంబు నేనంది సంతసించితి. అదిమృదుమధురపదసందర్భములుగలిగి చక్కనిస్వభావోక్త్యలంకారములచేతను, మహాకావ్యోచితవర్ణనలచేతను శ్లాఘ్యతరమగు కవిత్వధారలచేతను జెన్నొంది తెలగనార్య కూచిమంచితిమ్మకవి వరులకవిత్వము ననుకరింపుచున్నయది. ఇట్టిశు

ద్ధాంధ్రగ్రంథములఁగి. లా. శాలాధిపతులు ప్రథమశాస్త్రపరీక్షకుం బఠనీయములుగ నేర్పఱచుటొప్పగునని నాయభిప్రాయము.

బళ్ళారి.

ఇట్లు తమ నెచ్చెలి,
శ్యామజి. ఆనందరావు.

———:o:———

సన్మార్గబోధిని.

Bellary, 28th August 1897.

REVIEW.

ఓం.

ఈ యిహలోకమునందు మానవుల కనుభవింపదగిన యానందములలో కావ్యామృతరస పానానందము ముఖ్యమని యార్యులుచెప్పియున్నారు. అటు లుండ, ఈ సత్యవిజయంబను గ్రంథపఠనముచేత యట్టిఆనందమును పొందుదు మోయను సందియంబువలదు. ఏలయనదీనినిరచించిన మ-రా-శ్రీ, (I. Parthasarathy Chetty) అ. పార్థసారథిశెట్టి అనువారు, సర్వజనానందకముగా జేసినవారేగాని తనపాండిత్యమును లోకమునకు వెల్లడిజేయపూనుకొన్నవారు కారు. ఈ భావము ఈ కృతినిపఠించిన తెలియఁదగును. ఇందుకు నిదర్శన మీగ్రంథమును పామరజనులకుఁదెలియునటుల వ్రాసియుండడమే. ఈగ్రంథము నందలి పదలాలిత్యము, పాకసైలక్షణ్యము, శబ్దసౌష్ఠవంబు లత్తద్ఘట్టోచితానా ద్యశానవద్యషేక పదాద్యభినివేశ చాతుర్య సాహిత్యము, తత్తద్వర్ణన సందర్భ సముచిత సాభిప్రాయ పద్యములును గొనియాడదగియున్నవి. ఇందుకు నిదర్శనములైన నీక్రింద కొన్నిపద్యములు వ్రాయబూనెదము.

సీ॥ కడిమిరావులుదండ నడరనుంటిమి కానఁగడిమిరావులుదండ నడరఁగలిగె।
నెత్తమ్ములఁదలిర్ప నేర్చియుంటిమి కాన నెత్తమ్ములఁదలిర్ప నేర్పుగ[illegible]। వే
గులుగనుసన్న వెలయనుంటిమి కాన వేఁగులుగనుసన్న వెలయఁగలిగె।
లేఁకలుదరిఁగ్రాలు వీఁకనుంటిమి కాన లేకలుదరిఁగ్రాలువీకగలిగెఁ।
[illegible]రైపైదరమస్తోకకంబుపవవిఁ। దొలఁగివచ్చియు నయ్యదిగలిగె మగుడ।
నసు[illegible]పుంజలుకుల నసుఁగుఁజెలియ। నడజడిదొలంగ నడజడినుడిపి మఱియు॥

సీ॥ కేరడాలార నీటిజక్కులలార మీరైనఁజూపరే నాముద్దుపాపనిందు। దరులార
చెంచుసోదరులార మీరైననరయరే ననుగన్నయనుఁగునిందు। మెకములార రే
యిద్రిమ్మరులార మీరయినఁగానరే నామేలికందునిందు। గడులార మెకపుసం
గడులార మీరయినఁగంటిరే నాకూర్మికొన్నునిందు॥ కొమ్మలార నిరాబారికొ
మ్మలార। మావులార నెఱాగాడ్పుమావులార। దారులార జగాజడదారులార।
ఏడనున్నాఁడొ యెఱిగింపరేకొమారు॥

సీ॥ పసురాకుతలిమంబుఁ బిన్నబుచ్చెడు నీదునును గేలు గవకె యిప్పెనపుగంట్లు।
నెత్తమ్మితూండ్లమన్నింపనిసిదుకై దండలకాయిట్టిదడపుగట్లు। పూదుమారంబిం
తపాలయనోర్వనిసిదు నంజలకాయిట్టియరిదిత్రోవ్వు। అలరింతమోవఁ బేరల
యు సీజిగిమేనికాయిట్టి కడిఁదిపగ్గంపుటురులు॥ అనయమునవశ్యనై నిండ్లనం
తిపురిని। గలిమిమెలఁగెడు నీకెయీవెలుచపాటు। కటకటాయల్ల తొలిజన్ని
గట్టువాఁత్రఁ। దరమెతప్పింపఁ బుడమినెవ్వరికి నేని॥

చ॥ అనియనిఁదీయువాని ననునారయరేయని వేఁడువానిఁజి। వ్వనుబుబునంటు
వానిఁగయివాలిడకే మఱువానిఁబ్రోవఁగాఁ। జనుపడు నేను సేఁదరయంబైద
దలి, నందున-నాతి, సేతెఱం। గునఁగొలనాక యిక్కడిఁదికొంతమునన్ దెగ
టార్తునక్కటా॥

ఉ॥ ఏటికివేల్పుఁ బేనికడకేగితి, నేగితిఁ బో, యతండునం। దేటికినిక్కువంబుపలుకై
తెనొ, యత్తెనుబో, వసిష్ఠుఁడం। దేటికి వీనినెక్కువగనెంచెనొ, యెంచెనుబో,
యెఱుంగకే। నేటికినామికన్ బ్రతిననెన్నితిఁ గల్లరివీనిఁజేయఁగన్॥

తాత్కాలికపు స్థితినిఁబట్టిచూచిన భూమండలమంతయు రాజభాషయైన హూణభాషాచ్ఛాదనమై యున్నదనుట తెల్లంబైనవిషయము. హిందువులు మన స్వదేశభాషలయిన ఆంధ్రద్రవిడము మొదలయిన భాషాపఠనములను మూలకుఁద్రోచి, విశేషముగా తమయొక్కయు, తమసంతానములయొక్కయు కుశలత్వమును హూణభాషాభివృద్ధియందే తనమాతనువిడిచిపెట్టి లంజ తల్లినిగౌరవించురీతి, ఉపయోగపరచుచున్నారు. ఇటువంటికాలములో ఈ సత్యవిజయంబను గ్రంథంబుబయలుపడినది ఆశ్చర్యమయినఅంశమై కొనియాడదగియున్నది. పూర్వపుకవీశ్వరులచేత రచియింపబడిన అన్ని కావ్యములలో శుద్ధాంధ్రమైన రచియింపబడినవాటిసంఖ్య మిక్కిలికొంచము వాటిలో నిర్వచనరూపముగా నుండునవి లేనేలేవనితోచుచున్నది. ఇప్పుడుండు శుద్ధాంధ్రకావ్యములన్నియు

ఆధునిక కవులచేత రచింపఁబడినవి. అటుండ ఈ గ్రంథము శుద్ధాంధ్రనిర్వచన రూపమై వ్రాసియుండుటనుబట్టి ఈ గ్రంథకర్త వాణీకటాక్షమును బొందినవారై నెగడువారుగానున్నారు. వీరివంటివారు యింకకొందరు శ్రమపడి మనస్వదేశభాషలను అభివృద్ధిచేయుదురని నమ్మియున్నాము. పాపీచిరాయుః, సుకృతీ గతాయుః అనుటకు విరోధముగా, విశ్వాత్మకుడయిన యాపరమాత్మ, ఈసత్యవిజయపు గ్రంథకర్తలయిన మ-రా-శ్రీ. పార్థసారధిశెట్టిగారికి ఆరోగ్యములనిచ్చి యిటువంటి గ్రంథములనింకయు ననేకము వ్రాసి లోకమునకుపకారమొనర్చి, యెల్లర స్వదేశాభిలాషులుగఁజేయుటకు ప్రోద్బలపరచవలెనని ఆ పరమాత్మనుగూర్చి వందనములొనర్చుచున్నాము.

C. R. N,
Bellary.

— * శ్రీమతే రామానుజాయ నమః * —

ఉత్పలమాలిక

శ్రేష్ఠకవిత్వనవ్యమణిసింధువతంసము పార్థసారథి
శ్రేష్ఠికృతంబుఁ దత్కవివరేణ్యసమర్పితకావ్యసన్మణి|
ప్రేష్ఠముఁ గేవలాంధ్రమునరీణవచోవిభవాతిరేకబృం
దిష్ఠము నందినందితమతిన్ సరవిన్ బఠియించినాఁడనే|
నిష్ఠను దత్ప్రబంధమకనిష్ఠమనస్కృతి నాదినుండి ప్రా
జిష్ఠము సాధువృత్తతతిచే స్తవనీయగుణక్రియాళిభూ
యిష్ఠము చిత్రచిత్రతరనైకవిధావృతసద్రసాళిబం
హిష్ఠము సౌమనస్యజనతేడితభాస్వదలంక్రియాళిబృం
దిష్ఠము చూడఁజూడఁగ ప్రదిష్ఠమనోహరవాక్యపుంజసా|
దిష్ఠము బంధరీతులఁ బ్రభిష్ఠము గర్భకవిత్వనైపుణీ|
స్పష్ఠము దోషరాశికిదవిష్ఠము చిత్రకవిత్వచాతురీ|
ధైష్ఠము శ్రీవిలక్షణసుశిక్షితశిష్టప్రయోగయోగవ|
క్లిష్ఠము ధీభ్రశిష్ఠసాంతరీతి నిలక్షణలక్ష్యకోటనా|
ల్పిష్ఠము పాతకాళికిఁ బ్రదిష్ఠమటంచుఁ దలంచువాఁడ శ్రే|
పిష్ఠప్రథావిధానవయవిష్ఠగతిన్ సుధురీణమార్య నే|
దిష్ఠ చరిష్ణువాటను బ్రతిష్ఠఁ గనన్ ధరనందియుంటె, క్షో|

విష్ఠగుణాంకులై తమప్రతిష్ఠకుఁ గాఁబరకావ్యభూషణల్।
నిష్ఠురవృత్తిఁ జేయునవినీతులు లేనివిశిష్టశిష్టనల్।
గోష్ఠులవాసివన్నెఁగని తోరముగాఁ గధరిత్రిపై నిదా।
ష్ఠిష్ఠశుభంబుఁ గూర్చుఁగవికిన్ గృతిభర్తకృపావశంబునన్॥

కం॥ విశ్వామిత్రుఁడుదక్కఁగ
విశ్వంబున నెవఁడు సత్యవిజయము రోయన్।
విశ్వామిత్రుఁడుదక్కఁగ।
విశ్వంబున నెవఁడు సత్యవిజయము రోయన్॥

ఉ॥ తిమ్మనయాంధ్రసత్కృతులఁదీరిచి కోరిచి నేర్చినట్టిపా। కమ్మున పార్థసారథి జగన్ను
తరితిని దొట్టతొల్తనే। న్వమ్ము గఁజేసికోఁగలిగెఁ జంద్రమతీశుకథన్ వెనుంగుప।
ద్యమ్ములవ్రాసి, సత్యవిజయమ్మనఁ గారికృపావశంబునన్॥

ఇట్లు
సుకవిజనవిధేయుఁడు,
వావిలికొలను సుబ్బరావు.

వైజయంతి. *Septr, & October.* 1897.

కృతివిమర్శనము — సత్యవిజయము.

మ-రా-రా-శ్రీ, అయ్యనకోట పార్థసారథిశ్రేష్ఠిగారిచే రచితమైన సత్యవిజయం బను శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానముఁ దత్కృతికర్తగారివలనం గృతజ్ఞతాపురస్సరంబుగఁ గైకొంటిమి. శుద్ధాంధ్రనిర్వచననియమ వాగురాబంధనంబులకు లోఁబడియునిక్కవి నిజానుపమరచనాపాటవంబు తేఁటవడ నీకృతిమణి నాంధ్రజనులకొనంగికృతార్థులగుటకు సంతసించితిమి ఇక్కావ్యంబునందలి శైలియెంతయు హృద్యంబై వఱలుచున్నది.

వర్తమానకవితిలకస్తుతిపద్యంబిందుం బొడగాంచుచున్నది.

తే॥ ఇప్పటికయీనరులమఱిమెప్పఁగన్న, కందుకూరివీరేశలి[illegible]మునకెరఁగి
పార్వతీశ్వరశాస్త్రికిబత్తిసలిపి, మదినివేంకటరత్నశర్మను దలంతు. పు. 3 ప. 14

అసమానశేముషీవిభవులగు నిక్కవిత్రితయంబును వినుతించు నిప్పద్యంబే కృతికర్తగారియార్జవంబును, గుణాగుణవివేక పరిజ్ఞానవిచక్షణత్వంబుఁ జూపుచున్నది.

తనయోషిద్రత్నంబు నొక్కకటికిపాఱునికివిక్రయించియుఁ దానొక్కచండాలునికి సేవకుండయి శ్మశానవాటినెలకొని నీచవృత్తిఁ జరించుచుండియుఁ ననృతంబు రసనాగ్రంబునఁ బొరయింపనిచ్చగొనక యార్తరక్షకుండగు దేవదేవుండె దిక్కగుంగాత్మని కాలంబుఁ బోఁదట్టు నచ్చండాంశుకులమండనుబిట్టుడికింపఁ దలపోసి యాగాధిపట్టి కట్టిఁడియయి యామహీధవునకుఁ బుత్రవియోగజనిత చింతానలంబును గూర్చియుఁ దనివారందకయాచంద్రమతీసాధ్వికొక్క యపవాదంబు గల్పించి యతనిచేఁ దత్సతీశిరంబుఁ దెగవేయనుంకింపు డామకుండుం డెడందఁగరుణించి యింకనొప్పరికించుట తగదని కడలివెడలికడువడిం జంద్రమతీ రక్షణార్థంబా శ్మశానవాటికకు నేగుదెంచువైఖరి యాక్రించుపద్దెంబుల వర్ణితంబులయ్యె.

మ॥ సిరికిఁ జెప్పఁడు, చిందముఁ గనఁడు, వాసిఁ జుట్టువాలుంగొనం
డరయండొద్దబలంగముఁ, గరుడిడాయఁ జీరఁడొక్కింతయేఁ,
గురులఁ దీర్చుకొనండు, సాల్వొడలఁగిలొక్కల్పండు, కేల్చాఁచుకొం
చరితిఁ జంద్రమతిం ద్రిశంకుచొఉనొయ్యఁ బ్రోవవిచ్చేయుచో.

పు. 199ప 244

ఉ॥ వెన్నునివెంట, లచ్చిసిరివెంటవటారుబలంగమాపయిఁ
బ్రన్ననఁబక్కిఱేఁడు, నటవానిపయిఁ సుడివాలునాబడిఁ
గ్రన్ననఁజిందముఁ మొదలుగాఁగలయత్తెలిదీవివాశమె
వన్నిననివ్వోలఁ వెడలివచ్చెనువచ్చినఁజూచిగుంపులై. ప. 245

క్రీడార్థంబు కాసారంబుఁజొచ్చినకరణీనాథుండున క్రదంష్ట్రావిటంకంబులకుఁజిక్కివిడిపించుకొననేరక ప్రపన్నభావంబు దేఁటపడ నామొసలితోడి పోరుమాని యుచ్చలితశుండాదండుండయి మునిమండలాఖండలాదులకును రక్షకంబులును, నతజనార్తిలతాలవిత్రంబులునగు వైకుంఠవాసుపదకంజంబులం భక్తిపురస్సరంబు[illegible]యాతేఁడి నాచతుర్భుజుండు కరుణించి కరివరదుండయి కాసారతీరంబున నావిర్భవించు ఘట్టంబుననాపోతనామాత్యుఁడు భాగవతపురాణంబున రచించిన పద్యయంబు లిచ్చటజ్ఞప్తికివచ్చుచున్నవి.

ఇట్టి నూతనగ్రంథములఁ బరీక్షలకుఁ బఠనీయంబులుగఁ జేసి తత్కవివ రేణ్యులనింకయుం గావ్యంబులను రచింపఁ బ్రోత్సాహపఱుప మనసర్వకళాశాలాధిపతులు దొరకొందురని కోరెదము.

ఇక్కవివర్యులశైలీ రామణీయకంబుఁ దెలుప నొక కొన్నిపద్యంబుల నిం దుదాహరించెదము.

సీ॥ గొనబుమిఱుఁగనల్లుకొనియున్నపువ్వంపుటీరంబు పడకటిల్లైరహింప
లలిఁగ్రిందఁ బ్రాఁకుమల్లెలపూలజాంపంబు తలిమంపుఁ బాన్పై చెలువుగొలుపఁ
బొన్నగున్నలఁ దివెప్రోవు పెనంగినడంబుపూవిల్తుకయ్యంబుఁ దెలుప
నాగఁగొమ్మలనుఁ గ్రమ్ముచిగురుక్రొమ్ముగ్గులువాడము నైపులకల పొలుపుజూపఁ
దలిరుఁ దిండెలనులిగిల్కుపలుకుగాఁగఁ, జెలఁగుననతేనెసోనపైచెమటగాఁగ
నాలయుపయ్యెరవెడలునిట్టూర్పుగాఁగఁ, గలసిరయా, మనివలంతి కానచెలియు.
పు. 22

చ॥ తఱియనునేతగాఁడు దొలిదానొడఁబడ్డవితంబు వోఁపవి
న్నెఱవసువెన్నెలన్ జిలుఁగుఁ దెల్లని రెంటము నేసి వెండిపూల్
కొఱలఁగనంతటన్ బయఁటకొంగున మేల్జరిఁదమ్మినల్లెనా
వఱలెనుచుక్కలన్ నెలయువాసిగనాకసమందునత్తఱిన్. పు. 29 వ. 164

P. S. CHARLU.

:o:

No. 4, Mallikeswaran Covil Street, Madras,
29th September 1897.

Dear Sir,

I have not had time to read your "Satyavijayam." On receipt of your reminder, I have read portions of it in order to form opinion. I am extremely happy to say with confidence that your work is sweet and readable, possesses much poetical merit, exhibits good taste and highly repays perusal. It is a happy exception to the general run of insipid literature now issuing from the press. The restriction of "Suddhandra" a very unhappy one in the case of other writers generally, one which is held up as an excuse for all short comings, is in your case under perfect and admirable control. In short, I seldom liked contemporary literature, but I like your work very much.

Yours very truly,
(Signed.) V. VENKATARAYA SASTRY,
Senior Sanskrit Pandit, Christian College,
Madras.

Printed at the Rama Vilasa Press :— Bellary.

OPINIONS OF THE PRESS

AND

PUNDITS.

శ్రీ సత్యవిజయకృతివిమర్శనము.

సత్యసాధని.

Madras, 30 November 1897.

గ్రంథవిమర్శనము.

సత్యవిజయము. అను నామాంతరముగల శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము:— ఇయ్యది ప్రస్తుతము (అనంతపుర) కుండలీపుర మండలములోని (పెనుగొండ) బృహచ్ఛిలమునందాంగిలేయ భీషాశాస్త్రమునం దాధునికమన్నీలచే నెన్నికఁగని తద్వృత్తి నవలంబించియుండు కులాలకులావతంసమగు మ-రా-రా-శ్రీ, అయ్యనకోటయను గృహనామముగల పార్థసారధి శ్రేష్ఠిగారిచే మాకు పనుపందిలకించి మంచికైతయని యెన్నితిమిగాన మాయభిమతంబు నొకింత యిటనుగ్గడించెదము. మున్ను కబ్బంపుముల్లెయనందగు మొల్లయు, తిగకంటి పానకీడగు తిక్కన్నగారికి లేఖకులుమెచ్చునట్టి లేఖరియునగు గురునాథుండను పై కవివంశజులగుటంజేసి యిక్కావిక్కృతియొనర్చుట నవీనంబుగాదు. అయినను నీకబ్బంబబ్బురంబై వెలయుచున్నది. అచ్చతెలుంగున శబ్దజాలంబు మిక్కుటంబుగలేనికతన యనేకులు శుద్ధాంధ్రగ్రంథంబులు రచించుటపనిని నాపుకొనిరి. ఇతండికాలంబున శుద్ధాంధ్రగ్రంథంబులన్నిరచించిన వారికన్న వన్నె కెక్కునట్లు రచియించినది యత్యంతశ్లాఘనీయము. మఱియు రాచకార్యంబులందు కాలంబెల్లఁ గడవవలసిన నీతండెంతటి యోపికతోఁదనకుఁ దీరికగానకొంచెపుసేపును

ఊరకపోనీయక సత్కార్యంబులందే వినియోగపఱిచిన వీరి సాహసంబునందఱు నచ్చెరువొందునట్లు చేయుచున్నదిగాన నిక్కవి నెంతయుఁ గొనియాడందగియుండుటంబట్టి దీనినింతటితో విరమించి కవిత్వవిషయముం గూర్చి మా యభిమతంబు-నొకింత ముచ్చటించెదము.

ఇందలి పద్యంబుల యల్లిక ధారాళంబుగను శబ్దవైచిత్రి ప్రకరణానుసరణబద్ధంబుగను, రసంబు సమయానుసారంబుగను, పాకంబు పరిపక్వాంశుమత్ఫలాపాకంబుగను, సందర్భోచిత పదయుక్తంబుగను, అలంకారసంయుతంబుగను, కావ్యజనానుమోదంబుగను, సమ్మిళితంబై చదువఁజదువ నింపు పుట్టించుచున్నది.

ఈకవి పాండిత్యాతిశయంబు నీదిగువనుదహరించిన సత్యవిజయంబునందలి యొక్కపద్యంబువలన దేటపడఁగలదు.

క॥ విన్నకల్లంబునను దఱివెజ్జుమందు।
సూఁదినూఱంగఁ జెవరినపాదరసపు;
గుళికెలనఁ జుక్కలమరెను కూర్చి కలువ।
నిడిన వెన్నయనన్నెలపాడపు దోఁచె॥

ఇట్టినిరుపమ ప్రబంధంబును మనవిద్యాశాఖవారు బి-ఏ-పరీక్షకుఁ బఠనీయ గ్రంథముగానుంతురని నమ్మెదము. మఱియు నిక్కవిమతంబును నీపద్యంబు వలనఁగనుడు ——

సీ॥ తేటమాటలతోడ నీటుగాఁ బనకృతుల్ వ్రాలి పేయమది నెంచి తెలుఁగు నేర్చె।
రాజులసభలలో రాజిల్లగా నెదభావించి యాంగ్లేయభాష నేర్చె।
రోగసంకటములభోగభాగ్యులఁ జేయఁదలపోసి వైద్యంబు నెలమి నేర్చె।
సత్యవాక్ప్రాభవ మసాటింపఁగా సిచె సత్యవిజయకృతి నల్ప నేర్చెఁ॥
గొమరుమీఱఁగ నయ్యనకోట పార్థ।
సారథి శ్రేష్ఠి, శ్రేష్ఠుఁడౌ నవనజనులు।
చేతులారంగ నెత్తంగఁ జేసె పెనార।
శ్రీనివాసాన్వసత్కవి ప్రేమనిటుల॥

——:O:——

46	16	వతి	వలఁతి
48	17	తపసి	తబిసి
49	15	హారుమిటఁ	హూర్కుమిటఁ
56	8	నలవడ	నెలకొన
	23	నింతిఁగొమరునితోఁ	నింతిగొమరులతోఁ
57	7	నష్టువుల	నట్లువల
	18	ప్రోకఁ	పోఁక
58	6	జమిల	జమలి
59	14	నింపునీ	నింపుటీ
60	15	విటుతం	విటతటం
61	3	వాల్చ్యాపులూపులు	వాల్చ్యాపుఁదూపులు
	21	చక్కఁదనము	చక్కఁదనము
65	5	వ్రచ్చెనద	వ్రచ్చెదన
67	2	ఁజేసే	ఁజేసె
74	1	బడంతియుక్తబుసు	బడంతియుక్దబుసు
82	18	వాసిక్	నానల్
88	23	గాళా	గాళి
114	10	వెలివాఁడ	వెలివాడ
	17	టిముత్తి	టముత్తి
115	15,16	కన్దరట	కన్దంట
	22	పసింతోలుక్	పసితోలుక్
118	4	నుంగురాకాసి	న! గున్నెటిరాకాసి
120	17	ముంజదారికెనిం	ముంజదారిచేనిం
122	16	దెవుల	దెవులు
123	22,23	మఱియట్టి కన్నకొమాళ్ళ నూఱ్వురకంటె	కొలముఁబ్రోచెదు వేయికొడుకులకంటెను
128	23	పాలిస్నింపు	పాలిపుస్నింపు
130	8	నన్నయా	నన్నసా
133	19	బడఁజిల్లి	బడఁజల్లి
134	20	వోఁచ	దోఁచి
136	13	ముస్బెట్టి	ముస్బెట్టి
141	7	జయ్యాక్	చాయక్
	12	యేర్చి	యేర్చు
147	10	బావనిత	బాఁపనత
	15	పొరట	పురఁటు

152	15	దనట్టు	దనపట్టు
	23	వెండిమియేటన్	వెండియేమిటన్
156	17	వైట్టవ	వైష్ణవ
	23	చతుథాన్	చతుర్థా
160	14	నయన్వయించు	నయ్యానన్వయించు
162	10	వాఁడపుడు	వాఁడపుడు
164	6	బాగలు	బాగులు
165	17	క్రి	క్రిం
171	6	బాగలు	బాగులు
	13	కంద	కందు
173	10	కందన్	కందున్
174	4	కందను	కందును
177	15	హరిశంద్రుని	హరిశ్చంద్రుని
181	11	బుడతకు	బుడుతకు
183	2	నరతి	నరితి
184	5	తిరుమా	తిరమా
	7	కలయుం	కలయం
	14	కొడకవై	కొడుకవై
	25	ప్రొద్ధుబడి	ప్రొద్దుబడి

—*శ్రీ ర స్తు.*—

సత్య విజయము.

—*శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన కావ్యము.*—

ప్రథమాశ్వాసము.

చ॥ సిరియును నీలయున్ బుడమిసిబ్బితి చెల్వయుఁ గొల్వ మింటిత్రో|
వరులు పరాకుఁ దెల్పఁ దొలిపల్కులకున్ నెలవై తిరంబునై|
పరఁగెడి వాఁడు వీఁడె యని వాకొన వేల్పులు పాలవెల్లిపైఁ|
బెరిమఁ బరుండి ముజ్జగముఁ బెంచెడి మా పెరుమాళ్ళ నెంచెదన్॥ 1

చ॥ కలిగినవాఁడవా, యురవు గల్గి చెలంగితె, తొల్లి నీకొలం|
బిలువడి యేదియో, తెలియ కించుకయున్ ననుఁ గన్న సంద్రుఁడి|
మ్ములనను నీకొసంగితనప్రోల నేడం బొక కొంత నీయఁబే|
ర్వాలసితివంచుఁ దామగని వేడ్కకు నాడెడు లచ్చి నెంచెదన్॥ 2

చ॥ కొలిపెడివింత! నెన్నుదుటఁ గుత్తుక నగ్గి విసంబుఁ గాంతువి|
బ్బలు సెగ కెట్టు లోర్చితని పల్కెడు గుబ్బలికూఁతుఁ గాంచి చ|
ల్వలరొడయండటుండ విను వాఁకను బల్వలి గట్టు పట్టిసే|
కలిమిని వేంద్రమా నెయని, కాలెడు నెకటికంటిబ్రెము కెఱదన్॥ 3

కం॥ అలనాడుసవతిమెయిఁగల। కలువలువాడునని తేజఁగలిగింపర
హిన్। నెలఁదాల్చితీవయనిది। ల్వలదారిన్ గేరుగట్టుపట్టిన్ గొలు
తున్॥ 4

కం॥ తెలిదమ్మిదిమ్మెగద్దియఁ। గొలువైమువ్వేల్పువేల్పుగుబ్బలిదాల్పున్
నలుమొగములఁదొలిపలుకుల। కలిమిన్ దగఁబొగడుజన్నిగట్టున్
దలఁతున్॥ 5

ఉ॥ కూరిమిపట్టి! నీవెలఁదికోటజికంబిఁకఁజాలు, మాటలన్।
జీరిబిటారిపాటునసి చేపడుఁబల్గురినోళ్ళనంచులో।
వేరమునల్వకున్ దెలుపు వెన్నునియన్నవఁగాంచిచాలునీ।
తీరననాతరంబెయనిదెప్పెడివిద్దెలచాననెన్నెదన్॥ 6

చ॥ తరలకతల్లిమాటవినితజ్ఞవదాఁటితినంచుఁదండ్రియు।
ర్వరకునుసూడుఁబూన్పనరుపున్ గనియామెపటాణిసింగమై।
పరఁగఁగగౌరుమోమిడెనుబాపు రెనాకనిమిత్తిగొంగకున్।
గరముఁదలంకిమ్రొక్కు- వెనకయ్యఁదలంచెదనిచ్చనిచ్చలున్॥ 7

సీ॥ ఎవ్వాఁడుచిన్నప్పుడెలమిఁబండనియెన్నినింగిమానికము వేమ్రింగ
ఁజూచె। ఎవ్వాఁడుతొవలరాయిడికాని చూలికిఁబడయనిబలునండ
నడరఁగూర్చె। ఎవ్వాఁడుమున్నీటినెటికాల్వగదాఁటి కడిమిసోఁ
కులప్రోలుఁగాల్చివచ్చె. ఎవ్వాఁడుతనకూర్మియేలికతమ్మునిమనుప
వేమందులమలనుదెచ్చె। బలిమిఁబదిపదులంచులబాకునెవఁడు।
డీకొనియడంచిసోఁకులపోకఁగొట్టె। నట్టిజగజెట్టికరువలిపట్టినా
కుఁ। దోడునీడైసుకంబిచ్చుఁదోరముగను॥ 8

క॥ మినుకులఁదెలుపుచుముగితికి। మనుకువనెటిదారిఁజూపిమతకపుఁ
దొగలన్। దునుముచువెన్నుఁడెవేల్పౌ। ననియెడురామానుజార్యు
న[illegible]॥

క॥ నిద్దంపు టెలుకఁగను వ। న్నిద్దఱనాళ్వార్లఁ గొలిచి నెగడెడియల
మా। యద్దంకి తాతయార్యులఁ। దద్దయుఁ జెన్నారు బత్తిఁ దవిలి త 10
లంతున్॥

ఉ॥ కోరికలూడ్చి లోపగలఁ గూల్చి గొనంబులఁ దోర్చి నిచ్చలే।
పారవెలుంగు పేరెలుక హాళిమదిన్ నెఱిఁ జేర్చి తానయై।
పేరిమి మీఱి తన్దలఁచి పేరొఱను వారికిఁ గోరెఱీయనే।
ల్లారఁ జెలంగు నాతబిసియుక్కఱిఁ గొల్చెద షిష్టి సాహెబున్॥11

ఆ॥ కొలువుమీఁదఁ దొల్లి గోదావరికడనే। లూరనుండ వేడ్క లూరనా
కుఁ। గయితలకుఱనంబుఁ గఱపినయలనంది। రాజువీరరాజు రహిఁ
దలంతు॥ 12

క॥ మున్ను దెనుంగుఁ గయియాసరి। మిన్నల నన్నయనెఱన్న మేటిల్లినతి।
కఱన్ను సోమనఁ దెలగన। నన్నువ మొల్లమ్మఁ దిమ్మయన్ మదిఁ దలఁ
తున్॥ 13

తే॥ ఇప్పటికయి యాసరులమటి మెప్పుఁ గన్న। కందుకూరి వీరేశలింగము
నకెరఁగి। పార్వతీశ్వరశాస్త్రికి బత్తిసలిపి। మదిని వేంకటరత్నశ
ర్మను దలంతు॥ 14

క॥ చేరి పెనుగొండ బడియయ। వారైనాకయితదిద్ది వఱలించినయా।
నారణవరమిలు పేరిటి। కూరత్తాళ్వార్ల మదినిఁ గోరి తలంతున్॥15

క॥ తెనుఁగుమటి వేల్పుబాసయుఁ। బెనఁగొనఁ గబ్బంబుఁ జెప్పఁ బేర్కొ
నుటగునా?। తెనుఁగున్ గయితగ,। నచ్చపుఁ దెనుఁగునఁ గూర్చినను
గాకతీయనినుడులన్॥ 16

చ॥ ఇదివఱకెందఱో కయితలేర్పడఁ బూని త్రిశంకుపట్టియు।
ప్పిదముగుసుద్దిఁ బల్వగల వేలుపుబాస పెనంగఁ దెల్పున్।

సమరుగఁ జెప్పి రేనిపుడు కూర్పెద నచ్చ తెనుంగులోనని।
బ్బదిగలయావజీరుకతఁ బన్నిన నెన్నినఁ బున్నె మేకదా॥ 17

తే॥ గీ॥ కబ్బ మొనరింపు నేర్పు నాకడను లేమి। తెలిసి తెలిసియు దొర
కొంటి దీని నేను। దొర హరిశ్చంద్రు నిజము నిబ్బరముఁ గూర్చి। త
వులుమ దియబ్బురంబుబ్బి తార్పఁ దార్ప॥ 18

తే॥ ఇటుల వేల్పులకందఱికెఱిఁగఁ గయిత। జాణలకు మ్రొక్కి లిడి హరి
శ్చంద్రు కతను। "సత్యవిజయంబు" పేరిట సరవిఁ జెప్పఁ। దొలు
త నెఱిఁగింతునిందు నా కోలము తెఱఁగు॥ 19

సీ॥ ఏ వేల్పు వేల్పు మున్నీ జగంబుల కెల్ల యండయై మఱిఁగ తంబై చెలం
గు। ఏ వేల్పు వేల్పు రూపెన్నిక చెయ్వులఁ దవిలి యొందవులకతగుల
మొందు। ఏ వేల్పు వేల్పు పేరావలిఁ దొలగింపడంబు మైఁ బెక్కు వే
సంబులందు। ఏ వేల్పు వేల్పు పెల్లే పారి పాలమేఁ తరుల నేతరులఁ
ద్రుంచి యొలమి నించు। నట్టి వెన్నుని యందంపు టజ్జదోయిఁ। బుట్టి
విను వాఁకచెలియతోఁ బుట్టులగుచు। వఱలు నాలవవారి లోపవన్నె
వాసిఁ। గలిగి యొప్పారు కుమ్మర కోలమునందు॥ 20

సీ॥ ఎవ్వాఁడు తన తండ్రి మవ్వంపు బత్తి చేమిను వెన్నిదాల్పు మెప్పునను
గలిగె। ఎవ్వాఁడు బతమందియొపుడు జక్కులఱేని చెలికాని ప్రాఁజె
లసలిపి నెగడె। ఎవ్వాఁడు తనబత్తి నెఱుఁగ జంగము మాడ్కి వచ్చి
నమకుఁ గంటి నిచ్చఁ దనిపె। ఎవ్వాఁడు వంగడం బెసఁగఁ గ్రొన్నెల
దారి చనువంది తన చాన సంతుఁ బడసె। ఎవ్వఁడు జగంబులందు మిన్నే
టిదాల్పు। పొత్తములలోన నెక్కుడు బత్తుఁడగుచుఁ బేరుఁ బెంపు
మిక్కిలిఁ బెచ్చుగాంచె। నట్టి గుండయ్య వంగసమందుఁ బొడమి॥ 21

క॥ లలిఁ "వట్టి వేళ్ళ" యిలువడి। బలుకొనఁ దొలిఁ గొర్నె పాటి వారన

మాపే। ద్దలు వెలయఁగఁ గొన్నితరం। బులు సననటఁ గొండఱందుఁ
బొదలినబలిమిన్॥ 22

చ॥ అలవునసంపవిద్దె మెఱయన్ గడు నేరిచి యొందుఁ బేరు వెం।
పులును గరంబు మేటిలిన ప్రోలగు నయ్యనకోటఁ జొచ్చి యా।
మ్ములయిలవవ్విలాతిదొర మ్రోలను జూపిన నాఁటఁ గోలె పే।
రలవడ నింటిపేరు బిరుదందిరి "యయ్యనకోట" వారనన్॥ 23

తే॥ ఆయయనకోటకొలమున నలరఁ బాల। కడలిఁ బుట్టిన రేవల్లు కరణిఁ
బ్రైఁడి। వలువదాలుపుకూరిమి వలనఁ బొడమి। తనఁరెదిరుముల సె
ట్టియాతనికినంత॥ 24

తే॥ పుట్టి పెంపొందె నరసింహసెట్టి యతఁడు। కూర్మి మంగమఁ బెండ్లియై
కొలము నెగడఁ। జేయు చెన్నయ్యమఱి నరసింహులఁ గాంచి। యం
తజకీర్తి నిగాఁగ మంగమ్మ చనిన॥ 25

సీ॥ చెలఁగి యానరసింహసెట్టియ చ్చమనంతఁ జేకొని తిరుమలసెట్టిమ
ఱియు। వేంకటసెట్టిని వెనుక వీరాసామిసెట్టినిఁ గాంచ నాదిట్టలం
దుఁ। దొలుతటివాఁడయి యలరిన తిరుమలసెట్టి లక్ష్మమ్మను జెట్టబట్టి।
పెరుమాళ్ళసెట్టి నప్పిదప రామస్వామిసెట్టిఁ బదంపడిఁ జెలువు మె
ఱయ॥ పార్థసారథిసెట్టి నాఁ బరఁగు నన్నుఁ। బడయఁగా నేను మును
జెన్నపట్టణమునఁ। బుట్టియును వెనుక నెల్లూరఁ బుద్ధి తెలిసి। తెనుఁ
గుఁ జదివి యింగ్లీషునఁ దేఱికొంత॥ 26

తే॥ పిదప దొరతనపువారి వెజ్జుబడినిఁ। జదివి యట వెజ్జనై కొల్వు కుది
రితడవుఁ। దెనుఁగు వడనాట నెల్లను దిరిగి యిపుడు। కృష్ణరాయలపె
నుగొండ నెసఁగువాడ॥ 27

సీ॥ ఏవేల్పు తుద మొదలెట్టివిన్నాణులకైన నిట్టట్టనన లవి కాదు। ఏమే

టిబోజ్జలోనిజ్జగంబులుపుట్టిపోనరిమాయునునీటిబుగ్గలట్లు। ఏదం
టఁగూర్చిలోనిచ్చలూహిచి మేయిదాల్పరుల్ తబుసుమైఁదగుమూ
రిమ। ఏదిట్టతటఁబేరనెడమునఁదలఁపునఁ గొనమునఁజిక్కఁకకొఱ
లుసతము॥ ఎజ్జగాప్రోడగిటికొనియుజ్జగంబు। తానెయై వెండియు
ల్లచెయ్యంబులకును। సాకిరిగమీటిమాఱుపులేకయెపుడు। వెలయు
నోయట్టినిజమైనవేలుపునకు॥ 28

క॥ తలఁపూనిపసిఁడికడుపుఁ। వలఁతిఁబుట్టించి తొంటిపలుకులనె
ల్లఁ। దెలియంగఁగఱపిజగములఁ। గలిగింపఁగనానడినకటివే
ల్పునకుఁ॥ 29

క॥ తుంటవిలుతుఁగాంచినజగ।జంటకునొంటమినిఁబగఱఁజమపలకోరి।
మంటఁగెంటినదంటకుఁబంటజగావలఁతిపాలిపంటకుదొరకుఁ॥ 30

క॥ చెట్టలఁదబుసులకుఁ వెతఁ। బెట్టినరాకాసిమట్టువెట్టినగారా। జె
ట్టికిగాథియనుంగుఁ। బట్టికిమదివచ్చురాచబలుబొట్టియకుఁ॥ 31

క॥ గుజ్జై వేడబమునమూ। డజ్జలయెడమడిగిబలినినడఁగించిపోరిఁ। ము
జ్జగముఁగొన్నవేలుపు। టొజ్జకుఁగొలతెవులుఁదోలఁచునురువెజ్జు
నకుఁ॥ 32

క॥ బలుచిలువపాన్పుగఱువకుఁ। భలువేసములందిబలిమిఁబలువలనని
లోఁ। నలిపినవలంతివలఁతికిఁ। దొలిచమవులగనికిఁగొలలఁదోతె
డుఘణికిఁ॥ 33

తే॥ అప్పునంబుగనానేర్చునట్టుకరము। నెందుజగములవెలయఁగానే
నొనర్పఁగడఁగునీసత్యవిజయమన్గబ్బమునకు। నెరుపడినట్టికతతె
లంగెట్టులనిన॥ 34

క॥ వలనుడిగి నెత్తమునదా। యలకోడిసిరుల్ దొలంగి యాలరియైత।
మ్ములతోడ నడవికంగద। ఁదొలఁకుచు విచ్చేసి గొంతితొలిచూలియు
టన్॥ 35

సీ॥ కమ్మతెమ్మెరల వెన్కకుముందటికి నూఁగు వలఁతి ప్రాఁకులబారులల
లుగాఁగ। నచ్చటచ్చటఁ గొమ్మలందు విచ్చిన పూలగుమురులు నురు
గు ముత్తెములుగాఁగ। నెడనెడఁ గుప్పలై పడిన పుప్పొడిచెంత నెసఁ
గెడి యిసుకతిన్నియలుగాఁగ। క్రొవ్విరి తేనియల్ గ్రోలి మ్రోసెడు
తేంట్లసందడి తరఁగలసద్దుగాఁగ॥ కరముఁ జెలువారు తవిసిరాక
న్నెపిండు। నిగ్గుపగడంపుఁదీఁగెల జగ్గుగాఁగఁ। దనరి మున్నీటిసొబ
గొప్పు ద్వైతవనముఁ। జొచ్చి జముపట్టి యటఁ దటిఁ బుచ్చుచుండ॥ 36

సీ॥ వెలిబూదతిగ రేకలలఁది నెన్నుదుటను డంబుమై మెయి బసుమంబు
మెత్తి। నిడుద కెంజడగుంపు నడినెత్తిఁ గీలించి। పులికళాసము వల్వ
ములనమర్చి। జగజంపుఁ బటికంపు సరముఁ గేల్గవ నందియొద నిండ
రుదురాకపదుగుఁ దాల్చి। తెలిరంగు లీను జందియముల సవరించి చే
త మోమగయాఁతలాతమూని। మినుకుకొనలందు నేర్పడు మేటి
వేల్పు। సతముఁ దలఁచుచు రెండవజగము విందు। చందమున నిండు
తేజున జమునికొమరుఁ। గదియఁ జను దెంచెఁ దబిసి మృకండుపట్టి॥ 37

క॥ చను దెంచిన జడదారిం। గనుఁగొని తమ్ములును దానుఁ గడువడి నెదు
రం। జని సాగిలిపడి పూజేలఁ దనుపుచుఁ దోడ్కొనుచుఁ దెచ్చి తనరి
నబత్తిన్॥ 38

ఆ॥ దబ్బతలిమ మొండుఁ దడయక తెప్పించి। యందుఁ దబిసి నునిచి యం
డ నిలిచి। సేమమడిగి కొంత సేపటికటఁ గొంతి। తొలికొమారుఁ డి
టులఁ బలికె నోదిఁగి॥ 39

క॥ మత్తిలి పైఁ జొత్తెంచిన । మిత్తిన్ డాకాల మొత్తి మినుసిగ దొరఁ బెం
పెత్తునఁ బోలినవాఁడవు । ముత్తాతవు నీవు తబిసి మొత్తంబునకున్ ॥ 40

గీ॥ ఇటుల మీరు చూడ నెందఱు రాజులు । గడచి చసిరొ మఱి జగంబు లె
న్ని । మార్గు వెల్లిఁ గ్రుంకి మడఁగెనో మీరింపు । ఁగనని పుడమి కతలుగ
ల వెతబిసి॥ 41

క॥ ఒడయలలో మును బుడమియు । విడిముడి రాణువయు సిరుల విడియి
డుములఁ జే । ద్పడి మగుడ దొరతనంబున్ । గడిమిన్ గని వెలయు
వాఁడు గలఁడె జగానన్ ॥ 42

క॥ అనియడుగు పాండుకొమరుని । ఁగనుఁ గొన జడదారి మిన్నగనికర
మెడఁదన్ । గనియిటుల నుడువఁ దొడఁగెన్ । దనివి హరిశ్చంద్రుసు
ద్దిఁ దఱుఁ గని వేడ్కన్ ॥ 43

క॥ పుడమికిఁ బాపట బొట్టై । యెడపక ముగితిని డుప్రోళ్ళ నేఁడిఁటఁ దొఱ
దై । కడలి వెలందికి నీడనఁ । బడు సరయు వుదరి నయోధ్య పరఁగు జగా
నన్ ॥ 44

క॥ అగడితఁ గని సంద్రంబని । దిగి గ్రుంకు నొయనుచుఁ దమ్మి తెగ చెలికిని
జం । బొగి నెఱిఁగింపఁ గఁ జనెనన । ఁదగు మైనవ్వోటి కోటఁ దాఁకుం
జదలున్ ॥ 45

తే॥ కోట ప్రకరాల రతనాల గుమిన గద్దఁ । గల మొసళ్ళ రలంచు మెకరాం
గఁ దొలఁచ । ఁ గ్రిందఁ జాఱినఁ జిల్వ వెలందులంది । తాల్తురి నేఁటికి నిద
మతలల వాని ॥ 46

చ॥ అలరనగడ్త నీటఁ దమి హత్తి కొలంబు మునుంగఁ జూచి పె ।
న్నలల నిగట్టు సూడలిగి మార్కొనరానట గౌరు లంతనీ ।

ర్పలుచగఁబీల్చితొండములఁబైకెగఁజిమ్మినసీటిబొట్లుము।
లుఱ్ఱలబలెనాలవేల్పుదొరకున్ మెఱుఁజిల్లులుమీఱఁగన్నులై 47

చ॥ పొడవయికుందనంపుఁబనిఁబొల్పగు మేడలుమిన్నుముట్టఁబో।
నెడమిఁక లేదటంచు నెలయూఁగుచు సోరణగండ్లదూరియే।
గెడుతజీవంటయిండ్లఁబొగఁగీడ్పడికందెనుగాదటన్నఁబా।
ల్కడలియనుంగుఁబట్టికెటుకల్గెనునల్పిదఁజూడసుత్తుగన్॥ 48

కం॥ కొలలువిడివడఁబుచ్చిన। నేలప్రవాలకయ పోవనేర్చినవానిన్
బోలుపఁగవచ్చునించుక। వాలాయంబచటి వారువంబులకువ
డిన్॥ 49

సీ॥ మినుకులమునికినాఁదనరుకల్వాలదాయ పగలుసేసెడివానితగవ
దెంత। చవులకుడుగునాఁజనునల్వతలగొట్ల మారిఘాతనితె
ల్విసారదెంత। విద్దెలమేటినావెలయువేలుపుటొజ్జ మోటొక
ప్పడువానిమాటదెంత। నుడులనేర్పరిదిల్వయొడయండు రెండు
నాల్కలుగలాఁడతనినిక్కంబదెంత॥ యనుచుఁబలుకుడురప్వీటి
నలరునేల। వేలుపులునిండుతేజునఁగ్రాలిమొదలి। వలుకుగనుపం
పుజాణలై తెలివికలిమి। నలిలినిక్కంపుఁబ్రోడలై వాసికెక్కి॥ 50

సీ॥ పుడమిదాల్పులుగానిపుడమిదాల్పులుగారు వేలుపుదొరకళ్ళనే
లఁగూల। నెఱసరిగమిగానినెఱసరిగమిగాదు గొబలదాఁగుచు
నార్చిగొడఁగుచుండ। వాఁగుమిన్నలుగాని వాఁగుమిన్నలుగారు
వడినెత్తములజాఱకడలిఁగలయ। బలిమిరాగుమిగానిబలిమిరాగు
మిగాము పశువులగుట్టలఁబడిచెలంగ॥ ఁగడిమివిలువిద్దెచేవయుఁ
గలిగియెలమి। మరములనుమించిపగతుఱఁదొడరిమూఁగి। పించ
మడఁచెడువారలప్వీటనుండు। రాయసముమీఱిమెలఁగెడురాచ
వారు॥ 51

తే॥ కొలిచితొలిబిచ్చపుఁ బేల్పుఁగొంతసొమ్ము। నడిగితానొక్కరొ
క్కంపుటాడయుఁడయ్యె। ననుచు గారాజునలఁతిగ నాడునచటి।
కోమటులుకల్మి గొలుచులఁ గొఱలుచుండ్రు॥ 52

గీ॥ పక్కినెఱరౌతునడుగులబత్తిఁగలిగి। నెగడినాఁగేటిదారిబత్తిగవె
ఱెంగి। పాడిపంటలజెలఁగి మైవడిమెలంగి। వఱలుదురుకాఁపులట
మిన్నవాఁకకరణి॥ 53

సీ॥ కొమ్మలో పూవిల్తునమ్ములో చెలువంపుగుమ్మలో యపరంజిబొమ్మలో
కొక్క। ఇంతులో చెలువపూబంతులో నాడెంపు దొంతులో వేల్పు
పడంతులో కొక్క। కన్నెలో వలరాచతిన్నెలో క్రొమ్మించు వన్నె
లో నెత్తావిగిన్నెలో కొక్క। ప్రోడలో వలపించువాడలో వెలలేని
మాడలో పసిఁడిక్రొన్నీడలో కొక్క॥ వెలఁదులో లేకతమినింపుకొ
లఁదులో కొక్క। పొలఁతులో లేకమిసిమించువలఁతులో కొక్క। య
నఁజెలంగుదురవ్వీడనలరుఁబోండ్లు॥ 54

సీ॥ తనపేరుసంబనునంచకునుముజ్జగంబెంచ రహిఁబెంచనొకపంజరం
బుగాఁగ। తనలావుమగఁటిమితగరురౌతునకెల్లకానిరారాపిండు
కానగాఁగ। తనపేరువిముక్కిటికినివిన్నపజిత పైఁగొట్టిన యలని
టిబొట్టుగాఁగ। తనపల్కుపల్కుపైడలికినిబువియెల్ల తగనిల్వని
క్కంపుజగముగాఁగ॥ పాడినేమంబులకునాటపట్టుగాఁగ। వెలసి
వెన్నునివలకన్నకొలముకడలి। నిండుజాబిల్లియైతుదకొండదనుక।
ప్రాలునేలహరిశ్చంద్రుఁడేలెఁగడిమి॥ 55

సీ॥ క్రొన్నెలనెమ్మోముచెన్నెలనగవులు తెఱగంటిబువ్వవాతెఱలచ
వులు। పావరాజడయుఁగప్రంబుబల్కులతీరుక్రొమ్ముల పాలుపల్లు
దురుసొగసు తెలిదమ్మికన్గవవలమురికుత్తుక వేలుపుమ్రాందివకేలు

దోయి। వెలిగొండసిబ్బెంపువలిగబ్బిగుబ్బలు చదలేటితరఁగలచా
లుతరులు॥ సింగపుంగౌను తెలిగారు చేయితొడలు। చుక్కలబెడం
గుగోళ్ళు పెంపెక్కఁజేని। యసమువిరిబోణి మెఱసిరాయంచన
డల। మొనసిచెరలాడుచున్నదిముజ్జగాన॥ 56

తే॥ ముజ్జగంబులెఱుంగఁగనిజ్జగానఁ। దొల్లినేలినమగమూఁడుబల్లిదం
పు। దొరలలోననితండెన్నఁదొంటివాఁడు। బలిమిగలవాఁడుని
క్కపుంబ్రతినవాఁడు॥ 57

క॥ అద్దొరముద్దియక్రొత్తడి। పెద్దలమిన్నయయికలిమివిరిబోణిజగా।
యుద్దియయిచంద్రమతియనఁ। దద్దయుఁజెలువారుమగనిఁదవిలిన
బత్తిన్॥ 58

క॥ అయ్యిరువురకుంగలుములఁ। దొయ్యలికిన్ బక్కరౌతుదొరకున్నన
విల్। జియ్యలలిఁబొడమినట్టుల। నొయ్యనలోహితుఁడుగలిగెనో
అపరియగుచున్॥ 59

కం॥ తొలిదెసవజీరుకొల్వున। ఁగలవేలుపుటొజ్జఁబోలి క్రాలఁగనా
క। ల్వాలసూడుకొలముదొరకడ। నలరారున్ సత్యకీర్తియటఁ బ్రె
గ్గడయై॥ 60

సీ॥ పరుసఁదనంబెన్నఁబడఁతులపాలిండ్ల వెలయవేఱిమిపొలయలుక
లంద। లేమిడిమిసిమించులేమలకొనులగాటంపుఁబెనఁకువకూట
ములను।కలఁతయెక్కుడులోఁతుకొలఁకులమడుఁగులనెత్తమ్ములో
గిఁగొండమొత్తములను।విన్నఁదనంబనివెనుదీయుపగఱయందోట
మివాఁకలనొలయునీళ్ళఁ॥ గానిమొండెడనించుకేఁగలుగనిక్క క
డిమినెఱపాడికలిమినిఁబుడమినేలెఁ। దడవువినుమ్మానికింబునంగ
డపురాచ। చందురుండుహరిశ్చంద్రుఁడందముగను॥ 61

ఉ॥ ఒక్కెడఁ జెప్పఁ జాల్పసిమి హెచ్చును హెచ్చు రంగుతుఱంగలింపనొం।
డొక్కెడఁ గప్పు జాల్మిసిమి యొప్పిద మొప్పఁగఁ గ్రమ్ముచుప్పవే।
డొక్కెడ మూలఁ జాలజిగి యొద్దిక నెండలు నిండఁ జేయని।
ట్లొక్కెట మిన్నుమిన్నలకు నిక్కఁ గ్రాలెడు నట్టి కోల్వునన్॥ 62

సీ॥ ఒకచాయ పిన్నాణి లోరిమఁ బ్రోఁబలుకులఁ దేట తెల్లమి గాఁగఁ
దెలియఁబలుక। నొకయోరగు చెదాల్పు సెక వేల్పు మొదలుగాఁ
గలదెస యేలికల్ బలిసికొలువ। నొక పజ్జ ఘుల్లని యుదిరి గజ్జెలు మ్రో
యఁ దవిలి యచ్చరలు నట్టువలు సలుప। నొక చెంతఁ గుమిగొని యొ
లసి క్రిక్కిరులు గెల్పు గద్దెల నెలుఁగెత్తి కరముఁ జాటఁ॥ బుడుకు మ్రాన్న
ననెత్తావు లోలయఁగన్న। తెమ్మెరలు వీవఁ దలఁపు రాయె మ్మెగద్దె।
ఁగెలు గెందమ్మి మూలలాఁ వాలు మెఱయ। వేలుపుల ఱేఁడు వెలసెఁ
జేరోలగమున॥ 63

గీ॥ అట్టి కొల్వునఁ దనరి తానచట మూఁగి। యున్నతబుసులఁ గని యిట్లు వి
న్నవించె। ముజ్జగంబు లెఱింగిన యొజ్జలీరు। గాన మీకెందుఁ దెలి
యని కతలు గలవె॥ 64

చ॥ కడచిన వారిలో నిపుడు గన్గొనవారలలోన లేకమున్।
బొడమెడువారిలోఁ బలికి బొంకని యేలిక ముజ్జగాన నే।
యెడ్డన గలండె వీన నింపగు పల్కులనా నతిండునా।
వుడు నట వారలట్టి యుడి ప్రోడ యొవండని యెంచి తోఁచమిన్॥ 65

గీ॥ వినివిననితీరు వారుఁ బ్లైఁగ నెడివారు। ముగుడనా నతిండను వారుమ
ఱుఁగు వారుఁ। బెద్దలెఱిఁగింతురను వారుఁ బెడమొగంబు। గలుగు
వారైరి కొండ జాకొలువులోన॥ 66

గీ॥ కొండ ఘోడఁగి యునేలాకో యుందఱూర। కుంఘుటది గాదు వేల్పు

రాయొడయఁడిప్పు। డాడినది వేఱటం జెంచియవలియివలి। హా
రిగుసగుసనడుగువారైరిమఱియు॥ 67

గీ॥ తెలుపనేరకచ్యవనుండు దెసలుగాంచె। నింగిఁగనెనత్రిజమదగ్నినీ
ళ్ళునమలె। వామదేవుండు నేలపైవ్రాయుచుండె। తేవఁదలపో
యఁగఁడఁగెగౌండిన్యుఁడెడఁద॥ 68

సీ॥ అపుడు లేనవ్వునననిదిండిజడదారి పలుకుఁడంచుఁబులస్త్యుఁబలుక
రించె। నతఁడుముందరనున్నహారితుఁగనుంగొనెనతఁడగస్త్యుఁడు
గలండనుచునుడివె।నతఁడుజైమినివంకనారసికనుగీఁటెనతఁడుభ
రద్వాజునడుగుఁడనియె। నతఁడుమున్నరిగికశ్యపుఁజేరి మెయిగోఁ
కెనతఁడుకణ్వుఁడుదెల్పుననుచుఁజూపె॥ నిటులజడదారులెల్లరీ
వీవటంచు। నొండొరులుదారుగన్గొనుచుండనపుడు। గొలువుదీరిన
తెఱగంటివలఁతిఁగాంచి। పలికెనిట్లువసిష్ఠుండుకలతెఱంగు॥ 69

కం॥ వినుమో వేల్పువజీరా। వినుకెంపుకొలంబుకడలి వెన్నెలఱేఁడై।
తనరారుహరిశ్చంద్రుం। డనుదిట్టయయోధ్యకొడయఁడగుచుజగా
నన్॥ 70

గీ॥ ఆతఁడీరేడుజగములనాడిబొంక। నట్టిమన్నీఁడువెండియుగట్టిదిట్ట।
డెసలనిండినయసముచేనెసఁగువాఁడు। నెఱిగొనంబులప్రోకక్రొ
న్నెనరువాఁక॥ 71

గీ॥ అనినగాధిపట్టిగినిసి పేరుఱుమున। కట్టైసింగమార్చినట్టుచమరు।
బిట్టువడఁకఁదబిసిదిట్టవసిష్ఠుని। ఁగాంచిపలికెనిటులఁగఱకునుడు
ల॥ 72

కం॥ ఏలాయీతెఱఁగుననీ। వేలుపుదొరకొల్వునందు వినదబ్బఱలన్।
బాలసుఁడవగుచుఁబలెకెద। వాలముగదదొరలునిజమ్ములాడుదుమిర
నుటల్॥ 73

క॥ తినిమత్త్రిలియనయముజ। వ్వనులన్ దమిఁదగిలివలపువలలకులో
నై। మనుదొరలకునిజమెక్కఁడ। పనిమాలివసిష్ఠయిటులఁబలెక్కఁ
దవేలా॥ 74

క॥ కనియున్ గానకవినియున్। వినకయపెఱవారికెగ్గువెసఁజేసిహో
రన్। గనినేలమన్కసతమని। హొనరారెడుపుడమిదాలుపులుని
జమరులే॥ 75

గీ॥ రాచవారేడనిజమేడత్రాఁచులకును। మేలుగొనముండునేనీవుమి
క్కుటముగ। ఁదెలిసినట్టులవేల్పురాదిట్టమోల। ఁజిగురునకుఁజే
వయుశుమూడిక్కఁజెప్పెదింత॥ 76

గీ॥ పొలువతనమాఁగివినుతల్లిపుట్టినిల్లు। మేనమామకుఁదెలియదామే
టిరాచ। వాఁడనైదొరతనముదివట్టిదనుచు। ఁదోలఁబిపాఱుఁడయి
ననాకుఁదెలియకున్నె॥ 77

క॥ అనవుఁడువసిష్ఠుఁడంతట। ఁగనుఁగొనియోగాధిపట్టికర్జంబునకే।
కన్నిమాటలాడఁగడఁగితి। గొనకొనునీసాజమైనగొనముదిమెక
దా॥ 78

క॥ తెలిసిననదిగాదనియుట। ఁబలువురుమెచ్చంగఁదెలియఁబలుకఁగ
వలెఁగా। కలుకన్ దొలఁకన్ గలఁకన్। బలుకన్ దగవగునెతబిసిబా
గరివంమున్॥ 79

కం॥ పెఱిగితివితబుసుఃకలిమిన్। వఱలితివలనలువసవతువాఁడవటం
చున్। మెఱసితివినెఱుకనకటా। తొఱఁగఁగలేవైతికొనకుదొసఁ
గగుకినుకన్॥ 80

గీ॥ అనుచుగాధిమాలీయజ్జడదారివ। సిష్ఠుఁగాంచికనులుజేవురింప।
ఁబలికేనిట్టులనోరిపా[illegible]యెఱింగిన। వానిఁబోలిమిగులవదరెదిచ
టం॥ 81

క॥ "ఎఱుఁగంగ "వట్టిగొడ్డున। కఱవులుమెండ" నఁగఁదగుసులందో
ఱునిచోటన్। గొఱలఁదెగవ్రానియుత్తఱి। మొఱకుఁదనంబునను బ
లక్క మొనసితివేలా॥ 82

క॥ నెలజోడుకొలఁపుటూడయుల। కిలునొజ్జవుగానవారికిచ్చకములనీ।
కొలువుననుడివెదుబట్టున్। బలెఁబొగడుచు నే నెఱుంగు వారలు
గారే॥ 83

క॥ కలఁడేనిజమరియనిలో। దలఁచుచు నెఱతబుసులుండఁదఱుసలివ
గుచున్। "బిలువని పేరంటము" నాఁ। బలుకఁగనీ కేలతగవు బాసి
వసిష్ఠా॥ 84

క॥ నిన్నెవ్వరైనమిన్నగ। నెన్నియుటన్ దెలియఁబలుకరేయనిమిగు
లన్। మన్నించినారె వేలుపు। మన్నియకడఁదగు నెయిట్టిమాట
లువలుకన్॥ 85

గీ॥ సరెమొకప్పుడుతబిసిరాసకియకోడు। కానికింపగుఁగానిమ్ముపూ
నినీవు। వలికిన తెఱఁగు వెండియుఁ గొలువునందు। దక్కగలవా
రికద్దియుతంబుగాదు॥ 86

క॥ అనవుఁడువసిష్ఠుఁడంతటఁ। గనలుచునలగాధిపట్టిఁగనుఁగొని మోరీ।
వినరానిరజ్జులీయెడఁ। గొనకొనిపల్కెదవదేల కొంచెతనానన్॥ 87

సీ॥ గిబ్బఱంకెకుఁదలఁకు నేబొబ్బమేకము। వినుమునీయూర్పులకు నేను
వెఱచువాఁడ। గానుమిన్నకచెనఁటివైకయ్యమునకు। గాలు
ద్రవ్వెదవేటికిగాధిపట్టి॥ 88

ఉ॥ ఎక్కుడుకినక్కఁబూని వెరవించుకఁగానక పోసరంబునన్।
నిక్కుచు నార్వజంకుమనె నేనుదలంపఁగ జాతిబొమ్మకా।
చక్కలిగింతలీతబిసిచందురులీయెడ నేవగింపనీ।

వికృరణిన్ బిసాళితన మేర్పడఁ బ్రేలెద వేలకాలున్॥ 89

చ॥ గరుడునికిఁ డెపిచ్చుకలుగానవుగాకల హెచ్చుతనకృవల్।
చొరవతనాన సిగ్గువిడి పోటికవీడ్వడఁ బలుకృటొకృటే।
యరయ నెఱుంగుదీవు వినుమా తెలియంగఁ ద్రిశంకుపట్టితో।
సరియొక తేఁడువచ్చు నెనిజంబునఁ బాడిని ముజ్జగంబులన్॥ 90

సీ॥ ఆహరిశ్చంద్రు నీవిట్టులలఁతిఁ జేసి। పలికినంత నెనీకేమివచ్చె హె
చ్చు। వెండితగ్గ నెయాతని దండియసము। కొనకునినునీ వెఱింగి౦
చికొంటివిపుడు॥ 91

క॥ కలనైన బొంకియెఱుఁగని। వలఁతి హరిశ్చంద్రుదూఱఁ బాడియెనీ
కున్। దలఁచితివో వానిఁబుడిమిన్। గలయొడయలనొకనిఁ గాఁగ
గాఁ ధేయయనన్॥ 92

చ॥ ఒఱటుతనంబునన్ మిగులనుకృవమూని పరాకుసేసిప।
ల్లఱపులువలృనంత నెతలంగుదు రేయిట నెవ్వరైనన।
న్నెఱుఁగ వెయోవసిష్ఠచద లేటిమగండును వెన్నుఁడున్ గడున్।
వెఱతురు గాదె నాతబును పెద్దఱికంబునకంచుఁ బలుకృడున్॥ 93

సీ॥ నగవులాటలుమీఱితగవులాటల కెకృ రనవీరుపోరికి మొనసిరిపు
డు। చనుట మేలనిదండఁ దనరారు విన్నాణి కెసగంగఁ గనుగిఁ జెరు
సియొకండు। తడయరాదిందనిజడదారి మొకృండు జింకతోలు
విదిర్చి చంకఁ బెట్టె। మనకేలయిందుండనని లేయనొక కేల నూ
నెనూఁతగలాత మొకృతబిసి॥ వచ్చెదరెమీరటంచటఁ బజ్జవారిఁ।
జీరికకపాలని డెని రాబారియొకఁడు। పొదఁడుపొదఁడింకఁ జూచి
వచ్చెదమటంచుఁ। గొందఱాగినిల్చిరట మోనపుంమునీంద్రు॥ 94

సీ॥ అగుహరిశ్చంద్రుం డెయానౌనునిజమరి కొఱలడింకెవఁడంచుఁ గొం
దఱంమ। కనుఁడు వసిష్ఠుండు గలసుద్దిఁ దెలిపినఁ గూడె వేరమటం

చుఁగొండఱంపు। ఎప్పుడుముక్కున్నఁగినక్కయీగాధిపట్టికిఁ జెం
దఁడోరుపటంచుఁగొండఱందు। తెఱఁగంటిదొరమాట తెఱఁగెద్దివీ
రాడుకోను కెద్దివినుఁడంచుఁగొండఱందు॥ లేరే? తగవ్వానియిట
వీరిపోరుదీర్చి। సందియముమాన్ప వారంచుఁగొండఱందు। ఁజము
రుగూడినవిన్నాణిచమురలిటులు। నొండొరులతోడననుకొనుచుం
డిరపుడు॥ 95

గీ॥ వెండిగాధికొమారుండుగండుమిగిలి। తీండ్రమాకినక్క చూడుక్కలు
వేంద్రమెనయఁ। బంట్లుపటపటఁగొఱికెయేర్పడఁగాంచి। కరు
సులడరవసిష్ఠుతోఁదరకటించి॥ 96

సీ॥ పుడమినంతయుఁదనతొడమీఁదదాల్చిన జడదారి మేటికశ్యపుఁడ
టుండ। కడలినంతయునొక్కపుడిసిటఁగైకొన్న పరఁటిపుట్టువుని
రాబారియుండ। అలగట్టుదాయమేన్గలుగు లేర్పడఁదిట్టి దట్టించిన
ట్టిగౌతముఁడటుండ। బటువుఁగైదువజోడుఁబాటింపకఱకాలఁబిట్టు
దన్నినమేటిభృగువటుండ॥ నుద్దపిడివేల్పుపెద్దపెన్నుద్దియనఁగఁ।
దద్దయునుమీఱినేనుండఁదక్కనట్టి। దండిజడదారులుండనీదుండ
గంపు। టుబుసుపోకలునీకేటికోవసిష్ఠ॥ 97

క॥ ఈమాయందఱకంటెన్। గామిడివాయేలమించిగఱువంబలెనో।
గాములుదలఁపకపలికితి। వామేటికినింతనీకునౌరవసిష్ఠా॥ 98

క॥ నెలదారియానమెయిదా। ల్పులఁజిల్వలఁదొంటివేలుపులవేల్పుల
లో। ఁగలుగఁడునిజమరియొక్కఁడు। గలయఁగవెదకినసుముజ్జగం
బులననుడున్॥ 99

మ॥ పెఱవారిన్గడులొచ్చుగాఁగనుటరీవింమీఱితందానీబల్।
గఱువంబ్గాఁదగవింకవాకొనుటలేకర్జంబుదానంగొలల్।

వెలుఁగున్ నేనికఁ జెప్ప నేటికిఁ జటుల్ బెంపారు విన్నాణములం।
దలుముం దేమన హెచ్చుతక్కువల చందంబున్ వహింగానరే॥100

కం॥ పలువురుకూడినపట్టున। గలిగిననొకసందియంబుకనుఁగొనితన
కున్। దెలిసియుఁబలుకమిదోసము। గలుగునటంచెఱుఁగఁబల్కఁ
గల్గిని నిజమున్॥ 101

కం॥ ఏటికినీయెడఁదగవున్। బాటింపకజగడమునకువచ్చెదువినుమా।
స్సాటికలహరిశ్చంద్రుఁడు। పోటరినిజమరియుమాటియుముజ్జగమం
దున్॥ 102

కం॥ తలఁపునఁబలుకునఁజేతను। గలనైనన్ మఱచియైనఁగడకెట్టిదె
సన్। దెలియఁగఁబొంకియెఱుంగని। వలఁతిహరిశ్చంద్రుఁడొకఁ
డవఱలుజగానన్॥ 103

కం॥ పెఱచేడెతల్లినిక్కము। నెఱనెచ్చెలియోర్పుకల్మి నెనరదెతోడ
వున్। నెఱితగవెనడకగాఁగల। యొఱపరియతఁడెంతకేనినూను
నెబొంకున్॥ 104

సీ॥ అలప్రొద్దుపడమటిమలచక్కఁబొడమినఁబొన్నెలదాలుపుద్రుంగు
వడిన। దలఁగిగాములుమింటఁదమఃపోకమానినఁ గరువలినెచ్చెలి
కాఁకవిడిన। బ్రాఁతమిన్నులజేజెవ్రాఁతదప్పినముజ్జగంబులుదల
క్రిందుగాఁగఁబడిన। వేలుపుదొరచేతివేఁడివాలఱిగినఁదొనికిప్రా
ణములింకినను మఱియు॥ బుట్టరానట్టిగోరపుంజెట్టలన్ని। పుట్టి
ననుహరిశ్చంద్రుఁడుబొంకఁడనినఁ। గినిసికనుఁగవమిడుఁగుఱుల్
గెలుగాధి। పట్టియిన్నూడిక్కఁబలికెఁగోల్వకైటితలఁక॥ 105

ఉ॥ ఒట్టుసుమీవసిష్ఠతుదకోటరివాఁడుత్రిశంకుపట్టిదాఁ।
గట్టిగఁబట్టినట్టినుడికారముడింపఁగడిందిచెట్టలన్।

బెట్టెదిటంబుపట్టుడిపి బెట్టెడలం బెనుఱట్టు దొట్టఁగా।
బిట్టలయించి కట్టలుక పెట్టునఁగల్లరిఊపె చేసెదన్॥ 106

చ॥ తలఁపుసెలంగ నేనిఁజనితర్ధయువానికిదినిమున్నమున్।
దెలపితిరంబుసైరణయుఁదిట్టతనంబెనయంగఁజెప్పియే।
వలనుననైనబొంకకనివైహాగినేరిపివేఁడుకొమ్మునీ।
యలవునువానిపెన్నెలవునాపయి నేఁగనుగొంచునావుడున్ 107

క॥ వింమనుడిః తానుబట్టినకుందేటికిమూఁడెకాళ్ళు" గూడెననంగా।
ఁబొందెఱుఁగవొరులపినవే। మంమను నెఱజాణనంచు ననుకొం
మవెదన్॥ 108

క॥ తగవునకు టెంకిపుడుపం। దెసువకు నెఱపాదినిజము తెఱకువకిమ్మై।
తగువాఁడవనీ వెఱఁగెదు। "జగమెఱిఁగినపాఱునకుసుజన్నిదమే
లా"॥ 109

గీ॥ తొలుతఁబుట్టించినప్పుడేనలువవానిఁ। గడిఁదినిజపురిగాఁ జేసెఁ
గ్రమునకుఁ। బుట్టుతోడనె నెత్తావిపొనరనట్టు। లతఁడునికర్రపుం
బ్రతినకునైనవాఁడు॥ 110

గీ॥ పొరివినినుఁబోలు వేవేలుజోగితెలు। గూడియూతని డెందంబుసుత
లపఱవి। జెప్పరంబునముంచినఁ జెప్పఁడెపుడు। మఱపుననునైననో
కకల్లమాటనోటు॥ 111

చ॥ విడిముడిఁబాసినన్ నెలవుపేడినఁజుట్టలఁగోలుపోయినన్।
బడఁతిదొఱంగినన్ బసుపుబన్నముఁజెందినమాలఁగొల్చినన్।
గొడుకటునీల్గినన్ మదకుఁగొంతముచేఁదలిప్రేఁపయునున్ననే।
శ్వపచునుద్రిశంకుపట్టవినుబొంకఁడువెండియునెట్టివంతలన్॥ 112

గీ॥ అటులఁబొంకినఁదబిసిరాతుటుమునకును। దొలఁగివెలినయి నేర్చిన
తొంటిమినుకు। లెల్లదిగనాడిజందియ మేటఁగలిపి। బోడినైమాలు
వేసంబుఁబూనిచనెద॥ 113

గీ॥ అనుచుఁగొల్వెట్టిబెగ్గిలనుందగాధి। యనుఁగుఁగొడుకుదిగ్గున లేచి
యగ్గలంపు। టలుకవొడముఁగనటదండనడరుతబిసి। మిన్నలను
గాంచి వేలుపుమన్నెఁజూచి॥ 114

గీ॥ వినుఁడు నేహరిశ్చంద్రుని వెగ్గలంపు। టుక్కువములకులోఁజేసియు
క్కుగెడపి। పెక్కుకడగండ్లపాల్పడఁబెట్టిమాట। దప్పఁజేయు
దుఁజేయకతప్పిచనిన॥ 115

సీ॥ ఓలిగాలియునీరుఁగ్రోలి పెక్కేఁడులు వలిమల నెలవుననిలిచితొలు
త। ఁగడిఁదినేమంబున వెడకన్నుదొరఁగూర్చి తనివి నేఁజేసినతబు
సులోన। సగమిచ్చియాపైనజగములుదగునన దడవు వేలేఁడులు
పుడమివాని। యసముదెసల్ నిండఁబొసఁగంగ నేలించి వెండి
యు వానినిన్నువీట॥ ఁగడిమిఁబడు నాల్గుమనువులుగడచుదాఁక।
ఁగ్రాలునీ తేనిదొసరిగ నైమీఁద। బటువుఁగైదువ వేల్పుమిన్నపుఱత
దాల్పు। నలువయునెఱుంగనిబుపుముఁదలఁగకనుడు 116

కం॥ చదలదిరేఁబుడమిప్రిదిలెనే। జెదరెనే సంద్రములు మొదటిచిల్వ
యుఁగదలెనే। విదిలెనే జుక్కలుదెసలునే। బదరెనే రొదలొదవ
వేల్పుపదుగునే బెదరెనే॥ 117

సీ॥ చూచెదివనిపోవఁజొచ్చెవసిష్ఠుండు కనియొదవని లేచె గాధిపట్టి। ప
రిందుగెలిచెడివారంచు వేలుపు దంటవీడ్కొనెఁ దెటుగంటి తబిసి।
విరలనడుమహో వైతలపాలొ హరిశ్చంద్రుఁడంచనిరుసుల్ జాలిఁ
వెడలి। రింతమట్టుననన్ను నేమనకే వీరు చనిరంచుమలసూడు బదు

రుపడిచె। తకుఁగలవేల్పులకుఁగూటాతబుసుఁజేసి। యానలను
గోసిచెదురోసియీసుఁదుదను। బాయలేనైరిరియీనిరాబారులం
చు। వెడలిరఁతటతపతమవిడుములకును॥ 118

ఉ॥ మావులనోముపంటమరుమావులపండువుజాజిమంచునె।
త్రావులపట్టుఁగొమ్మబలితంపువిరాళికిఁబుట్టినిల్లుక్రొం।
దీవెలపెట్టుఁజెట్టుపిరిద్రిమ్మరితుమ్మెదదాఁటుమేలుబల్।
కోవెలవందుతోడుకడుగోమునవామనివచ్చెనంతటన్॥ 119

గీ॥ కానసిరివచ్చునామనితేనిఁగాంచి। తమనిఁగేల్సాఁచినీరిద్చితావి
దూప। మునిచెనఁదీవియల బారునలఁగాఁజు। తేనియలసోరు
క్రొందేఁటితీరుమీఁజు॥ 120

సీ॥ కమ్మనినెత్తావిగ్రమ్మెడుక్రొమ్మావులగుగుదెంచినపేరఁటాండ్రుగాఁ
గ। చెలువుబల్గులుకుఁరాచిలుకక్రొంబలుకులు దనరమ్రోసెడు
వాయిదములుగాఁగ। నోలిమైననతేనెఁగ్రోలియాఁడెడు తేంట్ల
తెగకప్పురవేలిమిపొగలుగాఁగ। చలువతెమ్మెరనేలవలపుగొల్పఁగ
రాలుపూఁలుపైనిడుసేసఁబ్రాలుగాఁగ। బూవుఁదీవియతెవతాలి
బొట్టుగాఁగ। నలరుపుప్పొడిచాల్పెండ్లియరుగుగాఁగ। ఁబరఁగెలగ
నంబుకన్నులపండువగుచు। ఁగానకన్నెకునామనితేఁకపుడు 121

గీ॥ కానచానకునామనితేనికపుడు। పరఁగముత్తైదువలుసేరిపాటపా
డి। దిగదుడిచితీయఁబట్టినతొగరునీళ్ళ। నంగఁదీవెలఁజివురులున
లువుమీతె॥ 122

గీ॥ చెలిమిననకారుదొరకానచెలియఁగూడి। యొండొగులుదండఁబా
యకయుండునట్టు। బాసగొనఁదాముప్రేలిమిఁజేసికొనిరొ। యన్నఁ
గనునుకెంపుమోదుగయలరులలరు॥ 123

చ॥ పుడమిపడంతి వేడ్కఁదనముద్దుకొమారితఁగానకన్నెన।
ప్పుడుననకారుమన్నియకుఁబొల్పుగనిచ్చియుఁబచ్చవన్నెమే।
లుడుగరలూనవారలకునోలినొసంగెననంగఁజెల్లనే।
ర్పడఁదనరారెనంతనునుపచ్చనియాకులుదట్టమైరహిన్॥ 124

సీ॥ గొనబుమీఱఁగనల్లుకొనియున్నమువ్వంపుటీరంబుపడకటిల్లైరహిం
ప। లలిఁగ్రిందఁబ్రాఁకుమల్లెలపూలజొంపంబుతలిమంపుపానుపై
చెలువుగొలుపఁ। బొన్నగున్నలఁదీవెప్రోవుపెనంగినడంబుప్రాపి
ల్లుకయ్యంబుఁదెలుప। నొగిఁగొమ్మలనుఁగ్రమ్మువిగురుక్రొమ్మొగ్గలు
వొడముమైపులకలపొలుపుఁజూప। దలిరుఁదిండులనులిగిల్కప
లుకుగాఁగ। చెలఁగుననతేనెసోనమైచెమటగాఁగ। నొలయుపవ్యో
రవెడలు నిట్టూర్పుగాఁగ। గలసిరయ్యామని వలంతికానచెలి
యు॥ 125

సీ॥ చలువతెమ్మెరలఁజెంగలువ కేళాకూళినోలయుతుంపురులు చిట్టు
ములుగాఁగ। నెత్తావిక్రొంబూవుగుత్తులపైవ్రాలుబలుతేంట్లుచ
న్మోవనలుపుగాఁగ। బొలుపొప్పబలువిప్ప తెలిదమ్మిపూఁచొప్పచెలు
వారనెమ్మోము తెలుపుగాఁగ। గలువదూఁడులమెక్కికదలనొల్లని
యంచనడలుబత్తిన్నినడలుగాఁగ। నటులఁజూలాలుఁదనముననద
నెఱింగి। యొట్టకేలకున కాక్కనయిగురుబోఁడి। కోర్కెలలరంగఁగొ
మరులన్గొమరుఁబండ్లఁ। గాంచెఁగన్నులపండువకలిమిదోఁప॥ 126

గీ॥ అట్టిననకారు నేలఁబేరరిదిఁగ్రాల। జన్నమొనరించి వెసహరిశ్చం
ద్రుఁడప్డు। జీవులను నేలవేల్పులనెల్లఁదనిపి। పరఁగుటయునంతవిని
గాధిపట్టిఁగుపుడు॥ 127

క॥ ఇదియదను నేనువడిఁజని। పదపడిజన్నంబు పేరుఁబన్నిదునీనిన్।
గొదవగానియొడమె వేఁడియు। మదిగలఁచియువానిప్రతినమాన్చె
దననుచున్॥ 128

సీ॥ తొగచాలునగఁజాలువగడాలు తెగనేలు నిడువాలు జేగుఱుజడల
తోడ। లలివెన్నెలనుగన్ను తెలివన్నియలఁజెన్నుదేఱెడి వెల్లజం
దెములతోడ। తెలిమబ్బుబలుగబ్బు వెలిద్రొబ్బు చెలువబ్బుబసు
మంబుతీగరేకనొసటితోడ। నును కెంపులనునొంపుపని పెంపుఁగని
మంపుఁబొనతుమేల్ రుమరాకప్రోవుతోడ॥ వెలయమొలఁద్రాలు
పులితోలువలువతోడ। నొలిద్రవేలెడుచిఱుకకఱ పాలతోడ। ప్రాఁ
తమినుఁఱలకుదివేల్పుపలుకుతోడ। ఁగన్ననయోధ్యకరుదెంచి
గాధిపట్టి॥ 129

సీ॥ మగరాలనిగనిగల్ జిగులీన నొకచోట నొకచోటఁబచ్చరాలూరిమ
ఁదెలుప। ఁగప్పురాల్నీడలుగుప్పింప నొకచెంత నొకచెంతఁగెంపు
జాలాజపునింప। ఁబిల్లికన్రతనాలబెళుకొప్ప నొకక్రమోలనొక
క్రమోలముత్తెంబులురువడింప। ఁజిలువరారాడాలుదులకింపనొ
కక్రేవనొకక్రేవఁబవడాలయొప్పుగుప్ప। ఁనొకఱపజ్జనువిన్నాణఱు
లొలిఁగూడ। నొకఱచకిఱనిమన్నియలొదిగికొలువ। నిండుబేరో
లగంబుననుండుఱేని।లలిహరిశ్చంద్రుఁజేరముంగలికిడాయ॥130

గీ॥ అటులఁజనుదెంచుజడదారినరసిఱేఁడు। గొలువుపీటనుడిగిబత్తివె
లయనతని। నెదురుకొనియజ్ఞదమ్ములకెఱఁగితెచ్చి। దీవనలుఁగాం
చిపలికెఁదాదెలివికలిమి॥ 131

గీ॥ వాసినేఁదొలిబాములఁజేసినట్టి। తబుసుకతనఁగడామీరుదఱిలియి
టకు। వచ్చుటలులేకనాబోఁటివానికెటులఁ। దమ్ముఁగన్గొనుటబ్బు
నోతబిసిమేటి॥ 132

గీ॥ నేనొనర్చినజన్నంబు నేఁడుగాదె। తనరఁగొనసాగెఁగోర్కులుదని
విఁబండె। తాము వేంచేసినట్టికతంబదేమొ। యానతీయ రెయన
గాధియనుఁగుఁబట్టి॥ 133

గీ॥ అలరమానిసిరూపూనినట్టియావి। చెట్టటందురునిను తేఁడబెట్టు
లోనఁ। బెట్టులోనను నినుబోలుదిట్టలెచటఁ। బొడమియుండరు లే
రిప్డుపుట్టరింక॥ 134

గీ॥ చెల్లఁబో? వేల్పుమొదవునుజిక్కెడంత। పాలువేఁడెదుకరణిశిన్నో
లినేఁడు। సుద్దులాలయంగనేనొక్కకొద్దిపాటి। యీవినదుగంగ
వచ్చితినో వజీర॥ 135

క॥ నిడుపలతోడవులయొడయఁడు। గడుమెచ్చఁగజన్నమూనగడఁగి
తినాచే। విడిముడిలేనికతంబున। నడుగఁగ వచ్చితిని వ్రేల్మికైతగుల
పకఁగ॥ 136

గీ॥ ఎదిగిమానిసియేనుఁగునెక్కఁగవ్వఁ। జదలమీటినపాడవుసామ్మొదవ
వ్రేల్మి। పూరటిల్లునుజన్నంపుఁబున్నెమునను। బొమ్మువిడిముడినా
సఁగిమోపుడమితేఁడ॥ 137

క॥ అనుడుహరిశ్చంద్రుఁడుమది। దనివిఁగ సంతసముఁగాంచితబిసివ
లంతీ। కొనుఁడిదిగొ యొడమెఁగడుచ। య్యానినింతటిపున్నెమబ్బె
నానాకనుడుఁగ॥ 138

గీ॥ ఏనునీమదిఁగనసంటినిటులఁగాక। తేఁడజగమునసీవంటివాఁడుఁగ
లుగ। గోఁజతయేనాకుఁబసిఁడికిమలుమవక్కైన। వచ్చికొంపయొదవె
ప్పఁడేవలయునెడల॥ 139

క॥ అనిపలికి గాధికొమరుఁడు। చనియెన్ దనత్రోవ ఱేఁడుచాలఁగవా
డిలో। వనటగని తబిసియొడమెన్। గోనకేటికి నప్పుమోపి గొబ్బు
ననరిగెన్॥ 140

క॥ అనివగచియొట్టితజిఁదాఁ। జనుదెంచునొ సొత్తుగొనఁగ జడదారియ
టం। చనియొట్టకేలకాలనఁ। గనుగలిగియొనర్చుచుండఁగౌశికుఁడం
తన్॥ 141

క॥ ఎక్కరణినైన ఱేనిన్। నిక్కము మాన్పించువెరవు నెఱకివడిన్ దా।
నెక్కువగుతబసుబలిమిన్। జెక్కుమెకంబులనొనర్చఁ జెనుపడి
యవియున్॥ 142

సీ॥ ఆమెక్కి యొక్కఁడఁదాపునైయిచ్చకు వచ్చినట్టుల నెల్లపట్లఁదిరిగి।
యూళ్ళపైకెగఁబ్రాఁకియురవడి వరిచేలఁ గడుమేసి తోఁపులఁగడ
కుఁద్రోసి। యారామములనుజొచ్చి యారంబులనుదూర్చి మల్లాడి
మావులఁగొల్లలాడి। మడుగులఁగలగుండువడజేసి చెలరేఁగి కుం
చికొట్టంబులఁగుప్పళించి॥ వెండిపల్లెలఁగలసెక్కు బీదపజల। యు
సురులెడలంగఁ గుమ్మివమ్మైనఁగదొమ్మి। సేయసైరింపఁజాలక చేరి
యూరి। కాఁపులరుదెంచి చాఁగిలి కాంచి ఱేని॥ 143

చ॥ ఇదివఱకెప్పుడే [illegible]ఁగ మే వెతలున్ దమిఁ బల్లెబిడ్డలన్।
బొదిగిఁటనుంచి పెంచుకొంచుఁ [illegible] తయు నెందువంతయున్।
గొదవయుఁ జెందనీక మనుచుం గూరిమి నీకడకంటిచూడ్కి చే।
బ్రదిమిని గల్మి బల్మి నెఱిపాడినిఁ బాఁడినిఁ గంటిమిగ్గిలిన్॥ 144

చ॥ కొసఁటచెనంటియున్ ఱముల చకూళయుఁ గల్లరియేబ్రాసియున్।
పనకలివేమఱున్ వెడఁగ బ్రాబయుమంచున కేని లేఁకాసం।

తనఁబడ వారి వారి చెయిదంబులఁ దప్పక పూని యొండొరుల్।
చనువున నుండు రేపగలు సందడి దండడిఁ గానకే యెడన్॥ 145

చ॥ వలసినయప్పు డేసరియు వానలుమున్నగ రాలినట్టిగిం।
జలువడి పండుమన్నకయ సంతసమందుచు నయ్యనిచ్చలున్।
గొలుచులఁ బాఁడి చేఁబసులకున్ గడుఁబచ్చిక లేమియెట్టిదో।
తెలియక యుంటిమైనవిను దేవర నిన్నఁటి నేఁటినుండియున్॥ 146

సీ॥ పలువన్నెపులుఁగులు వాత్మకంబులు నేలయీనినకైవడి నెన్నరాని।
వసుచుఁగానలపీడియ త్రాడిపజ తెల్లమండాడఁ జెలువులమంట గెడ
పి। దొడ్డితోఁటల నెల్లఁదోనబోకారిచ మృష్ఫఁబైరులరూపుమాపి
యంతఁబోవక పెంపెక్కు కావరంబునఁ గొట్టికలఁ జొచ్చి పజలపైఁ
గడసిమిగులఁ గొసివజుచుచున్న పికాఁపురములఁ జేయునీయప్ర
మస్త్రింమసిలుగులంది। యాలుబిడ్డలవదలి నేఁడరుగుదెంచి। నా
రమాదబఁబ్రోవు వజీరమమ్ము॥ 147

చ॥ అనవుడు గాఁపులన్ మిగులనక్కటికంబొలయంగఁ గాంచి వేఁ।
జనుఁడి దెవచ్చి మీ వెరపు జాలుఁగ వేఁట మెకాలఁ జంపి మే।
లొనరఁగఁ గూర్తు మీకు వగపొందకుఁడుల్లమునందు నంచుఁ జ।
య్యనదొర వారి వీక్షాలి పెనంతటఁ దోఁచెను సంజ క్రాంజిగుల్ ॥148

సీ॥ వల్లైత్రాడుమనీని వాల్గంటికేంగేలఁ దనరంగ నిడ్డకెందమ్మియనఁగ।
నాలవింటిదొరగొండ్లిసలు పనజ్జఁదొలంగి క్రిందికై పడునందె కెం
పనంగ। ఁదటిబోయచేఁగూలి యొఱగినపగలను నెరసరి మెడనె
త్తుకదుఁకసంగఁ। కటిక చీఁకటి కాటుక నుబట్టఁబడనాటి తెఱవమున్వొ
ట్టినదివ్వె యనఁగ। గ్రుంకుచట్టునకవ్వలఁ గొఱలుపుడమి। సరవినే
లంగ వెసహరిశ్చంద్రము తేని। వనుపుననుబోవు బలుచుట్టువాలనం
గ। బొనఁగఁబడమటిగుబ్బలిఁ బ్రొద్దువ్రాలె॥ 149

గీ॥ ఇంతవఱకును నన్నేలి యిపుడుపేక్ష। నగునెముందెన్నిబాములకే
నినిన్నుఁ। బాయనని ప్రొద్దువోడమెడుచాయకపుడు। చనియెననని
డత్తోలిగట్టుదనుకసాగె॥ 150

సీ॥ తెఱఁగంటిచెలువుపిన్నపడఁతిసీరాడమున్నారఁగట్టిన కెంపుచీరలేమొ।
పడమటిగట్టుకుఁ బడఁ బ్రొద్దు తేజీలకాళ్ళ రేఁగిన దుమ్ముకావియే
మొ। మునిమాపు చీఁకట్లఁగని యీపె తెగటార్తునని ప్రొద్దు నూపుకన్ని
నుకయేమొ। నూడురాకాసులతోడఁ బ్రొద్దనిఁ జేయఁ బాఱిన నెత్తు
రువఱదయేమొ। పడమటిపడంతితో వసూడు వచ్చుటరసి। యలరి
యారతినిడ నెత్తినట్టి కెంపు। పళ్ళెరపుఁ జాయలో యనఁ బరఁగన
పుడు। జక్కునిక్కులకెంజాయ సంజదోఁచె॥ 151

గీ॥ నింగి పైడలివంటఁ జేయంగడంగి। పరఁగు పడమటి సంద్రంపు బావిసి
రు। గోనఁగాపు వ్రాళ్ళబలు కెంపుఁగుండఁ గట్టి। విడిచెననఁ బ్రొ
ద్దుపడమటికడలిఁబడియె॥ 152

గీ॥ వేల్పురాచానజడిసామి వెలఁదికపుడు। సందచెలికత్తె చేజగా చెం
దిరంపు। బరణిఁ బంపెనో యనఁ బచ్చవారువంపు। టోడయుఁడు
మునింగెఁ బడమటికడలిలోన॥ 153

గీ॥ చనెడుఁ జెయిదపుసాకిరిజంకకింక। వచ్చి మావలవంతఁ దీర్పంగరా
డె। యనుచు నెలఁగూర్చి తొవకన్నెలడిగిరనఁగ। నెలవులకుఁ జేరఁ
బులుఁగులునులివొసర్చె॥ 154

చ॥ వెడలఁగనెట్టితిఁ బగటివేల్పువజీరుని నెవ్వఁడింకనం।
దొడరఁగలండటంచు బలుతోరపుటాముని మేను వెంచి పే।
రడరుచు రేయిసోఁకుబు వియాకసముం వెసనిండ నొల్లెడం।
గడఁకఁ బరుండెనో యనఁగఁ గాఱిగులో ప్పెజగానసంతటం॥ 155

సీ॥ ఇదిగదా వెలిఁగొంప యొకిమినిగుత్తుక రాణనింపగు మేల్మిరవణము
మ్యో। ఇదిగదా నెఱజాణ పదివేసములసామి పూఁయని మైకష్టు
ఫ్రాఁతయమ్యో। ఇదిగదా తోఁగ చాలు నేలుచల్వల తేని కదఁగ్రాలు
చెన్నారుపడకమ్యో। ఇదిగదా జేజేలమేలికి కింపైనరతనాలకిత
పు డాల్జతనమమ్యో। ఇదిగదా జాఁబిలకలయింటిబంటి। నెఱులనూ
గారుకురులకు నెఱిబెడంగు। పన్నె ముయ్యాటం చెల్లపజలువలుక।
నెసఁగజగమెల్లఁగారొఁ నెనరులసలుపు 156

సీ॥ ఇరులనెఱుదోఁగ పట్టుత్రవరిపసింద। నాఁడికోనిపొఱిగీలుల
దాఁచుకోనుట। ఁగనుచుఁబట్టుపైత్రప ష్ఠపనుపవచ్చి। నట్టిబంట్లన
దివ్వియలమరెనిండ్ల॥ 157

సీ॥ తఱివేగు రేఁపేఁడుదరలివచ్చునటంచు వినువీదినిడినదివ్వె లూయ
నంగ। గ్రొన్నెలరాకకై విన్నకేళాకూళిపచ్చిన తెలికల్వఁపరుల
నంగ। దనముగండరు దెంచునని వేడ్క పడి రేయిమిగుడకొప్పునని
ద్దమొల్లలనఁగ। ఁగటికచీఁకటిమబ్బుగా నెంచి వెఱపొందియురుగఁ
బైకెగరినయంచలనఁగ॥ సంధయఁగుటయుఁజెన్నారుచందమదా
ల్పు। నట్టువదొనర్పనౌదలిపట్టు వాఁక। నుండిమొగిరినతుంపరలో
యనంగ। నుప్పరంబునరిక్కచాలొప్పెనపుడు॥ 158

చ॥ కొమరుసెలంగఁగల్వ తెగకుం డెడలంగఁగనింగిపీఁదిరే।
కొమమొడయుంఢుస్వారినిలకుక్జను దెంచుచునున్నవాఁడటం।
చమరఁగఁదెల్పమున్పయనమయ్యెడి వేగులవారి వెండిబె।
త్తములబెడంగనంగఁదోలితట్టునముద్దెలుపొప్పనొప్పెఁగ॥ 159

సీ॥ అది శేలుపులబువ్వయా కాదుమిన్నేటి దొరుగంగఁదేలెడు నురుగు
గాని। అదినిండు రేవెలుంగా కాదు జేజేలచెలియచేఁగలమాల్ల

శేంషుగాని। అదియిర్లవేరువిత్రాకాముమరుఁడొత్త దంబుమైనె
త్తువిండంబుగాని। అదికల్వచెలియవిందాకాదురే చానక్రొవ్వె
దమగజాలకుప్పెగాని।అదికడలివెన్నయాకాదుపమురునిరుల।గా
రుజంపంగఁగడఁగుసింగంబుగాని। యంచుబఁజలాడనించుపిల్చెం
చుటనుఁగు। మించుసంచులమినుపంచమించెనపుడు॥ 160

చ॥ వినురతనంబుగ్రుంకనెలవేగిపిరాళ్లిఁదలిర్పుచూడిరేఁగ।
స్తొనపిరినమ్మికొన్నతనకూరిమియేలికమోముఁదప్పలాఁ।
తినిదిలకింతునేయనినతీరునమోడ్చెమొగంబుఁగల్వజ।
వ్వులుతెగతాళ్లిరేవలఁతిఁబన్నిరనన్ వెసవిచ్చెమోములన్॥ 161

సీ॥ తమ్ములఁజెనకురేద్రిమ్మరియనిపేరువాసిదైవాటినవాఁడితండె।పిన
నాఁడెవంకరతనమూనియొరులమేల్పాటలుచూడ్కిఁకిఁగానివాఁడి
తండె। రూపరియనినికి రూపటిమైచనుఁబదియాఁటుపాళ్ళమైవ
ళఁతియితఁడె। పుట్టిననాటనేపుట్టినింటినిఁబోటు పాల్పడఁజేసిన
వాఁడితండె జాలునీరుగఁగరగింపఁజాలుకడిఁది। వేఁడఁడేతెడు
చూడుఁలవాఁడితండె।యనుచునత్తటివలవంతయగ్గనుడుకు। ము
గుదలాడంగఁదోఁచెఁజెందొగవటారి॥ 162

గీ॥ విన్నుకల్వంబువనుదటివెజ్జుఘంచు।నూఁదినూఁటంగఁజెదరినపాద
రసపు। గుళిగెలనఁజుక్కలమురెనుకూర్చికలువ। నిడినవెన్నయన
న్నెలపొడుపుదోఁచె॥ 163

చ॥ తటియనునేఁతగాఁడుదొలిఁదానొడబద్దవితంబుదోఁపవి।
న్దైజవకువెన్నెలన్ జిలుఁగుఁదెల్లనిరెంటముఁనేసిఖండిఫ్రాల్।
గొఱలఁగనంతటన్ బయఁటకొంగునమేల్జరిఁదమ్మినల్లనా।
వఱలెనుచుక్కలున్ నెలయువాసిగనాకనమందుఁనత్తటిన్॥ 164

గీ॥ రేవెలందుకచను దెంచు రేవలంతి। గప్పుఁగలించినఁదనదుచన్నవన
లందు।పునుగుకస్తురి యొదనంటెననఁగ నెలను।గంధవాడగ స్ఫెఁజూ
డిక్కినందముగను॥ 165

సీ॥ నల్లె మొల్లల రెల్లు వల్లి బిల్లిఁ జెనంగి వెల్లయొల్లుల డాలుఁ గొల్లలాడి।
వెండికొండ జెడ. కపింపు మెంపుగఁ జెండ కండచక్కెర పిండిదం
డఁబండి। కందువ చెందమ్మి యందంబు గ్రందించి చిందంపు బిందం
పుఁ జందమొంది। ముత్తెంపు టెత్తుల నత్తమిల్లి చెలంగ సత్తిత త్తడితో
డనెత్తనాడి। పాలనిగ రాలనగి మూల పాలప్రాలి। క్రాలు నెలరా
ల నేలి కప్రాలఁ దేలి। సోలి మిను ప్రోలి జాలుల నోలలాడి। యలర నె
ల్లెడ వెన్నెలలల్లుకొనియె॥ 166

గీ॥ కొడుకు పుట్టిన వేడుకఁ గూడి మిగుల। బాలసంభ్రంబు మిన్నందఁ బ
రఁగ నవుడు। ప్రాలు వెన్నుని కై వడిఁ గానుపించు। నందముగఁ గం
దు చెందొవపింద నందు॥ 167

క॥ అడలకుఁడు మిమ్ము నేలెడు। నొడయండరుదెంచు నంచు నొగిఁ దమ్ముల
కుఁ దా। నుడువఁగ వేగరి వచ్చిన। వడువున మును వేగు చుక్క వాసిఁ
బొడిచెన్॥ 168

చ॥ తొలి దెసవాలుఁ గంటి నెల తోడు కొమారునిఁ గాంచఁ గాన్పునొ।
ప్పులు నడుచుండఁ గాఁ గెలనఁ బ్రోడలు గన్గొని తాళు ముజ్జగం।
బులనడరించు మేలొక్కడు కువు ట్టెడు నీకెపుడన్న సెంచుమం।
చలరఁగ నూఱడించిరన నత్తఱిఁ బుల్గులు గూసె నెల్లెడన్॥ 169

చ॥ త్లొగలు గలంగఁ దమ్మి తెగదోరపు వేడ్కఁ జెలంగ జక్కవల్।
బెగడెడలింగఁ బేరడలి వెన్నెల పిట్టలు బల్నలంగని।
గ్లొగిఁ దొలగంగఁ దేఁటిగములో రెములన్ గొఱలంగ నింగిపై।

బగటివెలుంగు తేఁడపుష్ప్రాఁకెఁబెడంగు మెఱుంగురంగులన్॥ 170

సీ॥ తొలిదెసమాగాణిదొరపాన్పుపైనిడ్డ దిట్టవాకెంబట్టుదిండనంగ।
సంపతిర్నాళ్ళకై చనుతటిదాహారి తైసమ్మివెలయుజేంబియనఁగ।
పడమరదెసచానయడరఁగ్రాసేయ ముందరనిడుకొన్నయద్దంబనం
గ। తొలిసుట్టగవియనుకొలిమినితటికమ్మ తీఁడుకాచినయుక్కు తేట
యనఁగ॥ గడలిదొరవేల్పుసామికిఁగానుకఁగాఁగ। బంపినని
గారపుంగెంపుబంతియనఁగ। దోఁచె నెలజోడుచీఁకట్లఁదోలువా
ఁడు। కలువవిరిసూడు కెందమ్మివలపుతేఁడు॥ 171

కం॥ తెలతెలవేగెన్ జుక్కలు। పలపలఁదేజెడలి నెల్లనాతెన్ బులుఁ
గుల్। గలకలకూయఁదొడంగెన్। దొలిమలపైఁబ్రొద్దదోఁచె
దొరపుజిగితోన్॥ 172

క॥ అనిమారన్ండేయుఁడాచ। క్కనిమాటలవిన్నమానికపుమనుమ
నికిన్॥ వినిచినవవ్వలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్నువేవేఁ
డుటయున్॥ 173

శా॥ ఎన్నేవేఁడివెలుంగువేలుపులపేరేరాళపుంజెజుచే।
నెన్నంగాఁగడుమించిముజ్జగములన్ హెచ్చిల్లఁగాపాడిపా।
డిన్నిండించి నెఱాజగాముగితిపాటిన్ జేర్పఁబ్రాపొచుఁగ్రా।
లన్నేటించినచుట్టువాలువలకేలన్ దాల్చుపెన్వేలుపా॥ 174

క॥ సరిలేనివేల్పసోఁకున్। దొరచాల్పునడంచుపైఁడిమప్పటిదాల్పా।
ఉరుకూర్మితావకొరిన। సిరులిడువెలియూవచేవచెలువులప్రోవా॥
175

భాస్కరవిలసితము॥—గొల్లతలనుదమిగొల్పినవాఁడా కూరిమినెన
రులకుమరగువీడా। వెల్లువయమునను వెన్నుడు ఈఁడా వేసగుజుఁబగ

తుఱువిఱువినప్రోఁడా। కొల్లగసిరులిడుగుబ్బెతతోఁడా గుబ్బలికొమ
రితఁగొను దొరయీడా। కల్లరితెగలఁబోఁ గార్చెడుసూడా కాపు
రమునుబలుకడలికినోఁడా॥ 176

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధపరమేశ్వరవరప్రసాదసంభూతసకల కలాకుశలకులాలకులపారావారకళానిధిమండలమండనాయమానోర్వీమండలాఖండసత్కీర్తివిభవమండితగుండయశ్రేష్ఠినానార్యకులసంజాతశ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాద్దంకితిరుమలనాతాచార్యవర్యశిష్యప్రశిష్యవట్టివేళ్ళగోత్రోద్భవ అయ్యానకోటతిరుమలశ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధౌరేయసరసకవితానికాయ విద్వజ్జనవిధేయపార్థసారథిశ్రేష్ఠినామధేయప్రణీతంబైన శుద్ధాంధ్రనిర్వచనకావ్యంబును సత్యవిజయనామాంతరంబునునగు హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము॥ 177

శ్రీ

—*ద్వితీయాశ్వాసము*—

క॥ సిరులడుగబడుగుపాటుం। దరుదెంచినఁగాంచితొంటియనుఁగగు
టమదిన్। గరమలరిపూజెలిడియ। బ్బురపున్ గోరికలనిడినపున్నె
పుదిట్టా॥ 1

క॥ వినువాఁకయలలరవళికిఁ। బనుపడుక్రొన్నెలుఁగునుడులపన్నికవె
లయన్। వినిచెమ్మృకండునికొడుకి। య్యనువుననాగొంతిచూలిక
వ్వలికతయున్॥ 2

గీ॥ అట్లు వేఁబోకయగుటయునవ్వజీరు। ఁడగుహరిశ్చంద్రుఁడట ము
న్నెయలరమేలు। కాంచివలువాతిచేయ్యూఱఁగడఁకఁదీర్చి। వేఁ
టఁబోవీటఁజాటింపవేడ్కనంత॥ 3

సీ॥ పల్లజుంజులు నెఱుల్ పసమవ్విపైఁగోర తలరుమాలులఁజుంగులో
లయఁజుట్టి। గజ్జెలంచులమ్రోయఁగావిచల్లడములఁ దొడిగిదిండిఁ
దువైపిడియములను। బూనిజేగులుచుక్కబొట్లనెమ్మోముల నిడి
పూసలసరాలమెడలఁదాల్చి। గిలుకుసంబువులనజ్జలమెట్టి యెడ
యాక కప్పరొప్పనొడళ్ళఁగావిమెత్తి॥ కత్తులుఁగటార్లుఁగేడె
ముల్ కరగసములు। బల్లెములుబంట్రకోలటుఁబట్టియములు। గండ్ర
గొడ్డండ్లుబలువిండ్లుఁగరకణీలుఁ। గలిగిచనుదెంచిరట వేఁటకరులు
మఱియు॥ 4

క॥ నెలకట్టెలురులు తెరలున్। జిలుకులు దీమములు వలలుఁ జిక్కంబు
లుబో, నులుఁ ద్రాళ్ళుఁ బసులుఁ బోఁగులు। గలిగి రహిన్ గొందఱం
దుఁ గన్గొని తేనిన్॥ 5

సీ॥ బూవి దేవర కేలఁ బోనరు లేడినినైన వలలకు లోఁ జేయు నలవు నేర్తు।
ఋత్తి దేవర మోయుత త్తడి నెనుఁ బోతునైనఁ జేతులఁ గ్రుమ్మి మేనుఁ బ్ర
త్తు। మలపట్టి కడడాసి మెలఁగు సింగమునైనఁ గఱకు మీసలఁ బట్టి
కదిసి తెత్తు। కడలబల్ రెంటఁ ద్రాగుడులనైనఁ బెనంగి తొండముల్
తుండింపఁ దొడరనోర్తు॥ వెకరిదన మొప్పఁ దోలి ముట్టె మెకమునై
న। బట్టి గిట్టింపఁగల గట్టిదిట్టనయ్య। నంచు వేర్వేఱఁ దమతమయల
వుబలువు। నుగ్గడింపుచు నుండిరి పెగ్గలెసఁగ॥ 6

సీ॥ గొలుసులు సడలింపఁ బులులఁ బట్టెదమంచు నెఱఁగించు వహిముం
దుకీడ్చునవియు। మేకొల్పఁ దోఁటి తా మేటిఁ జీల్చెదమను తీరుఁ దె
ల్పఁగ నేల జీరునవియు। నుసికొల్పనిరు నాల్గు దెసల హత్తులఁ బ్రత్తుమని
తెల్పు మాడ్కి బిట్టఱచునవియు। చెలరేఁప మెకపు రాశియ్యబ్రిమింగె
దమంచుఁ దెల్పునైకవడి నోళ్ళుఁ దెఱచునవియు॥ నగుచు బెబ్బులిసు
డిగాలి బిగితుపాకి। యడవి ద్రిమ్మరిగడి వోతు పిడుగుతునియ। మొద్ద
లుగాఁ బేరులందిన మొఱసడములు। సరి పెణలఁ బట్టి తెచ్చి రాకరులు
వేఁగ॥ 7

గీ॥ ఇటులఁ జెంచులు బుజములు పటితళ్ళించి। కొనుచునట వేఁట కేఁ కారి
కొనుచు రాఁగ। గని హరిశ్చంద్రుఁ డడవికిఁ గదలఁ దేరు। నాయితం
బంతఁ గావింప నానతీయ॥ 8

సీ॥ పసిఁడి ఘోరంగు బల్ పడఁగల చిఱుగాలిఁ దెలివాఁకఁ గలనీళ్ళుల
లలు నెఱప। గట్టిన గంటలఁ గలుగు రాయిడి వించుఁ గొమరు నచ్చ

రు లెల్లఁ గొండ్లిసలుప। వెలిజల్లియల్లులఁ దిలకించి తెలిదమ్ము లం...
మి న్నేటి రాయంచ లడర। మగపాలబండ్ల బల్లిగఁ గాంచి నెల ప్రోడ్డ
లనివిచ్చి తావతమ్ములలర నొకట॥ బు త్తళిహాబు రంగు బ త్తళి...
ళంబు। గ త్తళంబులుఁ జెలువారఁ గ త్తళాని। ము త్త వెం...
త్తినక్రొ త్త తేరు। ద్రోలఁ దెచ్చినఁ గనుఁ గొని నేల తేఁడు॥ 9

సీ॥ పులుఁగు రాల బెడంగు బొమ్మడికంబును దాల్చి కట్టాణి మేలుపొ కల్లఁ
బూని। హురుమంజి ము త్తెంపు సరములఁ గీలించి పగటు చెందమ్మి కె
పసక మూని। తలిరు చందురు కావి దట్టి గట్టిగఁ గట్టి వలిపె రెంటెము
వల్లెవాటు వైచి। సిరిగందమున్ దావి చెలువు లీనఁగ మెత్తి క స్తురి నా
మంబుఁ గాంచినుదట॥ ఁగేల సింగాణి తూపులు గీలుకొలిపి। కెంపు
పావలమెట్టి పిసెరెంపు తేజు। ననుహరిశ్చంద్రుఁ డప్పుడాతన నెలం 10
తఁ। గొమరు నింగూడి తే రెక్కఁ గోరి వచ్చె॥

ఉ॥ వచ్చికొమారుఁ దేరుపయి వైళమ బంగరు పీఁటనుంచి కే।
లిచ్చి వెలందిచంద్రమతి నేర్పడ నాయరదంబు నెక్కఁగాఁ।
బుచ్చి పరాకు వేగరులు హెల్చుగఁ దెల్పఁగ నెక్కె తాను పెం।
పచ్చు పడంగఁ దేర్నడుప నానతి నిచ్చిన నంతఁ గ్రచ్చుఱన్॥ 12

ఉ॥ బంగరు వాగెయున్ దళుకుఁ బక్కెరయున్ నును పట్టు పల్లమున్।
సింగిణియున్ లకోరి తెగఁ జేర్చిన బల్లెపు దియున్ సిరాజి డా।
లుంగర వాలు చేసురియ లోనగు కైదువలున్ దలాటమున్।
రంగుగ గ్రాలు తేజి నడరన్ వెససాహిణి దెచ్చెఁ దెచ్చినన్॥ 11

చ॥ అరసి జరీరుమాలు నిడి యంగిరకంబుగఁ దాల్చి జాళువా।
సరిగ హెబురంగు లాగునఁ బసందుగఁ గా సెబిగించి వల్వఁ జె।
చ్చెరఁ గయిసేసి బ త్తళికఁ జిలుకు లుడాలును గేలఁ బూనిసం।
తిరియగు సత్యకీ ర్తియటఁ దేజి పయిన్ నడి నెక్కె వేఁటకున్॥ 13

సీ॥ కైదువల్ బట్టియాకరులురా నొకయోర నొకయోరబలుచెంచు
లుజెదిఁబాఱ। బాబాలతుటుములుబలసిరా నొకప్రక్క నొకప్ర
క్క నేనుంగులోలిఁగదల। బల్లిదులగు పెక్కుబంట్లురా నొకచక్కి
నొకచక్కిఁ గాలరులుబికినడవ। తగువారుజోదులున్ దవిలిరా నొ
కచాయ నొకచాయఁ బ్రెగ్గడలూరిమఁ గ్రాల॥ ఁదప్పెటలుబేర్లుఁబ
లువాయదములరవలి। ఁగడలగారులజానుగుల్ గడెలువడఁగ। ఁబ
డవలంబుననడిదంపుబెడఁగులడర। వెడలెనొడయుండుగడువడిన
డవికపుడు॥ 14

సీ॥ వరికయ్యలకునీళ్ళువాటించికొలఁదిగఁ గలబెట్టిమడకలఁగట్టువారి।
ఁగనిమలేర్పరచిచిక్కఁగనాకునెరువులఁ ద్రొక్కివెంబడిమ్రాను
బోలువారి। విత్తిపైరొకయింతయెత్తుప్రోదినిఁగన్నఁదేకువఁగలుపె
డదీయువారి। విరివిచోటులపైరువెలితిపట్టులనెల్లనాటుకొనన్నా
ఱువాటువారి॥ ఁబండగాఁగోసికట్టలఁబన్నితెచ్చి। కళ్ళములఁగొ
ట్టిబంతులఁగట్టఁజేసి। గడ్డిఁద్రొక్కించివడ్లురాఁగాంచువారి। ఁగ
నిహరిశ్చంద్రుఁడవ్వాలఁజనుచుఁద్రోవ॥ 15

చ॥ ఉలవలుఁగొఱ్ఱలున్ బెసలునుద్దులునూవులుఁగందిప్రత్తిస।
జ్జలునలసందలున్ సెనగచామలుమున్నగుమెట్టపంటలన్।
జెలఁగెడిచేలయొప్పిదముఁజెంతలఁబ్రెగ్గడలోలిఁదెల్పరా।
వలఁతిపొలంబులన్ గనుచువైభమముజ్జనుచుండివెండియున్॥ 16

సీ॥ పసులెంపుఁజేలపైఁబడునంచుఁజెలకోలఁగలిగియిట్టటుఁజూచికా
చువారి। మంచెలనుండిహాహాయంచుఁబుల్గులుడాయనీయకవ
డిసెలలేయువారి।నఱచేతనలిచిపొట్టాఱగనూదినజొన్నపిసుకుళ్ళ
వాయూఁడమెసవువారి। కంకిఁబట్టినఁబాలుగారుదంటులఁబంటన

మలిపిప్పియొకింతయుమియువారి। ప్రత్తివిడిపించుచేలలఁబాడు
వారి। పెరిగియదనైనయులవను బెఱుకువారి। కొఱ్ఱసజ్జలచామ
మలఁగోయువారి। గాంచుచూరులఁబల్లెలఁగడచియిట్లు॥ 17

క॥ వంటెంబులవణితంబుల। బంటలమఱితనవిలాతి పజసుకములఁ
దా। గంటన్గనుచున్దనవా। ల్గంటికిఁగాన్పించుచరిగెఁగానన్
దఱియన్॥ 18

చ॥ చనఁజనతేఁడుకాఱడవిచాయనొకానొకచోటఁగాంచెఁగా।
రెనుములపాలుజాలుగొనియేర్పడునావఱదన్మునింగిచ।
య్యనఁబడియీదలేకసుఱులయ్యెడఁబాసినవాత్మకాలవే।
ఁదినసరుదెంచివెల్లువనుద్రెళ్ళినపిక్కుమెకాలపెక్కువన్॥ 19

గీ॥ పనుఁగులమస్తివెల్లువలేదుపంది। నేయికాల్వలుఁజేరిమున్నీరులగు
చు। నడరెవెదురులనుండిరాలెడిసుపాణి। సందరపుముత్తియం
బులజాడఁదెలుప॥ 20

సీ॥ చఱియలపైనుండిపఱతెంచుసెలవాఁక యొసగనొదలవేల్పుటే
ఱుగాఁగ। విన్నంటుమ్రాఁకులవ్రేలుపేరూడలు బెడఁగులీనెడుకా
విజడలుగాఁగ। దవిలివేసఁగిగానరవులుమంటలతేజు కనలెడిచి
చ్చఱకన్నుగాఁగ। దెఱనోటిమెకములతెలివన్నియలచెన్ను రా
ణనొప్పారుమైరంగుగాఁగ। వ్రాలుమొయిలులడాగ్గారుతోలు
గాఁగ। గ్రాలువెదుతులుముమ్మైనవాలుగాఁగ। విన్నసిగదాలుపరిఁ
బోలువింజగట్టు। గదిసియద్దొరయటనాల్గుకడలనరసి॥ 21

మ॥ నేరెడుల్ కలజువ్విమోదుగు నెమ్మిగున్మడునిమ్మలున్।
మారెడుల్ పులిచింతకానుగుమావిక్రొవ్వులురావులున్।

బూరుగల్ గలగొట్టుబొట్టుగు బొద్దిలొద్దుగుమద్దులున్।
చీరలున్ మొదలైనచెట్టులపెంపునన్ గడుదట్టమై॥ 22

సీ॥ మెకపురాదొరబీతి మెయిఁజిక్కితలఁకునేని కలెల్గులొడుఁగుసు
న్నీలుగాఁగ। ఁబ్రబ్బునీఱపుటిర్లమబ్బులంచనియాడుసిగపుల్గులెల
యాటచెలులుగాఁగ। ఁబండువెదుళ్ళపైనుండిరాలుసుపాణిబలు
దీవిదొరలకప్పములుగాఁగ। నెడనెడఁబలుకోయిలలుఁజిలుకలుఁ
గై తఁబరఁగించుమేలుకయీసరులుగాఁగ। మ్రోలమ్రాఁకులనొం
డొంట్లమొనయుకొష్మ! టెంకిమెకములుగరిడిజెట్టీలుగాఁగ। జడ
లమెకమొండుదొరగాఁగఁజదురుఁబోలఁ। జాలునొకకానఁగని
హరిశ్చంద్రుఁడెదుట॥ 23

సీ॥ మత్తిల్లుపెనుహత్తిమొత్తంబువడిమొత్తి మెదడుమెక్కుడుగండు
మెకపుదొరలు। పుట్టపట్టులబారుగట్టికన్నెట్టెడు చలిచీమలసుబీల్చు
నెలుఁగుపరులు। చఱియలంగలకొండగొఱియలన్నులుమాడియె
ఱనెత్తురానుబల్చిఱుతగములు। కుబుసంబులనువీడుకొనియొండు
సందడిసైఁచనిమసకపుంద్రాఁచుగుములు। యీరములఁదూఱిపా
ఱెడునేమబందు। లేటులాడెడియెనుబోతులెగుగుకొదము। లేళ్ళ
దుప్పులుమంతతోడేళ్ళుకణుజు। వఱడుకుందేళ్ళు వెలసినవలఁకుల
రసి॥ 24

క॥ చెంచులనుగాంచియిచ్చట। మించున్ గడుమెండుగండుమెకము
లుమీరల్। డించనియలవునబైఁజని। త్రుంచుఁడనఁజోపువెట్టితో
డరుచువారల్॥ 25

ఉ॥ కాంచిమెకంబులన్ వలలఁగాలురులన్ బఱపించజాడలే।
త్తించిమెఱుంగుబల్లెములనీటెలబల్లిగుడించిప్రోగువా।

ఱించిరకంపు దీములగు జే౯ మెలఁగించి కడంగి బోనులాం।
డ్డించి హుటాహుటిం బరఁగి రేడ్తైఱ వేఁటకు ఱేఁడు నత్తఱి౯॥ 26

ఉ॥ తేరును వేగఁ డిగ్గి తన దేవెరి ముద్దుకొమారు వేఁటతీ।
శారయ నొక్కచో నిలిపి యంగుగ నంగ బిగించి చుంగుల౯।
జేరిచి పల్లె పాటుడిపి సింగిణిఁ గోలల దూసి సింగపు౯।
బాసల నేసె వేఁటరులు పల్మఱుఁ దన్నని మెచ్చఁ బెచ్చుగ౯॥ 27

క॥ ప్రుక్కిడి మెకముల నోడయఁడు। లెక్కింపక తక్కువాని లేసున సె
లల౯। జక్కాడె మొక్కటీల౯। జిక్కని సింగములఁ బులులఁ జిఱు
తల నంత౯॥ 28

సీ॥ నెరసరిపిండు పై నెఱసరుల్ గండు మైఁ దాఁకిరి బాకుతు పాకులాడి
సి। యొంటరి తెగ దూల నొంటరి తెగఁ ద్రీల కరిగిరి గరగర సురియ
లెత్తి। మొక్కటీలడలంగ మొక్కటీల డరిరి ప్రబ్బి యోదంబులఁ
బాదుకొలిపి। వేఁగులు వడి కూల వేగులు వడిఁ గ్రాల వెడలిరి కోలల
విండ్లుఁ బట్టి। మఱియు వేఁటరు లెలుఁగుల మంద జల్లి। మెకములను ద
చ్చియడుగుల మెకపు గముల। ఁగణఁతి దుప్పులు లోను గాఁగల మెకా
ల। ఁజెండి చెక్కాడి రెంతయు గండుమిగిలి॥ 29

సీ॥ తాము గుబ్బలి పట్టి తట్టులై వెతఁ బాపు కొనెదమం చెగుదుచు గుండ్లు
దాఁటు। తాము నిల్కడ నేలతట్టులం బడి దాడి విడిమందమంచున
ల్గడలఁ బాఱు। తాము చుక్కల ఱేని దండనుండినఁ జేటు వీడునంచ
డలి విన్వీధి కెగురు। తాము ముక్కంటికై దండఁ గ్రాలిన బాము లుం
డవంచటు వెలిగొండ కేగు॥ తాము చిల్వాలి నేలకుఁ దరలి మేల్లు। ద
నరఁ బ్రతికెదమని మంటి ద్రవ్వుచుండు। సింగముల నేనుఁగుల లేళ్ళ జం
కగుములు। నేమలను వేఁటఁ ద్రుంచి రేనాఁడు లప్పుడు॥ 30

లయగ్రాహి॥ పొంచిపొదరిండ్లఁ దెరలుంచి మలలెక్కి యడరించుచుఁ
మేకాలనడలించి యలవారన్। మించి వెసఁ దోలుచును గాంచి య
టఁ గొన్నిటినిఁ ద్రుంచి బలుకైదువుల నొంచి పొరిఁ బొట్టల్। జెంచివ
జిపోటువిడికుంచివడిలాగులిడుకొంచుఁ జనువానిఁ బడలించి పలు
తూపుల్। పించమడరంగఁ బఱపించియుసుఱుల్ దోలఁగఁ ద్రెం
చి చెలువొప్ప రొగిఁ జెంచులట యేఁడున్ 31

స్రగ్ధర॥ గాలించెన్ గాననెల్లన్ గడిఁది బిఱుతలన్ గాల్చె సింగంపుమూ
ఁకన్। దూలించెన్ హత్తిపోజున్ దనిమెగాజియలన్ ద్రుంచెఁ దో
డేళ్ళబారున్। గూలించెన్ దుప్పిపిండున్ గుదిమెసలుగులన్ గా
ల్చె మన్పోతుచాలున్। వ్రాలించెన్ దచ్చి కాళ్ళన్ వఱలు మెకము
లన్ వాల్చెఁ బేరేదుగుంపున్॥ 32

గీ॥ సరిపెణలవిచ్చి విడిపింపజాగిలములు। వెడలి పసివట్టితోఁ గలవిసిరి
కొనుచు। మొనయఁ బరుగిడి నెమకుచు మోరలెత్తి। కాంచి పందు
లజకాఱడఁ గడగెనపుడు॥ 33

క॥ అత్తెంబులఁ గలడేగల। మొత్తము నెగిరింపఁ గౌజుపూరేళ్ళవడిన్।
దత్తఱిలఁ జేసె వెండియు। మొత్తెనను గోళ్ళకొనలఁ బులుఁగుల
నెల్లన్॥ 34

క॥ కడిమి మెయినిటులఁ గోయలు। పడుకులలోయలను పెలలవలకుల
గొబలన్। వడి మెకముల జంపగనొడ। యఁడు చాలింపుఁ డిఁక వేఁట
యననట వారల్॥ 35

మ॥ పునుఁగున్ గస్తురి దాకయున్ సలుగుకొమ్మున్ దేనె మేల్చాఱప।
ప్పును జవ్వాది ననంటిపండ్లు సవరంబుల్ నెమ్మలన్ గప్పురం।
బును బెల్లుఁ చెలునక్రకొమ్ములు జగాపూరేళ్ళలో నైనవా।
నిని రాజావిలి యొద్దబుట్టయొలమిన్ నించంగఁ గేల్మోడ్చినన్॥ 36

క॥ మున్నిందిసిగుల తోఁడవి। యన్నియుఁగొని యొరిమఁదనమునర్తిలి
నవలా। మిన్నయగుచంద్రమతికిన్। జెన్నలరనొసంగి కానచెం
చులికంతన్॥ 37

క॥ తనివారవిలువగలపస।దనములఁగడునిచ్చి తోఁడుతనప్రెగ్గడఁగన్గొ
నివేఁట పెంపునన్గడ। చను చెంచితిమింతదవ్వుచదలేటిదరిన్॥ 38

గీ॥ కలమతపిసివసెష్టుజోగంపుటికరా। యచ్చోటికిఁబోయియాదొ
జ్జహాజ్జదోయి। ఁగాంచిమాఱలుమమి దెపిచుకష్మవళ్ళు। పర్యాయరలు
డెల్పుమయ్యేఅుపజ్జనుంట॥ 39

క॥ అనితనకొమయున్ గొమరుఁడు। ఁజనుదేరఁగ వెంటఁబ్రెగడచం
దురుఁడునురా। ఁగనుఁగొనుచుమలల సెలలన్। మునుకొనిపోఁబో
వనొక-మురువగుకోనన్॥ 40

సీ॥ జిలవొలంగఁగ నేనుఁగుల మేనుమని గోళ్ళ చేసయింపుగగీఱుసిం
గములను। చింకకూనలకుఁజన్నేఁపియాఁకలిదీఱఁబాలొసంగెడుపు
లుటాలుపులుల। ఎరకేగుతల్లుల నెడసిన చిఱుత్రాఁచుమొత్తంబు
జోకొట్టుముంగిసలను। గూరొరఁ ంమచిక్కైలరఁగుమి లేయుననిస
ద్దుఁజేయక చనుమ్రానుచిలిపిండు॥ వింతదనరారనొద్దిక వెలసివి
న్నా। సరవిఁజెరలాడుపులుఁగుల సాళువముల। నరసితమయొజ్జతబి
సిచంమరునిసెలవు। గాఁగమదినెంచికమవేడ్కఁగ్రాలితోఁడు॥ 41

సీ॥ తిగనిల్పుబొట్లక్రొంబగటుమించినవాని మించుసంచుడిగించుమే
నువాని। ఁదులకింపుబలు పెంపుతొలసి పేరులివానిఁబేరగుజడఢా
రిపెద్దవాని। చిందంబుసుడివాలు చిన్నెదండలవానిదంటనొప్పా
రులాతంబువాని। జింకకళాసంబు చేలచందమువానిఁజెందమ్మిస
రముల చేతివాని॥ సంజక్రొంజిగుళీనువాల్జడలవాని। డంబు తెలి

దాలుగ్రాఁగించియుంబువాని। మిసుకకసమేటినోటఁబేర్చాఁనె
డువాని। చేరికనిజడదారివసిష్ఠునంత॥ 42

గీ॥ బోసుడికపుజ్ఞసూనికంబులబెసంగు। లౌనిరాబారియడుగులనల్లు
కొనఁగఁ। జాఁగిలిమొరఁగివోరహరిశ్చంద్రుఁడపుడు। లేవికేల్మో
డ్చినిలుచున్నఁజూచి తబసి॥ 43

గీ॥ అలరీవవించికెలనజోహారులొడ్డు। చంద్రమతిలోహితాస్యులచం
దమరసి। మారుచుంషఁగనేమింది గారవించి। యింపుపలుకులరా
నెలకీటులఁబలికె॥ 44

క॥ ఒప్పగునెతగవుఁగనుఁగొన। కిప్పగిదిన్ వేటుఁదవిలియో తెంచఁగ
రా। నెప్పటిలకినుఁగుఁజెలితో। నిప్పడుకులకంపుఁజందమేయిది
నీకున్॥ 45

క॥ అదిగాక మొదటఁబాడికి। గుమర్త్యనరాదుమానువుకోలముఁదో
లిబ। ల్లిమఁడనజగమునఁబేరిమిఁ। బొదలితినీకెటుఁగరానిపోఁడిమి
గలదే॥ 46

క॥ సతవేసనంబులఁదవులక। సతవెరవులనెఱఁగికడమిసతపరిబలి
మిన్। బ్రతుకూనుటొప్పఁజేనికి। సతతేజీవలఁతికోలఁపుసంద్రంపు
నేలా॥ 47

కం॥ దొరతనముముగిత్తిసరవికి। దరిమటియేవేన్మితబుసుదానికినెన
యా। సరబడిఁదోలఁగిననయ్యాది। గరముఁబలుకోలలముఁపఁగల
దన్నుఁజేనిన్॥ 48

సీ॥ తనసైఁబదిఁబవితగవెన్నిపజనేలు నోడయనికీకానయునికియేల।
యొంలిపినాఁణులనాలించిపాటించు జేనికీమానంపుఁబూనికే

ఉ॥ నిజముఁదప్పకపాటినేర్పునైఁజెలువారుమేటికీవేలిమిపాటు
లేల। యంసజనొకకంటనరసిమన్నెడఃరాచ వంటకీముకాఁక
తబును లేల। మందగీడులదండినైగందవంచి। బీదసాదలనాదట
నేడిప్రోదిఁ। బరఁగునెఱరాచగఱువకుదొరతనంబు। సేరఁజెలు
వారముగిత్తిరాదారిగాదె॥ 49

క॥ బడిపైదలు సెడుగానిన। నడియదిమొజ్జలడిపులపసంగడిఁగోపు
దుల్। వడనదితంద్రిదివజమే। లడరెడు తెఱఁగెడలదోసమయ్యె
దినొరకా॥ 50

కం॥ పలుబడినుండుపజలకు। మేలొచందంబదెల్లుమెయికోనునొపు
దిన్। హోలెమునెఱంగియవ్వహి। నేలికసేయంగదంగు డెంత
యునురవా॥ 51

సీ॥ పసిడెకలిమిబలిమిచదలంబుఁగడుఁగల్గి। చాలినంతపుడమినేలఁగల్గి।
తగినప్రై ీడలేనిజగతునియోల్పతి। గాలిచూలుదివ్వెకల్గిఁబోలు॥ 52

చ॥ నెరవిపైనమునఁదెప్పుడుదేసాఱుఁగోటలుఁగొత్తపంబులున్।
దిరమయియుంటదండుదెఱదియమియున్గనిక్రిందిమన్నెలె।
ల్లరుఁదమకప్పముల్ దఱినొలంగకయుఁగొనివేగువారిచే।
నరయుచునుద్దులన్బెగడలందఱివంతనమందఁగావలెన్॥ 53

క॥ తప్పొప్పులరసిచొప్పున్। దప్పిననొప్పింపఁదగునుసగవరియగురా।
నెప్పరికప్పట్టుబఁజను। వొప్పమిచుట్టంబుఁగాంచు టొప్పదుమది
లోన్॥ 54

సీ॥ చనియప్పుడప్పుడుఁగనయేఱువలనూళ్ళఁగలకాఁపులతెఱంగుఁగాం
చవలయు। వరవలఁజెఱువులవలనుగఁగట్టించి కెలఁకులతోళ్ళసాగిం
పవలయు। గరణీకములనమ్మకయపొలంబులఁబంటఁగాంచిపజనెు

ఆలకించవలయుఁ బంటలకోలఁది నేర్పడ బియ్యా అవపాలు గుత్తఁ
గాఁపులనుండి గొనఁగవలయుఁ। బన్నుఁ గొని బొక్కసము నించుచు
నినటుంచి। లేమి కాఁపులకే మరిచ్చి లెస్సపంట। తైనఁ దిన్నగమున్ని
చ్చినట్టిసొమ్ము। బడయుచును ఊఁడుపగిది రాఁబట్టవలయు॥ 55

సీ॥ పాడి పెద్దలమాటఁ బాటించి యిది నాయ మిది గాదటంచు తేఁడె
ఱుఁగవలయు। తగవెంమడిందని వగఁగనుం గొసుపొం టెఁగ్రిందివా
రలఁ బరికింపవలయు। దటిబట్టియను వైన నెఱిమార్పులడరించి ప
జలు మేలొండ బ్రోవంగవలయు। గొనటి చీకుల కెల్లఁదని వారనైన
రు నైనీవుల వెలయించి కావవలయు। బయిపయిం జూచి వెండియుఁ
బాటిసూటి। జాడజాణల రాఁదీసినాడులందుఁ। బారువత్తేంబుల
నొసంగి ప్రజల నేల। బనుపఁ దగునంచుఁ డగవుంటఁ గనఁగవల
యు॥ 56

క॥ వలఁతీయింతకు నన్నియు। దెలసిన నెఱజాణవైనఁ దెలపితి నీకుఁ।
గలువవిరిసూనుఁ గ్రుంకెడిఁ। జెలియుఁ గొమరుండు హూవఁ జెప్పడి
రడవిఁ॥ 57

చ॥ తడవొనరింపకీ కడను దగ్గి వెసంజను మూరికొండు మే।
ల్నుడి ఘను చెప్పెదఁ దబుసునో మెడుగాధియనుంగు బట్టియు।
ద్యాడనొక చోఁగలండ తని యిమ్మునకుఁ జనబోకుమల్క చే।
నడరి యొకప్లుకీ డెనయ నాడిన నాఁడు నతండు నావుడుఁ॥ 58

క॥ జడదారి కెఱఁగి వీడ్కొని। యొడయఁడు చెలిఁ గొమరుఁ గూడి యొ
గి నరదంబుఁ। వడి నెక్కి మఱలుచోన। వ్యాడరుం గని గాధిమాలి
యిదియదనను చుఁ॥ 59

క॥ తన నెలవునకు హరిశ్చంద్రమనిరప్పింపంగ సుపమఁ దోడ్తో నెరఁదఁ।

గనిపఁజేయు నెట్టకేలకుఁ। దనయొక్కఁడుతబుసుబల్మితలఁపుననం
తన్॥ 60

సీ॥ ముత్తెంపుచిప్పనెమ్మోముచందముదాని నిగనిగమనుతళుకుఁ జిగులదానిఁ। గప్పురానీడలఁగుప్పుకన్నులదానిఁ బనడాలడాలీనుచెవులదాని। జినుకుపూసలనిగ్గుఁజెనకుచాఱలదాని గాయువెన్నెలసౌపకడుపుదానిఁ। గ్రాలుపచ్చలరంగుకాలిడెక్కలదాని నుదిరిమించినమేనుపసటుదాని। నడుమగరాలబెడఁగులతొడలదానిఁ। గాడ్పువడిమించుపేరెముల్ గలుగుదాని। బిత్తరపుఁజూపుదాని బల్జిత్తుదాని। ఇంతయగుజింకనొండుఁగావించిదాని॥ 61

చ॥ పొడగనియీవసిష్ఠుఁడుసిపొంతనఁగ్రాలు పొలానఁబ్రొద్దువం।
గడపుఁద్రిశంకుపట్టితనగాదిలిపైదలిఁబట్టిఁగూడియు।
ప్పుడెచనుచున్నవాఁడరిగిపొల్పుగునీబలునేర్పుచెట్టలన్।
వడిఁగనిపించినిప్పుడయువైసికనాతనిఁదెమ్ముసీవిటన్॥ 62

క॥ అనిపనిచెఁగారవపున్। బనిబంగరుజింకకొదమపనివినికానన్। బనివడియెఁగహరిశ్చంద్రునికంటన్ గానుపింపఁదొరపువింతన్॥ 63

చ॥ కనుఁగొనినానమైనఁగొలుపుఁగన్గవబల్బెళుకన్డలంచిచం।
పనుపదిరాకపట్టితనపట్టికినాడుకొనంగనీదలం।
ఫునవెరవెంచియమ్మెకముపోయినజాడనెతేరుఁబోలఁజ।
య్యనసెలవిచ్చితేఁడటులనయ్యెడవింబడివెంటనంటినన్॥ 64

కం॥ గాలివజీరునితేజిన్। బోలివడిన్బాఱువేలుపులబువ్వయొదన్।
గ్రాలుతమకోలఁపుటిష్టిన్। దేలికనందుక్కొనుమాడిఁనెఱిఁబైకె
గరున్॥ 65

లయగ్రాహి॥ ఈజనసుబల్మొదలఁదాఁటి చెలువారనటఁదాఁజెనరి

యావలికిఁబాఱఁదోలిమించుచున్। మీఱఁగలసైతళ్ళుఁజాఱికలఁజూ
పిదయువాఱఁదమిగొల్పిపలుమాఱుదోరచెంతన్। నాఱుఁదిననిల్చి
యలుపాఱమఱిఁబండిపలుకాఱియలువడ్డవగదేఱు పఁగనెంతో।
నూఱడిలి వెండితన వేఱడముఁజూపవడిజాఱి మెయిఁ గొమ్మలనుగీ
ఱుకొనుజింకన్॥ 66

సీ॥ పట్టుడాసిననద్దిపట్టీకమున్నెగునలుకనొంపఁగనున్నఁగెలనదోఁచు।
ఁజిక్కెనంచొడియఁబోఁజేయింకపరుగెత్తుఁగదియఁగాఁగాన్పిం
చకయమొఱంగు। వలలొడ్డనావలివలనికిఁగుప్పించుఁ బొంచి
చేరినజుమాయించిమించు। దొరికెనంచాఁచినఁదొలఁగిదప్పనకే
గుఁజమునవిల్లెత్తఁగట్టమటమెలఁగు। నందఁజేఁజాఁపనెగిరిమున్ముం
దుకరుగు। నొక్కచోడాఁగివేఱొక్కచక్కికేగు। నవ్విధంబున
నెలయించియవ్వజీరు। గాధికొమరునియారాముకడకుఁదెచ్చె 67

గీ॥ పట్టుపిడకిత్తెఱంగునవట్టియాసఁ। గొలిపికికురించి తెచ్చినకొదమజిం
క। నలుకనొంపంగదొనఁదీసియమ్ము నేయ। విచ్చుమొగ్గయ్యెఁదు
దకదివేడబమున॥ 68

క॥ జడదారిగాధికొమరుని। యొడకుంజనిపంటవఱయెలికతనవె। న్బ
డియేతెంచినవైనం। బెడపకయెఱిఁగించియతఁడొమొట మొఱం
గెన్॥ 69

గీ॥ అంతనగ్గారడపుజింకనంటికడిఁది। కాఱుకోనలఁబడుకులఁగట్లఁజె
ట్లఁ।గ్రంతలంబడివచ్చినకతననొడయఁ। డలసిదగఁదీర్చుకొనవెం
చమరయఁజనఁగ॥ 70

తరళ॥ కడిమిమేడులుఁదాండ్రజువ్వులుగంగరేనులుమఱ్ఱులున్। గొడి
సెచింతలుదేవదారులుఁగ్రోవిపొన్నలురేఁగులున్। గడుమరిడెలు

మావులిప్పలుఁగానుగంమగు తేఁకులున్। గడపనిమ్మలనంటులున్ గ
లకానఁగన్గొనియయ్యెడన్॥ 71

చ॥ చెలిమినిగోరులున్ గోదమసింగములున్ బసిదిండులిబ్బులున్।
జిఱుపలుఁజుట్టుపుల్గులునుజిట్టెలుకల్ చిఱుచీలిపిండ్లుజా।
గిలములు నేపరుల్ పవిలిగ్రేణిసనొండొరులోలినొద్దికన్।
జెలఁగుటఁగాంచియచ్చెరువుఁజెందివజీరుఁడువెండిమున్ననన్॥ 72

సీ॥ ప్రాఁమినుఁకొనల నేర్పడుతెల్విఁయిట్టిదం చంకించిపలుకుగోర్వం
కగుముల। ముకుళ్లన్ బనసలనొక్కమెక్కసౌరాలఁ బనసలనుడి
వెడుబరితములను। పరికించిడీక లేర్పఱచిపున్నెపుకబ్బ ములచొ
ప్పుఁదెలుపు రాచిలుకపమగు। వేల్మిక్రొంబొగనింగి వెడలుమబ్బ
లటంచు నెమ్మిఁజాతరలాడు నెమ్మిగుంపుఁ। గాంచియదియొక్కతబి
సిమాకఁటియుండు। పట్టుగానెంచితనదునీగ్వట్టుఁబాపు। కొ
నగఁనయ్యెడనీర్పట్టుఁగనఁదలంచి। ముందునొకకొంతదవ్వేగ బ్రమో
లతేఁడు॥ 73

సీ॥ జానొప్పఁగానీటిపైనల్లుకొనియున్న నింపునాఁచదిజడగుంపుగాఁ
గ। తమ్మినూఁడులమెక్కఁగ్రమ్మురాయంచల వన్నెమై తెలిబూది
వన్నెగాఁగ। విచ్చుచెంగల్వక్రొవ్విరిబంతియొఁడలున దనరినరుమ
రాకదండగాఁగ। బ్రోవులైయల్లుపూదీవెలుమైదీఁగెఁదాల్చినను
నుజన్నిదములుగాఁగ। వ్రాలుతొవరేకుచిలుకకఱ్ఱపాలగాఁగ। నీ
టిబొట్లూనుపటికపుసైరుగాఁగ। బరఁగజడదారిచందరుపగిదివెల
యు। నొండుకెందమ్మికొలఁకువుదండఁగాంచి॥ 74

క॥ కనిచెలియుఁబట్టితానున్। దనరినపేరెలమిఁదేర్చుఁదిటుకునడిగిచ।
ల్లనినీరుఁగ్రోలియన్నడు।గునదరినీఅంపుఁబొదలగున్నలనీడన్ 75

క॥ అలపెడలఁ జంద్రమతితోడ। తలయంపిగఁ జేర్చి తలిరుఁదలిరుంబ
పయిన్। జెలువుగఁ బరుండి యొడయఁడు। కెలనను రటిపీచు సత్య
కీర్తిన్ బ్రెగడన్॥ 76

క॥ కనిమిసులఁ జూటిక్రింపై। పొనరెడి సిచ్చ్ప్రటు వేల్మి పావలును గడుఁ
గా। ఱ్ఱొనుచున్న నిద్రియేరుసి। మనికియు తెలియంగఁదగు నుసున
కననాలోన్॥ 77

గీ॥ పంక్తుగోయంగనపుశోకక్రవడుగఁడటకు। వచ్చియచ్చకిక్రరుసి గా
ధిపట్టిదనుచు। దెలియఁబలికిన నాప్రొద్దు కోలపుటూరయు। పసుహ
రిశ్చంద్రుఁడెడఁదనుమి కులనోగిలి॥ 78

క॥ ఇఁకనేమిగాఁగనున్నదొ। యకటాయిండుపుగ నలవడని యును నెం
తో। సకునికిను డివినవహిమ। చ్చికను వసిష్ఠుం డుఱుంగఁజెప్పన్
నాకున్॥ 79

గీ॥ చెప్పియును జేయమఱచితి ముప్పమూఁడు। టకుఁగతంబయ్యెఁగా
కున్న మెకముదేఁప। కెలనఁగాన్పించి యొలయించి పాలలసెలల। నె
డఁదఁబురికొల్పి తెచ్చునే యింతదవ్వు॥ 80

గీ॥ నలువకట్టడిదాఁటఁగానలవియగునె। కాఁగనున్నది తప్పక కాకమా
న। దైన వెరవొందు నారయుమాకడింది। తపసిడాయుటా లేకిం
దుఁదరలిచనుటా॥ 81

గీ॥ అని రాచవారియును మంత యలిగికనిన। బోస్నుగట్టైనఁ బడిక్రుం
గుఁ బుడమి డాలు। పైనవడిక్రుంగు నెలప్రొద్దు తైనగ్రుంగు। దురుస
త్ప్రంబలర్మముక్కు పైవారయువాఁడు॥ 82

క॥ అనితలఁకు హరిశ్చంద్రుని। గని పెగ్గడ సత్యకీర్తి కరమిక రణిన్। వన
రఁగనీ కేటికినో। వినుకెంపుకొలంబుకడలి వెన్నెల తేఁడా॥ 83

కం॥ వాఁడిగలాఁడవు ప్రోడవు। వేఁడెడి ప్రజపాలి పాఁడి వెలి మొదవవు
బల్। పోఁడిమిఁ బాడియుఁ గాంచిన। వాఁడవు నీపైన నలుగువా
రుంగల రే॥ 84

ఉ॥ అంమ జగంబు పొంమడిగి యామడిగించి కరంబు డంబునా।
సందిగ నాడియీ నెడలి నైరణ చేమది నించి గాలిసీ।
రంది కడింది కాఱుడమి నాఁడె లికిన్ వలి కెండకోర్కి యో।
జందబు నూను మేటి గుసి చంమరులూరక కంటగింతు రే॥ 85

చ॥ అదియును గాక యిందదరు నాతఁడు గాధియనుం గుఁబట్టము।
న్నొవలఁగమీ కొలంబునకుఁ బొంపును నింపిన మేటి యీతఁడే।
కదనినుఁ గన్న రాచతలకట్టుఁ ద్రిశంకుని బొందితోడ నే।
ల్పదపికిఁ బంపినట్టిసుడి వాల్గొర యేటికి జంకెదివ్వగన్॥ 86

చ॥ అరుమగఁ గల్లుఁ బోకసరొకప్పుడు గల్గిన ప్రమ్మస్త వేగవా।
పిరిఁ గడుఁ జల్లనో నెనరు వెల్లువ లుల్లము లెత్తు వారికిన్।
గెరలియు వారలొకట్టి రికిఁ గీడొనరింపరు మేలు నేతలం।
తురు తలఁకీఁ గిపూఁగుమిటఁ వో డెమువచ్చిన సేదదీఱఁ గన్॥ 87

కం॥ అననలపు సనఁగనించుక। గను మోడిచి యంతలో నెకనరానిక
లన్। గని తేఁడుగలవరంబున। డెనమఃణ కటు లేచి నాల్గు దెసలుం
గనుచున్॥ 88

గీ॥ కన్నుఁగవ నీరు గాఱ నైగరము వణఁక। ఁపు త్తరముఁ గన్నయుల సతక
త్తళ్ళాసి। తగవరి కొలంపు దొరయగు మగని వెన్నఁ। జఱచి చెరిచం
ద్రమతి యంత వెఱపుఁ బావ॥ 89

క॥ పులు దిండి రాలుఁ బచ్చులు। ఁదపుకిన్ పగరాలుఁ గ్రాలునెన చేకడె

మున్ । వెలయంగనాడ్చ్రిమున్నఱు । వలఁతికిదిగమడి విటీసివైచి
చిరానన్॥ 90

క॥ మిన్నొఱిగిపైనఁబడినన్ । జెన్నెడలవువిన్నఁదనముఁజెందవుగడి
గా । మిన్నాయెన్నండియ్యెడ । బన్నమువడియిటులనులికిపడెదవి
దేలా॥ 91

సీ॥ కడిఁదివేరంపురాపుడమిదాల్పులపాలి వాఁడిక్రొన్నగరాలవాలు
దొరవు । మఱుఁగుఁజేరినరాచగఱువలవెఱమాన్పు నుఱవుగాంచి
నమేటియుజియవీవు । సతసంగ్రమములుదాఁక చను నేలనేలఁగాఁ
గ్రాలినరాచముకొఱంటివీవు । సతమునికొఱముజగాప్రతినమూఱట
లేని ప్రొద్దువంగడపురాపెద్దవీవు । నింజువిట్టంపుజాళువాకొండ
వీవు । తగవువెరవులనెఱిఁగినదంటవీవు । బేలకైవడిరహిఁజెడిబెద
రియిటులఁ । దలఁకెదేటికినిమ్మాడికొఱఁగలవరించి॥ 92.

క॥ అననాలోపలనెమ్మదిఁ । దనరినవాఁడగుచురాచపణిచంద్రమతిన్ ।
గనియిపుశోకకలఁగంటిన్ । వినుమదినెఱబీతిఁగొలుపువెలఁదిరో
మదికిన్॥ 93

మ॥ చెలినేఁగొల్వయియుండఁగానటపునంజేరన్వడిన్డాసిబి ।
ట్టలుకన్బాఱుఁదోకందునాబోమడికంబంతన్బడన్ద్రోసిప్రో ।
ల్గాలఁగన్జేసినఁబాసిగాసిలియుఁదోడ్తోవాసిమున్నట్లురా ।
కలిమిన్గుబ్బలిదాల్పుక్రొన్నెనరుచేఁగంటిన్జగంబానననన్॥ 94

చ॥ అనివినిపింపఁజంద్రమతియంగదఁగుందియుఁబైకిదిట్టమున్ ।
గనిమఱిదీనికింతవగఁగందఁగనేటికిమేటితేఁడనె ।
కొఱనినకడింవివంతలపగాలుఁపదంపడిసింజుపేరిమిన్ ।
గనియెదవెట్టులన్నఁగలగన్గినచందమువిన్నవించెదన్॥ 95

గీ॥ కలఁగనుంగొన్నపాఱుఁడే గాధిపట్టి। పిదపబోఁడికమెడలినవిత
ముఁదలఁప। నడలిరాలచ్చిఁ బాసి పెంపఱుట వెండి। తొంటిసిరిగాం
చుటదిగంటదొరతనంబు॥ 96

క॥ వచ్చెఁ గీడదియప్పుడె। విచ్చెఁ బ్రొద్దుట్టముంచువిచ్చినకరణిన్।
ఱిచ్చపడనేటికిసుమలు। వచ్చెఁ బోనెడపకెట్టవారికినైనన్॥ 97

క॥ అనియిట్లుతగుతెఱంగులఁ। దనపెనిమిటినూఱడించి తత్తరమెడఁ
దన్। గననీకమినులదిట్టం। బొనరఁగఁజంద్రమతినుఖవుచుండఁగ
నాలోన్॥ 98

క॥ కినుకయునుక్రొవ్వమున్లో। ఁగనిగాధియనుంగుఁబట్టికడకొలఁపుజ
గా। ననబోంట్రనిరువురన్వడిఁ। బొనరించెన్నలువనెనయుబ్రోడ
లుతబుసుల్॥ 99

సీ॥ దరిఁగ్రాలునేనుంగుపరిఁబట్టియవ్వాని తలలఁబాలిండ్లుగనలిపెనే
మొ। కడనున్నసింగంపుగమిఁదెచ్చియవ్వాని నెలఁతలకౌనులన్ని
లిపెనేమొ। కుఱఁగటంజనుజింకకొదమలఁగ్రైసేసి యువిదలకన్ను
లనునిచెనేమొ। సరసఁద్రైవాలెడిసవరంపు మెకములఁ గొని
వానిజడలనుగూర్చెనేమొ। యొండుకొఱముట్లు లేకయయొద్దమె
లఁగు। మెగపుసుమిఁజేర్చివ్రేల్మిడిమెలఁతదోయి। వాసినొనరించె
బళిగాధిపట్టినేర్పు। విప్పనేమనినోటనుజెప్పనొప్పు॥ 100

సీ॥ గోముత్రైరేయెండగాముత్రైనునుపళ్లు గీముత్రైకొమరునెమ్మోము
లమరు। మెప్పులైకప్పురాచొప్పులై తేంట్లడా ల్విప్పులైగొప్ప
లైకొప్పులొప్పు। పపులైవలరాచతూపులైతరితీపు దాపులైక్రొ
వ్వాడిచూపులెసఁగు। సొంపులైనిద్దంపునింపులైయుద్దంపుఁబెంపు
లైపొంపాగుచెంపలొనరు। కుమురునెలరేకచమురులైనుమురులొ

దవు। కావి నవ్వులేనుదవ్వులై మోవులౌలయు। నజ్జతలిరాకునొజ్జలై
హజ్జలెలయు। పల్లైతలకంబునుగ్గడింపందరంబె॥ 101

చ॥ విలువపసిండి తేళ్ళు నెలవిందముపుట్టలఁ బూజెవిచ్చులో।
పలఁబడిపూరి మేసెనిను గ్రాఁకియడంగుచు నీటడాఁగియా।
నలనెజెవంచెఁ గ్రాఁగె వెఱదాఁటులఁబర్వెడెఁగందె నార్చెబి।
ట్టులజడ మేనుగన్న మొగహజ్జలకున్ దొరగాకసిబ్బితిన్॥ 102

క॥ చెండ్లాపాలిండ్లానుసు। పిండ్లాకన్నోసులు విల్కఁ పిండ్లాపలుకుల్।
మూండ్లాకేల్గవలవప్రా। బోండ్లన్ బొగడంగనేంస్లుఁ బూంస్లుంబ
ట్టున్॥ 103

సీ॥ నెఱసువిల్లూని వాతెఱతీపులోనరించి యిలుసుఁ బూవులఁ జూపులంద
మర్చి। తుమ్మెదనారిబల్తురుములనదరించి విలుకత్తెడిఁబలుకులో
లుకఁగూర్చి। తెఱగంటి టెక్కెయఁదెలికన్నులన్నిల్పి గాడ్పు తేరూ
ర్పులకడఁదవిర్చి। తొగనంటు చెలి కాని మొగములనలరించి కోయి
లకం డెలుంగులను బేర్చి। చెలులనలగాధికొమరుఁడు సేయుమ
రుఁడు। "బలిమిచెడెనింకసిగ్గెలబతము సెడిన। సుకముఁగనఁడగు"
నంచుఁదాసమలర్పాపు। (గాంచెనోయనఁబొల్తురమ్మించుబోం
డ్లు॥ 104

గీ॥ నెలయుదులౌకల్కఁగలుగునేకలెగఁగా నెమ్మోముక్రొవ్వెదల్
నెగడుకతన। విరిదమ్మి వెన్నెలలూరిమునుండు నెయుండెఁ గన్నుల
నవ్వులకలిమికతన। సంపంగి తేఁటులుజతనూడునేమూడె ముకు
చ్చూడుక్కలౌకూట మొదయుకతన। సింగమేనుఁగులోలిఁజేరునే
చేరెఁగా గౌను పెందొడలు దాపూనుకతన। నారజగమ్ము పెద్దయ
నువంచరాగొతు। సేఁతకొండుక్రొత్తసేఁతగాఁగ। గాఢిపట్టిసే

సెఁగాఁబోలుననియెంచ। జూడుకోనఁగఁబొల్తురలరుబోండ్లు 105

॥ మీలాకన్నుంగవపగ। డాలావాతెఱలుపైఁడిడాలామేనుల్। వా
లానెఱులుజగామగ। రాలాపల్వరుసకప్పురాలాపలుకుల్ ॥ 106

గీ॥ గాధికొమరునిచేఁతవైక్రాలుచెలుల। మొగములనుగాంచియటు
లసేయఁగనునెలను। పురుడురామియునెలనెలఁబూనిచెఱది। చే
యుచున్నాఁడుముదిమిఁదాఁజెడియునలువ॥ 107

సీ॥ చిలుకలనొనరించికెలన మెకఱఁగఁజవుల్ మించుమేల్దొండపం
డ్లుంచినాఁడో। వెన్నెలపిట్టలన్ బన్నియానఁగనండనించి రేయెండఁ
గావించినాఁడో। చిలువలంబసఁజేసికెలఁకునఁగ్రోలంగఁబయ్యెరల
నునేఱుపఱచినాఁడో। గారులంబొనరించియొరెమ్ములనుగూర్ప న
నఁటికంబంబులనునిచినాఁడో। యనఁగఁబలుకులుఁబెదవులుఁగను
లునగవు। లారునూర్పులునడలునునడరుతొడలుఁ। దనరియొనలేని
సింగారమొనరిమిసుల। జిగులమీఱుచురమ్యాలచిసురుబోండ్లు॥ 108

చ॥ చెలులబెడంగుక్రొంజడలచెల్వునకున్ సరిరాకబీతిచే।
ఁజిలువలువిన్నుజుట్టుదొరచెంగటఁజేరిననంచునెమ్మియా।
నెలఁతలపజ్జనాటఁదొలినేర్చినదాటనుగొంచగొంగరా।
యొలిమెపటాణిమైపగఱనొజ్జలడెందమెలర్పనేఁపెడిన్॥ 109

సీ॥ మోములునెలలయిమొనయుఁగాకుండిన నింతులనగులు రేయెండ
లగునె। కెంపువాతెఱలుచకోరలుగాకుండినఁ దెఱవలపలుకు
లుదీపులగునె। పొకిఱులుల్ కొలఁకువైపొనరుఁగాకుండినవిరిబోం
డ్లతఱులుచాల్తురఁగలగునె। మేనులుమించువైమెలఁగుఁగాకుండిన
మడఁతులక్రొవ్వెదల్మబ్బులగునె। కన్బొమలువిండ్లుగాకున్నఁగ్రా
లుగంట్లు। చూపులవితూపులగునెయాసొబగుచెలులు। మరునినై

చెల్వునెల్లఁ దాల్చిరికడంగి। కానిచో వాఁడు మైకల్మిఁ గనకయు
న్నె॥ 110

గీ॥ పుడమిమడుపుంటయొక్కయబ్బురమెయనుచుఁ। దలఁదియుప్ప
రమునఁబొందుకొలఁకు గాధి। కొమరుఁడొనరిచెనసఁగనాకొమ్మలకు
ను। వెలయుఁగొనులఁబొక్కిలుల్ చెలువుదోలుక॥ 111

గీ॥ కన్నుఁగవకోడిపాఱెనకన్నెలేడి। కెడమొసంగిననెలమోములా
డిదితెచ్చి। విదిరియిరుచెంపలనునొంపవేఁడఁగొమలు। చుక్కలా
గిఁకాళ్ళఁబడెననని కుక్కగోళ్ళు॥ 112

సీ॥ జడలఁజిల్వలగాముఁనడరంచిపగయింక మెడసంకువలఁతిగమెలపె
నేమొ। చనుఁగొండలనొనర్చి చనువుంపఁబన్నులమగఁరాలదాల్ద్రో
రమనిచెనేమొ। మేనఁబూపిల్తుచెల్వానించిడెసఁబాప మొగము
ల నెలదారిఁబూన్చెనేమొ। కనులఁగల్వలఁజేసికంటూడఁబాలిం
డ్ల జక్కవపొందుమంటసలిపెనేమొ। నలువసేతకుమాఱుపూనఁదలఁ
చివేర। మొండొరులకొండనీయకయుండనిటుల। మాటవాసిగగా
ధికొమారుఁడెసఁగ। ఁజేసెనోయనమించునచ్చెలులరూపు॥ 113

సీ॥ చందురువంకలాచానలనుదురులుకస్తూరి నిగరాలెకటియనెఱులు।
సంపఁగులాముద్దుజవరాండ్రముక్కులు గుత్తిలుగుత్తులాకోమలచ
నులు। బంగారుతీఁగెలాపడఁతులమేనులు మెఱుఁగుమంకెనలెవా
తెఱలబెడఁగు। పగడంపుఁదీవెలామగువలకేల్దండలలగవ్వసరులె
యాచెలులగోళ్లు। వెలయలత్తుకబొత్తులజ్జలుబళీర। మరులుమరు
వంపుమొలకలోమానికములో। కలిమిపంటలోచామలోకన్నెస
రులో। యనఁగమీఱుమరవ్వాలయలరుబోండ్లు॥ 114

గీ॥ అంచఁజిలువఁబైఁడిననఁటిసంకులగెల్చు। నడలుజడలుసొడలుదో
డలుమెడలు। తరఁగచాలుమొయిలుదాఁటులఁగదలించుఁ। దరులు

నెఱులుకురులుమురులునురులు॥ 115

గీ॥ కలిమి వెంటనె లేమిడి గలుగు నంచుఁ। గడఁగి జగముల కెఱిఁగింపఁగా
ధిపట్టి। కలిమి గుబ్బల మాటి లేమి కౌను లందుఁ। గలుగఁజేసెనో యన
మింత్రుఁ గ్రాలుగంట్లు॥ 116

గీ॥ కౌను లేదని నూఁగారు కలువకలము। ఁబూని పొక్కిలి యను "కలం
దాను" నద్ది। యచ్చట నెమూఁడు బంతులు నలువిల్తుఁ। డెలమి వ్రా
సెనో యనఁదరుల్ చెలుల కెసఁగు॥ 117

గీ॥ కేలు లేఁదీఁగె లలచనుల్పూలగుత్తు। లడుగు లిగురాకు లల మోవులో
డియు నలరుఁ। దేనెసోనలుఁ దలఁపన త్రీవబోండ్లు। కొలఁది కెచ్చినచ
క్రనికోష్మలౌర॥ 118

గీ॥ నిమ్మపండ్లు చనులు నేరేడుపండ్లు కొ। ప్పొదలు దొండపండ్లు పెదవు
లౌర। కనులపండు వొప్పఁగన్నులమ్రాన్పండ్లు। నాగమించు నౌరి
మునాఁటిదోయి॥ 119

సీ॥ ఓమనగుంటలా చామలపొక్కిలుల్ చీఁకటి మొటికాయ చెలులకు
రులు। జాబిల్లి మొగముల చందమామాఱెపుట్ట చెండ్లాబిటారి నెచ్చె
లులచనులు। దాఁగిలిమూఁతలాతలిరుబోఁణుల కౌను లలపిల్లగ్రోవు
లా చెలుల మొలుఁగు। వెన్నెలకుప్పలా వెలఁదుల నగవులు తుమ్మెద
రేఁపుళ్ళు తురుములౌర। యాటలకు నెల్ల వాటంపుటాటపట్టు। లై
చెలంగఁగ నలగాథియనుఁగుఁబట్టి। దనదు నేరుపుఁ జూపట్టఁ దలఁచి
మలచి। చేసెనో యనమింతురచ్చిగురుబోండ్లు॥ 120

గీ॥ పరువమును తోఁటఁ బూవిల్తు పంటకాఁపు। చేరిపొక్కిలి దోనసుండి
యారుకాల్వ। నీరుఁగట్టినఁ బండిన నిమ్మపండ్లు। నాఁగుఁబొప్పారుఁ
జను లెలనాఁగలకును॥ 121

గీ॥ చనులనొకప్రకఱఁ బిఱుఁదులజంటనొకఱు। ప్రకఱఁ ద్రాసునమరుఁడ
నుబచ్చుఁదూఁచ। వ్రాలు వ్రేఁకకుదూసిన కేలునాబి। దారమునఁగను
జెలులకొప్పారునారు॥ 122

సీ॥ క్రొల్లంట్లకన్నవఱ గాంచియాసొబగందఁ జేతబిత్తరిచూపుజింకఁ దొ
ల్చి। యన్నులజడతీరునరసియవ్వహిఁ గాంచ నిడుపమన్నియలఁ
దొమెడనమర్చి। నెలఁతలకొనులఁదిలకించియాచొప్పుఁ జెంద
నొదలమినుసిగనుగూర్చి। జవరాండ్రనుమరుల సొవఁజూచియా
సొంపు నలవడనడినెత్తినెలఁగుదిర్చి। కొండవిలుకాఁడుదబుసూ
నికొంతపాటి। యలవడఁగఁ గొమ్మసాముదూపమరినిండు। చెలువు
వొలయమిఁగాలగుట్టలనుదబుసు। ఁజేసెఁ జేయుచునున్నాఁడుచే
యు నెపుడు॥ 123

చ॥ అలజవరాండ్రజవ్వనపుటామనియొయనమిఱుఁబలుఱచి।
లఱలుఁబలుమల్లెమొగ్గలునుగన్నని వాతెఱతేనెలొలిఁబొ।
కిఱలిసురపొన్నపూవులును గేల్నునుదీవె వెలుంగుగండుఁగొ।
యిలలునుగొప్పుతుమ్మెదలు నెంతయువింత సెలంగఁజూడ్కి కిఱ 124

క॥ లేళ్ళాకన్నులుమావియి। పుళ్ళావాతెఱలురవలపొళ్ళాపలుతాఁ।
బేళ్ళామీఁగాళ్ళరయమొ। సుళ్ళాసిగలెన్నఁ జెలులగొళ్ళాచు
కఱల్ ॥ 125

గీ॥ పేర్చిముజ్జగములవలపింపఁజేయఁ। గలుగునీపల్లెతలఁదనకడిఁదితబ
పుఁ। గలిమిఁగావించితనపూనిఱఁదలఁపుఁజేసి। వారిఁగనుఁగొ
నియాగాధిపట్టియంత॥ 126

గీ॥ ఇచ్చటికిహరిశ్చంద్రుఁడువచ్చువేఁట। తమకమునునిండునలసటఁద
విలితనమ। నింతఁగొమరునితోఁగూడియుప్పడించు।నొకఱయాకు
టీరంబుననున్నవాఁడు॥ 127

గీ॥ తఱిసియాతని డెందంబుఁ దమిని నొరసి। యాటపాటల మెప్పిం
చియదు గరాని। క్రచ్చఁ గనుటాం డెనుల్లంబుఁ గలఁచుటాండె। న
నువు మెయిఁ జేసిరండు పొండనినవారు॥ 128

లయగ్రాహి॥ పొమ్ముల బెడంగుల విగ్రమ్ముకొన మేనమురి పెమ్ములఁ జెలం
గి మరునమ్ముల నసింగా। రమ్ములను మీఱిచని కమ్మవలి తెమ్మెరల నెమ్మిఁ
గని పుప్పొడులఁ జిమ్ముచును పేరి। రమ్ములనొకింత బలునిమ్ములుగఁ గాం
చియట నెమ్మి పరినట్టువులఁ దుమ్మెదల పాటల్। కొమ్మల మెలంగుప
రితమ్ముల వెలుంగులఁ గరమ్ముఁ గనివించుఁ జని రెమ్మెనల కొమ్మల్ ।129

సీ॥ విరులఁ గోయుచు వంకదరులఁ బాయుచు జింక పరుల డాయుచుఁ గొం
కక రిగి తిరిగి। పొదల డాఁగుచు లేళ్ళు గదల నేగుచుఁ ద్రాళ్ళు మెదలనా
ఁగుచు నేళ్ళ ముదలఁ బొదలి। నడచి సోలుచుఁ దేనెలాడి చిక్రోలుచు సో
నవిడిచి వ్రాలుచుఁ గోనఁ గడచి యెడసి। కొలఁకు తమ్ములఁ జించి కె
లఁకుటిమ్ముల నెంచి తలఁకు నెమ్ముల మించి కులికి బెళికి। కెలనమావు
లఁ జూచి క్రోవులను నూఁచి। కలువబావులఁ గాంచి తావుల గడించి।
యలరుఁ ద్రోవల మెట్టి రావులను జుట్టి। క్రాలి రెంతయు నమ్మాలక్రా
లుగంట్లు॥ 130

సీ॥ గుజ్జుమావుల పజ్జ గజ్జురంబుల ఁగాంచి గొజ్జంగినీరు మైనుజ్జగించి।
ప్రోఁకమ్రాఁకుల దాఁకి ప్రాఁకుడాకల సోఁకి తేఁకుటాకుల నూఁకివా
ఁకలీఁది। మిన్నలౌ సురపొన్న గున్నలక్షమన్నించి కన్నెగన్నెరుల
యచ్చెన్ను నెన్ని। వెంచంబులలరించు సంచల మెదలించి మించు నిం
చులఁ జప్పరించి మించి। దంటనంటుల గెంటి గోరంటలంటి। యుప్పర
మురొప్పు పుప్పొడి తిప్పలెక్కి। తేఁటికూటువపాటనో నాటబాట।
ఁదలఁకిచనిచని చిలుకలకొలుకులపుడు॥ 131

సీ॥ మింటిప్రోల్చందంబు మీఱులాగున మేటితెలుగంటిదంటలతలచుఁ
గలిగి। నికరంపుజగముమన్నియనవ్వుకైవడిఁదోరంపు రాయంచ
దొరలఁజెలఁగి। పాలసంద్రముబాగునోలిగేరెడుమాడ్కి వలమురి
వలఁతులకలిమిఁదనరి। కలిమిపైదలిచూలివిలు పొల్పుపోలికఁదమ్మి
పూసరులయందమ్ముఁబొనరి। కప్పువలిగాడ్పుసోఁకుల గలఁగున
లల। గ్రాలుపుత్తడికలువయుయ్యేలలూఁగు। జమిలముకాళ్లిగో
లలకొమరుమీఱె। యలరుతెలినీటికొలనొండు కెలనఁగాంచి॥132

గీ॥ తూలితిమినేఁడు పుష్పాడిప్రాలిబిట్టు। సోలితిమిత్రోవజవ్వాదిజా
లులీఁద। యలయికదొలంగనిఁకనింపుజలకమాడి। చనుదమనియా
కొలఁకువమునిఁగివారు॥ 133

గీ॥ తడుపులూడిచివలిపెపావడలుదాల్చి। వాలునెఱులార్చికొనఁజి
క్కువాయఁదీర్చి। కీలుగంటులనమరించిక్రాలుగంటు। దొరహరి
శ్చంద్రుఁడాయఁబోవెరవునెంచి॥ 134

సీ॥ జాంబిల్లిమిన్నుఁబ్రాఁకుచందంబు రహిఁదోఁపమగటాలబిళ్ళలసిగలఁ
దాల్చి। యేనుంగుతలలనుప్పాణులొప్పఁటఁజూపఁజనుకట్లుఁబుత్తెం
పుసరులఁబూని। పగడంపుఁదీవెలుచిగురుదాల్చెననంగఁగ్రాలుకెల్లి
వలఁజేకట్లమర్చి। చెందొవపిందునంగంపుటంట నెఱిఁగింపఁజూచి
మోములనుగస్తురినిదిద్ది॥ మలలమొయిలులకలిమిఁజన్నలుగుదార్చు।
నీలిపాలుంబట్టుకంచెలనోలిఁదొడఁగి। బెడఁగుబలుమానికంబుల
తొడవులంది। రాణవెల్వడిమరునిపటాణులనఁగ॥ 135

మంగళమహాశ్రీవృత్తము॥ పోలికగనవ్విసురపొన్నఁగనుసన్నలనుబా
ట్టిగులఁదన్నులనువేఁగం। గేలినుడిగొఁగులనుగేలినుమిఁగ్రాంబో
గడఁగేలు నిశిమావులనుబాటఁగ। గ్రాలుదరిమోరటులఁగౌఁగిలి

నిగారఁటులఁగట్టులుకసంపఁగులనూర్పుల్ । బోలవిడివావిలినిఁబూ
లనలరించిననబోఁటులు హారంగులలరంగ॥ 136

సీ॥ కౌఁగిలిసుగమెట్లుకనుఁగొనెనీక్రోవియంద నెట్లొందెనో హొళిమా
వి। కంగేలియెటువిరుల్ గైకొనెదనుఁదన్ననగనెట్లుకాంచెఁగ్రొ
న్ననలుపొన్న। కినియనెట్లలరులగెన సెనీసంపంగికనినబోట్టుగదెట్లున
నిచెఁబొంగి। ప్రేంకడంబెట్లుతాఁబెంపొందెనును బాటఁబూలగోఁ
గెట్లుతాఁబొదలెమాట। ఎవ్వహినివావిలిగలిర్చెనెలమినూర్చ।
మొటులఁబూచెనొపొగడతానెమ్మెనుమ్మి। చూడవింతగనివియును
గోడెతనము।జాడలెఱిఁగినకొమ్మలచవినిదెలుపు॥ 137

క॥ అనుచుఁ బులుఁగులవినుచుఁ। గనుచుఁదీవియలననుచుకసుమొ
గ్గలఁజే। కొనుచుఁననబంతులమూ। ర్కొనుచుఁదరిరెమ్మలందు
కొనుచుఁజనుచుఁ॥ 138

చ॥ కొమ్మలనొంచిజొంపములఁగొంతవడిన్నిదురించినీటనె।
త్తమ్ములముంచిమేలువలితావులచొప్పలరించినింపునీ।
రమ్ములఁబొంచిక్రొవ్విరులురాలఁగఁదీవెలవంచిపూఁదుమా।
రమ్ములమించితావులదరఁ ముదలించిగడించియించులఁ॥ 139

ఉ॥ జాఱతనానవిట్లలరుచాయలనేగుచుమ్రోలనిప్పపూఁ।
దేనెలుసోనవైకురియఁదేఁకువఁగన్గానికోరెఁలూరఁగా।
నానుదమంచుఁజాసియరఁటూకులదొన్నెలఁబన్నికేల్గవఁ।
బూనికరంబునమ్మదురువుఁదని వారఁగఁగ్రోలుపూనికఁ॥ 140

సీ॥ సిరిప్రోడకిదియింతచేకూఱమిఁ దానుదోట్టియుఁబలువూఱుపుట్టి
గిట్టె। ఘూకఁటికివియింతచిక్కమిఁదానిండు ష్మగతేనంబందక
యగడుఁవడిమొ। నలువకునిదియింతగలుగమిఁదానెప్పుడొడిఁగితొ

ల్లుమకఁడైపదరివదిరె। ఁదొఁగఱేనికిదియింతదొరకమిఁదానెప్పు
డగిలిమై తెగులునఁదగిలినొగిలె॥ మఱియుననవింటిటతుంటరిమంట
నఱుట। లడలితొలిచిల్వపుట్టుగ్రుడ్డుగుటలిట్టి। కడిఁదివిరితేనెయబ్బ
మికతనఁగాదె। యనుచు నెకుఁడు సంబరంబుననుబొదలి॥ 141

క॥ మననోఁచునోముకలిమిన్। గనఁగలిగితిమిందునిట్టికడునబ్బురమా।
ననినీరు చవులుదవులన్। దనివిన్ ద్రావెదమటంచుఁ దలిరుంబోఁ
డుల్॥ 142

క॥ దొప్పలఁదొలకాడఁగన। ప్పుప్పంపున్ మంపు నీరుఁబూరించిచ
వుల్। చొప్పడరఁగ్రోలిమత్తున। ముప్పిరిగొనికొంతవడికిమూరిన
తెలివిన్॥ 143

సీ॥ చిలుకలాకావుక్రొంబలుకుల నెఱివిసంబొలికెడు మరుహుమా
మొలకలివ్వి। తేఁటులాకావునోనాటఁజకెఁర విల్తుపాటిజాకె
డునాటబోటులివ్వి। ఇగురులాకావుబల్ పొగరులావ్రానినచిగురు
డాల్దారమంచుడగరలివ్వి। చెఱకులాకావుమైనఱకులాడెడిపూ
వుఁగఱకువాల్మన్నియయొఱకలివ్వి। యనుచులాహిరివిటతంబాడు
కొనుచు। బచ్చఱెకఁలపులుఁగులఁబాఱఁజేసి। తుమ్మెదలరోసితలి
రులఁదునియఁగోసి। కనులఁబ్రామఁకులఁగడద్రోసికదలిమఱియు॥ 144

చ॥ వలినెలఱాలఁగ్రాలిచెలువంబగుతావులఁబ్రాలుమాలిచెం।
గొలనులనీరుఁగ్రోలియొలగోవెలమూఁకలఁదోలిబాళినై।
నలరులఁబ్రాలితెమ్మెరలహోవళికెంతయుఁ దూలిపల్కుక్రొం।
జిలుకలకోలిసోలిమరుచిలుకఁలఁబ్రామాలిపిరాళ్ళిఁదేలుచున్॥ 145

క॥ జడదారిగాధికొమరుఁడు। నుడివినతొలియానవాలునూ లొఁకఁ
నునెడమా। పడఁతులుడగ్గఱిబెడఁగున్। దొడవులఁగ్గా సేసికట్టి
దొట్టినజిగితోన్॥ 146

సీ॥ నెఱివ్రేలు పెంజడల్ పిఱుఁదల వెన్నాడ నెఱులంటి క్రొవ్విరుల్ నె
త్తమాడ। కొలుకులను గాటుకల రేకలడ రంగ బెళుకు వాల్చూపు
తూపులు సెలంగ। నాణికమ్మలు చెక్కుటద్దమ్ములఁ దలిర్ప నొసలముం
గురులు గ్రొమ్మిసిమి గూర్ప। వలుద గుబ్బలు కంచెలలఁ బిక్కటిలఁ జే
యఁ దోరంపు సరులు చన్దోయి రాయఁ। గ్రంచు మొలనూలు గంటలు
సందడింప। డంబు మైనందియలు మొరపంబుఁ బెంప। మేనముత్తి
గరతనముల్ జానునింప। మంపొలయ నేగుదెంచియన్మదటదో
యి॥ 147

సీ॥ చిలుకహుమాజోడుఁ జెనకు చెల్వము వానిఁ దలిరు జవ్వనము చేనల
రువాని। నలుసుటామునిగోమునదలింపఁగలవాని జగమెల్లవలపిం
పఁజాలువాని। తొగవిందునిండు సోయగముమీఱినవాని దొలుకా
డు చెలువంబు కలిమివాని। రారాజుకొమరు మైరాణమించినవాని
నెనలేని తేజు చే నెనయువానిఁ। దళుకు నిద్దంపుఁ జెక్కులగులుకువా
ని। మొలకలెత్తెడు చిఱునవ్వు లొలుకువాని। జానుమీఱిన జిగి హరి
శ్చంద్రుడేని। గాంచి యచ్చెలులబ్రమ్మ గదుర నెదుర॥ 148

ఉ॥ తమ్ములఁ దెమ్మనున్ గనువితమ్ము మొగమ్ముఁ గరమ్ముఁ బెన్నెఱుల్।
తుమ్మెద దిమ్ము సైగమిచి దొమ్మికి రమ్మను నెమ్మెలొమ్ము చిం।
దమ్ముల వమ్ము నిర్చి మెడవమ్మునఁ బొమ్మను గొను జిమ్ము సిం।
గమ్ముల నమ్ము చెల్ల మొుడికమ్ముల యిమ్ముగు వీఁడు కొమ్మరో॥ 149

క॥ చక్కెరలూరున్ వాతెఱ। చెక్కిళ్ళద్దంపు రవలు చెక్కినయికల్।
చక్కదనంబున వీఁడా। చక్కెరవిలుడేని నెక్కసక్కెం బాడున్॥150

క॥ అనిమది వారిరుపురు నా। మిను కెంపుకొలంబు రాచమేటి హరిశ్చం।
ద్రుని చెల్వుఁ దలఁచి తమకం। బున నువ్విళ్ళూరఁ జేర్చఁ బోయి కడం
కన్॥ 151

క॥ జేజేరామన్నిఁడా। జేజేజగదిలఱ తేజిజిగిగలువజగా। బాజున్ జె
నకుమనీఁడా। జేజేదిట్టంపుఁబెట్టుజేజేగట్టా॥ 152

క॥ నిగిడారునసముపేరిమి। తిగజగములనిండమించితివినిన్నునీవిన్। ద
గవునఁదెసువన్ బోలిన। తగవరి లేఁడెందు రాచదావరిపుదమిన్ 153

క॥ మంటిమి గాణలమైమును। వింటిమినీకతల పెంపువిరివిగరాము।
కఱంటికో రెఱలపంటవు। కంటిమినిను నేఁడుకనులకఱ వఱన
నుచున్॥ 154

సీ॥ గుబ్బకాయలుగబ్బిగుబ్బలపైరాయఁబసిఁడి వీణియలనుబాదుకొ
ల్పి। గవిసెనలెడలించికరి వెలుండఁగఁగాంచినిలిపిబైసణలఁదంతు
లనుగ్రుచ్చి। సుడిగోళ్ళఁదోలుతోల్తసుతిగొల్పియాలతి సరిగమప
దనిససారము లెలయ। నెలుఁగెత్తి నెమ్మిక్రొంబలుకు పెంపునరాయి
యలవడఁదీఁగెలనలవరించి। మ్రోళ్ళునన లెత్తనీరు మొయిళ్ళుహత్త
నాగు లెడబాఱనంచలునకఱతాఱ। సోలి మెగములుపరఁగఁజత్రా
లుగరఁగ। ఱేఁడుమదిఁజొకఱఁజేడెలుపాడుటయును॥ 155

గీ॥ మాయురేయంచుఱేఁడుబల్మాఱువారి। పాటలకుమెచ్చిమంతిరిఁ
బజ్జఁగాంచి। తనివిదీరఁగమేల్పసదనములిచ్చి। పనుపుమనుట
యుఁబ్రెగ్గడవల్లెయనుచు॥ 156

క॥ బెడఁగున్ నగలనువిలువన్। బొడవగుచీరలనుజింకపొకఱలిఁబును
ఁగున్। దడయకొసంగిననొల్లక। యొడయనిదెసఁగనుచువార
లొత్తిలుచూడిఱన్॥ 157

మ॥ ఇవిమాకేటికిరాచవేలుపుదొరా యీకాయుతీంద్రపువే।
సవియొండన్ బడిబిట్టుఁదూలితిమియజ్జల్ వొకెఱ నెవ్మొములున్।
పొవదప్పిన్ గడుదప్పిఁజెందితిమిమాకొప్పింతపాటేఁ చిమ।
క్షవదీఱంగనొసంగి వెల్లగొడుగున్ గూర్మిన్ మమున్ బ్రోవుమీ 158

గీ॥ ఎల్లిదకఱఁగ వేఱొకఱటొల్లనయ్య। కనికరమ్మునమన్నించి క్రచ్చ
ఁదీర్చి। పసుపుమింకొండొసంగినవలమదప్పి। నీరుచేఁగాకయా
ఱునే నేతివలన॥ 159

చ॥ అనవిని తేఁడువలుఱఁ జెలులారయెఱుంగమినిప్పుడీరుకో।
రినదొసగంగఁగూడనిదిరిత్తతలంపుల వేల నేలనా।
లననొనరించు రాచనెఱలావరికయ్యదియుండుటొప్పఁగా।
వునఁదగవెంచియెండవడఁబుచ్చుమఱొకఱటి వేఁడుఁడిచ్చెదన్॥ 160

గీ॥ అనుడు వెలఁదులుమది నెంచియబ్బ గాని। వీనికెవ్వొవిచకెఱరపా
నకంబుఁ। గ్రోలవెరవిదిగదయంచుఁగొనలుసాఁగు। సంతసపుఁజే
త్తినాహరిశ్చంద్రుఁగాంచి॥ 161

ఉ॥ చిచ్చెగఁజల్లు నెండవడ సేదల నెవ్వహి నేనిఁదేఱఁగా।
వచ్చునొకింత తేఁడనునుఁబచ్చపులుంగువటారివాఁడిపూ।
గచ్చులుగ్రుచ్చిమైనొరసిగాడఁగఁజొచ్చెను మోవిపానకం।
బిచ్చియలంతదీఱమము నేలుమునావుడుఁగినుఱ పెంపునన్॥ 162

చ॥ అగు నెవెలంచులారమిమునర్మిలిఁజేరువఁదీయడాయఁగా।
వగలుబయల్పడన్ గుసిసివైసిక లేర్పడమత్తుఁగొన్నమై।
పొగరుననిట్లుప్రల్లదపుఁబోకలువోవుటలింక నిండ్లకున్।
మగుడుఁడటంచుఁబేరలుకమన్నియ వెండియు వారికిట్లనున్॥ 163

గీ॥ ఆటపాటలబయకొఱులనుచుఁదొలుతఁ। దలఁచితినయారెయిప్పు
డాతలఁపుడిందెఁ। జూడమీయందు నాసొదిజాడదోఁచు। వెడలు
డిఁకమిమ్మున్నించివిడుతునిపుడు॥ 164

చ॥ నావుడునవ్వెలందులటనవ్వులువెన్నెలలలఱఁగావినె।
మ్మొవులుసొంపుఁగులుఱజిగి మోములు ముద్దులుచిలుక మేనుగ్రొం।

దావుల మేలు దొలఁగ నుదమ్ముల జంకెన లొలఁగ జిలఁగ రా।
దావరి రౌతు చేఁదళుకు దారొఁగ నుముల్కు లనంగ బెళుఁగుచున్॥ 165

సీ॥ చెవుల సొమ్ములఁ గొంత సవరించు నెపమునఁ గ్రేఁగంటి చూడ్కులఁ గి
లుకొల్పి। యలరుల ముడువ వేనలి నొత్తుపోలిక మడిసందుల బెడంగు
లడరఁ జూపి। సుమటఁ గస్తురి దిద్దు పదటునఁ బరు వంపు వలుదచన్నవ
పెంపు వెలికి నెఱపి। పాదము లేఁజెమటార్చు వడువునను బైఁటవి
సరికొంచొ డలిక్రొమ్మిసిమి దెలిపి॥ నెఱతనము జగ్గుతనమును నీటురీ
వి। సిస్తుఁ జెలువంబు నొసపరిచిన్నె సొబగు। హావు సునాణెంబు హొ
యలు నొయ్యారమరువు। దోఁపనమ్మాలకన్నె లాదొరను డాసి 166

చ॥ చిలుకపఠాణి జోదు మగటి జికఁగఁ గ్రొవ్విరివాఁడి కోలలన్।
జలమున గాడ నేయ వెతసైపమిఁ బూఁబొదరిండ్ల నీడఁగా।
గిలిఁ దమినిచ్చి ప్రోతువని కేరుచు నీమఱుఁ గొందనకఁటా।
తలపవొకింత మాసిలు గెదన్ మమునివ్వగ ముంపఁ బాడియే॥ 167

క॥ అనదలము కరము వెడవిల్తుని దళములఁ జికిఁ నొవ్వఁ దొడరెడు క్రొం
బూ। మొనఁదల మెమనఁగ దొరపే। రొఁగను దళపున్ గూర్మిఁ బ్రోవఁ
గూడదె మమ్మున్॥ 168

గీ॥ కనలు వలవంత డాయరాఁ గనులఁ జూడ। వింత యెల్లిద మైతి మేమేము
నీకు। వలచితము దామె వచ్చిన వాలుఁగంట్ల। పాటి యిట్టిది గదయం
చుఁ బలికి మఱియు॥ 169

క॥ గులుకులు మవ్వపు నగవున్। మొలకలు మఱి నొండొకళ్ళ ముఱిపెపు
బలుకుల్। దొలుకాడఁ గలికి డంటలు। దలఁకక యవ్వాల మిగిలి త
ఱుసలుల గుప్పున్॥ 170

క॥ చనువందినవహిఁ జెలులా। మనసరిమనసరియటంచుమన్నియ
డాయన్। గనరాయంతరువనిలోఁ। గనరాఁచక ఈఁడు వారిఁ
గనుఁగొనిపలికెన్॥ 171

క॥ మాలగొనంబులవిడువక। హాలెముఁ బ్రేలెద రెయరుగుఁడరుగని
యెడమీ। నాలికలన్ జీలికలన్। వాలికచురిఁ జేసిమిమ్ము వ్రచ్చెనద
నుచున్॥ 172

ఉ॥ మంతిరిఁ గాంచిపల్కె వెలిమాదిగై చనునీపడంతులా।
వంతయునళ్కు లేకగదియన్ వెరవేఁకిపిసాళ్లిఱాఁగై।
క్రంతల కెక్కి పొమ్మనినఁ గ్రమ్మఱ కెంతయుమట్టుమీఱరీ।
జంతలవేఁదొలంచుమనఁ జయ్యన బెగ్గడడాసి వారలన్॥ 173

క॥ కనుమినుదెలియకగడుసుం। దనమునదొరఁదఱియమీకుఁదగవాప
దఁడం। చనికినుకెక్కుడుదార్పఁగఁ। దనచేచబుకునను వారిద
ట్టిననాలోన్॥ 174

క॥ కనుఁగొనియకర్కటికముమది। దనరఁగ నెలజోడుకొలపుదణితన
హేజీ। బునుసత్యకీర్తిఁగారా। దనిమఱలి చిచబుకువట్టియాఁచు
చుమఱియున్॥ 175

క॥ తగవాయివ్వగనలుకన్। దగిలినమదిఁ జెలులునొవ్వ దట్టింపఁగనో।
ప్పెగడమఱి తెగువపగటున్। బగతురపైఁ జూపుటొప్పుబల్లిదుల
కెటన్॥ 176

క॥ కఱచితివిషాడివెరవుల। మఱచితివావాని నేఁడుమాఱ్తురటంచున్।
జఱచితివా తెఱవలఁమదఁ। బఱచితివరువున్ గలంచి పడఁతుల
నకటా॥ 177

సీ॥ ఈముద్దుగుమ్మరూపే పాపకిన్నెరలకుం గటు మన్మింద్రసేనగా జెబ్బా
రె। ఈగోలమున్నలక్కేగంటచూడుకులు సునదాయుపగతుర
ములుసిగమిరెము। ఈతీవెబోడులమెదనికుం బాలింస్తుచూరరా
నిసూషులయిరవుమలరె। ఈక్రాలుగంట్లసవ్యాస లక్ష్మీమార్గుర
డంబుంజూపట్టుసిడెంబుసుమిరెము॥ ఈమిటారులవలపుల నెలయు
మెడలు। దాయతేలొత్తుగెల్పు బిందము తెనపా। జేలముగుదలు
మటెగ్రచ్చు వేడుంవారు। పిరినడచుంగడగజ క్రెపెగడనుడిపి॥ 178

క॥ అమ్మా లెతలనవల్చుచుం। బొమ్మనుటయునంత తేజపొంతకుంగడునై।
శ్రీమ్మనసుజంద్రసనలయు। బ్రహ్మసుదిశ దోంక డాసివలికెనులుకు
చుశ॥ 179

ఉ॥ ఎక్కడి వేంబజింకకోదమెక్కడయీ వెడమూలవాలుగం।
బ్లెక్కడచూడంజూడసుదికెక్కుడునక్కజమయ్యె వెండియుం।
జక్కందనంబుసూ లెతలచందమె కాదిదిగాథివట్టినే।
ర్పక్కటయొజ్జలన్నుడినాడిందోలంగితిమబ్బబన్నముల్॥ 180

గీ॥ తప్పివచ్చితిమిటకింకందరలుటొప్పు। ననుచుంజెలిచంద్రముఖిసె
ప్పనాలకించి। సుంవిడనిప్రోలికంతటమఱలనున్న। తేనిగనుంగొ
సియస్మాలచానలవుడు॥ 181

గీ॥ పాడిసీమదిగంరగించియాడికోర్కె। లందనే తేరమ్మునిట్లడలంజే
సి। కొట్టపంచుటతగునెయీగోడునిన్ను। గట్టకుడుపకపోదుపోక
టికయనుచు॥ 182

ఉ॥ పైంటలుజాఱజెక్కుఁఘులపైజిఱుచెమ్మటలూరవాతెఱల్।
బీటలువాఱగన్నవలవెల్లువనీళులుగాఱంగ్రొంజడల్।
పాటనిదక్కఁజీరమురిపంబులడంకువదాఱనూరుపుల్।
మాటికిగ్రమ్మదేరవిరిమాలియలాత్తిలంజేరవచ్చెలుల్॥ 183

గీ॥ మఱలి గోడున నేడ్చుచుఁ దఱిసి గాధి। పట్టికొం గ్రమ్మొక్కి యానిరా
బారిసీమ। పసువునను బోలిమున కటయు పప్పాటులందు। (జే సేమము
ఈఁడు నెనరేదిగా సెపజుచి॥ 184

క॥ అనుమజదడదారిసెంగము। గినలుచు మిన్నాట్లుచేసెఁగా కట్టిడిమై।
కనుఁగొనుఁడు వానియొండిలు। లనియచ్చపల మొడలు దాల్చెనాయ
నుకరణిఁ॥ 185

సీ॥ తన వేంద్రపుం దేజుఁ గనుపింపమినుడిగ్గియే తెంచుపగలింటిజో
తియనఁగ। జగమెల్ల తెగముంపఁ దగు వెల్లి తఱిఁగినక సంబరంబునఁ
బంబుజముఁ డనంగ। ఁదిగపల్లియలఁ గాల్పఁ దెగినవ్రానిపగటు మైవె
లువడు సెగకంటి వేల్పనంగ। కడలినుండఁగ నోడి వెడలి మేదాలివి
చులరేఁగు వార్వంపుఁ జిచ్చనంగ॥ గాధికోమరుండు గెరలికన్గవలఁ
గెంపు। గమరజడ లెల్లజేరాడఁ జెదవులదర। బోమలు ముడివడ నె
మ్మేనఁ బొడమఁ జెమట। లొడుగఱచుచు రానప్పుడడలి యేఁడు॥ 186

క॥ తన చెలియుదానుబత్తిఁ। మునుజని చాఁగిల్లి మ్రొక్కి మునుకొనుకన
లె। కొంకనరు సెయాదొరబొమడికి। మనుదన్నినలేచి కేలు మో
డ్చుచు యేఁడుఁ॥ 187

గీ॥ అయ్యమాబోఁటులోనరించునపియు నెల్ల। తప్పు లెకరంబు మన్నిం
పఁదగును గూర్మిఁ। దండ్రి యొడ సేయబిడ్డ లేదారిఁ దొట్టి। పోవఁగ
లవారు దేవరా ప్రోచుటొప్పు॥ 188

క॥ కకకఁనపుఁగడిఁబిమగరా। ల్జెక్కినబోమడికముసోఁకి చెంపమ్ములఁ
బో। ద్రొక్కఁగ [illegible] హజ్జలు। నొక్కఁగనపియకటయెంతనొచ్చె
నాయనుడుఁ॥ 189

శా॥ కట్టల్కకా ముని పంక్తుడిటరుసిసింగంబంతనోరిన్పదిఁ।
సట్టుకా [illegible] కిరంబు న్నైసాగ [illegible] నక మ[illegible]దికి న్నానికిఁ।

పట్టుంజొచ్చి మెకంబులన్నిటిని జావంబుచ్చి పోకంతటన్।
బెట్టుంగోరిన నాకొమారితలఁపూ పెట్టంగఁ గొట్టించితే॥ 190

క॥ అడుగొకటైకాదునొచ్చెడి। నొడలెల్లన్ రాచవెడఁగయొప్పింపని
నీ। యొడుపరితనమున కెంతయుఁ। గడఁనుడికెడునెడఁదనిన్నుఁగ
న్గొననాకున్॥ 191

క॥ తలఁపులువిసమున్ జిలుకున్।బలుకులుదీపొలుకుచుడుకుపాటిల్లెడు
నీ।పులుచదనంబిటఁదెలిపితి।కలఁడేనినుఁబోలు ఠవరకాఁడెఁకఁబు
డమిన్॥ 192

చ॥ కడిఁది మెకంబులుండుబలుకానలు లేవెమునీంద్రు వేఁటకున్।
దొడిబడిపోరెయెపుడిగితోరపుమోనమెసొమ్మునిమ్ముగాఁ।
దడవుగడించిమించుజడదారులమేల్తబుసుంగలంపని।
వ్వడువునఁజొచ్చి రేతబిసిపట్లనకిట్లు మెకాల్రవచ్చిరే॥ 193

క॥ గోలలఁగనిమూఱన్నీ। కేలాగున నాలుకాడె నెలనాగలకు। య్యా
లింపకకటచబుకులఁ దూలింపఁగజేతులెట్లుతోడయ్యెనొకో॥ 194

క॥ విడిముడియొడయలుముడుతురు। కుడుతుగుకట్టుమరుకడిమిఁగ్రొ
వ్వినఁబగఱన్। బొడుతురుగాకీవడువున। నడవులజడదారులడల
నడరుమరెకటా॥ 195

చ॥ ఇదియదనంచునీమొనలు హెచ్చికుఱంగటఁబూలచెట్లువో।
విదిలిఁచియొండకడ్డముగవిప్పుగుజోగులయూకుటికర్రలన్।
బొదలఁగలంచియండఁజిఱుబోదలఁబోలి మెలంగుజింకలన్।
ఘదిపిరిఘేఁడఘేఁడెటులొకొల్చెడువారునునస్లకారొకో॥ 196

శా॥ ఏమీరాచయ్యలంతినన్గనితొనీయిల్సొచ్చి పేరామితల్
వేమాఱుందిని చందురుండవు భళీవిన్వెల్చురా ఘేఁడవం।

చామెకఱంగడువాయిదోయిడినినిన్నగ్గించిమేలొందిమై।
యామున్ వీడనియావసిష్ఠునిగనీయాలంబు నేఁగాంచెదన్॥ 197

ఉ॥ మెట్టనొకింతక్రొంబసిఁడిమిట్టదిటంబటత్రమంగు హైసరే।
కట్టలుకన్ గనుంగొనజగంబులుబిట్టునడంగు వేలుపున్।
దిట్టలుఁదిట్టలైతబిసితిట్టులబ్రుంగుదు మేమొయంచుఁగూ।
పెట్టుమరోరినాబలిమిపెంపు నెఱుంగవెకల్తిక్రొవ్వునన్॥ 198

క॥ పెంటంబొంటిననసరెకద। కంటసముననంటదచ్చికంటిన్ బలువే।
గంటిన్ ముకఱంటిన్ వడిఁ। గెంటుమఁగడుఁదమ్మికంటిగెగలివడం
కన్॥ 199

చ॥ అనముదినొచ్చియాతబిసియాఁకరమేకరణిందొలంగఁగా।
ననువనిలోఁదలంచుదొరనారసిమంతిరివలెఱనాకతం।
బునఁగదయింతలౌటననబోఖలుడాయఁదొలంచుమన్ననే।
ఁజెనకితినేలవారిమదిచేడ్పడుగాఁడటిదప్పవచ్చినన్॥ 200

క॥ అనినెగులఁబొగులుపెగ్గడ। మనికితమున్ మాన్చితబిసిమదిచల్లన
పై। గనలుకొనియాడసైఁచఁడె। "మనివికిమచ్చరమె" యంచుమ
న్నెయుఁజెలియున్॥ 201

క॥ అయ్యామీరియ్యనువున। నెయ్యమువాటింపకలుకనింపునఁగనమే।
మెయ్యెడకుఁజనఁగనేర్తుము। చయ్యనమముఁబ్రోచు టొప్పుజడ
దారిదోరా॥ 202

క॥ వెసఁబూరిపోఁచఁద్రుంపఁగఁ। గసటెడలినకఱకువాలుగావలెహో
మా। నిసియులఁతులమయ్యామీ। కసినిలుతుమెవేల్పుఁదిగయుగలఁ
గియటుండన్॥ 203

గీ॥ ఎట్టిపగదారిదైనఁ దన్నేమనునుచుఁ। బ్రాపుఁగాంచిననో మెడుపా
డిఁగన్న। తబుసువిన్నాణములీరలుతనకలులము। మఱుఁగుఁజేరిన
వారముమనుపుఁడయ్య॥ 204

చ॥ అనిజడదారికాళ్ళఁబడియాదటనిబ్బరికంబు పెంపునన్।
మనుపరెయెప్పుడున్ గలవుమాయెడఁదప్పులుదాపుప్రాపుగా।
గనుఁగొనిమిమ్మునమ్మితిమి కాదననెయ్యడఁబోదుమింకనో।
జనమున ఈఁడుగొట్టమొగసాలకుఁ మొక్కిరనవంతదీఱునే॥ 205

క॥ అనితడవులేవకుండినఁ। గనుఁగొనిజడదారితాల్మికనికరములుఁరోఁ।
బెనఁగొనఁ ఈనిన్ లేవఁగఁ। బనిచి మెయిన్ నిమిరికలఁకఁబాపుచుమ
ఱియున్॥ 206

క॥ మొదయనియడకువవిప్పన। కెడఁదన్ గడుమెచ్చి మెప్పనెఱఁగిం
పకకి। న్వాడికనినీవొనరించిన। కొడిమెలనిఁకనిందొముందొ కు
డిచెదవీవే॥ 207

గీ॥ జోతలిడనెత్తుచేతులఁజూచిచూచి। కోయఁజేయాడదదిగాకకూ
డదలుక। తడవుమాకెడ్డుఁగనికరంబడరనిన్నుఁ। గాచితిమనీఁడమొ
కమాటగలదు తెలుప॥ 208

క॥ ఈనాకూఁతులఁబూవున్। బోఁడులమురు వాలుడాలుఁబోకార్చుజ
గా। జాణలఁబాయపుఁబలుకుం। గాణలఁజేపట్టికావఁగాఁగగు
ననుడున్॥ 209

క॥ ఆకటతగవగుకర్జము। గ్రకుఁనఁబనివినియొనర్పఁగాఁదగుఁగా
కి। వేకటసపుఁజేఁతనూఁకొని। యొకటరణిన్ జేయఁటొప్పనీరుసి
యానన్ 210

క॥ అనుచు పలపోసియాంగానములరసియేల। యున్నదున్నట్టుమోమో
టనోసరిల్లి। పలుకఁడగునంచునానిరాఖారిఁగాంచి। యీానడించి
నమదిని ఱేఁడిటులఁబలికె॥ 211

గీ॥ పాలవంటకోలంబును నేలఁగలిపి। పాటిపెంపదితోడఁబడనేటఁ
బుచ్చి। యింటఁగారానియిమ్మాలయున్నదోయి। ౘగైకొనుటయె
ట్లుతగవగునాకునను డు॥ 212

క॥ కనలినఁబాలుఁ గ్రోలరు। చనువునపిసనైనఁబజలుచపిగొందురటం।
చనువుగనెఱుంగియుంచుక। కనరెడలినయంబుఁ దెల్పఁగానిట్లని
యెఁ॥ 213

క॥ కనుఁగొనుము ఱేఁడతగవిం। మనఁదలుఁగమకట్టిఁగనెమత్రోయ
కనాపం। పునపీఠిఁబెండిలిఁగై। కొనుమాసందియముమానుకొను.
మావినుమా॥ 214

క॥ చెడఁగఱపువారు పెక్కురు। పుడమిఁగల రెందుఁగానిపొదలఁగ
మేలు। న్నడివెడువారరుదేయెడఁ। గడుఁవడినిచ్చెలులవలచికనుఁ
గొనుమనసముఁ॥ 215

క॥ పలుమాటుఁదగవుతగవని। పలికెదుదొరతనమె। బిస్తపాల్పఱచుఁ
మదఁ। దెలియవిది మొదలనినునే। కొలలందకయుండఁబ్రోచి
కూర్చెదనెమ్మిఁ॥ 216

చ॥ తలఁపవుతొల్లినీయనుఁగుఁదండ్రిఁద్రిశంకునిబొందితోడమి।
న్నలవునకన్పియుంటనటునిన్నను నాపలుకాలకించిరా।
పిలుకహనుమావటారిననచిలుకలనందగుసొమిట్టారులఁ।
పలచినవేల్పుగాకలిమిపట్టుననిల్పదఱేఁడనావుడుఁ॥ 217

గీ॥ ఔరవెఱ్ఱివైజడదారికాని। కఱములాడెదుముందేమిగాఁగఁగల

దో। కన్నకలనేఁడుచూడఁదారార్ణమవుట। కదనువడెనైనఁగా
నున్నదగునటంచు॥ 218

గీ॥ తబిసియిన్నాళ్లచేడెలఁదమినిఁదవిలి। పాడివిడికాంచు వేల్పు రాపదవి
నేని। నొల్లవలసినరాకల్మినెల్లయిదిగో। విడుతునెప్పుడుఁదగవు
నేవిడువననుడు॥ 219

ఉ॥ తప్పకుమింకఁబల్కు నెలదాలుపు నానవజీరమాఁడెమున్।
విప్పగనేలఁగామదియు వేడుకసేసెడిగానరాచపెం।
పప్పనసేసిపంచుపజలందఱుంగఁగనానవాలుగా।
నిప్పుడునీసికాబటువునీయెడవేసులకిచ్చినావుడున్॥ 220

క॥ భళినాకెంతటిపున్నెమొ। వెలయఁగజగములను వెళ్లివిరిసినతబ
పున్। గలిమినినలువకునెనర్మై। యొలసెడిమీబోఁటివారికిడుటిప్ప
గిదిన్॥ 221

గీ॥ ఐననాయుల్లమరయఁగానంటిరిట్లు। తడవురాయజికంబునడరి
విసిగి। వాయమిదియంచుఁదబుసుమైవజలిమజల। దొరతనముఁజే
యనీయకొంమరెతలంప॥ 222

క॥ అనవుడు మోమునఁజిఱునగ। వెనయఁగనాగాధిపట్టియేవహరి
శ్చం।ద్రునిఁగనుఁగొనినీయేతరి। తనమెంతయుఁగానుపించెఁదద్ద
యునాకున్॥ 223

గీ॥ ఇపుడయిచ్చెదననివల్కి యింతలోన। జాజనాడఁగఁజను నెముజ్జగ
ములంమ। నాడితప్పనివాఁడవీవనుచు వింటి। దెలిసెఁగద నేఁడురా
చయీవుల తెఱంగు॥ 224

గీ॥ వింమనకుఁబిల్చికూర్చుండఁబెట్టిపిదపఁ। బిడచపిడచకువలయునా
కుడుపటంచు। నడిగియుడలేనివెడఁగుకైవడినిఁబిసిని। తనమొదవనె
న్నివగలాడెవపురములుచ॥ 225

ఉ॥ ఈయనటంచో లేకపలుకీయెడఁ దప్పితినంచో రెంటనే।
దో యొకమాటనోటఁ దెఱఁ గొప్పఁగఁ జెప్పినఁ బోనెదీనికిన్।
మాయు రెయిన్ని నేర్పులును మార్పులు నేటికటన్నము న్నెయా।
నాయితమొందియున్నదొర కారయఁగాఁ దన చానయిట్లనేన్॥ 226

చ॥ తలఁగక యిప్పుడిత్తబిసి తా మదిఁగోరినమాడికె వేడుక మై।
వలమురిదారికప్పనము వాటిలమున్నెటికంబు నిపిగా।
నలవడనిమ్మిటన్ సలువయంతటివాఁడిటు చేయిఁ జాఁచిరా।
కలిమికి వాసనేయనిడఁ గల్గుట దెంతటి పున్నె మెన్నఁగన్॥ 227

క॥ సిరులిటఁ దిరమా యొడలిది। తరతరములు నిల్చునే పదంపడిఁ దము
త్తా। మరసి యొనర్చిన యీవియ। తిరమగు బలిశిబులవిరివి తేగము
వినవే॥ 228

ఛ॥ ఇదివఱకెందఱీపుడమి నేలిరొ వారెవరైన వెంటఁబ।
న్నిదమున కేనిముంటి మొననిల్పఁగఁ జాలినయంత నేలనేన్।
మదఁగొనిపోయి రేయనముదొట్టఁగనూనినవారిపాడియే।
కదనతమై జగంబునను గ్రాలెడు నాఁదనలోన హేఁడటన్॥ 229

గీ॥ ఏమి నాకర్మియహాహాయియ్యంతితగవు। నాదు తెగువకు నెంతయుఁ
బ్రోదిసేసె। నిట్టియిల్లాండ్రఁ జేపట్టినట్టివార। లెట్టి పున్నెంబులేని
రాఁబట్టుటగుదె॥ 230

క॥ లలిఁదానొనర్చు సేఁతకు। నలరుచుఁ బెఱతలఁపు మానియందలితగ
వున్। దిలకించి మెలఁగనేర్చిన। వెలఁదుక గదవానిపాలి వేలుపు పు
డమిన్॥ 231

క॥ అనియిట్లు పలుతెఱంగులఁ। దనచెలిఁ జంద్రమతి మెచ్చి తబిసి నివిన్
దనుపనట్టుబసిఁడి బిందెలఁ। దొనకఁగఁ దేఁబంచి శీఘ్ర్యమనెదారి
వెసన్॥ 232

ఉ॥ తానుఁబడంతియున్ తబుసుదావరిగాధికొమారుహజ్జలన్।
బూనికనీటిచేఁగడిగిపొంగెడుబత్తిఁదమంతనెత్తిపై।
నానెఱినీరుఁజల్లుకొనియబ్బెఁగదాపొలివోనిబాగెమం।
చూనినవేడ్కలచ్చిదొరకొప్పనమంచునొసంగి రేల్బడిన్॥ 233

గీ॥ అపుడుకురిసిరితెలిగంటులలరుసోన। లచ్చరలునట్టువలుసల్పిరా
కసంపు। సీమఁబలుకులవెలఁదివసిష్ఠుపట్టు। గెలుచుననివల్కె జగ
ములుదెలివినెసఁగె॥ 234

శా॥ ఆపైగాధికొమారుఁడేలుబడిఁజెల్వారంగఁదాఁగైకొనన్।
రేపేతెంచెదనంచుదీవెనలవారిన్దన్పిపుత్తెంచన।
త్తోఁపున్ వెల్వడిప్రెగ్గడల్ మొనలుఁదోఁదోఁగొల్చి వెన్నంటఁ పోఁ।
డేపారన్గొడుకున్ సుడంతియునురా నేగెన్ వెసన్బోలికిన్ 235

క॥ అనిమారర్ఁడేయుఁడుచ। కర్నిమాటలవిన్నమానికపుమనుమని
కిన్। విని దినవవ్వాలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్నువే వేఁడు
టయున్॥ 236

శా॥ అందంపుందెలిరంగులీరవల్లిచే నామెంకితొల్వేలుపుల్।
బ్రుందంగొందలమొందిపిన్దైరవరుల్ రాణింపఁగాసంతసం।
బందంజేయఁగఁజాలిమజ్జగముఁజెన్నారన్నెఱిపాడిమే।
ఱ్జైందింపంగవలంతియాతవలమూరిం జేఁదాల్చుపెన్వేలుపా॥ 237

క॥ అలపిన్ననాఁడెసోఁకున్। నెలఁతుకఁబొరిగొన్నకవుడునెఱవ్రేమి
న్నా। ఎలపొన్నగున్నవ్రేతల। వలువలనిడికన్నడించివలచినయ
న్నా॥ 238

మత్తకోకిల॥ పాలసంద్రపునెప్పరిజిగిపైఁడిపుట్టపుఁజొప్పరి। క్రాలు
బాములతకర్రీయనిగండుఁజూపినయుకర్రీ। యాలదూడలకా

పరిబఱువైనగుబ్బలిమోపరి। యేలఁగాఁగలలావరి పడినేచుకో
రెక్కలయిూవరి॥ 239

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధపరమేశ్వరవర ప్రసాదసంభూత సకలకలాకుశలకులాలకులపారావారకళానిధిమండల మండనాయమానోర్వీమండలాఖండ సత్కీర్తివిభవమండిత గుండయ శ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాద్దంకి తిరుమలతాతాచార్యవర్యశిష్యప్రశిష్యవట్టివేళ్ళగోత్రోద్భవ అయ్యనకోటతిరుమల శ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధౌరేయసరస కవితానికాయవిద్వజ్జనవిధేయపార్థసారథి శ్రేష్ఠినామధేయప్రణీతంబైన శుద్ధాంధ్రనిర్వచన కావ్యంబునుసత్యవిజయనామాంకితంబునునగుహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము॥

శ్రీ

—*తృతీయాశ్వాసము*—

క॥ సిరులీనెడు ద్రాక్షగంటన్। గరమరయుచు జన్నిగట్టుకరుకులకోరిన్।
బరిమార్చి సంతుఁగనను। త్తరవేఁకటిఁగాచిగొంటిఁ దనిపినవే
ల్పా॥ 1

క॥ వినువాఁకయులలరవళికిఁ। బసువడుక్రొన్నెలుఁగునుడులపన్నికవె
లయన్। వినిచెమ్మకండునికొడుకి। య్యనువున నాగొంటిచూలికవ్వ
లికతయున్॥ 2

గీ॥ మఱునాఁడువడుసుగమితన। కుఱఁగటఁదొలినుడులఁజెప్పుకొను
చునురానె। త్తెఱఁగున నేనిన్దొరద। బ్బిఱఁజేయఁగదఱెసెగాధి
పట్టియయోధ్యన్॥ 3

సీ॥ కలువసూడుగలంగఁజిలువఱేఁడుదలంగఁదాఁకుకోటలకగడ్తలకు
నలరి। తావినింపునరమాలుతీవిపెంపునఁగ్రాలు నలరుఁదోఁటలకుఁ
జేటలకుమెచ్చి। బలిమిదాఁపురమైనకలిమికాఁపురమైన మొనల
కువీటివిప్పనకుఁబొగడి। మిన్నుప్రోల్మోగిఁజేసుహాలున్నడాల్నగి
గేరు నలవరినవరులకరిడిఁజెంది। చట్టుబురుజులపైనిదంచనలఁ
జూచి। సన్నమన్నెలదేరిజచాలుఁగాంచి। వెడఁదసజ్జారములను
మందములనరసి। దొరనుడాయంగఁబెక్కులోవరులఁగడచి॥ 4

సీ॥ సూడిదలనుదెచ్చిచూడముందరఁబెట్టి కైమోడ్పుచేసరిగాపులుం
డ్రు। కైకానుకలతోడఁగదిసికొల్వునఱేలు నడికట్టునొకంతయెడ

మెలంగ। చొచ్చికొల్చుమునీంద్రుఁజూపియాయావిలాతులమన్నె
లనుచుమంతురులువలుక।అదనానొకాదొకోయనుచుహజారంబు
నొద్దఁగొందఱువజీర్లొదిఁగియుండ। చమురుడెబ్బదిరెండుకర్జంపు
వారు। గొలువఁగట్టికలెచ్చరికలనుదెలుప। గాధికొమరునిరాకఁ
జక్కటిగవేచి। యొగిహరిశ్చంద్రుఁడోలగంబుండనంత॥ 5

క॥ జడదారివచ్చుటాలోఁ। బొడగనియడఁకువయుబత్తిపొనరఁగఁదా
ము। న్వాడినేగిమ్రొక్కలిడివే। ల్పుడుగావించుటయుగాధిబొట్టి
యవేడ్కన్॥ 6

క॥ రావేల్పవేల్పమేలగుఁ। గావుతఁగొదలేనియసముఁగల్మియుఁగలు
గున్। గావుతఁగోరికలలరుం। గావుతనని గెల్పుగల్గుఁగావుతనీ
కున్॥ 7

మ॥ అనిదీవించివజీరనీపలుకు మెప్పామాడ్కి రాకల్మిగొ।
బ్బునవాకీమొడనొప్పగించియిఁకనీప్రోల్బాసియుండెంమనేన్।
మనఁగన్నిల్వకపట్టినాలిఁగొనిపొమ్మాయన్నతేఁడప్డుకొ।
ల్వునగ్రాల్మన్నెలమంతులన్గనిమదిన్బొల్పొప్పఁదానిట్లనున్॥ 8

చ॥ వినుఁడువజీరులారనెఱపెగ్గడలారమునీంద్రులారవే।
డ్కనుమునువేటకైయరుగఁగానటనేల్బడినెల్లఁదేగనై।
యొనయఁగరంబుఁబలుక్బడినిజ్జడదారికిదారవోసియొ।
ప్పనమొనరింతునేఁడిదిగొపాడిఁగనుంగొనుఁడంచుఁదానటన్॥ 9

సీ॥ బండారమిదివచ్చుబడిలెక్కలివివాలు సాలులీయవికణజంబులి
వ్వి। ఇవ్విపాగాలివ్వియేనుంగులివితేరు లివిపల్లకీచాలులివ్వినగ
లు। మొన్నలివ్విసెలలివ్విదొనలివ్విసతదివి వజ్జీరులంపుపావడము
లివ్వి। వేల్పుటెంకులనేలవేల్పులకట్టుబళ్ళెజేఁగించు కడితంబులి

వ్వియనుచు। నన్నియునొప్పగించిముందరసిపీరు। వెరవరులు
దళవాయులు ప్రెగడలంచు। నానిరాబారిమేటిరా తేనికెలుక। వ
అవియెల్లరఁగనుఁగొనిపలికెనిట్లు॥ 10

గీ॥ వీరిపనుపునబత్తిమైమీరలుంట। బుత్తిముత్తులరెంటికిఁ బ్రోపుఁ బ్రా
పు। వెరవరులుమీరలుంగనిసరవిగలదె। పోయివచ్చెదననవంతఁ
బోరలివారు॥ 11

గీ॥ క్రోలుబెబ్బులిబారికిఁగోదమలేళ్ళఁ। బంచువగమమ్మునీనిరాబారిదొ
రను। నప్పగించెనెదొరకటాయనుఁగుఁదల్లి। యండబాసినపిల్లల
మగుదుమింక॥ 12

క॥ ఏలాయీజడదారికిఁ। బ్రోలేలెదుగోడవమ్మొన్నమొన్నటిదనుకీ।
నేలందానేలఁడెమ్మది। మాలెనొతనకిప్పుడగులుమరులాకొముది
మిన్॥ 13

గీ॥ కావివలువలొబూదియొకకర్పాలొ। జోగిపట్టియొలాతంబొనా
బగుజడలొ। పులికళాసంబొరుదురాకప్రోవొతబమొ। కాకతన
కేలరాచతీకంబుగోడవ॥ 14

చ॥ అనితమలోఁదలంచుకొనుచంగదనెలికఁగాంచియయ్యయో।
కనలెతబంబుగాఁగడనఁగాంచినయీరుసినొలగింపనె।
ట్లనువగునింతకింకఁదమయజ్జలప్రాపెడబాయుటెట్లుమ।
మ్మునువెనువెంటఁదోడుకొనిపొమ్మనతేఁడుగరంబునవ్వుచున్॥ 15

మ॥ తగవామీకిటువలెన్నేఁబుడుకుచందంబొప్పరాలచ్చిఁజూ।
డఁగనొప్పించితినింకనాకిచటనుండన్రామిఁబోఁజెల్లుఁజ।
ల్లగమీరెప్పటియట్లమేల్బదిమిగ్రాలన్నిల్వుఁడీజోగినె।
ప్పగమన్నించెడుబల్మికల్మితెవపెంపున్గల్గమీకెప్పుడున్॥ 16

గీ॥ అంతలో నేఁడుప్రోల్బ్వాయున నెడిసుద్ది। వాడవాడలవీడుల నాడు
లంమ। వాఁగుటయువించునందంమ వారుమూఁగి। కటకటంబడి
యేనిచకఱ్ఱటిఁదలంచి॥ 17

చ॥ నడవడిగల్లు వాఁడునుడి నాకొముఁదప్పని వాఁడు నాయమున్।
విడువని వాఁడు క్రొన్ననరు వెల్లువ యుల్లము వాఁడు రూపునన్।
బెడఁగగు వాఁడు యేఁడహాహా బీదల పాలిటి వాఁడు నేఁడయో।
కడువడిఁగాన కేగునఁటకన్గొని వచ్చెదమంచు నాపజల్॥ 18

గీ॥ ఇసుకఁజల్లిన రాలక యెందుఁగ్రిక్కఱ్। అంచుగుము లైహరిశ్చంద్రు
గాంచ మొనసి। మందిసందడిత్రోపుళ్ళముంమమించి। కొండఊ
గిడాసి డెండంపుఁగొందలమున॥ 19

చ॥ అడుగుల వ్రాలి యేఁడమమునకఱ్ఱటికంబున నేఁటిదాఁక నే।
గొడవలుఁ జెందనీక తమకూరిమిబిడ్డల చంద మొప్పఁ బ్రే।
ముడిఁగని పెంచి ప్రోచితిరి పోయెద రేమముడించి నేఁడయో।
పడుకులఁ ద్రొట్టి కానలకు బాపు రెమా తెఱఁగేమనందగున్॥ 20

క॥ అనుడు హరిశ్చంద్రుఁడుతగు। ననువులనూరార్చి వారిననిచిని రా
బా। రిని గదిసి తన దుకొమతో। డను కొమరునితోడ ప్రమొకిఱ్ఱ డన్ గ
డుఁగనుకన్॥ 21

మ॥ భళిరా మన్నెఱికంబు నెల్లవిడికు వ్యాడంబు మైనందు పొ।
న్ములు గై సేఁత నెపంబునన్ గొనివడిన్ బోఁజూచి తేయంచుఁ జె।
ట్టలవానిన్ గొనికట్టుఁ బుట్టములతోడన్ బంప యేఁడేగుచో।
నెలవా వచ్చెదనంచు మన్నెలకటన్ జెప్పన్ వెతన్ వారలున్॥ 22

గీ॥ కడిఁది రాప్రోవుఁ గడవఁగా నడచివాఁగు। దోనలఁ బూనియొ ట్లేగు
దోయనిననవ్వి। కడిఁది రాప్రోవుఁగడవఁగా నడచివాఁగు। దోనలఁ
బూడు టెకదపాడితనకటంచు॥ 23

గీ॥ వేరవుపలుకులదారవారివీడుకొంచుఁ। దలపోలంబంటిచనెడురా
వలఁతిఁగాంచి। పనుకుచునుగంటుఁబోఁగొట్టుకొనినవానిఁ। పగిదిఁ
గత్తఱమునగాధిపట్టియపుడు॥ 24

సీ॥ పులికళాసపువల్వమొలనూడిడిగజాఱఁ జెమటమైమైబూదిచెమ్మ
గిల్ల। తఱులపైఁదెలిజన్నిదములుచిందులుద్రొక్కఁ జేయూసిలా
తాపుఁజివ్వఁచిక్కఁ। జంకిటఁగ్రైపాలసారెకుఱ్ఱటలూఁగ యోగ
వాగలనజ్జలొత్తిగిల్లఁ। గేలజారినీట్ఫ్రగేఁటునఁదొనుకాడ వీడికెం
జడలుజీరాడనేల। నోటఁబ్రామినుఁతుదిమేటిమాటమఱచి। పరు
గిడుచునాహరిశ్చంద్రుఁడరుగుత్రోవ। కడ్డపడియొబిగాదినాకల్ల
నాఁడు। జన్మమునకిడ్డసొమ్మికచనఁగఁజనునె॥ 25

గీ॥ ఏనొకప్పుడుమఱచిననెఱుకపఱచి। సొత్తునీవలెఁగాకిట్టుచౌరవచే
సి। యొరులముల్లెలముంచుటపరువెనీకు। నంమలోఁబొఱువానిద
య్యాదితలంప॥ 26

గీ॥ పాలఁడలిఁజిచ్చువాడమినపగిదినీవు। దచ్చికడలనుగిరితిపెచ్చు
గాంచి। పొనరుతొవనూడుకోలమునఁబుట్టితిపుడు। పొడిఁగూల్ప
గఁగడునగుబాటువాడమ॥ 27

క॥ వినవాపొఱునిసొత్తుగా। గొనఁజూచుటత్రాఁచుచెల్మిఁగోరుటెఱం
గా। ననఁగగిలుబాడనదిసం। పునునినునీకోలముమొదలుముట్టవి
సంబై॥ 28

చ॥ అనుడువలంతియేలుబడినంతయునిచ్చితినంతఁబోకకో।
రినమెయిసొమ్ములుగాదగవురెకొఱనఁబెట్టితినింకమీరెఱుం।
గనితెఱఁగొప్పనెయ్యెడమెఁగ్రైకొనఁగల్గితినింతలోనమైఁ।
దనరెడికట్టుఁబుట్టములుదక్కమఱేమియులేదునాకడన్॥ 29

మ॥ మును నేనింతకు నాఁడుఁ జన్నమున కై పోలంగ నీకొన్న సొ।
మ్మునరన్ మీకిపు డిడ్డ రాపదవిలో నొప్పించితిన్ గాదె ప్రో।
దిని నన్నింకయుఁ జన్నపు న్నెలగ వేఁ దెమ్మన్న నెంచుండితే।
త్తుని రా బారివలంతి మమ్మునికఁ దోడ్తోఁ గూర్మి వీడొక్కల్పుఁడీ॥ 30

ఉ॥ నావుడుఁ గాలుద్రొక్కవడు నాగువు బాగున జోగి రేఁగి యా।
రా వెనుదీయకీవు తొలి నచ్చిన సొమ్మొక వేయు పూనిక్కఁగా।
దే వెర వెంచి నేఁడిడిన యేల్బడిన య్యది సైతమిచ్చితం।
చావటిలంగ బేరజములాడఁ దొడంగితివంతకంతకున్॥ 31

ఉ॥ ఇంతను వేల్మికై పసిఁడి నీకొన లేదని యొక్క మాట యొ।
క్కింత బయల్పడన్ దెలుప నేగనె నాకిట వాదులాడఁగాఁ।
బంతమె యుప్పు డేని వెడపల్కులనో సరి పైకమిత్తునం।
చెంతయుఁ దోల్తఁ బల్కనని యేర్పడఁ జెప్పుము పోదు నావుడున్ 32

చ॥ పలికిన పల్కుఁ దప్పుమనె బ్రాఁతిగఁ గల్గిన పాడి చందమున్।
దెలిపితిఁ గాక యింతటికిఁ దేఁకువ న్యాయమటంచు మీ మదిన్।
దలఁపిడి నాఁటిరో నడుగఁ దప్పక ముప్పది నాళ్ళలోనని।
చ్చలముగఁ బ్రొద్దును న్నెలయు సాకిరులై కననప్పగించెదన్॥ 33

గీ॥ గడువు వ్రాయక తలను దాకట్టుఁ బెట్టి। నైన సొమ్మిత్తునటులనీ నైతి నే
ని। చేవలంతిగ నేను నా చెలియు మీకుఁ। దక్కితిమి విల్వఁగనుఁ డేల
పెక్కులనుడు॥ 34

మ॥ గడువీ వాడిన యట్లయిచ్చితిని పైకంబందనీ వెంటనే।
క్కడ నా కాఁ దిరుగంగ నింక వినుమా నైకోలు రాణింపనా।
నడుగం డొక్కని వెంటఁ బుత్తునని క్రేవన్ గ్రాలు నక్షత్రకున్।
దుడుకున్ బల్కిరిఁ బిల్చి మున్ రవడి పద్దున్ దెల్పి తా వెండియున్॥ 35

క॥ ఎషమిఁకనొక నెలగలదొడ। యఁడుతప్పక పైకమిచ్చెనా సరెయా
పైఁ। దడవొనరించినతననుడి। బడిఁదనుఁదనపడఁతివిలిచిపడయు
ముపసిఁడిన్॥ 36

చ॥ అనిమతిమేకతంబెనయ నావడుగున్ దరిఁజాయఁజేరిపే।
నినిగనుఁగొంటెనీవిపుడు నెయ్యమిమై వెనువెంటనంటిదం।
దనఁబచరించి తాఁబలుకుఁదప్పతెఱంగొనగూర్చిరమ్ముహో।
మ్మని సెలవిచ్చియవ్వడువు నాదునెదారికిఁజూపిప్రేముడిన్॥ 37

క॥ వీఁడెపుడుఁద్రోవనడచిన। వాఁడింతకుఁగాఁడు వెంటఁబనిపెదనీ
వె। వ్వాడికినాఁకలిదప్పుల। పోఁడిమిగుర్తెఱిఁగిమనచిపుచ్చెదొ
వీనిన్॥ 38

క॥ అనిమతియు నెంతొజాలిన్। గనిన తెఱంగపుడుదోఁపఁగానటతే
నిన్। గనుఁగొనియుత మెచ్చఁగించెడి। యనువున నెనరుట్టిపడఁగన
నెనీకరణిన్॥ 39

ఉ॥ ఈవిటువట్టివంతవడ నేలవటారముఁబాయ నేలయ।
[illegible]వగఁదెచ్చిపెట్టికొన నేల వెలార్పఁగ నేలప్రోలమో।
ప్రావిలుకాని చేయుదిరిబొమ్మలఁగొమ్మలనాకొమార్తెలన్।
వావిరిఁద్రోయకీవు చెయివట్టిననీకిటఁగల్గినింపనే॥ 40

మ॥ సరెనీకిచ్చయొకప్డు వారిపయిమాషిన్ లేనిచోఁబోనిప్రో।
ల్పిరులేలా తెగబెట్టెదింతటికిఁగాసిల్లంగనా కేలమా।
టరహిన్ మన్నెమునిత్తునంటినని లేటన్ జెప్పమున్నట్లురా।
చరికంబందఁగనిప్పుడిత్తుననినోజన్ ఊఁడుదానవ్వుచున్॥ 41

చ॥ దొరతనకూడినన్ బదవిద్రుమంగినఁగానని కానలంపెన్నన్।
వరఁకులు పైపయిన్ బెరవిప్రాలిననంపెలితోడువాసినన్।

బరువడిగాలినఁ గొమరుఁబట్టిఁదొలంగిననింతకీమొదల్।
దొరలఁగనున్ననాయసముహాలినదబ్బఱలాడనెన్నఁడేఁ॥ 42

క॥ నాపుణ్యగాధికొమారుం। డావినుకెంపునఁ గొలంపుటరుసుదిటం
పునఁ। దావలముఁగూర్చియెంతేఁ। దావెఱఁగంచుచును బ్రతినద
ప్పెడినొకోఁ॥ 43

ఉ॥ బాపురెయంచుముకుళపయిఁబాయక వ్రేలిడియూరయేనుదా।
దాపుగనెల్లరాదొరలఁదప్పక కాంచితిముజ్జగాననెం।
దీపదిలంపుఁబట్టుఁగలయేలికఁగన్గొననైనవీనిఁబె।
ళ్లేఁపులబెట్టికానినిజమేర్పడనారయరాదటంచుఁదాఁ॥ 44

గీ॥ వెసహరిశ్చంద్రువిడకోల్పివీడుసొచ్చి। సరవినెఱపాడిదొరతనంబ
రయనచటవెరవరులనిల్పిప్రోలుఁదావెడలితనదు। పట్టునెకోల్ప
షేనివెంబడిమొఱంగి॥ 45

సీ॥ బిట్టొండగాయవేవెల్గుఁగట్టడజేసి వడగొట్టగాడ్పుదేవరనుబంపి।
యడవినేర్చఁగఁగిత్తియొడయనినెసవెట్టి రకళసింద్రనుగంటఁజి
కళగదిమి। చోరరానిదట్టమౌవిరవికొనలఁదీర్చి గండుమెకాలందు
గ్రాలనెఱపి। తలచునయ్యయ్యెడఁజలులుండవెరవెంచిమినుము
ట్టఁగలగట్లనిసుమడించి॥ మడుగుదొరవులఁద్రాగనీర్పుడిసెఁడేని। లే
కమొండించియాఁకటిలివనలంగ। మెసవఁగాఁగాయపండులవిస
మొనర్చి। దొన్నిగలవాఁవెతల్ద్రోవనన్నివన్ని॥ 46

గీ॥ పలిసైనిట్టుదెసలెనయించితబిసి। గఱువావెన్నాడుటయుఁ జేఁడుద
అలనీని। దండిదిటమొందికార్పట్టుఁదజియఁజొచ్చి। పెఱఁదఁజ
న్నుచంద్రమువివంతముఅపఁడలఁచి॥ 47

సీ॥ కడిమిరావులుదండనడరనుంటిమి కానఁగడిమిరావులుదండనడ
రఁగలిగె। నెత్తమ్ములదలిర్ప నేర్పెయుంటిమి కాన నెత్తమ్ములఁదలిర్ప
నేర్పుగలిగె। వేసులుగనుసన్న వెలయనుంటిమి కాన, వేఁగులుగను
సన్న వెలయఁగలిగె। లేఁకలుదరిఁగ్రాలఁపీఁకనుంటిమి కాన లేకలుద
రిఁగ్రాలపీకగలిగెఁ॥ గంటెపైదలిమున్నెఱికంబుపదవిఁ। దోలఁ
గివచ్చియునయ్యదిగలిగెమగుడ। ననుచు నేరుపుఁబలుకులననుఁగు
ఁజెలియ। నడజడిదోలంగనడజడినుడిపిమఱియు॥ 48

సీ॥ తొడఁగులూరఁదోలంగి వెడలివచ్చియు నిండుఁదొడుగులుమగుడఁ
గన్పడఁగనయ్యె। నెక్కుడుమావుల నెడసి రాఁగన్గియు నెక్కుడు
మావులియ్యెడనుదోఁచె। పడగదారులనాఁడు వాసియే తెంచియుఁ
బడగదారుల నేఁడుప్రబలుటయ్యె। చిఱుతఁగానక పెద్దతఱికొక్క
రునిఁగంటిమిందెన్ని చిఱుతలోయెన్నయ్యె। రాఁగలుగు మేలుకీళ్ళ
వ్వివోఁగడంక। నోహటించినఁబోవు నేమో నెలంత। యనుచునద
మునకగు నేర్పుటరువు లెఱిఁగి। పలుకుచటఁద్రోవబడలికఁదోలఁచి
ముందు॥ 49

క॥ వేఁగుచునడవిఁ వేసఁగిఁ। గ్రాఁగుచుబిట్టెండసెగలఁగార్పెదల
దరిఁ। లోఁగుచుపీఁగుచు నేగుచు। మ్రాఁగుచుసాగుచుఁగరంబు
మ్రాలుచు నెమటఁ॥ 50

క॥ మ్రోఁగుచునొరసెడి వెదురుల। నాఁగుచునడజడినిఁగాల్వ లగు
మైచెమటఁ। దోఁగుచుఁదొట్టిన వెతలఁ। దూఁగుచు వెనుజిక్కు
ననుఁగుఁదొయ్యలిఁగనుచుఁ॥ 51

సీ॥ కొడుకునాచేఁదెమ్ముపడుకులీచేరమ్మనడు కాన బడలి శేనాతిమిన్న
చఱియలియ్యెడఁగొండ నెఱియలయ్యెడసందడఱియబిట్టలసి తేత

లిరుఁబోణి। సలుగులియ్యావిజంకకలుగులయ్యె వికొంకకలుగుల
మొందితేయనుఁగుఁజెలియ। కలుగుచాలెంచునుబలుగుఱాలించు
ననలుగుడందితెత్రోవనడచిమగువ। యనుచుఁగైదండనొసఁగుచు
నంతకంత। కువిదబాములఁగనిసైఁపకుబికిపొంగి। పొరలిపలుమా
ఱువిడివెల్లి విరిసితెరలు। తెరలగుచువచ్చు వగపునఁదెఱవఁ
గాంచి॥ 52

సీ॥ చలువరాఱా నేలఁజనఁదలంగడినీకుగరువుగట్టులమెట్టియరుగవల
సె। తలిరుఁబూసెజ్జమైగలఁగఁగూరుకు నీకు నెండఁబండలపైఁబ
రుండవలసె। చిలుకపలుకులకింతతలఁకియులేడు నీకుఁబులుల
రొప్పులనుబాటిలఁగవలసె। ననదీఁగెమైగంమనవిపీఁగిచనునీకుబ
లుకాఱుపొదలగామెలఁగవలసె।యెండకన్నునువానకన్నెఱుఁగ
నట్టి। నీకునివ్వెర్చునెరగలినిగుడుసెగల। వ్రంతలందఁగవలసెఁ
గావాలుఁగంటి। కటకటాయేమితొలిజన్నిగట్టువ్రాఁత॥ 53

సీ॥ ఊడుకాఱనట్టియీపడఁకులోయలునీకునలరుటొవరులయ్యెనా నె
లంత। గాండ్రించుపులులుసింగంబులియ్యవినీకువరవుడులయ్యెనే
వాలుఁగంటి। తినవిసంబైనయీగెనుసుదుంపలునీకు నెఱియోగి
రంబయ్యెనేవెలంది। అడుగంటువాఁగులయడుసునీరిదినీకుఁబాన
కంబయ్యెనేపడఁతిమిన్న॥కనలుకార్చిచ్చునుసికప్పుకప్పుబూది।కల
పమయ్యెనెనీకుఁగ్రాల్గంటినేఁడు। నిన్నుఁగన్గొనుకొలఁదికినెగులఁ
బొగిలి। యెరియుచున్నదిమదితగవెద్దియనుడు॥ 54

గీ॥ అన్నియెఱిఁగియుమీరిటులలయనేల। వసముతే మేలుకీళ్ళవ్విపచ్చు
ఁబోవు। కొన్నినాళ్ళెందువెన్నెలకొన్నినాళ్ళు। చీఁకటిగదాసతం
బయిచేలఁగుటెద్దీ॥ 55

గీ॥ కలిమి కుబ్బక లేమికిఁ గలఁక పడక। యొలమిఁ బొంగక యిడుమలఁ దలఁగ కెప్డు। డొక్క పోలిక నైదలినొనరఁబుచ్చు। తెలుక గలవారి చందమైయొసఁగుఁ గాదె॥ 56

మ॥ కలనాఁ డెల్లరలర్చి దీమస మెదన్ గాన్పింపఁగా నేర్తురా।
వలసీ ద్రంబునఁ ద్రాళ్ళినోడుమురు చేవన్ మీఱి విన్నాణులో।
యలఁతన్ బొందుకొలందికిన్ నిలుతురొయ్యన్ గాన వేల్పిట్లు చి।
క్కులఁ గారించెడు నొండుగా మమనయుక్తున్ డెక్కు దానారయన్ 57

క॥ అనిపలు వితములనిత్తముల। దనబడలిక దోఁపనీని తగవు ననవలా। పెనిమిటి కెఱిఁగించుచుమును। జనిచని యోలాకు హెచ్చసరవిన్ గానన్॥ 58

సీ॥ ఎడనెడ నిలచి చొప్పడరనొత్తిన వాలుతుఱుము రెప్పలఁ దొట్టియఱుత వ్రాల। ముండ్లీఁగి పాదరిండ్లమును కొనియేగు చోఁ దొడగఱులను సేలలూడిసికొనఁగ। బిట్టెండ తాఁకు మైఁ బెటిలు మైదీవియఁ జినుపపూసల మాడ్కిఁ జెమటలూడియ। తన పెన్మిటియలంతఁ గని సుందఁగా నోడు కన్నీటి సెలలు చన్గట్ల జాఱ॥ కాళ్ళు దడబడ నిట్టూర్పు గడలుకొనఁగ। మోము వసివాళ్ళు వాఱఁగ వ్యాపి భ్రమల। కొడుకు సందిట నిడుకొని నడవలేక। నడచి చను చంద్రమతిఁ గాంచి వడుగఁ డపుడు॥ 59

గీ॥ ఇదిగదా వీరినలయింపనదనటంచు। విన్నఁదనమున లేని నైవెతఁగలంగి। సోలి వ్రాలుచునందందఁ బాలిదీలి। దారి నడచుచుఁ గల్లవి తాకుఁదవిలి॥ 60

క॥ పడికొంతతఱికిఁ దేఱిన। వడువునఁ గాన్పించి రాచవలఁతి మొగంబున్। బోడగని తేఁడా యుసుఱులు। గడువడిఁ జనను న్నవేమిగా నున్నదొకో॥ 61

క॥ బిట్టలజడిఁదోరితినిఁక। గట్టిగమాటాడనోపఁగటకటనన్నీ। నట్టడివి
పాలుగన్నని। కట్టడిఁదొలిజన్నిగట్టుగావించెనొకో॥ 62

క॥ జడలికఁబెంపునముందొక। యడుగేనియునడవనోప నక్కటికము
నీ। కొడమనొకమ్రాఁకునీడకు। వడిఁజేరిచిదూపఁబాపువైపిటఁ
గనుఁడీ॥ 63

గీ॥ అనుచుభూమియనీరెలుంగునమఱింత। చంద్రమతికినిమఱిహరిశ్చం
ద్రునకును। వగపురెట్టింపనిట్టూర్పునిగుడఁదనము। తల్లిదండ్రులపై
సారెతలఁపునిలిపి॥ 64

క॥ ఓయొజ్జగాధిచూలీ। మీయజ్జలఁగాంచుపదవిమేకొనునెయిఁకన్।
హాయనుఁగుఁదల్లినిన్నెడ। బాయంగానైతినడవిపాలైతెఁగదే॥ 65

క॥ అనిపలువగలబవంతం। బునఁదడుపున్దారిదాటిమునికులఱేఁ
డున్। గనితలఁకియకటకొడిమెలు। పనుపడనీపాటుకోలకుఁబా
లౌదునొకో॥ 66

సీ॥ ఉసురులూటాడంగమిసుమింతుఁడైయున్నవాఁడుత్రోవయలంత
వలనవడుగు। నోరాటుకొనివచ్చెనీరేయెడనుగానదొరువులవాఁ
గులదొనలసెలల। ప్రొద్దునుగ్రుంకెడిఁబులులుగండుమెకాలువిడి
తమనెప్పులవెడలుటయ్యె। నడుకానయుంచెందుఁగడిఁదిగుట్టలెకా
నికారుగూడెంబేనిగానరాదు॥ అక్కటాయానిరాబారియరయ
కురక। వెంటనీమోఁకరినేలయంటగట్టె। నేమిమూడుటకున్నదో
యింకముందు। ననుచుప్రాన్నుడియుండఁబ్రోయాలుగాంచి॥ 67

మ॥ పనిగాదీవగమీరలుంటకనుఁడాపట్టందియొక్కింతప।
చ్చనిలేఁబచ్చికయునిక్కాన్పడెడివెంచంబుఢడునందొండ్రుగ।
కన్నమీరచ్చటికేగియందుఁబయికొంగున్ముంచిసీరింతతె।
చ్చననిష్పావనిసేదదేర్పననువాఁజేడ్పాటగున్గానిచోన్॥ 68

గీ॥ కొడుకుఁగాచుటటుండనివ్వఁడుగుకుజ్జుఁ। గాచుటెంతయునెక్కు-
డుకానమనల। నరసివచ్చినకతముననదియుఁగాక। పాఱుఁడును
నెవ్వరిటలేనివాఁడుమఱియు॥ 69

చ॥ అనుడు వెలందియేనుమడుగారసినీరిదెతెత్తువినినం।
దనుకనలంతఁదేర్పఁదగుతన్నువితంబులఁదన్నుమంచుఁదాఁ।
జనుటయునింతియవ్వఁడుఘుఁజక్క- నెలర్పుచుగాలిదోలఁగాఁ।
చనమువయింటవీచికనుఁదమ్ములఁగాఁ ఔడునీరుఁబాపుచున్॥ 70

గీ॥ అన్నతలఁగకంచునడుగులొత్తుచుదండ। నాఁకలికిఁగరంబునంగలా-
ర్చి। పైఁటనిముకుననుఁగుఁబట్టినినోదార్చి। కొనుచునుండగాధి-
కొమరుఁడపుడు॥ 71

మ॥ చలమున్ బైకొని పెచ్చురేఁగిదొరకర్జంబొచ్చె మొంచింపలోఁ।
దలఁపున్ బేరిమిసోఁకు జోదొకనిఁజెంతన్ దోఁచరావించియో।
సొలదిండీకనుఁగొంటెనీరిపుడు తేఁబోనున్నయీ తేనిఁజి।
కుక్క-లఁగుందన్ బురికొల్పి వానిదిటమున్ గూల్పం దెఱంగెంచుమా॥72

క॥ ఈమాపటిదనుకీయొడఁ। బ్రేముడిమాటలనొరవళ్ళిబింకంబుననో। యే
మఱపివానినవ్వల। నామత్త్రిన్ గంటెయదిగొయద్దానిపయిన్॥73

మ॥ జగమేపారఁదలంకఁజేయఁగలమైసత్త్రొందికారించుటే।
తగులంబొందినరక్క-సుండొకఁడువేతాళుండునామీఱిబ।
ల్మాగరున్ జేకొనియున్నవాఁడచటికిన్ బోఁబంచినన్ తేనిలే।
మెగమున్ గ్రోల్పులిబ్రింగుచందమునఁదాబ్రింగంగనుంకించెడున్॥
74

గీ॥ అప్పుడుగదాహరిశ్చంద్రునరిదియుఱిది। పట్టుదిట్టంబుఁగడునెట్ట
పంటయగును। వెడలుమనవాఁడుజడదారివీడుకొంచుఁ। బంచబం
గాళమైవేడబమునఁబొనరి॥ 75

మత్తకోకిల॥ బ్రాఁతిమైనను కావివల్వలఁ బన్ని కెంజడలాడఁగా। బూతి
పూఁతయు జింకతోలుక బొందళమ్ము నగ్రాలఁగా। నూఁతలాత
ము యోగవాగలు నొద్దబోకఱణ మొప్పఁగా। జేతమేల్ దుమరా
కలొప్పెడు చేరుఁ ద్రిప్పుచు నొకఱు చోన్॥ 76

మ॥ పరహాజింకకళాసమున్ బఱచియా పైనొలిఁ గూర్చుండి క।
న్నరమోడ్పున్నెఱి మోనమున్ గొలిపి డాయన్ రాఁడె తేఁడంచుఁ దా
సరవిన్ వార్చియటుండ నంతదొర వెంచంబుల్ సెలల్ సారువుల్।
దొరువుల్ గన్గొని నీరొకింతయట నెందున్ లేమి ముందేగుచోన్॥ 77

మ॥ కనియయ్యుక్కిఱువునిక్కుఱవంపురుసి గాఁ గ్రాలన్ వెసన్ డాసి బ।
త్తిని గై మోడ్పులొనర్చి యోతబిసి యెంతే నేఁడు వేంద్రంపు టెం।
డను గానన్ బడి బిట్టుఁ దూలితిమి వెంటం బ్రేముడిన్ మమ్ము మీ।
నెనరుం జూడుఁగనుం గొనుండనవుడున్ నేర్పొప్ప నాసోఁకుడున్ 78

చ॥ ఒనరఁగ జోగపున్నెదురనుండియుఁ దానపుడప్డె తెల్వి మే।
లఱనువగఁ గన్నువిచ్చి దొరఁ గన్గొని దీవెనలిచ్చు పోలికన్।
గొణఁగుచు జేఁడనీదు తెఱఁగున్ మది చూడఱ నిగంటి నెంతొ జా।
లిని నెనయించు నీకలిమిలేముల నెంచఁగ నంతకంతకున్॥ 79

క॥ ఈవు హరిశ్చంద్రుండను। రావలఁతి వయోధ్యయేలు రాజవు మఱి
యా। దావరి త్రిశంకుకొమరుఁడ। వీవొకని కఱంపుఁ బ్రతినయే
పునఁగడఁకన్॥ 80

ఉ॥ ఈవిగఁ బ్రోలు నేలు బడి నెల్లనొడంబడి గాధిపట్టికిన్।
బ్రోవుగ నిచ్చి మున్దనకుఁ బోలఁగ జన్నము పొంటెనీకొనం।
గావహినాడి నట్టినుడికట్టడి నప్పుపసిండి నప్పుడీ।
గావడి లేమిఁ బై తరువు కానినిబంచిన నీవుఁ జానయున్॥ 81

ఉ॥ ఏసరకెందునేరవడినిచ్చెదనంచుగడింపనోసరం।
గాసముకట్టిరాఁదరువుఁగాఁడిటమూపటిలంగవానికై।
వేసరినీరురోయనడవింబడివచ్చినవాఁడవంచురా।
కాసియొఱుంగఁబల్కెఁదొరగ్రచ్చఱనచ్చెరువందిపెచ్చుగన్॥ 82

శా॥ మీరున్గాననిపోవడుల్గలవెనెమ్మిన్వేల్పుమమ్మోమునీ।
గోరంపున్నడుకానమిమ్మునిటమాకున్జూపెవేఁబ్రోవుఁడీ।
దారిన్దూపిలెఁబాఱుఁడింతకొకచందంబైనదూఱానుమీ।
జారినీరొకయింతయుండుదగబుచ్చన్ద్రావఁగానేగుదున్॥ 83

క॥ నీరేయొడఁబొడగానమి। నీరేయించుకకరంబునీరేయుమెగాల్।
గారింపకుండనాదట। నీరేనిటమమ్మునిల్వనీరేయనుడున్॥ 84

క॥ నిచ్చలునడవులఁబడియే। హొచ్చెంబులు లేనిమాకుఁబొందగు
నెసతం।బొచ్చెపుఁగ్రచ్చులనిచ్చల।నెచ్చినగేస్తులనుమిమ్మునీయెడఁ
జేర్పన్॥ 85

గీ॥ ఇంతనాఁడుతల్లినేమిచూచితొకాని। పుట్టిబుద్ధియెఱిఁగిపొలఁతిజా
డఁ। గానఁగానఁగానఁగలదిచెప్పితిమీకు। రాఁగఁజెల్లదింమరా
వలంతి॥ 86

క॥ దారిన్వడుగఁడుదప్పెన్। దోరుటలదినిజమెమూపఁదొలఁచఁగజా
రీ। నీరివిసాలునెమఱియున్। వారువఁగావలయునిపుడువ్రాలె
డుఁబ్రొద్దున్॥ 87

మ॥ అకటావొంజెలిదీఱనీకిపుడుసాయంబొందునేఁజేయలే।
మికినెంతేమదిఁబల్లటింతునయినన్మేలొంటెఱింగింతుద।
ప్పకయీప్రకటినుజేనుపట్టుగడవన్బ్రామత్తియొక్కొండుగం।
టికిగాన్పించెడినాకడన్బడియవింటేయున్నదచ్చోటికిన్॥ 88

గీ॥ ప్రొద్దుమునుఁగకమును వేగఁబోయియాకొ। లంపువనునీరు ద్రావిక
లంకు వెడల। రేయినాశ్రమానికడనుండుఁడీయటంచు। మోసపుం
బాసవాల్దెల్పి మొఱఁగిచనియె॥ 89

క॥ పులుఁగులు నెలవుల జేరఁగఁ। జిలువలు గలుగులను దొలఁగి సెలయఁగ
సింగం। బులుఁబులులున్ బడిఁదమతమ। కలఁకులు వెలు వెడలజగ
ముకన్నటవ్రాలెన్॥ 90

గీ॥ జగమువిందయ్యునొకవంగసంబువాఁడు। నయ్యుఁదానుహరిశ్చం
ద్రుఁడడలుచుంటఁ। గనియునోదార్పకే ప్రొద్దుగడచిచనియెఁ। గంటె
చుట్టలుదఱిదప్పఁగంటగింత్రు॥ 91

గీ॥ అప్పుడప్పుడె కెంజాయలడఁగలేఁత। చీకువాగ్గప్పులంతంత చిలుక
రింపఁ। దొలుతఁదాఁబడివచ్చినత్రోవమరలి। కదలిచనిహరిశ్చం
ద్రుఁడాకాననపుడు॥ 92

గీ॥ తెకుఱ్ఱవడిచూడఁజుట్టంబుమ్రొక్కవేల్పు। లేనియిక్కానదోరితి
నేనటంచుఁ। గుచ్ఛితములాడుమెణకఱిగుస్తరించు। లేమఁగనియెం
మనీరింత లేమిఁదెలిపి॥ 93

క॥ ముందొకపరువిటుపోఁబో। జెందొవకొలనొండుమట్టిచెట్టునుగ
లదం। చిందనుకతబిసియొకరుఁడు। విందైయెఱఁగించెనటకు వెడ
లుదమనుచున్॥ 94

సీ॥ మిట్టపల్లములుచూపట్టనీయక చిమ్మచీఁకటుల్ జగమెగ్రాఁకిక్రమ్మ।
చుక్కచాల్డాలింతద్రుక్కఁగ్రొక్కార్మొయిళ్ళుప్పరంబెంతయుఁగ
ప్పుకొనఁగ। మిట్టాడుతెఱనోటిమెగపురాపసిద్దిండ్లబొబ్బరింతలు
బీతిప్రబ్బనుబ్బ। విచ్చలవిడిహెచ్చి వెర్ద్దురేఁద్రిమ్మరికొఱవితాల్పులు
యాప్పులఱుముకొనఁగ। గుడ్లగూబలుగుంద్రులుగొలుపఁదఱచు।

వఱడులందంసుబోఁటియలనొఱలియఱవ। నపుడుబేడిదంబైనకాఱ
డవిఱేఁడు। కన్నుగన్నునుగానని కటికయిరుల॥ 95

చ॥ వడఁగనిమూఁపుపైఁజిఱుతవానినిసందిటఁజక్కఁజేర్చిలో। జడు
పుఁదొలంచియుండఁ గొనిచంద్రమతిన్ గయిదండఁదార్చుచే। నడ
రునరాజిక్రొంబెడఁగులయ్యెడదారియొకింతసూపఁద। కిక్కడిజ
డదారితొల్లియెఱిఁగించినకందువనందముందరన్॥ 96

సీ॥ జుంజుఱుతైదోఁచుజొంపంపుటూడలు విరియబోసినతలవెంట్రు
కలన। రివటరెస్మలునాసులవిగ్రిక్కటెయఁగ్రమ్ముకొఱజీఁకట్లుమై
కటియయనఁగ। గుబురువెల్వడుమిణుంగుఱుపులుంగులు కంటి
గుంటలవిడుమిడుంగుఱులనంగ। తోఱటలవిసమొల్కఁగోఱలుచి
ల్వలసెకల్గ్రాఁచు నాల్కలుకొఱకచ్చులనఁగ। గూబలరొదాళ
ములువెఱగొల్పులనఁగ। మింటికినిమంటికిని గెంటకంటిచూడ్కి।
కళుకుఁబుట్టించుకొఱవిదయ్యంబుమాడ్కి। నడరువేతాళుమ్మట్లిఁ
దానరసిదటిసి॥ 97

క॥ బలునీటిహత్తిగమిచి। ల్వలగుమితామేటితుటుమువలనగుతెఱగం।
టులపరిమొసళ్ళకూటువ। గలడిగ్గియఁగాంచిఱేఁడుగట్టె మట
యటన్॥ 98

మ॥ దరిపైవారలడించిగూపదొలఁచన్ దానీటినిన్ద్రాపియేఁ।
కరిణానున్ బడెఁగ్రుంకిసందడసులన్ గావించినీరానిచె।
చ్చెరనామ్మట్లియక్రిందఁజేర్పనవలాచేఁబోఁపువోనూడ్చిపూ।
రిరహిన్ మెత్తగఁదార్చియత్తడుపుదారిన్ జేర్పఁగావ్వాఁడునున్॥ 99

క॥ నిమరసుగమెఱుఁగదనుటిపు। డదనయ్యోన్ దనకటంచు నారటపా

టున్। మదిఁగన్నపగిదిబూమెలు। చదువుచుఁగనుమోడ్చిఁదబిసి
చలమెనయింపన్॥ 100

గీ॥ ఆఁకటికిడస్సివాపోవుననుఁగుఁబట్టి। బుజ్జగించుచునిద్దురవోవ్పుతం
డ్రి। వేఁగఁదినఁబండ్లనాపోవవేగనిత్తు। ననుచునటఁగూర్కుజోకొ
ట్టుచును వెలంది॥ 101

గీ॥ త్రోవయలఁతయుగాదయునొత్తుగువు వెనుప। వడుగునడుగులకడ
నేలఁబైఁటచెఱఁగుఁ। బఱచికనుమోడ్చెఁదానాదమఱచికంటె।
కటికనేలయదేడరాగరితమేడ॥ 102

మ॥ ననబోణిన్ జెలిముద్దియన్ గరితవిన్నాణెంపుసింగారిఁజ।
కన్నిక్రొల్గంటిఁగడానిబొమ్మనవలాకన్నాకుఁబ్రోయాలుజ।
వ్వనినిల్లాలిఁబడంతి ఈఁడపుడుక్రేవన్ గాంచియేనాఁడు నే।
వనటన్ గాననిదాని నేఁడిటులనెవ్వాంబుద్విత్తే వేలుపా॥ 103

మ॥ అనివంతంగనియొట్టకేలకుటదిన్ హత్తించియాప్రకన్నెం।
మనుమిట్టాడమెకాలహోవడులోగిన్ దోఁపింపకుండంగమే।
లన్నికైవాల్గొనిపూనిహెచ్చరికమైఁగ్రాలంగనామట్టినుం।
డినవేతాళునిబంటొకండరిదిపాటిల్లన్ గనుంగొంచుఁదాన్।104

మ॥ తనచేదోడుగనెయ్యురంబిలిచియిద్దండన్ గనుంగొండుచి।
కన్నిమైటకున్ననికున్మానిసిని, మెకన్నంబోనమైవీఁడుద।
కెన్నటంచ్చామునమట్టియాడలవెసన్ గిఁ పెట్టుచున్ దూఁకిచ।
య్యనసొక్కైత్తునమ్రింగుపూన్కిఁబయిడాయన్ ఈఁడుదానంతలోన్
105

మ॥ అడిదంబున్ వడిఁద్రిప్పివ్రేసి మెయిత్రయ్యన్ వానిఁబోకార్చివెం।
బడినే తెంచినతక్కుసోఁకులనునొవ్వన్ జేయహారంతవా।

విడుచున్ జెచ్చెర బారి వీడి చని యో వేతాళ నేఁడింటనె।
వ్వాఁడో యొక్కఁడరుదెంచి మమ్మిట్టుల ద్రెవ్వన్ జేసెరా వేయనన్ 106

సీ॥ నెనడెల్ల జుట్టివై విన పుట్టుపరిచేలు లఱుతనౌకెఱఁ గొల్పగిటికొ
నంగ। నిట్టఁదీఁటిన మాసిపొట్ట ప్రేవుల తెట్టె జందెంబులై బొజ్జఁ
గ్రంమకొనఁగ। కుడిచి గజ్జని త్రేపఁ గ్రోలవెకఁసమైన కటికినె
త్రొడలిపైఁ గాల్వగట్ట। ఎఱచి నెమ్ములఁ బంటఁ గఱచఁ దీఁగెలుసాగు
నొచ్చిళ్ళుగాటి మైఁజొచ్చుఁ బఱప। మిన్నుమన్నును నొఱయమం
పిల్లిపెటిగి। నెఱసితుది రేయి మొయిలు నాఁగటియఁ దేరి। వేడిమం
టలు గ్రక్కఁ గ్రొవ్వాఁడికోర। లుదియఁదీడుచు వేతాళుఁడెమట
నిలిచి॥ 107

శా॥ పరామానిసి యెట్టులీ యెడకు నీకే తేరఁగాఁగల్గెనా।
పేరున్ జెప్పినమిత్తిమిత్తియుఁ బోరిన్ వెన్నుండునున్ బీతినా।
బారిన్ జిక్కక పాఱిపోదురరయన్ వంటింటికుం దేటిచో।
ప్పారం దోఁచితి విందు విందుగొన మా కాబూతి వంచుండఁగన్ ।108

క॥ ఈరక్క సియార్పులకిటఁ। గూరుకు విడికొమయు వడుగుఁ గొమరుఁ
డు బీతిన్। గూరుదురని సోఁకున్ దవ। వ్వారన్ వడి నెట్టి ముట్టనార్చు
చు వాఁడున్॥ 109

శా॥ కొండల్ మార్వలుకన్ గరంబుఁ బడుకుల్ గ్రొంగ్రోడు వోవన్ వడిన్
మెండౌ నలుక నఁబలక రించియుఁ జెదిన్ మేటిల్లి రా తేని పై।
బండల్ గుండ్లొఱగంగ నూకిపఱపన్ బాటింపక వ్వానిబల్ ।
కండెంపున్ గఱ్ఱుబల్మిఁ గేడెమున రాకన్నా కుసెం డాడినన్॥ 110

వా॥ సోఁకాబిమ్మటఁ బ్రామిడిన్ బెఱిగి మైసోలంబునన్ హెచ్చిపె।
న్నా కుల్ చేకొని దాఁక గాఁ బెలుచ నామన్నీఁడు చేవాలునన్।

వీఁకన్ గానినడంచిరక్కసుని కేల్త్రిశూలంగబిట్టేయన।
త్రాఁకున్ దూఁకొనినొచ్చి చేదొఱఁగియున్ దయ్యంబు పెల్లుబ్బునన్॥
111

మ॥ పలనొండున్ బెకలించి వ్రేయగమకింపన్ బోయియామ్రత్తికో।
స్థలక్రీ నేలఁబరుండువారిఁగని మైమైగాతి సేకూరెనాఁ।
కలిదిఱన్ వెసవీగి మెక్కిపిదపన్ గయ్యంబుఁగావింతునం।
చలఁతిన్ జెట్టటడాయఁగా నెఱిఁగి తేఁడంతన్ జలంబూనుచున్॥
112

శా॥ రారామొక్కడికే గెదీవటులనో రాకాసి నిన్నీమొడన్।
దోరింతున్ వడినంచుమృత్తిఁదొలఁగన్ దోర్దోడదౌదవ్వుగాఁ।
దోరంపున్ వడి నెట్టిపట్టియమునన్ బ్రమింగింపవాఁడంతమై।
బీరంబున్ జెడి వ్రాలెఁ గొండలచటన్ వ్రేఁకంబునన్ గ్రుంగఁగన్॥
113

గీ॥ ఇటుల వేతాళుఁబాలార్చియేపుగన్న।యాహరిశ్చంద్రుఁగూర్చియ
య్యారెదిటము। వాయఁడెందుననని గాధిపట్టియపుడు। పడమటి
వలంతిజడిగొట్టఁబంచుటయును॥ 114

క॥ మనతేఁడగు వేతాళున్। దునిమెనిఁకన్ వీఁడుమనలమాటార్చ్చని
టన్। బొనరననిబూచులఘుకున। మినుఁబ్రాఁకినవన మొయిళ్ళమిం
టిన్ గప్పెన్॥ 115

గీ॥ మింటఁబఱచియుఁగడిమి వెన్నంటితమ్ముఁ। గడఁగిచక్కడునోయ
నియడలికావు। కావుమనితేనివాచారగాము లెల్ల। మొఱలిడెనొ
యన్నవగనప్పుడుఱుములెమె॥ 116

గీ॥ నేఁటిదనుకనుమనలమేల్నెఱపిమనిచి। నట్టివేతాళుఁడొఱిగెఘ్నబా
పందనిఁక। నేరనుచుగాములెల్లకన్నీరువెట్టె। ననగఁజొటచొట
రాలెనుజినుకులప్పుడు॥ 117

గీ॥ బ్రదిమిపైనింతయాసమీకొదవనింమ। రాకచనుఁడుపిసాసులా
రాయటంచు। బీతుగొల్పఁదుపాసిజల్పించువాఁడి। వాలుమిఱుమి
ట్లునామించులోఁబిఁబరఁగె॥ 118

సీ॥ చిమ్మచీకఁటిముమ్మరమ్మింతరెట్టింపఁగ్రొమ్మొయిళ్ళపుడుప్పరమ్ముఁగ
మ్మె। వేళ్ళతోఁజెట్లెల్లవెల్లగిల్లఁగరమ్మునుల్లఱమ్మునగాడ్పులొకటవీచఁ।
గడలపెన్నెంటత్రాగుడులవీనులుగడెల్ పఱపఱంపిలుప్రమోఁత
నుఱుములుఱుమ। నిట్టనిల్వునగట్లునెఱసిబీఁటలువాఱిపొడవడం
గఁగదండఁబిడుగులురల॥ గడుసుఁబదటునఁగడువడగండ్లురాలఁ।
దఱుచుమిఱుమిట్లుగొల్పక్రొమ్మెఱుములడర। మొదటియొలగోలు
జల్లింతముదిరివాన। మించెఁగడవలనీర్గుమ్మరించినటుల॥ 119

గీ॥ ఇటులనెడతెగకేఱులైయెందునీరు। దొరలహోరారునజడిగొట్టఁ
దొప్పదోఁగి। తడిసివలిగాలిగజగజవడఁకువడుగుఁ। బొదిగిటనుజే
ర్చిరాఱేఁడుపొలఁతిగాంచి॥ 120

గీ॥ కట్టవలువదప్పపట్టిమైగప్పఁగా। రెంటమింతలేదుకంటెచెలియ।
కలిమికోలఁదిలేమిగలుగునంచనిపెద్ద। లాడుమాటదప్పునాయొ
కింత॥ 121

క॥ అనికొమరునకుఁజేర్చిన। తనచెలిఁజంద్రమతిఁదగవుదళుకొత్తు
వితం। బుననూరడించినొగులున్। గననీనిదిటంబుపెంపుఁగనుఁగొ
నియుండన్॥ 122

గీ॥ అపుడుగాధికొమరుఁడాహరిశ్చంద్రుని। నిబ్బరంపుటుఱిదికబ్బ
రంబు। వడుచుఁదనప్రతినగడతేరెడినొలేదొ। కోయటంచునె
డఁదనుజ్జగొనుచు॥ 123

చ॥ వరకులువంతలున్ వెతలువన్నుకొలందికినంతకంతకున్।
బరువడి హెచ్చి తాదిటవునన్ గడిదేరెడుగానియించుకేఁ।
దెరలఁడువిన్నవోఁడకటదీకొనియేలవసిష్ఠుతోడనాఁ।
డరయక వేఁదుత్రైప్రతినలాడితి వేలుపుఱేనికొల్వునన్॥ 124

గీ॥ కుడిచికూర్చుండ కేలేనిగొడవలేల। తెచ్చికొంటిని పెద్దలఁ దెగడి
కాని। కఱదలాడినదదియొట్లుగడచుపడుప। కనరువడనంచునను
వొకండరయుచుండె॥ 125

చ॥ కలువలువంతఁగూరెవలిగాడ్పులసోఁకులుమూరెఁజుట్టుఁబు।
ల్గులుచెలువారెగూడెములఁగోళ్ళయెలుంగులుమీఱమెట్టద।
మ్ములవెతలాఱరిక్కగమిముర్వడలంగఁగఁదాఱఁదూర్పునన్।
దెలతెలవాఱఁజీఁకటులుదీఱజగంబుననంతకంతకున్॥ 126

సీ॥ దొరహరిశ్చంద్రునిబ్బరముగానఁగవచ్చు తిగవేలుపులయిమ్ము తే
జనంగ। కనిచంద్రమతియీలువును మెచ్చిమలగొంగ చెలిపంపు
చెంద్రంపుఁజిప్పమనఁగ। తపిసివసిష్ఠుపంతము గెల్చునని వేల్పు గ
మిచాటనెత్తుజేగంటయనఁగ। గెలువనైతినటంచుఁదలఁచికౌశికుఁ
డల్గఁ గంటిజేవులు పేరుకరుడనంగ। ఇరులతెవతుంటజక్కవయిం
టిపంట। తొంటినుడియంటచెందొవకంటిమంట। పంటపైరులదొ
రజంటమింటిగంట। వెంటఁగనుబట్టెఁదమ్మివాల్గంటిదంట॥ 127

గీ॥ మఱ్ఱినుండికదలిమిఱ్ఱులవఱ్ఱులఁ। గాళ్ళువీళ్ళనేళ్ళనూళ్ళనాళ్ళఁ। గ
నుచుఁజనుచువెతలఁగందుచుగుందుచు। దారిదారివారుదరులఁ
దరల॥ 128

క॥ ఎండగడుబలిసెనడుగులు। మండెన్ దొనలెండెనెండమావులునిం
డెన్। గొండలుదరికొనెమడువులు। వండువడెన్ బ్రొద్దునెత్తిపై
కెక్కెవెసన్॥ 129

క॥ అంతటఁగాధేయుఁడుదన। చెంతకునింగలపు వేల్పుఁజెచ్చెరఁదబ
పున్। మంతనమునరాఁబనిచెను। ఆంతేనగ్గించియతనికిట్లనిపలి
కెన్॥ 130

ఉ॥ కొండలఁబిండిపిండిగరగుల్గొనఁజేయఁగఁజాలుదోటునై।
నిండుమగంటిమిన్గడలినింకెఱనింకనొనర్పుదించువి।
ల్తుండగరంబువాపనలతోలుకదాల్పరికంటిమంటవై।
గండడిగించిపేర్గొనినగద్దఱికాఁడవునీవలంతివే॥ 131

గీ॥ కంటెయాకాఱుకోననుగదలిచనెడు। దొరహరిశ్చంద్రుఁగార్గ్గి
దరికొనంగ। దాసిబింకంబుఁబంకింపఁజేసినాఁడు। ప్రతిననిలుపు
మునావుడువల్లెయనుచు॥ 132

కం॥ వడగాడ్పుఁదోడునైకొని। విడివడికాఱడవినేర్చువెరవదియొడఁ
దన్। గడలుకొనఁగప్పుప్రోవరి। వడినరిగెన్గాడుగ్రల్లవడికడు
రగిలెన్॥ 133

సీ॥ చిటచిటమిడుఁగుఱుల్ చెదరఁగారాకులు రగులఁబ్రమాఁకులుమంబ
రంబుగొనఁగఁ। బటపటవెదురులొక్కటమండజొండుముల్ బొగి
సినుగ్గయల్లెపొడవడంగఁ। బెటపెటగల్లెల్లపెట్లువాయఁగఁగాటి
నరవలుఁబడఁకులుదరికొనంగఁ। బుటపుటఁగార్చిచ్చుపొగలుఘన్న
నుమిన్నుఁగప్పిదట్టంపుఁజీఁకట్లుగ్రమ్మ। మలయునలుగులమ్రెడిదముల్
మాఁడుపులుల। గోలరింతలుమంటలఁగాలికూలు। సింగములబొ
బ్బరింతలెసంగిబిట్టు। గోరగింతగఁదోఁచెనక్కోనయపుడు॥ 134

సీ॥ గాధిపొట్టియయానఁగనితేనిఁయొలిచిల్వలోఁగొనఁజాఁచునాలు
కలనంగ। అలచంద్రమతిమోమునెలయంచుఁబట్టరాఁ గ్రోఱులెడి
తలగాముకోరలనఁగ। అదనంచుతేనిబిట్టలయించవచ్చిన సనిగా

ము జేవుఱు జడలనంగ। విని గాధికొమరుని వేఁడుకోల్పయ్యెర చెలి
ఊని పై నేయు సెలలనంగ। పర్చుచును దెక తెక సెక లెగయవచ్చు। బి
చ్చుమంటలఁగని ఊఁదు పెచ్చునొగిలి। పొగులువడువుఁ గ్రొమారు
ని బొదిగియును। నను వెలందుకఁ బొడగాంచియని యొనిట్లు॥ 135

క॥ అలజడియలజడి దేరితి। మలరఁగ నెరగలినిఁ కెట్టులరగలిగొనకా।
వలికరుగనగును మగువరొ। తొలివ్రాసిననలువ వ్రాఁతఁ దుడువంద
రమే॥ 136

శా॥ ఏనాఁడే దెస నెట్టిపాయమున మున్నే కర్జమున్ జేయునో।
యానాఁడా దెస నట్టిపాయమునఁ బోకాకర్జవున్ బంటఁడా।
మానండెన్నఁడు వాలెమున్ గుడువకే మైదాల్పు సేసేఁతగాఁ।
గానన్ రాఁగల మేలుకీళ్ళు సను నేక్రొల్లంటివంకించినన్॥ 137

గీ॥ పుట్టుటెల్లను గిట్టుటపొంటెఁగానఁ। జావుకావంతయును జంకఁ జా
నతొల్లి। యాడినవితంబజడదారియప్పుదీర్చి। నికరమె నయింప
నైతిదీనికిఁ దలంతు॥ 138

మ॥ మఱి దివ్యన్ మును మించు రాచపగలన్ మార్గించు గెల్పొందిక్ర।
చ్చుఱ నేలన్ వడిఁ బాడి నేలి యొగి మైసాలించుటొండెన్ జగా।
నెఱి మైమార్తురవాఁడికొలలబడిన్ నేటిల్లు నవ్వేల్పుప్రోల్।
గుఱిఁ జేకొఁగను టొండెఁగాక వితనాకున్ మూఁడెఁ జావీవహిన్
139

గీ॥ అయిన నెప్పటికేది రానగునొ యద్ది। రాకమానదు మదివనరంగ నే
లి। యప్పుదండఁగ గాధేయుఁడను పమునలఁ। గూడివచ్చిన వడుఁగని
గూర్చి వగతు॥ 140

గీ॥ కొమరుఁ బొయంపు వాఁడని వుట్టుఁడనియు। నెట్టియిడుములఁ గానని

పట్టియనియు। నెటులఁగా చెదరోయనియెలుఁగఁబలికి। వెంటఁబు
త్తెంచెజడదారిపీనినాఁడు॥ 141

కం॥ అనితఁడుమదిఁగలంగుచు। మునికిట్లనిపీనిడెందమొరయఁగనిది
మే। యనువగునదనని వేఁడఁబ। మునఁదా వెతఁదోఁగుపగిదిమునుకు
చునెంతే॥ 142

కం॥ వడుఁగడుబుడిబుడికన్నీ। రిడుచుహరిశ్చంద్రనన్ను నేర్చెడినీవ।
చ్చెడికార్చిచ్చిఁకనాప్రే।ముడితలిదండ్రులను బాయమూఁడెన్ నా
కున్॥ 143

సీ॥ తలిదండ్రులొజ్జలదరికన్నచోనగ్గి నెరియుమనని వారలెఱుఁగరైరి।
తనసొమ్ముఁగొనఁబంచెఁదానువిశ్వామిత్రుఁ డడవిఁదోరుమనసియ
రయఁడయ్యె। ఎల్లి నేఁటఁబసిండియిత్తువీవనివచ్చి తినిగానినాప్రా
టుదెలియనైతి। వితమాటవాసినన్ వెంటఁదెచ్చితికాని కెడయు
దీవనియీవునుడువవైతి। సరవినడవిసీవుసచ్చుటగాకేను। నిన్నుఁద
వులఁజేసి నేఁడునాకు। ద్రుంపవలసెవినవెరాచపీనుగుతోడు। లే
క చావద నెడుజోకనుడువు॥ 144

గీ॥ మున్నెవలిగాలిద్రెళ్ళకముల్లుదీసి। కొల్లడఁచుకొన్నకైవడిఁగొఱల
నెఱియు। మంటలనుద్రుగ్గినాకిందుమడియవలసెఁ। గటకటాయె
ట్టిచావందఁగలిగెఁదుదకు॥ 145

గీ॥ అనుచుఁదలపోఁతలెసఁగఁబెల్లడలువడుగు। నరసియపుడుహరిశ్చం
ద్రుఁడయ్యతండ్రి। యేర్చునీయగ్గికీయొడలేనినిచ్చి। నిన్నుబ్రతికిం
చెదనుగాక నెగులువడకు॥ 146

మ॥ అనితానాయితమైపడంతిఁగనిడాయన్ వచ్చునీచిచ్చుఁజొ।
చ్చినెఱాఁచొప్పుననగ్గిదేవరకునాసిన్ గోరెఱలుప్పొంగనో।

జను మేన్ వేల్చెద,నంతఁదాఁదనివిమైఁజల్లారు,నవ్వైనన్ నీ।
కనువాఁబాఱునిబట్టినిన్ మనుపనంచజ్జల్ వడిన్ బెట్టుడున్॥ 147

మ॥ వడిమున్నాఁచి వెలందిబత్తియుఁ జేదిన్ వాటిల్లనాఱేని మే।
లడుగున్ దమ్ముల బ్రాలియిట్లు సెలవియ్యన్ మీకుఁజందంబె నే।
గడెయేనిన్ మిముఁబాసినిల్వఁగలనే కాఱగ్గినన్నేగఁబం।
పుఁడువే బాముల కేని నే నెడయ మిమ్మున్ గూరిమిన్ బేరిమిన్॥ 148

క॥ వగతెగుదలఁగనుఁగొనిమదిఁ। దెగుతెంపొనరించినాల్గుదెసలున్
దెసలం।దఁగవచ్చెడియాయెరగలి। సెగనామెయిఁజలువగొలుప సె
లవిమ్మనుడున్॥ 149

మ॥ సకినీవిట్లుగడంగిచిచ్చుఱకనిచ్చన్ గుందియాపట్టితే।
ప్పకనీపైనితలంపుమైగెడయు,నాపైసేగి నేనుండనే। [యిం।
టికి,నెట్లోమెయిఁబాయుదున్,వడుగఁడొంటిన్ వెనన్ నేమానో
తకుఁదాఁద్రెళ్ళినమోసమా,రవడినాదన్ దీర్చుటట్లుండఁగన్ 150

చ॥ హరువదిగామ కాన,ననునగ్గిఁజొరన్ జననిమ్ము నాపుడున్।
గరితవశ్యావళిన్ మగఁడు గాలిడకుండఁగనాఁగిమీకునే।
వెరవెఱుఁగింప లేనయిన విన్నపమొండువినుండునిండుని।
బ్బరికమునించి,కాఁగలుగు పాట్లవి పాటిలుఁదప్ప కాపయిన్॥ 151

క॥ మీరేగినపిమ్మటనే। తీరుననిలుటొప్పునదియుఁ దెలుసువె చెలికిన్।
మీరున్ననీవికల్మలుఁ।గోరికయున్ ముగితివాలుగును జేసూలున్ 152

చ॥ అదియును గాక గాధికొడుకంపిన పాఱునికిందునే వెతల్।
పొదుగకయుండఁబ్రోవఁగల పోఁడిమియున్ మఱియప్పుఁదీర్పఁగాఁ।
నదనును గల్గు దీనమన కాఱడియున్ మదముట్టు,లేనిచో।
నాదపుఁబసిండి కైవడుగు నొంటమిఁజంపితి మన్నయాఁడికల్॥ 153

క॥ తడవిఁకనొనరింపకనా। కిద్దుఁడానతిఁగిత్తిఁజోరఁగ, నేర్చుచువడిఁ
గా। రడవిరగులొక్కనిమంటలు। మిడుఁగుఱులరుదెంచెమంటి
మింటికెగప్పఁగ॥ 154

గీ॥ అనుచుని వ్వెఱఁదలవ్రాల్చిపోయటంచుఁ। గలఁగినిట్టూర్చియేమి
యుఁబలుకలేక। యున్న పెనిమిటివలగొనియువిదబత్తి। పరఁగఁగే
ల్మోడ్చికారగ్గిఁజొరఁదలంచి॥ 155

గీ॥ అగ్గికెమరజనఁగనాలోహరిశ్చంద్రు। నక్కఁబాసిలోహితాస్యుఁ
డంత। నమ్మనేనువత్తుననిపోరువెట్టెత। న్నెత్తుకొమ్మటంచునేడ్వను
ఱలి॥ 156

గీ॥ నాయనాకన్నతండ్రిబిన్నారియదిగొ। వచ్చుకార్చిచ్చుఁజల్లార్చి
వత్తునంచుఁ। దలనివిరిచుంచుమువ్వి చెక్కిలినినొక్కి। తండ్రికడఁ
బంచితానాయితముగనడచి॥ 157

సీ॥ నీటఁదోఁచెడువాఁడకాటినేఁచెడుప్రోడ యంటఁగారానిక్రొమ్మం
టదంట। కప్పుదాగులచాల్పు మెప్పుతీరులవేల్పు యుల్లఱంబగుతే
జుబల్లిదుండ। బలుమినుక్కగమినిట్టతొలిపలుక్కగుమిత్తిట్ట యింపు
బల్తగరువార్వంపుదిట్ట। మంబరంబుతిరంబుసంబరంబుఁగరం
బు గ్రాలుజంటమొగంబుకడిఁదిజాణ। అరిబినామదివాసేఁతలం
దుమగని। నెపుడువేల్పనిపరఁగితినేనిదాను। నిజముపిడఁడేనిజల్ల
నైనిలిచివడువు। నరసిమనుపవెపెనిమిటిననుఁగుఁబట్టి॥ 158

గీ॥ అనుచునొడయనిదనడెందముననుబేర్మి। నిలిపిగెంటనియుఱిదియు
నిబ్బరంబు। గ్రాలఁదలఁపునుసమకట్టికేలుమోడ్చి। పరఁగఁబేర్చె
డిమొరగలినరుగుటయును॥ 159

సీ॥ చెలువార్గుచెంగల్వకొలఁకునఁజెరలాడు మించునందంపురాయం
చయనఁగఁ। దొగరుజొత్తిల్లుమోముగపూవుగుత్తులఁ జేరినసాబ

గురాచిలుకయనఁగ। సంచుమైఁబోడగట్టుసంజకెంజాయల రే
కెత్తుక్రొన్నెలరేకయనఁగ। తొలిజన్నిగట్టుమైతొవరుఁజాయలదం
డ నెలకొనుపలుకునెచ్చెలియనంగ। దీడుమంటలఁదలపూవువా
డకింత। చెక్కుచెమరకమైదీఁగెచెన్నుదఱుఁగ। కుందునాచం
ద్రమతిమీఁదనుప్పరంపు। దెరువరులు మెచ్చిననవానఁగురిసిరపు
డు॥ 160

క॥ కరువలియడంగె,మంటల। యురువడిగడముట్టె,సెగలయుల్లఱము
డిగెన్। బొరిఁబొరిఁబొవలఁణఁగెనుగా। రెరగలిసల్లారె వేల్పు తె
ల్లరువొగడన్॥ 161

క॥ ముందఱఁబరుగిడుతనయొఱ। గందన్ గనిచన్నుఁజేఁపికౌగిటికటు
దా। నందుకొనిగారబంపున్। బొందికఁజంద్రమతిచెక్కుఁబుడు
కుచుఁగూర్మిన్॥ 162

గీ॥ వేడ్కనురలెడికన్నీరువెల్లిగొనఁగ। సరగనేతేరిపెన్మిటికెరఁగఁ
గాంచి। గరితనీయట్టియిల్లాలుగలుగఁగాదె। యెరియుమంటలను
నగల్చుటిందుమనకు॥ 163

గీ॥ ఇంక నెన్నాడిక నేనిమునిన్నియకొన్న। తబిసిరవడినిదీర్పఁగాఁదగిన
యుపను। చిక్కనని తేఁడువడుగని జెలినినిసువుఁ। దోడుకొనిమె
ల్లమెల్లనఁద్రోవఁబట్ట॥ 164

క॥ ఇల్లలుకఁబండువగునే। బెల్లింపఁగఁగలవు వెరవు పెక్కువలనితా। ను
ల్లమునఁదలఁచి మెణకరి। యల్లననడుగిడుచుఁగదలనాలోఁచనకున్॥
165

గీ॥ ఏకతంబునఁగౌశికుఁడెదుటఁదోఁచి। యేకతంబునఁగంటె నేనెన్ని
యుపము। లెన్నినకొలందికంతంతకెదిగివీరి। పాటిమెఱయుచును
న్నదివీటిఁబోక॥ 166

శా॥ కొండల్ మాఁడెను, జొంపముల్ మలసె, బొగ్గుల్ గాఁగడుఁ
[మ్రాఁకులుఁ।
మండెన్, గండుమెకాలు గాలెఁ, బులుఁగుల్ మట్టాడ కేకూలెఁ, బి।
ట్టెండెఁ బ్రంతలు, కాని, చంద్రమతి యొక్కింతేని నైగందదే।
వందన్ జెందదు, చిన్నవోదలుకదా వంతేని గార్పిచ్చునన్॥ 167

ఉ॥ పఁడులు బూఁడులుఁ గడఁగియేఁ చెడులోపలి సూడుమూఁకఁ బో।
నాడియు నెండవానలకు నాఁకలిదప్పుల కెల్లనోర్చె నై।
వాడియు నెన్నియో వెతలపాలయి మించి గడంచినట్టి బల్।
వాఁడితఁ బంపునింపుడగె వారడిఁ గ్రొత్తడి పెంపుముందఱన్॥168

కం॥ పెనిమిటియు సతము వేల్పని। తనమది వాసేఁ తలంచుఁ దన రెడినవ
లా। గొను నేయంకిలి మనచే। సినబూమెల, వెరవొకండు సెప్పెద
నైనన్॥ 169

మ॥ చెలి పేరీలువుఁ జేసి నా పనుపు గాసిన్ వీఁడు లోఁగండునీ।
యలవున్ బేరిమి వీరలిర్వురెడబాయన్ జేయుమన్నన్ ఱేఁ।
డలఁతిన్ స్రుక్కిదిటంబు దక్కి వెతలాయన్ బొక్కి పట్టంతన।
క్కిలివోనిక్క మడంచు నంతదనుకన్ గెల్పొంద మెంతేనియున్॥
170

క॥ అని వాక్రుచ్చి మొఱంగినఁ। బని విని యవ్వడు గఁడలఁత వాటిల్లినలా।
గునఁ గొంతనడచి తేనిన్। గనినోరాలుకొని వచ్చెఁ గ్రమ్మఱ నాకున్॥
171

క॥ వడిఁ జనియిందే యెడనేన్। బడియనొకండర సిదప్పిఁ బాపుకొనన్నీ।
ర్పుడి సెఁడు దెమ్మన, దొరసన, । వడుగఁడు చంద్రమతికపుడు వాకొ
నెనిట్లులన్॥ 172

క॥ తల్లీ యీఁటువు గలపే। రిల్లాలవు గానఁ బేర్చియేర్చెడు చిచ్చున్। జ
ల్లార్చినన్నుఁ బ్రోచితి। వెల్లివిరి సెనీదు పాటివిరివిజ గానన్॥ 173

క॥ ఆరంజోతియు, నుడిసిం। గారియు, ననసూయ, పనఁటికానుపు
చెలియున్। దూరుపుమాఁడెపుదొరదే। వేరియుఁబురడింపఁగల
రె పేరిమినిన్నున్॥ 174

గీ॥ అగ్గిఁద్రెళ్ళనీకయర్థిలిఁదోలినన్ను। మంచినట్టినీదుమంచిమదిని। మ
ఱవనమ్మనీకుమఱు మేలొనర్పఁగా। నెంచియితవొకండు నెఱుఁ
గఁబఱతు॥ 175

సీ॥ పేర్చియాఁరంజోతి పెనిమిటి వెఱగొల్పఁదబుసొనర్చికరంబుఁబ్రబ
లువాఁడు। తీవంచ మోములదిట్టకట్టుడిగించి, జగము రెట్టించినతె
గువవాఁడు। వినకున్న తనకొమాళ్ళ నెయగ్గిపాలదిండుగైకుండదా సె
పియించినట్టి వాఁడు। తిగకొట్టికలఁగాల్పఁదగునాఁటిముకరంటికెం
టంబేరలుకనుగన్నవాఁడు। నరగజగములఁదలఁకింపఁజాలువాఁ
డు। గాధికొమరుండుమఱినీవు కారుచిచ్చు। దఱిసినట్టులనజ్జడదారి
కనలుఁగడవనేర్తువె తల్లిచీకాకువడక॥ 176

చ॥ మనమెఱుఁగంగనాఁడురుసిమన్నియచీరిమునీడయేటికీ।
యనువున వేఁదుత్రైయడుములం దెదు, రాచఱికంబుమాటవా।
సినిదొలినీయకొంటిమఱి సేయఁగఁగాదనిపలుకు, నీకుహా।
యినిముసుకర్మినిత్తుననఁడే, యటులాడఁగరాదెమున్ననన్॥ 177

క॥ ఒల్లఁడుచెప్పిన నేలిక। వల్లడికెదు రెకుకఁగానివలనిదియనితా।
నుల్లమునఁదలఁపఁడకటా। తల్లినిన్నేమిచేయఁదలఁచినవాఁడో 178

క॥ ఎఱుఁగనివానిఁదరంబగు। నెఱిఁగింపఁగ, దరముమఱియునెఱిఁ
గినవానిన్। గుఱినెఱిఁగింపఁగ, నెఱిఁగియు। నెఱుఁగని మొఱకు
నకుఁదెల్ప నేరికిఁదరమా॥ 179

గీ॥ ఎఱుఁగమే గాలిక్రాఁచాపఁ నెత్తఁగాదె। కలనుదరిఁ జేరుఁబదిలమై తె
లిసి తెలిసి। మొదరి మెచ్చులకొకయింతయుమటువ్రూన। బట్టుని
ల్చునెతుదకుఁ జేడ్పాటుగాక॥ 180

క॥ నొగులువడజిగురుగండ్లన్। దగిలినపులుఁగట్లతేనిదవిలివితానీ। వ
గ్గుడువడవలసె నెన్నఁడు। వగఁగాననిదాన పీవువలఁతిరొపుడ
మిన్॥ 181

ఉ॥ ఈవయినన్ దలంచివినుమీ, వెడయేలిక వెంటనంటియే।
లా, వెతలందియియ్యడవి నాఁకలిదప్పుల నెండవానలన్।
వావిరిఁదోఁగివచ్చెదవు, పట్టినిదోడ్కొని ప్రోలుసేరరా।
దా, వలదంచుఁబోఁబనుపు నా? మిముగాధికొమారుఁడస్మరో॥ 182

క॥ అప్పింతకుఁదీఱమనుడి। దప్పను దాననుచుఁదలముదప్పినపట్టున్।
మెప్పనకోముప్పనకో। చొప్పెఱుఁగక తేఁడువ్రానెఁ జొరవత
నానన్॥ 183

చ॥ గడువెడలంగవచ్చెడి, నిఁగన్ బదినాళ్లెడగల్గు, నింతకే।
ర్పడనొకగవ్వకాసుఁగనుపట్టదు మీకడ, గాధిపట్టిదాఁ।
ఁగడువడివచ్చియప్పనకుఁగస్తియొనర్చిననేమి సెప్పనో।
యొడయఁడు, దావినండకటయారకయాఱడి బ్రుంగనెంచెడిన్॥
184

క॥ తానింతకుమిమునమ్మడు। వోనిచ్చిపసిండిసీయమొన సెనొకంటే।
తానుజెడిమిమ్ముఁజెఱపఁగ। బూనెడినా వెంటరమ్ము ప్రోల్ సేరం
గన్॥ 185

క॥ వడినరిగి తబిసికాళ్ళనొ। కడుపునొపట్టుకొనినీకుఁగ్రామొకిడిసి।
బుడతకుఁబట్టముగట్టఁగ। నెడరెంచెదనింకనూరికే తెమ్మనుడున్ 186

క॥ ఔరా వెక్కురువడుగా। కారానితలంపులెత్తికారించెదన। న్నా
రికిరమ్మనిమఱినా। గారవపున్ మగనివిడిచికారడవిఁగటా॥ 187

సీ॥ మగనిపైఁగూరిమిమానిచేడ్పడునదికలికిగాదది పాడుటూలికిగా
ని। పెనిమిటిపైబాళిగనకపీడ్వడునదిగోలగాదదిజముకోలగాని।
మనువునఁగొన్నవానిని మేలుపడనదికొమ్మగాదదిపెనురిమ్మగాని।
చేపట్టువానిమచ్చికద్రెళ్ళమనునదినాగగాదదిజగఙాఁగగాని।య
ట్రివెలఁదుక గాన్పించునరుపుబరువు। చేయునెయ్యంబుకయ్యంబు
చేఁతరోఁత। పన్నుకొలుపులుపలుపులుబత్తిమిత్తి। యదియుజగము
నన్నొకర్ యిల్లాలెతలఁప॥ 188

క॥ పడఁతికిమగండెచెలువము। తోడపున్ జుట్టంబువేల్పుఁదోడున్ గడ
కే। ద్దడయునుదానేగదయో। వెడపాఱుఁడనీదునుడులువినవె
కన్ సమా। 198

క॥ నెలలేనిరేయిపోలిక,। వెలుఁగులయెకిమీఁదుగానుపింపనిపగలున్।
బలె, దివ్వెలేనిమాడుగు। పొలతుక, గదమగనిబాయుపొలఁతుకబ్ర
తుకున్॥ 190

క॥ నేర్చితివిపెక్కు, రుసికిన్। గూర్చినమెఱకరివి, నీవుక్రొత్తడిపెం
పున్। గూర్చిమెఱుంగకకఱతలఁ। దార్చెదవాయిటులఁబలికితల
ఁపకపాడిన్॥ 191

క॥ పలాజన్నెలు, తేగము। లేలా, కతలేల, నుంకులేలా, క్రుంకు। ళ్ళే
లా,యేలానోములు,।హా లెముఁదనమగఁడెవేలుపనుపైదలికిన్ 192

సీ॥ అగ్గిసాకిరిగఁగేలందినచెలువుండు పడఁతికిముంగొంగుపసిఁడిగా
డె। తొలినుఱ్ఱెలగాఁగఁదోడుగొన్నవలంతిముగుడకుఁడెఱగం
టివెుదవుగాడె। నెలప్రొద్దుతెఱుఁగఁదన్వలచినయొడయఁడునె

లంతకుఁదలఁపు మానికము గాదె। పెద్దలారయఁ దన్నుఁ బెండ్లియా
డిన ప్రోడమగువకునఱచేతిముగితి గాదె। చిగురుబోఁడికిఁ గనఁదన
మగని కంటె। నెక్కుడగు వేల్పు గలఁడె యెందేని దలఁప। నతని బాసి
నయిల్లాలికరయ నెల్ల। జగములుండియు లేనియప్పగిద గాదె॥ 193

సీ॥ కాటిగస్తెల్ల నా కోటపట్లయ్యెను బెనిమిటిదండ నేదనరఁ జేసి। గం
డుమెకాలెల్ల దండు గుఱ్ఱాలయ్యె నోడయని నేఁ బాయకుంటఁ జేసి।
పులుల దొందడులెల్ల చెలుల సందడులయ్యెఁ జెలువునికడ నేను నిలు
టఁ జేసి। యేఁచు నోవడులెల్ల బ్రోచు మేవడులయ్యె మగని వెన్నంటి
నేమనుటఁ జేసి। యొగ్గులెల్లను నాకిట లగ్గులయ్యెఁ। గాంచితివి నీవ
ముం జేతికడియమునకు। నద్దమారయవలెనె నా యొద్దనిట్టి। సుద్దు
లాడకుమపి పాడిచొప్పుగావు॥ 194

క॥ మఱియు హరిశ్చంద్రునిద। బ్బఱి చేయఁదలంచియుపమఁబన్నెద
వీవా। తెఱగంట్లు గాధిపట్టియు। నఱలెన్నేఁ గుడుపబొంకునా? దొ
రకలనే॥ 195

గీ॥ ఇటులనిడుగడదోఁపఁగా నెఱుఁగఁబలుకు। చంద్రమతిఁ గాంచి
యామెనిచ్చలపుఁ జేర్మి। కరిదివడియింకనో రెత్తుటరువుగాద। టం
చుమది నెంచి మఱియు నాయన్నుఁ గూర్చి॥ 196

గీ॥ వారివారి నేత్త్రి వ్రాలదెట్లుండునో। యట్లుగాక మానదస్మనీకు। ను
డువఁ జాలఁగరముఁ బడలితి నింకయు। రాఁడు తేఁడు నీరు దేఁడు
నేఁడు॥ 197

గీ॥ అనుచు లేని విన్నఁదనము దోఁపగనుండ। నంతలోన లోయలరసి
తేఁడు। నీరుదెచ్చి తడఁపు దారికిఁ ద్రాపి ప్రో। యాలుఁ గాంచి చనుచు
నని యెనిట్లు॥ 198

ఉ॥ పొలఁతీముందిఁకమూఁడుకోసులరుగన్ బొల్పారముక్కంటికిన్।
నెలవై, సింగపుటెక్కరింతచెలికిన్గీమై, నిరాబార్లకున్।
వలనై, పున్నెపునిట్టయై, ముకితికిన్ వాటంపుఁగాణాచియై,।
వెలయున్ గాశియనంగఁబ్రోలచటికిన్ వేవేగఁబోవందగున్।199

గీ॥ అచ్చటికిఁబోయితగు తెఱంగరసితబిసి।యప్పుఁడీర్చ్చదమనితనయ
నుఁగుఁబట్టి। మూఁపుపైఁబెట్టుకొని వెంటముగుదఁజెట్టఁ। బట్టికొ
నితేఁడుసనఁగొంతవడికిముందు॥ 200

సీ॥ తెలివాఁకనీరాడుచెలులమైనును తావిగిలుబాడు తెమ్మెరలలరవీవ।
విన్నంటుతిగకంటివేల్పుకోవెలలపైఁకల్పపైఁడిసి గరముల్గానుపిం
ప। తెఱగంటిదొరక్రిందదిగఁగప్పజామెట్లుఁ బొనరించిరనవేల్మి
పావలుదోఁపఁ। దెరువరులకుసేదఁదీర్చ్చదమను సైగదెలుపునా
నూఁగుమ్రాఁకులుచెలంగఁ। గనులపండువుదోఁపఁగాఁగనుచుఁజ
నుచు। నాడకాడకుడగ్గఱీయల్లనల్లఁ। గాశిఁజేరిరితేఁడునుగ్మలియు
లోహి। తుండువడుగఁడునక్షత్రకుండునంత॥ 201

క॥ అనిమారకం డేయుఁడుచ। కనిమాటలవిన్నమానికపుమనుమ
నికిన్। విని చిననవ్వలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్నువేవేఁ
డుటయున్॥ 202

శా॥ కొండల్ పిండియొనర్పఁగాఁదొడరునుక్షున్ గల్గుతోల్వేల్పులన్
దుండింపన్ మఱివారియాడలలఁదోడ్తోడుల్పఁగన్ వెండియేఁ।
చండీకోఁగడుబల్మిమీఱిమగఁడాసత్తైనెఱాయెత్తుమై।
గండున్వాంచినతోరపున్ గుదియడాకైఁదాల్చు పెన్వేలుపా॥ 203

క॥ తొలిప్రాప, మినుకు తెకఁలి। చలమడఁచిన చేఁప, బాముసంద్రపుఁ
దేపా। లలిముగితిదాప, సోఁకుల। వెలువఱచినతూప, కాప, వ్రే
పసిపాపా॥ 204

మాలినీ॥ సిరిపడఁతిబోజుంగా, చేవరాకాసిగొంగా।
బిరుదులతలకట్టా, పేర్చుపెంద్రోవపట్టా।
ఉరుగొనములప్రోవా, యొప్పుపెన్గాత్మిరావా।
వరవుగరుడిరౌతా, వ్రాతపెన్వేల్పుతాతా॥ 205

గద్య॥ ఇదిశ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధ పరమేశ్వరవరప్రసాద సంభూతస
కలకలాకుశలకుల్లాలకులపారావారకళానిధి మండలమండ
నాయమానోర్వీ మండలాఖండ సత్కీర్తివిభవమండితగుం
డయశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధా
రకాద్దంకి తిరుమలతాతాచార్యవర్య శిష్యప్రశిష్య వట్టివేళ్ళ
గోత్రోద్భవఅయ్యాన కోటతిరుమలశ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయ
భైషజ్యకర్మచాతురీధారేయసరసకవితానికాయవిద్వజ్జనవిధే
యపార్థసారథిశ్రేష్ఠి నామధేయ ప్రణీతంబైన శుద్ధాంధ్రనిర్వ
చనకావ్యంబును సత్యవిజయనామాంకితంబునునగు హరి
శ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

చతుర్థాశ్వాసము

క॥ సిరివెంటనంటజగము। బ్బురపడఁదబుసులును వేలుపులుబలుగుము
లై। పరుగిడఁగవచ్చి మొసలిన్। బొరిగొనియేనుంగుమిన్నఁ బ్రో
చినవేల్పా॥ 1

క॥ వినువాఁకయలలరవళికిఁ। బనుపడుక్రొన్నెలుఁగునుమలపన్నిక వె
లయన్। వినిచెమ్మకండునికొడుకి। య్యనువుననాగొంతిచూలిక
వ్వలికతయున్॥ 2

తే॥ గీ॥ అటులనక్షత్రకుఁడులోహితాస్యుఁడనుఁగు। ఁజంద్రమతియు
నుమతిహరిశ్చంద్రుఁడంత। వేడ్కఁబెనుమసనముఁజొచ్చివి
న్నవాఁకఁ। బొడగనఁగఁడాసియొక్కలిఁగడచిమోల॥ 3

సీ॥ కెందమ్ములజ్జలైకీలూఁన నేనుంగుతొండముల్ కుదురగుతొడలు
గాఁగ। నిసుకదిన్నియలుజానెసఁగుపిఱుందులై పొదలంగనుడి
గుంతబొడ్డుగాఁగ। తరఁగలమొత్తంబుతఱులై తలిర్చఁగనలతీవె
నాఁచునూఁగారుగాఁగ। జక్కవల్బలితంపుఁజన్నులై యొప్పఁగఁ
దొరంపుఁదూండ్లుకేల్దోయిగాఁగ। వెల్లదమ్మిమొగంబయి వెలయ
మీలు। కన్నులుగమీఱియెలనాఁగకరణిమెలఁగు। చదలుపఱతనుగని
హరిశ్చంద్రుఁడలరి। కేలుదమ్ములుమొగిచియిట్లోలిఁబొగడె॥ 4

ఉ॥ ముమ్మొనవాలుదాల్పుదొరముద్దుపడంతుక, ముజ్జగంపుమే।
ల్దిరిస్మరి, పక్కరౌతుబొటవేలినిగారపుబిడ్డ, ఘంటలేఁ।
గొమ్మబెడంగుపైఁట, సిరిఁగొల్పెడిక్రొత్తడిమేలుబంతి, మా।
యమ్మజొహారొనర్తుఁగడునర్మిలిఁబ్రోవఁగదమ్మమమ్ములన్॥ 5

తే॥ గీ॥ అమ్మనీచల్లదనమునవలరికాదె। బేసికను వేల్పునీర్వామిఁబెల్లు
సెకలఁ। గొఱలినవిసంపుటగ్గినిఁగ్రోలిమనుట। మేలుగొనముల
ప్రోకయోమిన్నువాఁక॥ 6

తే॥ గీ॥ తల్లినినుబేరుకొనినయంతట నెకొలలు। వడిఁబటాపంచలౌనిం
కఁబోడగనంగ। ఁగలుగుబాగెముటుండనీకడుపుఁజొచ్చు। వా
రికెంతయుఁబున్నెమువారిగాదె॥ 7

క॥ అనివారామువ్యేటన్।మునుకలునొనరించిబత్తిమునుకొనఁగజగం
బునకెల్లవలఁతి వేల్పగు। వినుసిగదొరగుడినిజూచు వేడుకపడుచున్। 8

సీ॥ ఒకెఱడఁజౌవంచయకఱరంబులవేల్పు నెంచిలోననెసంతసిం
చువారి। నొకచాయమువ్చిచ్చుసెకలఁగూర్చొనిపట్టురెకొఱనఁ
దబమొనరించువారి। నొకపజ్జనెజిమోనమొలయఁగన్నెఱమో
డ్చియొఱుసువలోచూడిఱనెసఁగువారి। నొండెడరుదురాకదండ
లఁద్రిప్పుచుమినువెల్లిదాల్పుఁబేరొఱనెడువారి। నొకఱకడఁబ్రొ
ద్దుపైఁజూడిఱఁజకఱనిలిపి। జోతలిడువారివేఱొకఱచోటవినికి।
యొదవఁబున్నెంపుఁబొత్తముల్ చమువువారిఁ। గనుచువారలు
గాశియుకఱళముఁబట్టి॥ 9

సీ॥ చిఱుతజవ్వనపుమైచెలువొప్ప, మొలముంజిదొట్టఁగ్రొమ్మడిపిరిచు
ట్టుఁజుట్టి। జన్నిగట్టుబెడంగుజగతేజుగాస్పింపముపొప్పఁగుజందియ
ములనమర్చి। జింకకళాసముల్ చేర్చికేల్దమ్ముల, వడుగుకోలలఁజి
ట్టితడుపులంది। పదటుక్రొందెలిబూదిపట్టెలునెమ్మేనసొబగొప్పఁ
గాఁబిల్లజుట్టులొలయ। నొజ్జలాగినేర్పఁబనసలనజ్జములను। బ్రాఁ
తమినుపలఁదవిలికవళ్ళువొక। యొసఁగఁతకుఁగవస్పారములఁజకఱ
నెఱిఁగి। నుడువువడువులఁబోడగనివెడలిముందు॥ 10

సీ॥ ఏకరాలఁగోరాడు నేనుంగులనుజూచి పొడవుతేరులకన్నిఁదడవుఁ
బొగడి। సాహిణంబులఁబెక్కుజక్కులఁగనుఁగొని సూయాణ
ఫుందండుచోట్లఁగడచి। తెలివాఁకతోఁబుట్టువులవాడలనుదాఁటి
బచ్చుబాజాఱులపఱుపుఁగాంచి। రాచయుప్పరిగలరవణమేల్ పరి
కించి పాఱులనగ్నిండ్లబంతికలరి॥ నింగిముట్టెడుగుళ్ళయలంగము
లను। గనుచునాహరిశ్చంద్రుఁడుగననెలంత। చంద్రమతిఁగనుంగొ
ని కంటెజగములందు। నెందుఁబేరొక్కన్నయీప్రోలి చందమి
పుడు॥ 11

సీ॥ ఎన్నఁడేవ్వీన్నెంపుటేటనీరాడని చెన్నంటితలఁదాల్చుమిన్నవాఁ
క। బిచ్చంబుచేఁబ్రొద్దుఁబుచ్చెడి నిఱుపేదనిచ్చనచ్చికమించుద
చ్చిసిరుల। ఁబూవుఁబోఁడులచెంతఁబోవనొల్లనిపేడిసామేనఁదా
ల్చులేలేమనెపుడు। ఁగఱకువాఁతెనవాలుకైదు వఁగనియక్కుఁబం
గముమ్మోనవాలుఁబట్టనేర్చు॥ ముఱికినెమ్మేనువాఁడయ్యు వెలుఁగుఁ
గొల్పుఁ। దెలిపొలరంగులమించుదెలివిలేని। మెచుకయయ్యు
నురుసులకుఁజమవునేర్పు। మించియివ్వీటమేనుజ్జగించెనేని॥ 12

క॥ అనిమఱియుమఱియునవ్వీ। టనుగలపజపెంపుఁదనమిటారికినుడు
వఁ। వినివడుగుహరిశ్చంద్రుని। గనుచుబళ్లాయంచుగేలిగమరఁ
గనఁగుచుఁ॥ 13

సీ॥ ఎప్పుడాలినిదలకెక్కించుకొనువారు. చెనసియాళ్ళనుబాదుసే
యువారు। బిడ్డనిచ్చినమామబిలుకుమార్చెడువారు చేసెడిజన్నం
బుఁజెఱచువారు। జన్నిగట్టన్ననోచంపఁజూచెడువారు బికిరంపు
బ్రదిమిచేఁజేర్చువారు। బలికిమిట్టయనిల్వనెలవుగ్గాంచి నవారు
పినమానిమనుగడవిసవువారు। దిస్పమొలవారునయ్యెఁపుఁదెగల

వారు। వేఁడిచూడ్కులచేవిజ్ఞపీగువారు। నగుదురిటఁ డెల్సువార
న్ననందుఁదలఁపు। నరసినగిఱేఁడుతనకూర్మియతివఁగూర్చి॥ 14

సీ॥ కొండలూఁకున్మడిబెండులై దొర్లవావిరి నేడుగాడ్పులుపీచెనేని। సంద్రంబులింకనజ్జమునయ్యె యీరాఱురూపులబేరెండఁజూపె నేని। నింగిఁగారొక్కనియొక్కనెగ్గడంబున మొయిళ్ళులైయేఁడు లుజడిఁగొట్టె నేని। ముజ్జగంబులనీళ్ళముంపఁగడళ్ళేడు వల్లడిగొన మీఁదవచ్చెనేని॥ గడకుజగములఁద్రుంగింపఁగడఁగునాఁటి। నలువ మాఱుపులెన్నియేఁగలిగెనేని। వణఁకదెంతయుఁదనుకదుమనుకువ జమ। చేటుఁదారొక్కనదీ్రోలుచిగురుబోఁడి॥ 15

క॥ వెలఁదీయిప్పీటికడనె। వెలసెడివెలివాఁడకొలపు వేఁదుఱుతోనే। దలమొందఁడించుకయునల। వెలియేనుఁగుమావటీఁడువిను పున్నెమునన్॥ 16

సీ॥ పడ్డలిమ్యేడవేల్పు గిడ్డలనెలిబెట్టుమోకలిచ్చుటఁదెల్ల ద్రమాఁకుతెన్నఁ। గుంటలిచ్చుటమింటినింటలలోఁగొనుతాలిందుఁదలఁపురా తాలఁగేరు। గుట్టలిచ్చుటవెండిగట్టులఁగడనెట్టు మేడలీకడజేజెవీడు లరయు। మానుసుల్ తెఱగంట్లబానిసలుగఁగొంద్రునిలువుగొంటి టిముత్తివిలువగంట। చెలియయిప్పెనుమనసంపుఁజెలువొకింత। నె న్నఁగాజేజెదొరయొజ్జకేనినలువ। కేనివేవోళ్ళఁగలచిల్వకేనిఁదర మె। యనిహరిశ్చంద్రుఁడెఱిఁగించు చవలఁజనుచు॥ 17

సీ॥ నలుదువారంబులనరగతమ్మెటలబన్గిమిదిమిద్రమ్మోఁతలతెవసెలంగ। నెడనెడలోఁని దద్దడములగంటలగలుగల్లుసద్దింతగ్రందిలంగ। రవ ళించుపచ్చతోరణములగరగరవీనులకొక్కింతవిందుసేయ। సార మేఱుపడఁగఁబూజరులువల్లెడుతొంటిపలుకులకలకలబ్రామికొ

నఁగ। బత్తులటఁగప్పురంపునివాళులీయ। వెలయుముకఱంటికోవె
లనలరఁజొచ్చి। యందునవ్వేల్పుపొడగాన్పునందఁదాను। జెలి
యుఁగొమరుండుదఱియలోపలికినేగి॥ 18

సీ॥ బుత్తిముత్తులప్రోవమిత్తిమొత్తిన చేవగలజాణసంద ప్రెకఱణపు
గాణ। తలనొప్పవెలిజాలుమొలఁగప్పఁబులితోలుఁగలదంటతబు
సులకలిమిపంట। మేనఁబాములుప్రేలఁదోనగాములు గ్రాలఁబొద
లుజాబిలిదాల్పమొదలివేల్ప। కప్పుకైదువతేఁడ మెప్పుకైదువ
ప్రోడమరుగొంగగట్టుమోపరియనుంగ। గౌరురాకాసిమొడయ
నికానివాఁడ। నివ్వటిలులిబ్బియేలికనేస్తకాఁడ। కడిఁదివేలుపుద
ళవాయిఁగన్నవాఁడ। చెన్నుమడికాసుగట్టురామన్నకాఁడ॥ 19

శుద్ధనిరోష్ఠ్య సీసము॥ తిగకంటిసెగఁజిలఱ్ఱతేజిజాణనడంచినట్టికిరి
తిఁగన్నదిట్టరాయ। తానరకఱ్ఱసిడింగరినియానతినింటలెంకవై
కాచినజింకదారి। తనకంటెలాఁతిలేఁడని హెచ్చియెనసినతాఁ
ఁతజెండాడినడండిదంట। తెఱగంటిదాఁటెల్లయెఱఁగఁగ్రచ్చ
ఱనాఁచికడలిచేఁదానినకడిఁదిజెట్టి। తనియనెచ్చెలికాయకన్దర
టకలరి। ఎన్నికఁగడానితిట్టలనిచ్చినట్టి। జేజెతెలిగడ్డయేత్తెఱ
చేగకాఁడ। సిరిదలిర్చెడిజకఱరచెలిగలాఁడ॥ 20

మదనవిలసితము॥ మలకొమరితకుఁ। వెలయఁగనెఱుకఁ। దెలియఁ
గఁబలుకఁ। గలిగినవలఁతి॥ 21

కుసుమవిచిత్ర వృత్తము॥ నుచుటనునిప్పాల్ నుసుమునఁగ్రాలఁ। బొద్ద
లినచేవఁ బులితోలివేల్పుఁ। సదముదమొప్పఁగలిపికరంబా।
మిడిపసింతోలుఁ మొలగలవేల్పా॥ 22

కందగర్భితమణిగణనికరము॥ సిడుపలతోడవులనెఱిఁగొని పెడక్రొం
బెడిదపుటడిదముపిడికిటనడరన్। దొడరుచుఁగడిమినిముడుకలఁ
బడవన్। బడఁజెడఁగెడపినవడిగలబిరుదా॥ 23

తోదకవృత్తము॥ మసనముకూరిమిమన్నెముగాఁగన్। బసుమముమై
కలపంబయిక్రాలన్। పసమఱుతన్నగవీఁకఁదనర్పన్। బసవ
హయమాపయిఁబన్నెడువేల్పా॥ 24

అలసగతివృత్తము॥ తొలినలువఁగోరి నెఱి.దోరమగు మెప్పల్। గలు
గఁగనికావరముఁగాంచి తెఱఁగంట్లన్। సొలయనలయించునల
సోఁకు తెగఁబోరన్। వెలసిమడియించితివివేల్ప నెలదాల్పా॥25

దండకము॥ ఓమేటివేల్పా, జగాజింకదాల్పా, నెఱామేలుచాల్పా
కరంబొప్పఁగా నేఁడు నిర్పేదకున్ మ్రోలఁబెన్లిబ్బిప్రోవబ్బుచం
దంబునన్ నేనునీప్రాపునంజేరఁగంటిన్, రువారంబునన్ మే
లుసైకొంటి, ఁబున్నెంబునన్ మంటి, ముక్రంటి, యీవేగదాము
జ్జగంబెల్లఁబుట్టింపఁగాఁ గూర్మిరెట్టింపఁగా నల్లిగిట్టింపఁగాఁగల్లు
మన్నీఁడవయ్యా, నిరాబారిజియ్యా, పురాయించినీహజ్జకెంద
మ్ములన్ వెండినీమిన్నుజుట్టుంగనుంగోఁదలంపొంది మున్నోలివె
న్నుండునున్ దమ్మికున్నుండునున్ బన్నిదంబెన్నియీరేడుపట్లన్
గడున్ రోసితారెంమనన్ గానకేపీడరే, యోడరే, పట్టు, పు
న్నెంపునిట్టా, కొలల్ నెట్టుదిట్టా, సుకంబిచ్చుపట్టా, తొలిన్ జే
రినైబల్మిరోకల్మియున్ జెందఁగాఁగోరి, రేద్రిమ్మరుల్ మీఱి, రా
యంచవార్వంపుపజ్జీరునిన్ గూర్చి. డెందంబునున్ జేర్చి, లో
చూపునున్ దార్చి, వేవేనవేలేండ్లుదట్టంపుఁగాటిన్ దిరంబైనజో
గంబుఁగావించి బల్మెప్పులన్ గాంచి సోలంబునన్ మించి, వేగం

టివేరంపుఁబంచాణపున్ జాణచేనంతముఁబ్రోలుఁగట్టించియందుం
డియవ్వారిఁగ్రొవ్వ్యానిజేజేలపైఁగూడిదండెత్తుటో, చిల్వారాజే
నిపైదాడిసాగించుటో, మూలవజ్రీలపైఁబూని సూదియాణమున్
బంపుటో, జోగిసింగంబులన్ గాంచికొటెంచి పెన్రాయిడిన్
బెట్టుటో, సాములంబట్టుటో, పేదలంగొట్టుటో, ముజ్జగంబిట్లు
పాలార్పపైరింపమిన్ వేల్పులున్ బాసవాల్యాఁకలున్ బీతిఁబం
కించినిన్గాంచి తారెల్లదాక్షాసిరాపాజు చేఁబడ్డపాట్లన్నియున్
విన్నవించంగనవ్వారియాత్రంబులన్ బాపఁగానెంచి, తోరం
పుబీరంబునన్ మించి, యొలిన్ జగంబొండుపెన్బండిపై, ప్రొద్దు
రేఁగుఱ్ఱముల్ గాడిగాండ్లై, వడిన్ బ్రాఁతమినుఁల్ దువాళించు
వార్వంబులై, నల్వతేర్గోలువాఁడై, లలిన్ జన్నపున్ దిండ్లుదండై,
తలిర్పంచురంబున్ గరంబొప్పఁగాఁజేసి, మేటిల్లిఁగాఁబకిఁ
రారౌతుఁబేరమ్ముగాఁగూర్చి, వేదూసియత్తుల్వ తొల్వేల్పులన్
ద్రుంచవా, నించవా వేడఁ నీముజ్జగంబంచు, విన్జుట్టుఱేఁడా, సి
గుల్ పెట్టుఁబ్రోడా, తొలిన్ సోఁకులున్ వేల్పులున్ జేరి మున్నీరు
ఁద్రచ్చంజగంబబ్రమున్ జెందమిన్నన్నునొకుఁమ్మడిన్ నాకుచున్
గాల్పఁగావచ్చునాపాలసంద్రంపుఁజేఁదంత నోఁరూరఁగాఁబీల్చ
వాఁన్రింగ కద్దానితొల్మాలప్రోలేలురాదిట్ట జాసౌరునందంబుఁ
గాన్పింపఁ గైసేఁతగాఁగుత్తికన్ దాల్చవా, గట్టురావిల్లుకాఁడా,
యనిన్ మెప్పులన్ గన్నవాఁడా, దిటంబొప్పఁగానెప్పుడున్ గొల్చి
నీబత్తుఁడై మించుబల్జోగిరాపట్టినిన్ బట్టిరాపెట్టి మిట్టాడుమ
త్తిల్లుమిత్తిన్ వడిన్ మొత్తవా, గిత్తరారౌత, నేనేకదామెల్ల
ఁబుట్టింపఁగాఁగల్గు దిట్టండనంచెంచి పేరామికన్ మీఱనేకారు

బంగారపుంబొజ్జసర్దారినిన్ బుత్తెంచెండాడవా, పెక్కుఱింబొ
ప్పఁగా నాడవా, పాడవా, చెట్టలన్ జీరిఫ్రాగిట్టలందాల్చి పైడా
యురాచిలుకతేజీమనేదారినీ కంటిమంటంబొరిన్ దేర్పవా, యే
నుంగురా కాసివానిందలంకించిపోకార్పవా, సేమమున్ గూర్ప
వా, సామి, జన్నంపుసూడా, నినున్ జిల్వఱేఁడల్లజేజేలపెన్నొజ్జ
యున్ నల్వఫ్రాబోణియున్ దిన్నఁగా నెంచియగ్గింపఁగాఁజాలరిం
కేవితం బొప్ప నే నేర్తు, మువ్వేల్పువేల్పా, జొహారుల్ జొహా
రుల్ జొహారుల్ గడున్॥ 26

సీ॥ బొమ్మయబ్బురమొప్ప నిమ్ముగాఁ బలుకులజాణయై ప్రబలినచందమ
రయ। వఱలియుప్పరవీది వాఁడువింతగఁ ఠీవివేల్పులఱేఁడైనవిత
ముఁదలఁప। కాయకన్నొక్కనటియక్కజమొప్ప నెన్నికఁ బెనులిబ్బ
లందిపెత్తనముఁగంట। వేసాలమారి తా వెఱఁగొప్పఁగా నొక్క వె
లిదీవిరాకత్తినలరుటెన్న॥ స్ధిదుకనికరపుంజూడిక్కఁ గాదెమజీ
యుఁ। గొండబెండుగబెండునుగొండగాఁగఁ। జేయఁగలిగిననేర్పు
నుజేవఁగన్న। వాఁడవెంతయుముమ్మెనవాలుదాల్ప॥ 27

క॥ మెట్టినది వెండికేలం। బట్టినపది పైఁడియనఁగమడికాసుమలన్। బ
ట్టముగనందిబంగరు। గట్టున్ విలుగాఁగఁగేలఁగలిగితివనుచున్॥ 28

సీ॥ జగములవెలిఁగింపఁజాలుకన్నుగలానికీ దివ్వెలొకయింతయొక్కు
వగునె। ఫ్రాపజాబిల్లిక్రొంబుప్పంపుదారికీ యలరులుంపమిఁజె
ల్వమలఁతియగునె। దిసమొలతెఱగంటిదిట్టకీముది నేతవలువలేమి
కొకింతవన్నెచెడునె। యడుగంటనట్టిమిన్నడుగు మోపరికీయలం
తీసీరిడమిఁగొఱంతవడునె॥ మెసవనాపోవకాఁకట విసముఁగొ
న్న। వలఁతికీపండ్లుతనివినీఁగలవెయ్యైనఁ। జందనకునూలిపోఁగ
న్నచందమునను। నున్నకొలఁదికిఁబూజింపనుఱవుగాదె॥ 29

క॥ అనిపలుతెఱఁగులఁ గ్రొన్నెల। ననదారిన్ గొలిచి యీఁడునవలయు
ఁగొమరుం। డునునలఁతదీఱదేవళ। ముననించుకతడయవడుగుము
నుకొనుకినుకన్॥ 30

క॥ రావెంచునొడమెఁజేర్పవు। కోవెలఁగనియింటికంటెగుడిపదిల
మునాఁ। దావుకొనిప్రొద్దుగడపఁగ। నేవములేమేమొపలుకనేర్చి
తివరయన్॥ 31

సీ॥ ముయ్యేటనీపూఁటమునిఁగివచ్చి పసిండినొసఁగెదనేనంటివొకఱ
నాఁడు। నెలదాల్పునిప్రొద్దుగొలిచిపలిఱనపలుఱఁదకిఱంతునంటి
వీవొకఱనాఁడు। గట్టుకూఁతునునేఁడుకాంచి యాఁగలయప్పు
రొకఱమెన్నెదనంటివొకఱనాఁడు। నెలకొన్నకడమవేల్పులఁ
జూచియిపుడురోలెకఱచెప్పెదనంటి వొకఱనాఁడు। ఈఁడఈ
పుమాపనియొల్లినేఁడటంచు। నప్పుముప్పనియెఱుఁగక త్రిప్పఁగడఁ
గె। వొరపీనుంగుతోడజాగారమయ్యె। నాకునీవెంటఁబడిసొత్తు।
జేకొనంగ॥ 32

మ॥ గడువున్ దాసెను, గౌశికుండిఁకపయిన్ గాతాళపుంబేరిమిన్।
వడినేతెంచి, పసిండిదండితివె. వేవంబోయురారూకలో।
తడుపుందాల్ప, యటంచునన్నడిగితాదట్టింప, నేనేమొగం।
బిడుకొంచింకయులేదటందు, వినితానేమంచునన్దిట్టునో॥ 33

క॥ నేనీవెంబడివెతలకు। లోనైవచ్చినదిగాక, లుగచెడి, నీకై। నేని
పుడుకౌశికునిబి। ట్టానన్బడిమ్రగ్గవలసె, నారాతుదకున్॥ 34

క॥ తానముఁదబమున్వేలిమి। మానితి, ఁదొలిచదువులెల్లమఱచితి,
సందెల్। పోనయ్యె, నీదువెనుబడి। కాననిసీమలనుదిరిగికాఁటియ
ఁబడుచున్॥ 35

క॥ విడిముడిఁగూర్పవు, లేదని। నుడువవు, కౌశికుఁడునన్నునొప్పించె
డిపో। మ్మిఁడుమని, మీనడుమను నే। నడకొత్తునబడినపోఁకనైతిఁద
లంపన్॥ 36

క॥ అడిగినవిసువకయిదిగో। యొడమెనొసంగుదునటంచు వ్రారకర
యనీ। కడనొకఁగవ్వయునునగ। పడదెమ్మెయిరవడిఁదిగ్చిపంచె
దొనన్నన్॥ 37

సీ॥ గోరఁబోవుపనికిగొడ్డలిఁగొనుచంద। మల్లనాఁడుతబిసిబల్లిదునకుఁ।
బొల్లొకింతనుడువఁబోఁగల్లుదానికి। నింతసేసికొంటివౌటుకమాలి
38

శా॥ ఐనన్ గర్జముమించలేదిపుడు, ఈఁడానాఁడెయప్పంతయున్।
నేనీనేయని, యేదిలేదనుము, నీనేరంబులన్నైఁచివి।
న్నానెంపున్ జడదారికౌశికుఁడుగ్రన్నంజీరినీకేల్పడిన్।
రాణింపన్ సెలవిచ్చు, నీకతనిమేల్ప్రావందఁగాఁగల్గెడున్॥ 39

ఉ॥ నావుడు ఈఁడువలుకఁదగునాతొలినాడినమాటదాఁట, నే।
నేవహినైనఁబాటువడియీకొనఁగల్గినయప్పుఁదీర్తుఁగా।
కీ, వెటేఁగించుమాడికఁబలుకీఁగుమ నే, యదియొక్క పాడియే,।
యోవడుగా, యిఁకన్నెలగనొటిలకిచ్చెద నేఁట ఈపటన్॥ 40

క॥ అన,ముంజదారి, ఈనిం। గని, నీవెతలరసిమేలుగమరఁగనిట్లం। టి
నిగాక, యేలనాకా। పని, కందకు లేనిమురదబచ్చలికేలా॥ 41

క॥ బొంకననిప్రతినదోఁపఁగ। బింకంబులువలికితుదను బేరజమే మో
యుంకించిచేయఁదలఁచెద। వింకన్నుడికారముడిగియిష్మిసొమ్మున్॥
42

తే॥ తడవు వేచితి నిఁక నొకఁ డయుగు నేని। గదల నీ నన్ను నా సొత్తుగడ
నపఱచి। యిచ్చినన్గాని, నీతోడఁ బెచ్చు లేల,। వచ్చునే మంచిమా
టలవలన నప్పు॥ 43

చ॥ అనవుడు ఱేఁడు వల్కె, వడుగా, తొలినుండియు నన్ను నా వెతల్।
గనియు, నొకింతయున్ మదిఁ దలంచక. నేనిపుడీక సొత్తు దాఁ।
పన మొనరించుకొన్నటులఁ బల్కెదు. నిన్నను బ్రాహ్మణుండ నేన్।
జని యొడమెన్ గడించితినె, సైఁచు మొకించుక యిచ్చిపుచ్చెదన్।। 44

గీ॥ అనుడు నీ వెంటఁ దిరుగాడు నాలుబిడ్డ। లెన్న నీ సొత్తుగారె, సొమ్మిఁ
దలంచి। వారిఁ దెగనమ్మి లేకయుండెరి కేని। గురువ యిడియకిఁ ఋను
దీర్చుకొనఁగరాదె॥ 45

గీ॥ వెన్న నిడికొని నేతికి వెదకినట్లు। పిలువఁదగు నాలుబిడ్డలు కలిమి నొద్దఁ
గలిగియును, రోయుచున్ జేత నెలగ లేదఁటంచు, నటమటింపఁగని
ట్టులాడెదవు॥ 46

మ॥ అనినన్ క్షత్రకుఁ డాడినన్ గలఁగుచున్ హాయంచు వేఁదూలి, యే।
మన లేకా దలవ్రాల్చి, వందురుచుఁ గట్టా యెట్టిమాటన్ మదన్।
వినఁ బ్రాలైతినటంచుఁ బేరనరునన్ వెల్వెల్లఁబోఁ, గాంచి చ।
య్యన సేదన్ దగఁ దేర్చి చంద్రమతి నెయ్యంబొప్పఁ దానిట్లనున్॥ 47

గీ॥ నేల నాలుగు చెఱఁగుల నేలిమంతు। గ్రాలఁగన్నట్టి కట్టుపకాసు వీ
వు,। వెండి నెట్టికసీలవు బేలవగుచుఁ। బనవుము వె, నేఁడు తగు సేఁత
బాసియిటుల॥ 48

క॥ గంటిత్తు సైఁచు నాపైఁ। గంటెనయ కుమా నినఁ క్షమువు కాఁడోర్పునె,
తా। నిష్ఠటరమందక, నెమ్మిలి। కంటన్ నీరిడిన వేఁటుకానికిముద్దే॥ 49

క॥ నేఁడీతబిసికొమారుఁడు। పోఁడిమిఁ జెప్పిన తెఱంగు పొందగు వెర
వౌ। ఏఁడా! తన మగనికి దెస। మూఁడినతఱిఁ దోడువడని ముది
తయ దేలా॥ 50

క॥ పోలం జూచిన ఁదమి విడి। యాలనకిటనన్ను నమ్మి; యప్పఁ బసిండిన్।
వాలూరకిడుట తగు, నది। మేలైన తెఱంగుఁ జేయ మేకొనుమను
డున్॥ 51

చ॥ కలికిరొ యేటికిన్ క్లెడఁద గాఁడఁగములుగ్రలఁ బోలు కాఱులన్।
బలికెద, వెందు నేనిఁ దనపైదలి నమ్ముడు బుచ్చు వెట్టియున్।
గలఁడె జగంబునన్, దలఁపఁగన్ విన గూడనిసుద్దులివ్విధం
ట్టాలయఁగ నాడెఁ బోవడుగఁ డొంటమి, నీకును బల్కఁ జెల్లునే॥ 52

చ॥ అలమట నెన్నియేని వెతలందియుఁ దా నెపు డాలుబిడ్డలన్।
జెలిమిని బ్రోచుటొప్పనల సేఁతయటుండఁ, బసారుబండమున్।
బలెనను నమ్మి రోఁబడసి పాలునికిన్ననిపల్క దేటికిన్।
కొలకొడిగట్టఁ జేసెదవు కొమ్మరొ నన్ను దలంప కెంతయున్॥ 53

సీ॥ మగఁడుం గదనుచోఁ గినొగిలి యున్నఁ బడంతిగా కెవ్వరాదటఁ గాం
చువారు। చెలువుండు దెవుల నైఁజిక్కి యున్న నెలంతగా కెవ్వరో
దార్చి కాంచువారు। పెనిమిటి దఱిఁ ద్రోకిక్రపనువుచున్న మడంతి
గా కెవ్వర కక్కఱఁ గాంచువారు। తనుఁ గొన్నవాఁడింత దాఱియు
న్నఁ బొలంతిగా కెవ్వరోపికఁ గాంచువారు। కలిమి లేములఁ బా
యంపు బలిమిముదిమిఁ। గలికిగా కెవ్వర ర్మిలిఁ గాంచువారు। మఱి
యుఁ బెన్నిటిపా మేను తెఱవయనఁగ। నెఱిఁగియును బల్కఁదగవె
నీకిట్లు నేఁడు॥ 54

క॥ కనికరముఁ ద్రోచిపలుఁగులఁ। గనికరముఁ గలఁచికుత్తుకలఁ గోసి

వెసఁగ। మనుగడబుచ్చెడుబోయయు। విననొల్లండికడిందివెడను
డులుచెలీ॥ 55

గీ॥ ఆలినమ్మినకటికపీఁడాయటంచు। నెల్లరునువ్రేలఁజూపింపనిందునం
దు। దూఱుపాల్పడిపదవికిఁదొలఁగికలఁగి। బ్రతుకుటదియొక్క
బ్రతుకెచెప్పుముదీని॥ 56

తే॥ గీ॥ అప్పుఁదీర్పమినికఱంబుదప్పననుచు। మునికితంబందునాడెం
దమునుమఱంత। తలఁకఁజేయకుకడుబెట్టిదములువలికి। మగు
వయనఁజంద్రమతియంతమగనిఁగాంచి॥ 57

తే॥ గీ॥ ఆలిఁబ్రోచుటతగవగునంతకంటె। నాడిబొంకమియొక్కఁడు
పాడివినవె। పుడమిచెలియొండుకల్లరిఁబుచ్చియెట్టి। చెనఁటి
నేనియుఁదాసైఁతుననినపలుకు॥ 58

చ॥ సరగుననాలినమ్మినదొసంగదితానెటులైనఁబ్రాచితం।
బరసితొలంపవచ్చుఁదొలినాడుకొలందికిఁదప్పుదోసమే।
సరబడినేనిఁబాపుకొనఁజాలఁడెఱుంగవెనల్వయంతవాఁ।
డిరవిటలేకపెంపెడలఁడేమనుదానొకకల్లపేరిమిన్॥ 59

క॥ దొరువునకుఁగట్టపసనై। మురువునకెలజవ్వనంపుమురిపెముపస
మే। లరువునకునెఱుకపసనుడి। పరువునకున్నిలువరంబు పస
యెందేనిన్॥ 60

సీ॥ కొమరారునీటిపల్లములునూటికంటెవిరివిఁద్రవ్విన యొక్కవెం
చమేలు। విరివిఁద్రవ్వినవెంచలరయనూటికంటెనడపింపనొక్క
జన్నంబుమేలు। నడపింపఁగలుగుజన్నములునూటికంటె కొల
ముఁబ్రోచెడునొక్కకొడుకుమేలు। మఱియట్టికన్నకొమాళ్ళునూ
ఱ్వరకంటెనిలువరంబగునొక్కపలుకుమేలు॥ సరవినాఱాఱు

వార్వ్యంపుజన్నములను। నిక్కువంబును ద్రాసుననిలిపితూన్ప। బ
రువుచేముల్లుసూపునిబ్బరమువలన। సట్టినిజములంతిగఁజూడనగునె
మఱియు॥ 61

క॥ మనువెనయించెడితఱిఁజెలి। పెనిమిటిసొత్తనుచుఁదెలుపుపెద్దల
పలుకుల్। వినవేయమ్మాయిననుసీ। పనికిఁ వెలకమ్మఁగంటపాడియ
కాదే॥ 62

మ॥ తనమేనెన్నఁదోలందిపెన్మిటికిఁదర్దఁగిషఁదప్పింపఁగాఁ।
జనుటెంచుఁ నెఱపాడిపైదలికినెంచంగానఁబంటింపక।
వ్వానుదీర్పఁ వెరవొప్పవిల్వపడనన్నోనిచ్చియమ్మంగవ।
చ్చినసొమ్మిచ్చిననిల్వకుఁ వెరవుముస్జైకూతెఱిడిఁ వెండియుఁ॥ 63

తే॥ తానొనర్చినపున్నెంబుదక్కమేను। దొరఁగిననునుంగుఁజెలులు
బంధుగులుమఱియు। బ్రతికినన్నాళ్ళు తెన్మనిపడసికుడిచి వెలయు
నీయాలుబిడ్డలు వెంటరారు॥ 64

క॥ వగదెంచినేఁడునాపైఁ। దగులంబెడసేసిపాడితగువరసిననుఁ।
దెగుబడినిడుమనికేల్లవ। మొగిడిచితనువేఁడుకొనెడు ముగుదఁ
గనుచుఁ॥ 65

గీ॥ అల్లనాఁడుకటికన్మైనిన్నునేర్చెడి। కారుచిచ్చుఁజొరఁగఁగదిమినట్టి।
కొడిమెలానికొక్కకడిఁదిచెద్దుంబెయి। త్తలఁపుగొనుటనేఁడుత
లిరుఁబోఁడి॥ 66

క॥ మున్నెబాములనెవ్వరి। కన్నంబెంచితినొయిప్పుడగడందితినే। ని
న్నిమ్మింకముందే।బన్నమువడిమొట్టికొలకుఁబాలౌదునొకో॥76

సీ॥ కలికిమోహర్తుకమేనఁగలపంబులనలందగరిత మోర్తుకచల్వసుర
ట్టిపీవ। పడఁతిమోర్తుకమేనఁదొడవులుగ్గసేయవెలఁదిమోర్తుక

తాపివిరులుముడువ। నెలఁతయోర్తుకకమ్మనెలవత్తులందింపఁగ్రా
ల్గంటియోర్తుబాగాలొసంగ। నువిదయోర్తుమెఱుంగుటుదిరిపా
వలమర్పనండనొకఁ-రితగ్గైదండనీయ। నెన్నికకుమీఱఁజెలులుక
న్నన్నమెలఁగ। నూడిగంబులుసేయఁగ్రొమ్మెడలంచుఁ। జలువనెల
జాలనెలవులఁగలిమినొలసి। నట్టినీవొకఁ-రికివరవగుటయెట్లు॥ 68

సీ॥ చౌరరానిదట్టంపువిరివికారడవులు బోఁటిరో నాకెలదోఁటలయ్యె।
నెరగలినెనయబిక్కైరియఁగాచిన యెండలింతిరో నాకురేయెండల
య్యెఁ।బఱపుగట్లకడిందిపడుకురాపజ్జలుచెలియరో నాకుఁబూసెజ్జ
లయ్యెఁ। బెల్లగిల్లినవేరువెల్లంకికసుగడ్డలు పిదరో నాకుమేలోరెను
య్యె॥ గరితరో నాకుమెకములుకాఁపులయ్యె। నన్నరో నాకుఁగా
ర్పట్టునన్నమయ్యె। నిన్నుఁగవగూడికానలనున్ననాఁడు। అకట
నిన్నెట్లునేఁడుబాయంగనేర్తు॥ 69

చ॥ పరఁగఁబసిండిమేడలబవంతులఁజెంతలరానెలంతలె।
ల్లగుఁదమిఁగొల్వఁగల్మివొదలన్సుకమందిననిన్నుఁగానలన్।
గరువలవెంటఁదెచ్చినదిగాక, తొడింబడఁగారుటగ్గిఁపైఁ।
బరపియుదానితకుఁ-వకుఁబాల్పడితిన్నినునమ్మఁగాఁదుదిన్॥ 70

క॥ వేడబమునితలఁచకనిను। నేఁడొకనికిఁదొత్తుగాఁగనెనరూడ్చి క
టా। రోడకొఁ-ననమ్మఁగన। న్నాడించిననలువనేమి యనఁదగుఁ
బొలఁతీ॥ 71

క॥ అనిపలుతెఱఁగులవగలన్।బనవుహరిశ్చంద్రుఁగాంచివడుగఁడుమి
సులన్। గనరువడియింకయునుసొ। మ్మొనగూర్చెడువెరవుఁదలఁ
పకుండుటయురవే॥ 72

క॥ ఒఱపొప్పఁగల్లపసిఁడికిఁ। గఱకులు మెండనఁగ నీవు కఱటిదనంబున్।
మఱుఁగిడి నిజమేమఱనని। తఱిఁబుచ్చుచు జాఱఁజూచెదవు కద తె
లిసెన్॥ 73

మ॥ ఇఁకనిన్నాఱి విమాట లేటికిటమున్నే యోర్చితిన్ జాలు, నీ।
సకివో నమ్మెదొ లేక నీవె వెలకో జన్ బోదువో, వచ్చిసా।
మ్మొకయింతే నిఁగొ అంతకాకిదుము నీయోదార్పులన్ బ్రొద్దుపు।
చ్చక తేఁడాయని, దట్టిఁబట్టి దొరబాజా తెక్కన్ నెట్టెన్ వడిన్॥ 74

ఊ॥ నెట్టి, కబాయిఁబట్టి చెలినిన్ వెలకమ్ముదువచ్చిరొక్కముల్।
బెట్టుము పెట్టకున్న వెత పెట్టెదఁ దిట్టెదనంచు గట్టినా।
కట్టడిఁ బాఱు బొట్టెనుదిఁ గాడఁగనాడి బజీతు సేయ, న।
ప్పట్టుననున్నవారపుడు పాఱికనుంగొనవచ్చి ముందఱన్॥ 75

సీ॥ తలిరుఁబాయము వాని వలఱేని చెలువ్రాని మొలవోని తేజు చేనొల
యువాని। పఱపు పేరెదవాని బంగారు సింగారముం గేరు మేని
సొబురంగువాని। నిడుదచేతులవాని నెలతీరు వెలజీరు పొలుపారు
నెమ్మోము కలిమివాని। నలువు మీఱినవాని నందంపుఁ జిందంపుఁ
జందంపుఁగుత్తుకఁ జెందువాని। మొలకమీసంపుఁ దళుకు చేఁగులు
కువాని। నీలిరంగుల నిడివాలు నెఱులవాని। నేనికగుఁగాని మెకపు
రాకొనువాని। నరసి యెవ్వాఁడొ యని సందియంబు వడుచు॥ 76

సీ॥ తలిరువిల్తుఁడొ కాఁడు తలిరువిల్తుండేని వలనొప్పఁ జిలుకరావార్వ
మేది। చలువఱేఁడొ కాఁడు చలువఱేఁడేని మేన్గాని లంగనందం
పుఁగందదేది। గట్టుసూఁడొ కాఁడు గట్టుసూఁడేనిఁ జేవఱలు నూఱం
చులవాలదేది। వెన్నుండొ కాఁడల్ల వెన్నుఁడేనిఁ దలిర్పు చెలువంపు
బలితంపుఁ జిందమేది। పచ్చఱెక్కల పులుఁగుఁ బోఁబుచ్చి మచ్చ।దు

డిచిమగఱాలవాఁడిసైదువఁదొలంగి। వలమురిని బాసివచ్చునీనలు
వురంము। నొకఁడుగానుండునీతఁడింకొకఁడుగాఁడు॥ 77

సీ॥ ఈలేమయెవతొ తొల్మ్లాలవటారంపుమన్నియ ప్రేముడిమఁగువయే
మొ। ఈయింతియెవతొకో రాయంచ వార్వంపురవుతురువారం
పురాణియేమొ। ఈబిడయెవతొకో జాబిల్లిపూదాల్పు చెట్టబట్టినగ
ట్టుపట్టియేమొ। ఈగోలయెవతొకో వేగంటి తెఱగంటిసైదోడుసిరి
దొరసానియేమొ। గాకయీచెల్వు మానిసిగరితలందు। జక్కలం
దును వేలుపుఁజానలందు। ఁబక్కిదొరవంగడంపు రావడఁతులం
దు। నెంచఁగనుఁగొనియెఱుఁగముందు మనము॥ 78

సీ॥ మోముగాదిదినిండుసోమానితొలిఁ బాముగాముగాననిచందమా
మగాని। కురులుగావివినీలిసిరులడాల్గల తేఁటిపరులదార్కొనుక
ప్పూటిరులుగాని। కనులుగావివియెల్లపనులసాకిరిచెల్మిదొనలవిచ్చి
నతమ్మిననలుగాని। మోవిగాదిది మేలుతావిపట్టగుకావిదీవెఁగాచి
నకెంపుతీవెగాని। మించుమెయిగాదునిలుచు క్రొమ్మించుగాని।
కొమ్మగాదిదినుడిపైఁడిబొమ్మగాని। యనుచునవ్వాడవాడలనరిది
వడుచుఁ। జేడెలారసియచొటరాచిఱుతఁగాంచి॥ 79

గీ॥ పాలబుగ్గలుచేరెలక్రాలుగనులు। మొలకకూఁకటులపరంజితళు
కుటొడలు। సిగ్గుఱుంగనిపిఱుఁదులుఁజిన్నినగవు। లలరనడచెడుఁ
బడితప్పటడుగులిడుచు॥ 80

తే॥ గీ॥ అనుచుదమలోనఁదామువాకొనఁగతేసి। వడుగువోడగనిచల్ల
కువచ్చినుంత। డాఁచుకొననేలయొలుఁగెత్తితడయకింకఁ। బ
జలుపిననింపొకొనుగోలుపలుకుమనుడు॥ 81

క॥ మనికితపాటందఁగనిఁకఁ। బనిగాదని తేఁడులోనఁబరికించితను౯।
గనుఁగొనగుములైయటవి। ద్చినవారింజూచియిటులఁ జెప్పఁదొ
డంగె౯॥ 82

సీ॥ వినరె నా తెఱఁగింత విన్నవించెదమీకుఁగలువలదాయ వంగడపు
వాఁడ। బొందితోమింటిప్రోలందినట్టి త్రిశంకుపుడమివలంలికిఁబు
ట్టినాఁడ। నీరేడుదీవులనేలిన మన్నీఁడనలరహరిశ్చంద్రుఁడనెడు
వాఁడ। కోరగాధియనుంగుఁగొమరునకేల్పడి నెల్లఁదేగంబుగని
చ్చినాఁడ। దనకుమునుజన్మమునకునీకొనినజాడ। నొడమెనిడలే
మివెఱపునేఁడెడఁదఁగాఁడ। నప్పఁదిర్చ్చుటకిటనామననుఁగుఁబ్రో
డ। నోడకమ్ముడువెట్టుచునున్నవాఁడ॥ 83

చ॥ అనవుడువిన్నవారలవురా! కడునచ్చెరువిట్టివేడబం।
బునుమునుజూడమెందనుచు ముకుళ్ళనద్రేలిడిమూఁగినిమ్వెఱ౯।
గనుఁగొననంతఁబైతరువుకాఁడెడరింపఁగఁ దేఁడయెల్లరు౯।
వినఁనెలుఁగెత్తిబిగ్గరగ వెల్లడిఁజాటుమనంచునీఁడును౯॥ 84

సీ॥ తనపెన్మిటియవేలుపనుచునోముసొలంతి మంచిగొనంబులమనువ
లంతి। పాడియిాలువులఁదప్పకపెంపుఁగను చామక్రొత్తడియనఁ
గఁబేరొందినలేమ। కలిమిలేములనుబ్బుగలఁకలొందని జోటితన
నుఁజూటినమ్సైఁచితనియుబోఁటి। బొంకెట్టిదోదానిపాల్పెఱుంగ
నికొమ్మపెద్దలన్నెఱంగుముద్దుగుమ్మఁ। బఁడతినమ్మేనవిల్వ్యాఁడీపా
ఱులార। పేరుకొనుమేటిరాచవజీరులార। తోరపుంగల్మిచేమీఱు
బేరులార। కఱువడిఁబాపఁగలపెద్దకాఁపులార॥ 85

గీ॥ గరితతనముగ్రాలఁగార్చిచ్చుఁజల్లార్చి। యుసుఱుబొందిఁబొంది
యుండమమ్ము। నాఁడుబ్రోచినట్టినాపాలిన్నెంపు। బొలఁతినిది
గొవెలకుఁబుత్తుఁగొనుఁడు॥ 86

గీ॥ అనుచుఁగనుఁగవక్షరింత దొనఁకమునుకు। చనరిడస్త్రుత్తికవెులర్వ
నాడుటరసి। జాలివడికొందఱటఁడనచాననమ్ము। వేఁదుఱుగలండె
యిదియేటివెఱ్ఱితనము॥ 87

మ॥ తనకీపైదలియాలటంట, మఱిముద్దానొక్క-ఱేఁడంట, యీ।
వినెఱాయేల్బడిదారవోసెనఁట, శివిన్ వేల్మికైయొక్క-బా।
పనికిన్ సొమ్మిడమాటనిచ్చెనఁట, యప్పైకంబుచేలేమినీ।
ననఁబోణిన్ వెలఁబుచ్చువాఁడఁటకదే! నంజెల్లరే!! వింటిరే!!!॥ 88

గీ॥ కొలఁదిగుఱ్ఱెఱింగితలకొని తేగంబు। నిడఁగవలయుఁగాకయెవ్వరే
నిఁ। గన్నవోవునంతకాటుకఁబెట్టుకొం। దురెతలంపనెంతమడు
కుఁదనము॥ 89

క॥ అనిపలుకఁగొందఱయ్యెడ।వినియానొనచ్చినట్టివిడిముడికకటా।త
నయాలునమ్మువేఱెడి।మునుగనివినమింకనెట్టిమొఱకులుగలరో 90

ఆ॥ తన్నుఁగట్టుత్రాళ్ళుదాఁదెచ్చికొనుమాడ్కి-। నితఁడెతలముగాని
యీపినిత్తు। నంచుఁబలికియతివనమ్మెడినెవరేమి। చేయఁగలరుతా
నచెడఁగనున్న॥ 91

తే॥ ఎవఁడొనిజమరియైయొకండెచ్చిమున్ను।పదవిఁగనెనంచునితఁడు
నప్పగిదినడువ। నమ్మెఁగాఁబోలుపులిఁజూచినక్క-వాఁత। వెట్టు
కొనెనంటయిట్టిదౌవినఁగఁబుడమి॥ 92

మ॥ తనకున్ మాలినదమ్మమెందుఁగలదే, తాఁబెట్టఁగానున్నమ।
న్ననవార్యంబులో, తేరులో, నవరులో, నల్లిండ్లో, యేనుంగులో,।
గొనబౌసొమ్ములో, గాకమన్నెఱికమున్ గోల్పోవఁగానెల్లని।
చ్చి, నెఱపైదలిమిన్ననమ్మినసిఁడిన్ జేఁగూర్పుచోప్పొప్పునే!॥93

మ॥ సరె, యివ్వెంగి యిట్టులీకొనిమెఁబో, జాణండునన్నింటనే।
ర్పరియాగాధియనుంగుఁబట్టి, యకటాపాటింపకాగాములన్।
వరకుల్ దార్చిపసిండిదండఁదగునే, వాలాయమున్ బెట్టకీ।
వరిమేమిచ్చినఁగొంచుఁదాఁదనివిఁబోవంజెల్లుఁగాకెప్పుడున్ 94

క॥ ఇచ్చెడివానింజూచిన। జచ్చెడువాఁడేనిఁజేయిజాఁచునన్ హేఁ।
డిచ్చినఁగొనితనియకమఱి। నచ్చికఁగొనఁజూచుఁదబిసిద్ధైతాన
వురా॥ 95

ఆ॥ గీ॥ అటులవలయునన్నయానాఁటికానాఁటి। కరుగుదెంచిసొమ్ము
దిరియరాదె। బళిరపాదుగుఁగోసిపాలుఁద్రావెడుమాడ్కి।
మొదలుముట్టఁగొనఁగమొగియుటురవె॥ 96

తే॥ గీ॥ ఇంతకునుదొల్లిఁదావట్టిదంతయనుచు। వీడువిడిజోగిముదుకఁ
డైనేఁడుముసలి। ముప్పునఁదొలిసమర్తనామొనసిమరల। గ
ల్గినాఁడేలఁదలఁచెఁగాగాధిపట్టి॥ 97

క॥ ఈగాధిపట్టిగాదే। తాఁగోరివసిష్ఠుఁడోముతనవెలియావున్। వేఁ
గొనఁగనిపోరాటన్। వీఁగినవాఁడిప్పటికినివిడఁడాచలమున్॥ 98

గీ॥ మున్నునేల్పడిఁజలమూనుటెన్నసొజ। మగుఁగదా, పాఱుతబిసి
తానయ్యుఁబాము। ముదిరిగామైనక్కైవడిమొదటిఘూళ। తనమున
మఱింతకంతకెచ్చెనుదలంప॥ 99

క॥ అనివారివారికటఁదోఁ। చినక్కైవడినాడనాడఁజేరంగావ। చ్చిన
మఱికొందఱువొడగని। కనుఁగొనుఁడీపాఱువారిక్కఱ తలుపుడ
మిన్॥ 100

ఉ॥ అక్కజయే మొగల్గెఁదిరియన్ జడదారికినంచునుల్లమున్।
జక్కపడంగ వేఁడినదెజాగని రాచఱికంబు నెల్లఁదా।
మక్కువ దారవోసెఁ గదమన్నియ, యింతకు జోగి వేడ్క పెం।
పెక్కుడుఁ గాంచెనే, తనివియొక్కడదీ యెడఁబాలు వారికిన్ 101

క॥ తనివిన్ గాంచుటుండఁగఁ। బనివడి జోహారొనర్పఁ బాలుండు
గొహా। రొనరించు నన్న నానుడి। వినియున్ గనఁగల్గెనట్టి వితమీక
నులన్॥ 102

చ॥ వడుగఁడు జన్నిగట్టొకఁడు వావిరి లేమిడిఁ దోఁగినట్లు మై।
బడలిక వేసమూని తిరిపంబుఁ గొనంజను దెంచి నేలమూ।
డడుగుల వేఁడి వేఁడి బలి నక్కటక్రిందికడంగఁ ద్రొక్కఁడే,।
తడవినఁ బాలుటయ్యలకతల్ గలవివ్వహి నెన్నియేనియున్॥ 103

చ॥ కొలఁదిగఁ గశ్యపుండు మఱికొందఱు బెట్టుదలిర్ప గండ్రగొ।
డ్డలిదు నెదారి చేఁదమకు తావుగఁ బంటవలంతి నెల్లఁదా।
మలవడఁ గాంచి తుట్టతుద కాతని నెంచు ననుండనీకపోఁ।
గలఁచరె, యింక నెంతటికిఁ గారు తలంపఁగ నేల వేలుపుల్॥ 104

ఉ॥ వాసిమనీఁడొకండు మును బత్తియడంకువ లొప్పఁ బూజలెం।
తో సమకూరఁ దెచ్చి తిననోగిరముంచిన రేఁగి జోగిమ।
ర్యాసుఁడొకింతయొంచకె సరన్ గసరెత్తి కవించి తేనిదా।
గాసిలఁ జేయఁడే హితవు గాంతురె పాలులు మేలొనర్చినన్ ॥105

చ॥ ఎడయక పాడిచొప్పకరి కేర్పడఁ బెక్కులు నీతకంబులన్।
నుడువఁగలారు గాని మదినూల్కొన నవ్వహిఁ దారొకప్పుడున్।
నడువరు; మేలుఁగొన్న తొలినంటుఁ దలంపరు, కంటగింపఁదో।
డ్పడుదురు, చూడఁగుచ్చితులు బాపలు, వారలమాట లేలొకో॥106

చ॥ అనిపలుతీరులన్ దెగువ నాడికలాడఁగ నేల వేలుపుల్ ।
వినిమన వారి సేఁతలకు వీరలపల్కులకున్ సరే, మొదల్ ।
గొనియెఁగదా నెఱన్ దవిసి గోరిన కైవడి నంతఁ బోకకోం ।
జినఁబరువుండు నేయనఁగఁ జేరువనందొక పాఱుఁడోర్వమిన్ ॥ 107

చ॥ తనకలినైతలంపఁగ ఉదల్ పచరించెదపిట్టి యేంద్రుఁగా ।
కనదల వేఁడ వారిడుదురా, యితఁడింతకు దీననేకొనల్ ।
గనియె, నెఱుంగవా మునముకా చిన చెట్టు కెరాళ్ళ దెబ్బలం ।
చనినుడువంగ, వింగడములాడకు మన్నమఱొక కుఁడం ములోన్ ॥
108

చ॥ సరెసరె నేలమెవ్వరిది సాకత మొప్పఁగఁ బాఱులీఁగదా ।
దొరతనమందిరి దొరలు దో ల్తు, నటుండఁగనట్టి వారికిన్ ।
మరలను నేల తేలిడుటమంతగు, నెందును సొమ్ము సొమ్ములోఁ ।
బొరయుట నాయమంచు నగుపోఁడిమిఁ బల్కుచుసుండ నత్తఱిన్ ॥
109

ఉ॥ కొందఱు సాహులందుగు మిగూడి కటా మనకింత సొమ్ముగ ।
ల్గెందని వారనంచుఁ బనికిన్ గరువంబున రాణివాసమం ।
దుందనరారు రాచచెలిఁదొత్తుగ విల్వఁగఁ బాడియా నెయెు ।
య్యందమయంత వారె మొగియందగు దీనికటంచు వెండియున్ ॥ 110

క॥ ఏనుంగు రొంపిఁ జిక్కిన । నేనుంగయు మోపుఁగాక యెత్తఁగఁ బూవున్ । మానిఁగ జాలు నె మనమా । వానీంద్రుల నైన విలువవలదే వెలఁదిన్ ॥ 111

క॥ అని వెనుదీయఁగ తేనిం । గనివడుఁగ కర్ణుకు విలువఁగల వారినయం । బున రాఁబట్టుము బేరం । బొనగూర్పు మటంచుఁ గ్రుచ్చు చుండఁగ నంతన్ ॥ 112

శా॥ ఆలోఁ గౌశికుఁ డేగి చాయచొ జనొయ్యం జూచి నాకింతయుఁ।
మేలుఁ జేయుము నేలవేల్పవయి నెమ్మిఁ గాశిసొమ్మందఁ బ్రో।
యాలిఁ విచ్చెడిప్రొద్దు వంగడపు తేఁడౌ నాహరిశ్చంద్రునిఁ।
వాలాయించి నిజంబు పట్టుడిపి నా పంతంబు నెగ్గింపుమా॥ 113

క॥ అదితప్పిన నయ్యోలిక। ముదితఁ గొనిపనుల గొనుము మోమోడక
చె। ప్పెద నొక్కటి మఱవకుమ। య్యదిక్రొత్తడి, వేఱుగాఁగ నర
యకుమనుడుఁ॥ 114

సీ॥ నుమటఁ జాలిన మూఁడు పుదియ బొట్టులతోడఁ గాఱొఱ్ఱన్న నలుపు
నైకజుకుతోడ। పిసక నైజడగట్టిపిరిగొన్నసిగతోడఁ గసటుగా తె
డుఁగుంటకనులతోడ। గుమురుగొన్నట్టిగడ్డము మీసములతోడ నొచ్చి
ళ్ళువడుఁ బొక్కి నోరితోడ। వయి నెన్ను లేర్పడఁబడుఁగుటోలముతో
డగవులఁబోలెడుత్త్రచెవులతోడ॥ నిడుపు మెడతోడ ముడుకజం
ఘెములతోడ। కుంటి కాల్బోయితో వెన్ను గూనుతోడ। నేవఁబుట్టించు
రూపొందియాపిలారి। కరిగియటఁగాలకౌశికుండనఁ జెలంగి॥ 115

ఆ॥ కాఁపురంబు సేయఁగా నందు గంతకుఁ। డగిన బొంత దౌరి కెఁడిన
కనంగ। గలహకంటినాఁగఁగలికి నొర్తుకఁ జెట్ట। వట్టిసతము లేకి బ్ర
తుకు గొనుచు॥ 116

సీ॥ సబముల మోచి బిచ్చము లెత్తికానియూపులకొగ్గి సీరు కాసులు గడిం
చి। అశ్వదిప్రాలిన్నయూడలమీఁదఁబడఁజల్లిగొనిగుడ్డెం లేసిఁగొ
నఁగగొంజి। ద్రవ్వేళ్ళన్నిబాగొగు నాళ్ళు నీకిపియుంచుఁగెతయ్యాయ
వారంపుగింజ లెత్తి। కుడవకొక్కరికిఁదానిడకకడుఁ జీకి నైమిండ
తష్టెఁగ సెండి సిండఁ జేర్చి। యరసి నా వెంపుగలదొ త్తా నంచు ఖంచు॥

ఘుపులకు నేగి తేన్పఁగాఁగుడిచియిట్లు। ప్రొద్దుగడపుచు నానాఁటి
పూఁటఁగాని। వీఁదిఁజనుచుండియుటగుంపు వెలయు టెఱిఁగి॥ 117

చ॥ ఎడనెడవావిరిఱ బికిర మెత్తినగింజలమూటలట్టుపైఁ।
దొడిఁబడఁజింపి పేలికలదోవతి కాళ్ళ బెనంగమాసిప్రాఁ।
బడుసులిజన్నిదంబు లెదఁబాటిలఁగా గోడుగొండుమూఁపుపై।
నిడికొని చేతనూఁతఁగొనియే మొకొ గుంపనివచ్చియచ్చటఱ॥ 118

చ॥ తననన బోణివిల్చుఁడనితద్దయు నందఱ వేఁడురావలం।
తినిదొవసూడువంగసపుదిట్టఁగనుంగొని నేఁడు చికెఱఁజే।
కొనఁగమనీఁడటంచు మదిఁగోరికలీరికలెత్తఁజేరడా।
సినముగపుట్టు రాయనికిఁ జెచ్చెర నేలిక్రమొ కెఱ్రమొకెఱనఱ। 119

తే॥ గీ॥ ఎవఁడవో నీవు నీకొలంబే మొతొలుత। తెలిసికదనిన్ను దీవింపవ
లయు మాకు। నైననినునీ తెఱంగును నరయ మదికి। నొండువిత
ముగఁదోఁచుచునున్నదిందు॥ 120

చ॥ కడుగడిపోతు మాడిఱ మెయికండలునిండఁగ బల్మికల్మిఁజే।
వడిఁబరువంబునుఱ గనినవాఁడవు పాలికిఁగూలికేగుటో।
మడఁకలమన్నుటో పసులమందలఁగాచుటొ కట్టెలమ్ముటో।
కడఁగియొనర్పకీబ్రదిమిఁగాంచుటకంటెను జావువోలదే॥ 121

శా॥ ఆలాయిచ్చెలిసీకు, గాముసుమి, యశ్లైనఱ వెలంబుత్తువే।
పోలంజూడఁగఁ దెర్వుఁబట్టిచనుపూవుంబోఁడినొకఱర్తులో।
జాలిఱ బోకడవెట్టిపట్టితొడవుల్ జంకింపఁగాదోచినేఁ।
డాలంచీమొఱఁ దెచ్చియమ్మెదవు, నా కానేర్పఁగాఁ జెప్పుటల్ । 122

చ॥ తెలియఁగనయ్యెనీవుగడిదేఱినదొంగవెఱింగి రేఁడలా।
గులునినునిప్పుడేకొఱతఁ ద్రోయుమరచ్చలమూని, కానని।

చ్చెలి నెట కేనిఁ బోఁబనిచి చెచ్చెరఁ బాసి మొఱంగు, కానిచోఁ।
దొలఁచుము వేగ నాకిపుడు తొత్తుగ నేనినుగాచిపుచ్చెదన్॥ 123

మ॥ అనుచున్ ఱేఁడనునవ్వి, యోపుడమి వేల్పా! చెప్పెదన్ విన్ముత్ర।
చ్చన గాదె నుత్రిశంకు చూలిని, హరిశ్చంద్రుండ, మున్గాధిరా।
యనుఁగున్ బట్టికి జన్నపున్నెలగ నీయన్ లేమి వాతప్పుగ।
ల్గున కానెంచి వెలందినమ్మెదను గొన్గోలందఁగా నీయెడన్॥ 124

శా॥ నీవీపైదలి విల్వనున్నఁ బసిఁడిన్ జేఁజేర్పు, కాదేనినీ।
త్రోవన్ బొమ్ము తొలంగి, రజ్జులిట నాతో నేల ప్రేలంగ, ము।
న్నె వేలేఁడులు నేల నేలితిఁగదా యెన్నండు ప్రముచ్చన్నప।
ల్కెవీటన్ విన. నేఁడు నీవలన నేనిన్నాళ్ళ కాలించితిన్॥ 125

మ॥ పురమున్ జొచ్చి, నరాజిఁ బూని పగఱన్ దోరించి గెల్పొందివా।
పిరి నేలన్ వడనేలు ఱేఁడు, తఱిదప్పన్ బోయొకప్డింత, చె।
చ్చెర నేదో తగు పాడి సేఁతమనఁ దాఁ జేపట్టుఁగాకెందుదోఁ।
గురుకర్జంబున కొగ్గనే, విడువు నీకు వ్వాడపుం జెట్టలన్॥ 126

శా॥ ఆఁకొన్నన్ దఱిఁ ద్రొక్కి చిక్కువడి పేరాదన్ గరంబున్నన।
ఱ్ఱాఁకన్ గూలిన సింగమాము మెఱయన్ హత్తిన్ వడిన్ మొత్తిచే।
పీకన్ జీలిచి నెత్తిక్రొత్తమెదడే వేమెక్కుఁగాకెందుఁబు।
ల్చేకొనెంచునె, చెల్లప్రముచ్చిలఁగ వజ్జీరుండు దానేర్చునే॥ 127

శా॥ అందున్ బాలుఁడవీవు, పాడి తెఱఁగుల్ హాలెమ్ము వాక్రుచ్చనే।
ర్పుందోరంబుగఁ గాంచు ప్రోడవుకదా, పోలంగ నీవిట్టులా।
డందోసంబునఁ గాల కౌశికుఁడు కట్టాయెను దొల్తొల్తనీ।
చందంబింత యొఱుంగకంటిమి దినన్ సైరింపు దీవించెదన్॥ 128

మ॥ అకటా యీపుత్రశోకము బొట్టియవె, యయ్యో రేహరిశ్చంద్రమో।
లికవే, నీకెటువంటి పాటొదవె యీరీతిన్ బిల్వ కష్టంగ, నీ।
వెకదా జన్మమొనర్చి పాములకుఁ దస్వేన్ గోరినట్టీవిపీ।
డు నిమ్ముచ్చిన వాఁడవా హా! నినుజూడన్ జాలి నాకయ్యెడిన్।129

గీ॥ పని సేయువారలిట నెందఱున్నను। నార్చువారుగాని తీర్చువా
రు। గారు వినఁగ నింతకలఁగకుమంచురు। కానిత్రోవను బడఁగఁబూను
వారె॥ 130

పంచపాది॥ శా॥ వినవే నీకు నితంబుఁ జెప్పెదను తోఁడా! యింతపాటం
పునీ। తో నా కౌశికుఁ డంపినట్టి వడుగున్ దోర్ద్రోనఁ బంగించి విము। న్నినే
పొమ్మంక యేది పొమ్మనుము, తానేగున్, నిరాబారియున్। బోసీరాని
బిరాము గాయనుచు నాపోవున్, గటాదీనికీ। చానన్ బోకడ వెట్టె
పెలవినుమీ చందంబు మేల్గాదొకో॥ 131

క॥ కడఁగి తనవారు లోఁతుకుఁగాని వారు। కడకుఁ దీర్చురనందొల్లినుడు
వపినవె। మైనవారేమి చెప్పిరో యేనువింత। వాఁడనయ్యును దగ
వింతవలుకు వాఁడ॥ 132

గీ॥ పెండ్లి నెనయించు తజిఁ బూవుబోండ్ల యెడల। నాలఁ బాటుల మను
పున నీలువు సుఖు। లోఁ అగనుండిన విడిముడి సఖుఁగసువహ్ని। బొంక
దోసంబుగాదం ద్రుప్రోడలెల్ల॥ 133

శా॥ ఈ వాపుట్టిన నాఁటఁ గో లెకలుముల్ హెచ్చిల్లఁగా నేల్బడిన్।
తీపిన్ గాంచిన వాఁడవౌట నిటఁ గంటే నీకు నీపట్లమే।
త్నేవన్ బెంతయుఁ దోఁచదయ్యో సరవిన్, నీవీ జగంబందుఁ గ్రొం।
బ్రాపున్ జేకొనను న్నఁ జెప్పెదను లోఁ బాటింపుము చొప్పునన్।134

క॥ తెలిసియు తెలియమినోతొలి। నెలగని రాజారికిత్తు నేననియెఱుఁ
గక। బలికితివిప్పుడు సరెనా। పలికిన వెరవునను వడుగుఁబంచెదవు
కదా॥ 135

సీ॥ కలవారికడనప్పుగలనోడుంబడికలనక్క ఱకనివడ్డికప్పులంది। ఎల్లినేఁ
టఁబసిండిఁజెల్లింతుననిపలికి - గడుపింతకడపికన్బడక మొఱఁగి। పె
ఱయూరికేగిదబ్బఱపేరుఁగొని తొత్తునప్పులిచ్చినవారలడుగడా
య। నెటకేనిఁగాఁపురంబెత్తియయ్యెడసు నుగొనఁగవారరు జేరఁ
గినుకఁబూని। వసరియూరెవ్వరనిక్రుచ్చివామలాడి। క్రంతకీడిచి
తెలిగొన్నఁగానరవడి। యెకిరిడిపటంచుఁగిసరించియేలినొట్టు।
(బెట్టుకొనిగంటుముంచఁగాఁ బెనఁగుటొప్పు॥ 136

చ॥ అనవుడు నేవగించుకొనియారచె నంటి తెఱంగులించువా।
కొనియెదు నానగండవయి, కొల్పవుసుమ్మవియింకఁబైదలిక।
గొనుతలఁపున్నఁ గైకొనుముకోరినలిబ్బినొసంగి, కానిచోఁ।
జనుమన తేనినిబ్బరిముసారెపలంచుచుఁబొఱుఁడిట్లనుక॥ 137

చ॥ మనువుకొలంబునక దగవుమన్నిఁ జెలంగినరావలంతివి।
వనుకొనియయ్యొమిన్నకయయూఱడిబ్రుంగుమవంచునీకు వే
లెనయఁగఁ జెప్పితిక దలఁపవీవికనీతలవ్రాలదెట్లొయి।
ట్లొనరెడినద్దిహోఁ మడువనోపుమ రేమొవరేమిచెప్పినక॥ 138

గీ॥ ఎందు రాచవారలం మునమిను కెంపు। వంగసంబువారుపాఱువా
ని। పలుకుప్రాఁతబలుకుబలెఁగొందురిటనీవె। వండవోనయంబు
వలుకవినవు॥ 139

గీ॥ ఈవు రాజవౌ రౌతవౌ యేరికెఱుఁగ। నగును బొఱుండనౌట నేజగ
ముహితవు। నరసిపలికితినాలిఁబోనమ్మునీకె। జాలిలేదటయింక
నాకేలవగవు॥ 140

గీ॥ ఇంతకీవిట్లునను మాటికెల్లిసముగ। ఁబలుకుటఁదలంపనన్నొకబడు
గుఁబేద। పాలువానిగఁజూచియిప్పుడఁతిఁగొనఁగ। ఁజాలఁడనికడ
యెంచెము సరకుగొనక। 141

చ॥ కొలఁదియెఱుంగవోరివిను, గోణముగట్టిన నాఁటనుండిపీ।
న్గుల వెస మోవి తేగములగోఁజిపసిండిగడించివడ్డివ।
ట్రిలఁగనుటంక మొకఱ్ఱటికి రెండును మూఁడును నాల్గుఁగట్టిసా।
త్తైలయఁగఁజేర్చితిన్ మదిని నేమనుకొంటివొ నేనలంతినే?॥ 142

మ॥ అని తానప్పుడు మాటదించికొనిచయ్యన్ విప్పియెంమండి తె।
చ్చెనొ పాలుండు పసిండిటంకముల రాసిన్ బోసి, కైకోలె, చెం।
దెనె, నీజట్టియటంచు మేకొలిపి తేనిన్, గినఱ్ఱజా గేమిఁకన్।
జను దెమ్మంచుఁగడంగి చంద్రమతిఁ గ్రన్నన్ జీరఁగానంతటన్॥ 143

మ॥ తెరలన్ వంతగనుంగవన్ వఱదలే తేరంగ, నజ్జోటిలో।
దురపిల్లన్ జనమూఁడునాలుగడుగుల్ దొట్రిల్లము న్బెట్టిఁజె।
చ్చెరనమ్మాయనికొంగువట్టిపసిగాసిన్ లోహితుం డేడ్వ వం।
దురి తేఁడిట్లనెఁగాల కౌశికునకున్ బోలంగడస్గుత్తికన్॥ 144

గీ॥ ఆవుఁగొని క్రేపుఁబాపుదురే! వటింప। విలువనున్నవరాలిన్ని వేలొ
సంగు। మిపుడు తనతల్లి వెనుబడి నేగవేగఁ। బని చెదను పీని నాముద్దు
టనుఁగుఁబట్టి॥ 145

మ॥ అననాకల్లరి నేలజే జెయనునొరావింత! యెంత్రైననొ।
ప్పు నెనీవాడు తెఱంగులావుఁగొనఁ గ్రేపున్ వెంటఁబుత్తెంపఁగా।
నన్నవొ చందముఁబాడియున్ గలుగ, నీవానాశడ్గన్ నేఁడుసా।
త్తును రాఁబట్టుటతల్లిపిల్లలకుఁదోడ్తోజట్టివేర్వ్రాఱుగన్॥ 146

గీ॥ పలుకకున్న నావుపలుపునకొకజట్టి। యనుచునింక నేమియటమటిం
చి। వాదులాడనున్న వాఁడవొ నిలుపునీ। జాణతనములిందుజరు
గవనుడు॥ 147

క॥ బళి! యమ్ముడుతటి నాగా। దిలిపైదలివిలువనీకుఁ దెలిపితిఁగానీ।
యెలకందఁబేరుకొనియు। వ్వేలలో వాఁడనుచుఁదొలుతవినిపించి
తినే?॥ 148

క॥ ఏలా వెడపలుకులుకొనఁ। జాలితి వేనిఁబసిండిచొకంబిడునా। చూ
లినొసంగెద, లేదా। ప్రేలకపొమ్మనుడు, నేలవేలుపుగినుకన్॥ 149

గీ॥ విలువఁగనుదాఁకనీవేమిపలుకనున్నఁ। బలుకఁదగుఁగానికైకోలు
వడయఁబేర। మాడియీకోలుఁగొనుగోలులైనపిదపఁ। బొసఁగద
ననేనుబోము నేనిసువువదలి॥ 150

ఉ॥ ఇంతకుగాధిపోఁటనికినీకొనఁగల్గినతొంటిలిబ్బికిన్।
గొంతకొఱంతయయ్యెననికూళతనంబుననిట్టులాడెదో।
క్రంతలనెందునేమొఱఁగికన్నమువెట్టియొదారిగొట్టియో।
సంతనఁదెచ్చియిమ్మిచటసాగవునీవెడవాదులెంతయున్॥ 151

క॥ అనికాలకౌశికుండటు। పెనపరిమైకినుకదొనఁకబేరజములువా।
కొనుచుహరిశ్చంద్రునితోఁ। జనుదెంచినయల్లబమ్మచారింగనుచున్
152

క॥ ఈవాగాధికొమారుని। వావాదులఁదడవుఁబాడివహినేర్చితిము।
న్నీవైనఁజెప్పవలదే। మావాకాటుడుగఁదగవుమారామిచటన్॥
153

గీ॥ నావుడామ్ముంజిదాలుపారావలంతి। నరసియదినీకునీయకోలైనఁ
దోఁచి। నదిమెఱింగింతునీకిందునాయమనవు। డొడఁబడెదఁదె
ల్పుమన వేడ్కనుబ్బివడుగు॥ 154

చ॥ తొలుత వెలందినమ్మ్మి తఱిఁదోఁపఁగఁబట్టికి వేఱుజట్టియై।
వలెనని వేట తెల్లముగ వాకొనవంచునఁ జేసి తల్లినిన్।
పిలిచి తనర్చు నిప్పుడమి వేల్పునకిచ్చె జనీయఁ బాడియౌఁ।
గలిగినచొప్పుఁ జెల్పితినిఁకన్ వెనుదీయుట మెప్పుగాదనన్॥ 155

ఉ॥ అప్పుడు కాలకౌశికుఁడహో యనియర్మిలిఁ బాఱుపోఱనిన్।
మెప్పునఁ గౌఁగలించికొని మేనిమురన్ దమిఁ డాయఁదీసి మా।
యప్పకనుంగొనన్ జిఱుతవయ్యుఁ గొనంబులఁ బెద్దవీవటం।
చొప్పిద మొప్పనొండొరులు నొద్దిక లాడుటవించునయ్యెడన్॥ 156

గీ॥ తగవుఁదీర్చెదనని వచ్చి తడుపుదారి। యుచ్చకంబులు వఱకఁగా నిం
కనేమి। సేయఁదగుఁదొల్తఁ దానేమి సెప్పనదియ। నాయమని
యొప్పిమఱిదాని ద్రోయుటురవె॥ 157

గీ॥ ఓటఁదలఁ బెట్టి రోఁకటిపోటు నకును। వెఱవఁ జెల్లునె తనతల్లి వెంట
పీని। బనుపఁదగవని తెగువనూఁకొనియుఁ బనవు। మగనినూరార్చి
మఱిచంద్రమతిదొడంగి॥ 158

క॥ మదినింక సమ్ముఖాఅవుము। పదపడి వెతలెన్ని పైనఁబడిననిజం
బున్। వదలకుమీ పాఱుండొగిఁ। బదరిననొకకొదవగాఁగ బట్టకు
మెడఁదన్॥ 159

గీ॥ నవయనక్షత్రకుఁడిన్ని నాళ్లు మనల। గదిమి బెట్టినముళువఱ నది
తలంపఁ। జీరి చెక్కిలినులి వెట్టి చిఱుత కెలమిఁ। బాలుఁద్రాపినచం
దమ్మైమేలౌనర్చె॥ 160

చ॥ అని యొఱఁగించి యిద్దఱు మగనియండ దొలఁగుత లంపునెకొఱన్।
గనుఁగవనీరు చిప్పిలవగన్ మఱటిల్లికరంబు విన్ననన్।

బనవుచుఁ గొంత గ్రుక్కఁగొని పాసెద నేఁటికి నిన్నటంచుఁ జె।
ల్వనికొగిళ్ల మొక్కఁయంతనిసువున్ దమిఁ జాఁగిలఁ జేసవెండియున్
161

చ॥ నెనరునఁ గాంతు వెల్లపుడు నేరములుండినసైఁతు వెన్నఁడున్।
గనలిమొఱుంగ వెంచునొడికంబు గనాలుడిసూటిపాటి మే।
కొని మెలఁగంగ నేర్పు మవుకూర్తు వునా మదికోర్కెలక్కటా।
పనికికడిందినల్పమముఁ బాపె నెనీదగు హజ్జదోయికిన్॥ 162

మ॥ అని వాక్రుచ్చుచునున్న చంద్రమతిఁ జయ్యన్ జూచి, యుందేమిసై।
దొనరింపన్ దరవాయి వేచెదవె, మోహో చాలు నీబైజలె।
ల్లనుమున్నే విని కాంచినాఁడ, నిఁక వాలాయించి నెట్టింతు, నొ।
య్యనసీమాటల నెత్తిమోదికొని రమ్మా వేగఁ బ్రొద్దయ్యెడున్॥ 163

గీ॥ కరముఁ గడుపున లేనిది కాఁగలించు। కొనినవచ్చునె బాళిలో నెనసి
నటుల। మగనిఁ గనిపలెక్కదిఁక నేలిమాటలుడిగి। కదలుమనియేర్చి
చును గాలకౌశికుండు॥ 164

మ॥ తనపైమూఁపున నొదలన్ వెలయ నెత్తన్ మోయఁగా లేనియా।
ప్పెనుమూటల్ నెనరూడ్చి చంద్రమతిపై వేఁబెట్టియాపై వెసన్।
దనపావల్ గయిఁ జేర్చి చేతిగొడుగున్ జక్కంపఁగానిచ్చిక్ర।
న్ననఁ దోఁదెన్మని, లోహితున్ గదిమి విన్నన్ జేయనయ్యన్మయున్
165

మ॥ పలుమాఱున్ దనపెన్నిటిన్ గనుచు నాపన్ రానివంతన్ మదిన్।
గలఁగన్ గొనసియాడసైఁ జెమటదోఁగన్ గన్గవన్ నీరుపి।
చ్చిలిచన్నట్లపయిన్ దొరంగ వెతనున్ జెక్కిళ్ళుజొత్తిల్లెన।
జ్జలు దొట్రిల్లఁగఁ గాలకౌశికుని పజ్జన్ గాశిఁ గాసిన్ జనన్॥ 166

క॥ ఎడనెడఁగలపైదలుల। ప్పడఁతిరఁగనియబ్బురంబువడుచుఁగటా
యో।య్యోడయని చెలియోకదయి।న్నుడఁతుక, తన కెట్టి వెతలఁగ్రుంది
లవలసెన్॥ 167

సీ॥ ఇరుచేరలను గొల్వఁదరముగామకదమ్మకనుఁగొనఁనీచానకన్నుదో
యి। కొనరినీడలుజూచుకొనఁగఁబోలుఁగదమ్మతలఁపనిమ్మగువచె
క్కిళ్లఁ చెలువు। ప్రతినకైపిడికిటఁబట్టవచ్చుఁగదమ్మ వెలయనీపైద
లియవుఁదితికౌను। అలరింతపోఁకినఁదలఁగికంచుఁగదమ్మయెలమినీము
గుదక్రొందళుకుమేను॥ ఏలనోచెల్ల! యీకోమరాలు మేలు। రా
చజవరాలిపోలికల్ రహినిగనియుఁ। గ్రాలకెంతయునొకపేదరా
లికరణి। నడిగవూదలపైఁగొని వెడలుచునికి॥ 168

ఉ॥ ఇక్కడఁజూడరమ్మ చెలువేర్పడఁగ్రాలెడు పాలబుగ్గలున్।
జిక్కని కేలుదండలును జిన్నిచొకాటపుముద్దుకూఁకటుల్।
చక్కని మేనిసొందళుకుఁజాయలునున్నెలిగొప్పకన్నులున్।
గ్రుక్కలువాఱుబొజ్జయును జొప్పడవచ్చెడునిక్కుమారునిన్॥ 169

ఉ॥ ఏరొకొ వీరు, వీరియునికేర్పడఁదోఁచదుగా! కదమ్మయే।
పారఁగముంచుఁబొమ్మనుచునచ్చెలియూదల మోయలేని పై।
న్బారకముంచి వేగముది పాఱుఁడొకండదె వెంటనంటిపోఁ।
గారుచు, పీనినీబిఱుతఁగాఁటియవెట్టెడునిందుఁగంటి రే॥ 170

క॥ అని మేడలనుండికనుం। గొనిచేడెలువలుకుచుండఁగుమిగొనియ
టదా। రినివాడలననబోఁడులు। విని మోడులకెత్తి నేలవేలుపుఁగ
నుచున్॥ 171

క॥ ఎడపకతిరిసియోయేఁడుడి। కుడుపులనోపోట్టవోసికొనకెందితడి।
వ్వడువునఁగ్గొనెఁదనకున్నర। వుడుగానీరాచకొమరుఁబూవుం
బోణిన్॥ 172

గీ॥ అంచు వేర్వేఱఁ బేరిసడించువారు। వ్రేళ్ళు పెళ్ళన నెటికలఁ బిఱుచు
వారు। నగుచునుండఁగ నంతలో నవ్వలంకు। లందుఁ జనుచున్న మె
ఱకరులరసి డాసి॥ 173

సీ॥ నాఁడు గేస్తుఁడు చాగి నాఁడె మీఁద నకనిముందుఁ జేఁ జాఁచిన మొఱ
కఁడితఁడె। అలనాఁడు మనలఁ బోగిలు బాడి దారపోఁత లకానులం
దినములు చయితఁడె। సోమాసులటులుండఁ దా మొనగానికై వడిఁ
దేగముఁ గొన్న వాఁడితండె। బంతివిందుల మెక్కఁ బడమొన్న మ
నలఁ ద్రోపాడియావులఁ గన్నయతఁడితండె। దొరికె నేఁడని యొ
కఁడు చేమడ్డు నాఁచె। తివిరి జన్నిదమొక్కఁడు ద్రెంచివైచెఁ। గెర
లి యొక్కఁడు నునుబోరగిలఁగఁ ద్రోచె। నిటుల నక్కఁల కౌశికు
నెడరు గుడుప॥ 174

చ॥ కనుఁగొని యంతఁ జంద్రమతి గ్రక్కున వారి కెరంగి యర్మిలిన్।
గనుఁగొనుఁ డయ్యలార మతి కాటియ వెట్టకుఁ డంచు నెంతో వి
న్నన మది జాలి నెక్కొనఁగ నచ్చిక వేఁడిన వారలమ్మెయిన్।
గనికరమూని పోవిడువఁగా నటనమ్ముది పాటుఁ డావలన్॥ 175

గీ॥ వడుగు లేగుటఁ బొడగని కడఁక లేచి। వలువ సవరించికొని జందెము
లఁ దెమల్చి। కొనిపదం పడిఁ జేయూఁతఁ గొనుచుఁ బదరి। చంద్రమతి
ఁగూర్చి కసిసి హైన రెపి సాళి॥ 176

చ॥ మడుకుఁడ నా ననన్నిటులఁ దొందరఁ బెట్టిన ముంజిదారులన్।
జెడుగులఁ బట్టి కొట్టుఁడని చీరి తలారులకొప్పగింపకే।
యొడవడి వారిఁ బోఁబనిచి యేమియొఱుంగని దానిఁ బోలె నా।
కి డనయు గారముల్ పలికి కన్నులఁ గప్పెదనే నెఱుంగనే॥ 177

గీ॥ ఇంటఁదినియుంటివాసంబులెన్నినటుల। నెలమినేలెడువారికేమె
గ్గుదలఁచి। తివిబళ్ళాయీవదెట్టిజంతవోతలంపఁ। గదలునీపెండ్లి
నడకలుగట్టిపెట్టి॥ 178

క॥ అనియీతీరునఁగినియుచు। గొనుఁగుచునలకాలకౌశికుఁడుసనవెం
టన్। దనపట్టిఁదోడనిడికొని। మునికితమునవెడలిచంద్రమతియట
వీటన్॥ 179

సీ॥ గాలికినెగరిచిక్కనదప్పుపైకప్పుగుండ నయ్యెయ్యెడ నెండగాయ।
వంగినేలకుఁగూలువాచూరు బరువునకలఁతిగుంజలోకింత నిలువ
కురల। నెఱియుదంతెలనంటికఱిపాఱుపాదొట్టుప్రాలిదండెం
బులవహిఁదలిర్స। ఏనాఁడొయూడ్చినబానసంబునెందు మొల
బంటిపెంటకుప్పలుసెలంగ॥ తొల్లియెన్నొండొకురిసినజల్లువాన।
చాఱలవిగోడపట్టెలచందమెనయఁ। జెలఁగుతనయిల్లుకాలకౌశి
కుఁడుగాంచి। లోనికేసుటయును వెంటఁదానుజొచ్చి॥ 180

గీ॥ క్రోఁతిమొగమొంటెమెడపుప్పిగొగ్గిపండ్లుఁ। జప్పముక్కునుమిడి
గ్రుడ్లుదొప్పచెవులు। వెడదనడుమునిడుఁగూనివీఁపుఁగలిగి। పరఁ
గునాకాలకౌశికుపడఁతిగాంచి॥ 181

క॥ ఆపాఱుతబెడిదంబగు। రూపునకుఁబెగ్గిలించిరుటమఱిమైతా।
నేపగిదినేనినయ్యను। ప్రాపుఁగననొదిఁగి యొక్కప్రక్కనునిలు
వన్॥ 182

గీ॥ ఇంతలోఁగాలకౌశికునిసడించి। కలఁగియాగేస్తురాలగుకలహాకం
టి। యెప్పుడువోయినపోకయీవిప్పుడింటి। కరుగుదెంచితికింత
యడుకులేక॥ 183

క॥ ఓసరె! నాయానతిలే। కీసరినొక మెఱుఁగులాడినింటికిఁగొని॥
రా। మీసరమాయిదిగోనీ।పోసరమడఁగింతుననుచుమాతులువాడి 184
చెన్॥

చ॥ పొడిచిపిసాళియచ్చెలియ, ప్రోవఁగదేయనిచేతులొగ్గి వేఁ।
డెదుతనపెన్మిటిన్ మొనసిడీకొనిపెత్తనమేటికింతయు।
కఱడనయినన్ బొకాలిమఱిగాతికిగింజలుదేక తెత్తేయి।
ప్పడుచునటంచుమీఱిసిగపట్లకునెత్తినజంకిపాఱుఁడున్॥ 185

గీ॥ ఈవలావలనొదుఁగుచునింతినీకుఁ। గరముఁజేఁదోడువాదోడువర
వుగాఁగఁ। దెచ్చితి. నిఁకొండు తెఱఁగుగఁదెలిసికొనకు।మన, మ
ఱంతయునలిగియయ్యతివ రేఁగి॥ 186

మ॥ బళిరా! కాఁపురమేటఁబుచ్చిబ్రతుకున్ బాటింపకిమ్మాడిఱ రే।
చ్చెలనొకొఱ్ఱుక నాకుబానిసపనిన్ జేయంగఁదెమ్మంచు నేఁ।
గలలోనైననుస్సిసుఁదెల్పితినె, రొకఱంబెంతపోకార్చితో,।
వలదంచెంతగఁజెప్పినన్ విడువవీవయ్యంపుఁజెయ్దంబులన్ 187

మ॥ అనితాఁబెన్మిటిమాతులంబొడిచియారాయెంతహెచ్చిల్లితే।
దనుకొందించెద, నీమొగంబునను మొద్దుల్ వెట్ట, మాటాడకిం।
కనటంచాఱడివుచ్చిపైఁజఱవఁబోఁగా, ఁగాంచివల్దంచుఁజ।
య్యననప్పాఱుతనాఁచిచంద్రమతియమ్మాయానెయికఱ్ఱజముల్॥
188

క॥ అగడిదిపదుగురువిన్నన్।నగుదురుకడుఁజవ్వపాలునలుగురిలోనన్।
దగదిద్దిసిగ్గుచేటులు। మొగపానరించెదనుమగనిమోదకుతల్లీ।189
క॥ పనీకుఁజెప్పఁగలిగిన। దానవెమాబోంట్లకెల్లతగవెఱిఁగిరిపం। గా
నేర్చుప్రోడవెంతయు। జాణవునీకెఱుఁగరానిచందముగలదే190

చ॥ పెనిమిటి నివ్విధిన్ గినిసి పేర్మి దొలంగఁగఁ దూలనాడి వా।
దునకుఁగడంగి పైఁజనుట దుండతికంబదిగాదు చేడెరున్।
జెనకి యొకప్డు తాఁదగవు సేడ్పుడఁ దప్పినఁ దిద్దుకొంచునా।
య్యనఁదగు చూడిక్కఁ బాడి దెలియన్ నుడువందగు నెందు నింతికిన్॥
191

గీ॥ మగని కెదురెత్తి మాటాడఁదగునటమ్మ। వెలఁదికనయమ్ముఁదనపా
లి వేల్పటంచు। దలఁపు వాసేఁతలను గూర్మి వెలయఁగొలిచి। ప
రఁగుటదియుందు నందునఁబదవితనకు॥ 192

సీ॥ కొలసంద్రమును దాటఁగలనఁ జిక్కిన కలంబతివకుఁ బెనిమిటియం
దుఁగూర్మి। కోరికలీడేర్చుకొను వేల్పు వెలిగిడ్డియతివకుఁ బెనిమిటి
యండుఁగూర్మి। మూఁదలగను దోఁచుముంగిటి పెనులిబ్బియతివకుఁ
బెనిమిటియండుఁగూర్మి। పొలుపారుతమిబత్తిబుత్తిముత్తులప్రోవ
యతివకుఁబెనిమిటియండుఁగూర్మి। అనయమార్మిలిఁ బెనిమిటియం
దుఁగూర్మి। గలిగినైవాలుపు న్నెంపుగరితకింక। నేలనోములుపా
సంబులేలజన్నె। లేలబతములుగ్రుంకుడు లేలతల్లి॥ 193

క॥ అని తాసీలువు తెఱఁగుల। విని వినరాకాసివోలె వేఁడిమిచూడిక్కన్।
గనికలహాకంటిమిగులన్। బనుకుచు నోదివ్వలాడి పాడిఁదెలిపెదే॥
194

చ॥ ఎవతవెనోరు మూసికొనకీవోకఱ్ఱొత్తడివోలె నిల్చి, నన్।
దెవడినయంబు చొప్పెఱుఁగ దెల్పెదు, నన్నరయంగనీకునున్।
జవకఁగఁదోఁచెనే, పొలువజాణెత, కూయకుమింకఁ జీపురన్।
జవిరెడనోసి యంతరువు చంద మెఱుంగక మాటలాడుదే॥ 195

చ॥ తగవునుదీర్పు మంచు నినుఁదద్దయు నిందెవరేని వేఁడిరే।
తెగుబడిసొత్తువోసి నిను దెచ్చినదిందున కాపిసాళి? యీ।

తగులమటుంచి గోటుడిగి దండుగుఁ దిండి మెసంగ కింక వా।
సిగ మెయి వంచి యింటఁ బని సేయుము పెత్తన మేల నీకిటన్॥ 196

శా॥ ఈవా నన్ను నెఱుంగ వెంతయు, మగండే పొందినాకివ్వ్యేడన్।
జేవిప్పుల్ పొనరించు టారసితివో సీ, మ్రోల మాఱొడ్డినా।
కీపీటన్ మగనాంద్రుమంచు రెకడున్ హేరాములన్ దోరకే।
వేవన్ బూతములైన బిట్టబుకు నా పేర్వొన్నని వేమిఁకన్॥ 197

చ॥ అనుడు కరంబుఁ జంద్రమతి యళ్కుచు నియ్యన కింక నేవితం।
బునమగ నాలి పాడి తెఱవుల్ వినఁ దెల్పఁగ నౌనటంచుఁ దాఁ।
బనుల నొనర్చి యీఁగ కెలి పామునకున్ బలిపుట్టనీనియ।
ప్పునుఁగుఁదనంపు బాపనితఁ బేరిమిఁ గొల్చుచు బీతినిచ్చలున్॥ 198

సీ॥ తెల్లవాఱక లేచి యిల్లు వాకిలి యూడ్చి ప్రాఁచిపనుల్ దీర్చి బావి కేగి।
గ్రుంకి వల్వలు గుంజుకొని నీరు గొని తెచ్చి యాలు డివండి యయ్యాలు
మగల। కిడి యోగిరంబింత బుడతకుఁ గుడిపింప మిగిలిన సరె లేక మె
లఁగి నిద్రఁ। దలియ యాకులు గుట్టి పాలము పట్టను రోసి పరఁటలు గొని
రేయి పొరటమగుడ॥ వండి వడ్డించి యాపాలు వాగుగూరుచు।
వొందు దనుకను వారి కొల్వున మెలఁగి। వచ్చిదన పట్టి నిదుర వో
ఁబుచ్చి యంత। నేమికను మూయునోకొంత యోడము తాను 199

క॥ వెతగుడిచి చంద్రమతి యిట్వితమున బానిస మొనర్చి వెగచుటయున్
బా। ఉతకలహకంటి గొదవలు। వెతను చుసిలుగులను ఱింత వేఁపు
చు నెంతేన్॥ 200

క॥ కొట్టినఁ దిట్టినఁ బడియటఁ। గట్టిఁడి కట్టడుల మెలఁగి కాఱియవడు
చున్ గుట్టుమెయి నొదిఁగియుండిరి। పట్టియుఁ దానున్ గడెంగి పదప
డి తేఁడున్॥ 201

గీ॥ చంద్రమతిలోహితాస్యులజట్టిపసిఁడి। నోరసిల్లకవిడుగునకొప్ప
గించి। యరిగెదవె నేఁడు జడదారి యప్పుదీఱె। ననుడు తహతహప
డితేని నరసి నవ్వి॥ 202

మ॥ బళిరా! నీవిపుడిడ్డపైకముదినేపారంగనీవెంటఁగొం।
దలమందఱ్ బడివచ్చినందునకు నాతంబయ్యోఁగాదని నే।
సిలుగుల్ దూఁకొనివత్తునే, రవడి నాచేఁజేర్పు, నేవచ్చియేఁ।
డులుఁబూంఢ్లాయెనటన్ననవ్వడుగు వేఁడ్కఱ్ గూర్చి తేఁడంతటఱ్॥
203

మ॥ మును నావెంబడి నిన్నుఁబంచు నెడ నామోనంపుపిన్నాణిగ్ర।
కుఱ్నన ప్పెల్లయుఁదీర్చిపుచ్చుమని నాకుఱ్ జెప్పె, నీబత్తెమి।
మ్మని చెప్పండు, నయంబువోవిడిచి యేలా మాటికిమ్మాడిఱ్ఱు।
త్తైనయఱ్ దార్చెదు నన్ను మిన్నక యనాకిస్మంచుఁగ్రైజీతముఱ్॥
240

గీ॥ ఐన నెందుబత్తెమడుగుటగలదు, రూ। కలను రెండొ మూఁడొకలిగి
నటులు। నిచ్చుటయును గలదు, పెచ్చుగనిటు వేల। కొలఁదిపైకమి
డుటగలదె? యనుడు॥ 205

శా॥ ఈవుఱ్ గన్గొనుచుండ గాధికొమరుండెంతేఁ దమిన్నాఁడునఱ్।
రావో యీయని చీరియేకతమునఱ్ రాఁదీసినిఱ్ జూపినా।
త్రీవజ్జీరుఁడొసంగుఁదేఁజనుము, నీకీతండె నానాఁటికిఱ్।
ద్రోవఱ్ జీతమునిచ్చుఁదానఁడెవాదుల్ వూనియిట్లాడెదో॥206

శా॥ నేనీవెంబడివచ్చి వేత్రితగవుఱ్ నేజేయుక్రొన్నితముఱ్।
నాతెంపుఱ్ మడుఁగుల్ నెఱాచదువులుఱ్ నానేర్పు తోల్విద్దెలుఱ్।
మోనెంపుఱ్ సమకోలుసందెలుఁదబంబుల్ నేలపాలయ్యె, నే।
మీ, నీకై నిటు లెల్లవీడుకొని నేనే తేరనీబంట నే?॥ 207

శా॥ ఎండల్ వానలు నాకవాడివగుడైయే పాటినీ వెన్నడిన్।
గొండల్ గోనలు మెట్టి, వంకలును వాఁగుల్ దాఁటి, పేరాఁకటన్।
దిండింగానకయెన్నిపాట్లొవడియే తేరంగ, నీ నేఁడుడ।
బ్బుండక్కించుకొనంబురే! తుదకుబేల్పుచ్చంగనిట్లాడుదే॥ 208

ఉ॥ ఈవిటులింతలోమఱచితే, మది నేఁటికినీకుఁదోఁచు? నే।
నావగపార్చ్చలోమఱచినన్ మఱపొందదు డెందమయ్యొ! యా।
దేవరగుళ్ళఁగొట్టములఁదిన్నెలఁదీవులనింట్లపంచలన్।
వావిరినొండిలిన్ దవిలివచ్చినదంతయునీదు వెన్నడిన్॥ 209

క॥ నీతోడఁగూడియువ్వాగ। జీతమునాతంబులేక సేగులఁబడినా। నీత
ములువదిలిక్రుస్సుర। నాతలవ్రాలాంబలారె? నాయంబిదియే?॥ 210

శా॥ పసినాళ్ళ్ల సయించియయ్యొ!యనినీ హారాములన్ జూచియాఁ।
గానీ, నేఁటికొ తేపొయిచ్చెదవురొ కఱంబంచునిర్జాలిచేఁ।
బోనీయంగదయిట్లువలితివి, బోమున్ దార్చిజక్కింపని।
న్నానాఁడేయిటఁబెట్టిపొమ్మనిన మేలై యుండియుండుంగదా॥ 211

సీ॥ ఇక్కటులస్రుక్కిపస్తులఁజిక్కిత్రోవఁ। దూలినీకు నేఁ జేసిన మేలు
తుదకు। వేమునకుఁబోయుపాలయ్యెఁగా! మఱేమి। సెప్పుదునట
న్నఈఁడునచ్చెరువువడుచు॥ 212

గీ॥ నీవునీయొజ్జలగుగాధిసుతునాన। నప్పగండఁగనా వెంటనరుగు
డెంచి। తిపి, కతంబేమినీకుబత్తెంబొసంగ। నిచ్చవొడమిననిత్తుఁ
గాకేలబోము॥ 213

మ॥ సరవిన్ నీవెను వెంటవచ్చి, మొసవన్ జానొప్ప మేల్వొంటకం।
బరుదై యుండుటటుండఁబండుకొనఁ బాడౌ గుళ్ళఁ జావళ్ళ నా।
కిరవయ్యెన్ గదయంచునన్నెదవొయీ, యప్పిగాకబ్బునే।
పసునొప్పన్ దెరువర్గకొవరులుఁబూఁబాన్పుల్ తివాసీలునున్॥ 214

గీ॥ అనవుడబ్బినసిగమఱియబ్బకున్నఁ। గాళ్ళనఁగసన్నునిన్నాళ్ళుఁగ
రముఁబెరిమ। గడలుకొనఁదెచ్చియీనాఁడుగడచినట్లు। పలికెద
వునీవదెంతటిములుచవనుచు॥ 215

గీ॥ మీఱివడుగఁడువలుకబాజాఱువీది। నరుగువారందఱిదియేమియా
గడంపు। వైనమరయుఁడు “కూలికివచ్చిపాలి। కడుఁగుటిది” గద
యనుచుండనొడయడపుడు॥ 216

మ॥ నను నేలాపరుసంబులాడెదవు, క్రన్నన్ నన్ను సన్నింపు, చే।
సినతప్పుల్ గలవెన్నియేనినిటనీచే నేఁడు నేనొప్పగిం।
చినసొమ్మాజడదారియప్పునకువాసెన్ గొమ్ము, నీసంబళం।
బును నెందేనిగడించియిచ్చి మఱి తేఁపోమాపానిన్బంచెదన్॥ 217

మ॥ అనుడున్ బాలుఁడునవ్వివెంగలివె, యొయ్యందొల్తనాచేతఁజి।
క్కిఱనరొకఱంబిటనీదునకఱ అను నెగ్గింపంగమున్నిచ్చి నే।
వెనుకన్ దేవురిలంకఁ, గావలసినన్ వేంద్రంపునీకత్తిఁజ।
య్యనన్రాదెంచిపసిండిఁగైకొనుముసొత్తంఁదాఁక నేసీనన్॥ 218

గీ॥ “హరిహరీ” యెట్టిబెట్టిదమా బెడంద। నుడువువినఁగల్లెనాకునివ్వె
డువువలన। ననుచుఁగటకటఁబడియానరందియేమి। సేయునదిలేక
యాఱడిఁజిక్కియపుడు॥ 219

క॥ ఓవడుగయేటికివ్వాహి। దావంతంబొదవనీఅతాఱులువలుకన్। నీ
విపుడుకోరినట్టులె। యీవిడిముడిఁగొనుమిఁకేమియేనొనరింతున్ 220

గీ॥ అనవుడుప్పొంగి తేఁడనాయమునకిపుడు। వచ్చితివిగాధిపట్టిసొమ్మి
చ్చిపనుపు। తడవొనర్చినఁదానేమిదొడరియనునొ। యాతఁడుం
దునసాజంపుటలుకతబిసి॥ 221

క॥ ఎనుబోతుపైనజడిగొ। ట్టినవగనేమనకయటమటించితివినా। ళ్ళ
ను, మదకిచ్చితిబత్తెం। బోనకూర్చుటలెన్నినాళ్ళకోయిఁకనప్పన్ 222

చ॥ అనవుడుతేఁడుపల్కె నిపుడప్పనకైననబోశినమ్మవ।
చ్చినపయికంబుబత్తెమనిచేకొనితింకగడించికాదెయీ।
కొనినపసిండిసీవలయు, గోఁజుచుసారెకువాలయుంచితే।
మ్మనినెటనుండితెత్తు, దడవాఁగుమొసంగెదనన్నఁబాఱఁడున్॥ 223

గీ॥ లగ్గుబళియినుముఁగూటిచి। యగ్గికిఁబెట్లనెడిమాడ్కి ననయమునీకై।
వెగ్గలపుఁదబిసితిట్టుల। గ్రుగ్గన్దటియయ్యెనింకమన్నియనాకున్। 224

గీ॥ ఇట్టినెపములుగలవెన్నియేనిబలుకఁ। జెప్పకవినాకువినివినిచెవులు
తూంట్లు।వడియె, దోలినుండినిన్ను నేనడిగియడిగి। నోరుగాయ
గాచెనుదలయేరువట్టె॥ 225

క॥ మొగమోడఁదేఁడనీవిఁ।దగుసొమ్మిటఁబెట్టితొలఁగుతడయక, నీకేఁ।
బగవాఁడనైనఁగాని। మ్మిఁగనీసొకులనొకింతమేవిననుడున్॥226

ఉ॥ ఆఁచకనాఁడెరాచటికమంతయొసంగితి, నాలుబిడ్డలన్।
దాఁచకనేఁడునమ్మినదినారినిబోసితి, జాలియేరికేన్।
దోఁచఁగఁగట్టుఁబుట్టములతోనిటనిల్చితి, నింకనేటికి।
క్లేఁచెదు,నన్నునమ్మకొనుమీ,నుడిపెల్దారయప్పదీఱఁగన్॥ 227

గీ॥ అనవుడదిగదానాకునునసువు వెరవు। నురవనితలంచితేఁపికేలొడ్డి
సిరమ్ము। విలిచెదనటంచువాడవాడలనుద్రిప్పి। వీటనెల్లరువిననిట్లు
చాటఁదొడఁగె॥ 228

సీ॥ ఈ రేడుదీవుల నెల్లఁగట్టడిఁ బాడిపోఁడిమి నేలిన ఱేఁడితండు। పుడ
మి నంతయు గాధిబోదకుఁ దేగంపు వాసిగ నిచ్చిన వాఁడితండు। ఎ
కఱటిఁ ద్రైపాఖురకఱసినడు కానవడి ప్రకఱలించిన వాఁడితండు।
ఎట్టియికఱట్టుల నేనినొకిఱంతయు వాతప్పఁ బొరయని వాఁడితం
డు॥ పుడమి వేలుపులార పేరొడయలార। కలిమి బేహారులార యో
కాఁపులార। బానసీనిగ నమ్మెదవీని నేఁడు। వలసినఁగొనుండు నేఁ
గోరు విలువ యొసఁగి॥ 229

క॥ అని వాక్రుచ్చుడుఁగడు వెరఁ। గున నెల్లర దేమటంచు గుమిగొనికను
చున్। మన మెచ్చటయీ ఱేనిన్। గొను టెచ్చటయను చునటమగు
డఁగావడుగున్॥ 230

గీ॥ ఱేనిఁగని యేలనినుగొనఁ బూన రెవరు। నీడ, నే తెంచుమిఁకమాల
వాడ నేని। విలువ చిక్కిన నేరి కేఁదొలఁతునిన్ను। ననుచుఁజనుడువి
శ్వామిత్రుడంతమున్నె॥ 231

చ॥ తనదు తబంపు బత్తిఁదురితంబుగ నయ్యెడఁగాటినొండువి।
న్ననువునఁగల్గఁజేసియట నమ్మికమైఁదనట్టుదీరుపన్।
బనుపరినుంపమిత్తిఁదలఁపన్ వెసవచ్చియతండుబత్తిమైఁ।
బనివినమ్రముకిఱమ్రోల నిలువంబడ నజ్జడదారియిట్లనున్॥ 232

క॥ నీవును మునువినియుందువు। కాౕవాయల వేల్పు ఱేనికట్టైమటను
నేఁ। జేవమెయిహరిశ్చంద్రుని। చేవాతప్పొండు వొరయఁజేసెద
ననుటల్॥ 233

ఉ॥ దానికిఁగాబవంతములఁదార్చితి, నేల్పడికత్తిఁబాపితిన్,।
గానలకీడ్చితిన్ వెతలఁగందనలంచితి, నప్పుమోపితిన్।
బూనిపడ్డంతికిన్ దనకుఁబొందెడసేసితి వెండిమియేట్లన్।
దానొకయింతయేఁబలికితప్పఁడ దేమిబతంబొపంతమో॥ 234

గీ॥ అలవసిష్ఠునిపద్దేటఁగలిపిపేరు। వడసెగనటంచుఁదలఁచిన,' వడ్డి
యాస। మొదలుచెఱచెనన్నట్లునా మొదటిపలుకు। ప్రతినకేచేటు
నేఁడుపొల్పడఁగనయ్యె॥ 235

ఉ॥ నన్నుగుఱించినీవిపుడునానుడిఁజేకొనియీవిలాతినా।
పన్నినకాటిగాఁపవయిపంతముమైనలతేనివిల్చియె।
న్నెన్నియొబన్నముల్ గుడిపియేఁచినఁగానినిజంబుబింకమున్॥
సన్నగిలండువాఁడనహసాదనివిచ్చుమొగంబునన్ వడిన్॥ 236

గీ॥ వాలకంబుననాకాశివల్లకాటి। పారుపత్తెంబుగొనివీరబాహుఁడ
నఁగఁ। బేరువడిహరిశ్చంద్రువజీరురాక। వార్చుచుజముండుతేని
పోవడినెఱింగి॥ 237

సీ॥ కండెనకొకవింతకఱవన్నెఁదేఁగల్లు మొగమునజేగుఱుబొట్టునుని
చి। తలకుఁజుట్టినపచ్చిపొలవల్చుచిఱుపేలికలతోడఁ గుఱువెంద్రు
కలనుజెక్కి। వాఱంటఁగాఁగొంగవాలిడిపెనఁచిననడికాసెచుం
గులునిడుపువిడిచి। మదురువానఁగఁగాఱుమైచాఱలకునీఁగమూఁ
గఁజాలనిపాఁతమొలబిగించి। కోరమీసలనులివెట్టికొనుచుఁబొల
సుఁ। గల్లులొట్టియుఁగైకొనిప్రల్లదముల। కెత్తివేడపాటఁబాడు
చునెదురుఁదన్నుఁ। గానకెంతయుమత్తునఁగదలియపుడు॥ 238

గీ॥ పాడిపోఁడిమిదప్పనివాఁడితండు। పరికడనేనిలెంకమైచేరితగిన।
పనిమొనర్పఁగమైదాఁచుకొనఁడితండు। వీనిఁగొనరయ్యనమ్మెద
వెలకటంచు॥ 239

క॥ మొలదట్టిఁబట్టిమెఱకరి। చలమరిమైరమ్మటంచుజడ్డిగమునమురి।
గలకీడ్వనించుకేమదిఁ। గలఁగకయేలెంచుతేనిగని తానువెసన్॥
240

సీ॥ దమ్ముఁడీ నేఁడు నా చేతఁ దగులువడియె। గాధికొమరుని పద్దు నెగ్గంగఁ
జేయ। ననువు వడెనంచుఁ జింతలనవలికివలి। కడుఁగు ద్రొక్కుచుని
క్కుచు వడుగు నరసి॥ 241

క॥ పడిగాపైనాయింటన్। బడియుండఁగ వీనివిలిచి పడసెద వెలయే।
ర్పడఁదెలుపు బేరములతో। నెడసేయకుమనిన వడుగఁడిట్లనె వే
డ్కన్॥ 242

క॥ ఏనుంగుమీఁదనిలఁబడి। మానిసిరవమీటుసొడవుమట్టుపసిండిన్।
జేనొసఁగి వీనిఁ గైకొను। మేనిచ్చెదననినవద్దియెంతనినగుచున్ 243

శా॥ ఆలున్ బిడ్డలు లేరు, వీనికొకయూరా! కానమూరూరుఁదా।
నోలిన్ ద్రిమ్మరువాఁడు, నొంటరియు నాకోసంవిచియం బయ్యె,ముం।
దేలిన్ నాళ్ళొకకొన్నివుచ్చితుదఁదా నేరేయినన్నాఁడునో।
యేలాగీతనినమ్మివిల్వఁదగుఁ, బోసీ, వీనికీపీయెడన్॥ 244

క॥ ప్రూఁటవడ నేరి నేసీ। వీటన్ జూపింపునమ్మివిలిచెదననరా। పోటరిఁ
గనివడుగఁడునీ। వేటికినన్మంగఁబలుకవిదితగవసునే॥ 245

గీ॥ రాకరాక వచ్చినదిబేరంబు నేఁడు। తొలఁగఁద్రోయక వెరవగుపలు
కులాడి। వడినొడంబడుమీమాల వానికనిన। గరమునవ్వుచు నగ్గొడ
గరినిఁ జూచి॥ 246

ఉ॥ ఏను ద్రిశంకుపట్టివిను మీవిగ గాధియనుంగుఁ జూలికిన్।
నా నెఱి నేలనిచ్చితొలినచ్చినజన్నపుటప్పుఁదీర్పఁగాఁ।
జానఁగొమారునమ్మియది సాలమినమ్ముడువోమనింతకున్।
నేనెవ్వరైన నేమిమదినింపునఁగొల్చెద నేలువారినిన్॥ 247

సీ॥ తండ్రియొఱకువ, నను గన్నతల్లినిక్కు। మాలుతాలిమి, కొడుకుపేరడ
ఁకువయును,। పాడిసైదోడు,దిటవె పెందోడు గాఁగఁ। బరఁగు నేనిం
క నెట్టులొంటరిని? యనుడు॥ 248

క॥ ఎంగటిఁగనుఁగొనసీవలెఁ। బొంకుగనీతంబులాడిపొరఁజూపితు
దన్। సంకుగనిజాటిచనుపని। పందలవందలకొలందిఁబలుమఱుఁ
బుడమిన్॥ 249

చ॥ అదియునుగాకనీయునికి వారయఁ, గోమలికంబుడంబుచేఁ।
బొమపునుగాంచియుంటఁ దెలుపున్, మఱి నాకడఁజేరిరోయకం।
గడలకునోర్చియేపగిదిఁగర్జములన్ మెయివంచిచేయనో।
పుమవిట, లావణంబునకుమున్నెయెఱింగినమంచిదవ్వులన్॥ 250

గీ॥ పనికిసోమరిపోతవైపరఁగ, నీమ। సలితమున నాకుమరలు నేపిలువ
రోయి। యింతగాదంతగాదిప్పడిమ్చుటరియఁ। బసిఁడిఁజదలంటఁ
బోయఁగావలదెయనుడు॥ 251

ఉ॥ తేఁడనునవ్వుచున్, ననుగుఱించి నిజంబుగనమ్ము, పానలున్।
లోడిగనాడు, నీముదలలోఁగక చెప్పినకర్జమేదియేన్।
బాడినెఱింగిపోఁడిమినొనర్చెద, మాటలవాఁడఁగాను, న।
న్గాడుమునీవమెచ్చెదవుచొప్పడనాపనిపేర్మికింతకున్॥ 252

చ॥ మఱచిననానతిన్, ఒనికిక్రమాలిన, ఁబెట్టిదగంచుఁజకరటిన్।
వెఱచిన, ఁగర్జమున్ సలుపవీడిన, నోడినెపంబులాడినన్,।
బఱచినఁ, బందవైసురిగిపాసిన, నీబెడిదంపుఁగైమవన్।
గఱకఱవాతలన్ దఱిగికట్టడనీకడ కాళ్ళఁబెట్టుదున్॥ 253

గీ॥ అనవుడమ్మాలయంతలోనటమటించి। యేడదెచ్చెనొజాలెలఁబైఁ
డిఁబోసి। వడుగునకునిచ్చితేనిఁదాఁబడసెనప్పు। డరుదుపడిచూడ
మింటిత్రోవరులుఁగరము॥ 254

క॥ వడుగంతటవాడయనిగని। కడువడినీతలఁపువెలయఁగలిమిన్ బలి
మిన్। బడసెదవీవనిదీవన। లిడిగాధికొమారుఁడున్నెమెడకున్
255

క॥ అనిమారఁడేయుఁడుచ। కఁనిమాటలవిన్న మానికపుమనుమ
నికిన్। వినిచిననవ్వాలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్ను వేవేఁ
డుటయున్॥ 256

శా॥ మట్టున్ మీఱిజగంబునింటరముల న్నట్టించివిన్నాణిరా।
దిట్టల్ వట్టినవేల్మిపట్లఁ జెఱపన్ ద్రెకొట్టిదిట్టల్ గడున్।
బుట్టన్ జెట్టలుదొట్టమిట్టుతొలి వేల్పుండట్టగిట్టింపఁగా।
దట్టంబైకనుపట్టుపట్టియముఁ జేతన్ దాల్చు పెన్వేలుపా॥ 257

క॥ నెలదారికైలకోరి। పొలుపారుబిటారి వేసపున్ దునెదారీ। కలిమి
మిటారివటారీ। బలువిడుపున్ దారి వేడబంపుఁగిలారీ॥ 258

తరళ॥ తలఁకుక్రీడికి బాసతైయరదంబుఁదోలిన నేర్పరీ।
మొలకలెత్తెడి వేడబంబులముజ్జగంబుల కూర్పరీ।
సొలయకొజ్జలకానఁ కాతని చూలిమెుంచిన పోటరీ।
వెలమికత్తిసతంబుబత్తులకిచ్చు వేలుపు మేటరీ॥ 259

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధ పరమేశ్వరవరప్రసాదసంభూతసక
లకలాకుశలకులాల కులపారావారకళానిధిమండల మండ
నాయమానోర్వీమండలాఖండసత్కీర్తివిభవ మండితగుండ
యశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధార
కాద్దంకితిరుమలతాతాచార్యవర్యశిష్యప్రశిష్యవట్టివేళ్ళగోత్రో
ద్భవ అయ్యనకోటతిరుమలశ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయభైషజ్య
కర్మచాతురీధౌరేయ సరసకవితానికాయ విద్వజ్జనవిధేయ
పార్థసారథి శ్రేష్ఠినామధేయ ప్రణీతంబైనశుద్ధాంధ్ర నిర్వచ
నకావ్యంబును సత్యవిజయనామాంకితంబునునగు హరిశ్చం
ద్రోపాఖ్యానంబునందు చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ

—* పంచమాశ్వాసము. *—

| సిరివెలఁదివలఁతియెంచున్। నెరసినవేల్పునుచుఁదండ్రి నేరమిఁదర
పన్। బొరినుడువుసోఁకుఁబోయనిఁ। గరిగాఁగంబమునఁబుట్టి కాచి
నజెట్టీ॥ 1

|| వినువాఁకయలలరవళికిఁ। బినుపడుక్రొన్నెలుఁగునుడులపన్నికవె
లయన్। వినిచెమ్మకండనికొడుకి। య్యనువున నాగొంతిచూలిక
వ్వలికతయున్॥ 2

.|| అటులమోసంపుటాసోదియవ్వజీగు। విలిచి, కొనుమనితనచేతిపా
లసుఁబులుసు। మదురువుపనంటిగదురింతగదురనొసఁగి। వెంటఁ
దెమ్మనఁదేఁడువెన్నంటెఁగంటె॥ 3

క|| ఎగ్గనితలఁపఁడుమదిలో। నెగ్గంతయునందఁడేవఁజెందఁడొకింతే
సిగ్గొందఁడుబాపురే! తన। యగ్గలపున్నిజముప్రతినయదియెట్టి
దొకో॥ 4

మ|| సిరిమున్గోల్పడె, నాలనంబుఁదోలఁజెన్, సీమాటినిన్విల్చిచె।
చ్చెరఁబట్టెన్వెనుబుచ్చె, గట్టువడిగాసిన్గాశినేఁడొకర్గూ।
బరికిన్దానునుమేనునమ్ముకొనియేవంబైనకర్జంబులన్।
దిరుగన్మేకొనెఁగానియూఁకొనఁడొకింతేఁబొల్లునేజాడలన్।5

క|| వెడలిహరిశ్చంద్రుండటు। గొడగరిముదలన్మెలంగిక్రోలఁగఁదా
నే। కడఁబెట్టుమన్నఁగల్లా। కడనిడియెత్తుకొనుచవలఁగడువడిఁజ
నుచున్॥ 6

సీ॥ పచ్చినెత్తురువాఱ పసరంపునంజుడులాఱఁగట్టిన జంపువాఱు
త్రాళ్ళు। ఇడియుంబిగసికలకీడ్చి చాఁగఁగనేల నెండింపఁబఱచిన
యెద్దుతోళ్ళు। ఎఱచియొల్చినబోరయెమ్ములుఁ బుఱ్ఱియ లేదింపఁడు
నిఁగినగేదకాళ్ళు। గోఱజంబెడసిపోఁగుగనిడ్డగుండెకండెనకాయ
దొమ్ములు నెనడువాళ్ళు।ముడుసు లెడ నెడఁగలములకడపుడడపుఁ।దో
లుమురియలకొండొంటి తోడఁబోరు। మొఱసడంబులుఁగఱకుట్ల
కొఱగుగ్రద్ద। బోరువలఱంతుగలుగు గొడారిపెండ॥ 7

గీ॥ పిఱితివియకద్దికడుపులోఁ బ్రేవులెల్ల। వాతికేతేరఁజేయువివ్వచ్చ
మయ్యె। సైఁచియమ్మురిత్రోవగోసంగినంటి। కొంకకటవానియి
ల్లొచ్చికొలువుగుదిరి॥ 8

చ॥ తెగుబడికీరువెత్తుకొనిత్రిప్పుటలో, చచ్చినయూరియెడ్లనూ।
దిగలనుగూడి మోసికొని తెచ్చుటలో, వీటనుగస్తుపోవుటల్,।
నగరున వెట్టిసేయుటలా, నమ్మినబంటయివీరబాహురేఁ।
బగలనకోలగించి నెఱపన్ దగుకర్జము లెల్లఁ జేయుచున్॥ 9

ఉ॥ వెండియునొండురేయిముఱి వేసటదోఁపఁబరుండితన్నునూ।
లండొగిఁగాళ్ళుబట్టుమన, లంపటవోవఁగనజ్జలొత్తుచున్।
దొంగొరుగాకయుంటఁగని తోరమునక్కజమొందిహూరిక్రన।
ట్లుండిమనీనిదీమగపుటునిక్కఁదలంపునసిల్పిబాపురే॥ 10

ఉ॥ పస్తులఁజిక్కఁడేకఱటిపాట్లకుఁజొన్పినఁజొచ్చుఁగాని తాఁ।
గస్తివడండులొచ్చనఁడు కాదనిరోయఁడు ఖిన్నుఁబోఁడుపై।
బిస్తదలంపఁడాదవిడిప్రేలఁడుతూలఁడు నాఁడునాఁటికిన్।
సిస్తుసెలంగినాపనుపుఁ జెట్టలబెట్టిమెడవ్యోనెంతయున్॥ 11

గీ॥ తమకపడి గాధికొమరుండు తాను జెడ్డ। కోఁతివనమెల్లఁ జెఱిచె నాఁ
గొదరి తాను। జెడునదియుఁ గాక నన్నును జెఱుపఁ దలఁచి। పంచెఁ 12
గాకున్న వీనినోడించు టెట్లు॥

ఉ॥ పటికిఁ దాననుందలఁచె, నెట్లొతలంచెను బోతొలంగకే।
నేటికివచ్చితిన్, ముదల నేర్పడవచ్చితిఁ బోకడంగితా।
నేటికిఁ బంచె, నిట్టిపని కేంచకపంచెను బోమెఱుంగకే।
నేటికి రానొడంబడితి, నెవ్వహినాతని పద్దుదీర్చుటల్॥ 13

ఉ॥ మంచిది గాధిపట్టి నుడిమానక వీనిని గాటనుండఁబం।
పించెద, లేనిభీతిగుడిపించెద, గాములతోడు పాటుజెం।
దించెద, రేఁబగళ్ళ నరునించెద, నొంచెద, ఁజేతనైనదాఁ।
కెంచెద వంచనల్, పిదపనింతకునోర్చిన నేమి సేయుదున్॥ 14

క॥ అనితలఁచియపుడు తా మే। లోఁగనినటులన్ను సలిలేదితూర్చొని
మ్రోలన్। దనకాళ్ళ్యాత్రైతుతేసిన్। గనుఁగొని యిట్లానతిచ్చె గా 15
రముదోఁపన్॥

మ॥ మదిని న్మెచ్చితినస్మితిన్ గరము, నామాటొప్పనివ్వీటికా।
టినరిన్ గాపయివీరదాసుఁడనవ త్రిల్లంగఁ బేరంది, బె।
ట్టిద మొప్పన్ మునుగాటిసుంకమును బాటిన్ దండి, పీనుంగుకై।
పొదఁబేర్పన్ నెలవిమ్ము, పొమ్ము, నిలువచ్చోఁ గొమ్ము నా చేగుదెన్॥
16

క॥ అనితన చేగుదెనాసఁగినఁ। బనివినియూనడికిరే యిఁబ్రాఁబడుది
ట్టం। బున్నఁగదిలియూరివలకడ। గనువచ్చితుపాసి వెళ్ళఁగుగదురఁ 17
గనెమటన్॥

సీ॥ కటికచీఁకటికితోడ్తోఁగమికుఱ్ఱటముగాఁ గ్రమ్ముఁగ్రొంబొగరాజి
కనలుసొదలు। సొదలఁగాలికరంబుసుడిగొనినరముల బిగినీర్గిలేచె
డిపీనుఁగులును। పీనుంగలనుగాఁజి పెలుచఁజుయ్యనమంటలనుబొ
ట్లుగాఁబడు నెనడుజిడ్డు। నెనడుజిడ్డఱచి మెకిఱ్ఱనపోతరంబుననఱ
చెడికొఱవిదయ్యములతఱుచు।తఱుచుబొఱియలఁదోఁడెడువఱడు
పిండు। తీండ్రగుండ్రలుగొలుపుకోటండ్రదండు। గండుసోఁకుపిసా
సులుమెండునెందు! వఱలఁజూడిఱ్ఱకివెఱగొల్పువల్లకాడు॥ 18

గీ॥ తలఁకకటఁజొచ్చి, కడునిట్టతాటిపగిది। నుండునొకసోఁకుఁదడవి
యొవండవీవు।తలఁపనాచేతఁబడినవేతాళుఁబోలు। పోఁడిమియుఁ
బోలికలుఁగన్నవాఁడవనుడు॥ 19

మ॥ అనరుల్లంబునఁగాఁడఁగన్గొనుచునయ్యాతొల్తసీచేతఁజ।
చ్చినవేతాళునితమ్ముఁడన్ వెడఁగునై చేతాఁకునన్ గొంతనే।
నునునీతోననినీఁగిపాఱికడకింమన్ సోఁకుపెన్మూఁకనున్।
ధణినైనిల్చితినయ్యన్వయిఁచువేతాళుండునాపేరునున్॥ 20

మ॥ అనుడున్ జంకకురోరియియ్యెడకునేరైనింకఁబీనుంగుఁదె।
చ్చినమోమోడకకాటిసుంకమునుజేసేవారిచేదండివె।
నఱనిటన్ గాల్పనొప్పూడ్పనోనెలవొసంగన్ వీరబాహుండున।
న్పనిచెన్ జూచితెమచ్చమీగుదియ, చేవన్ దాల్పనాకిచ్చెఁదాన్।
21

ఉ॥ కావుననీవునున్ గడమగాములునెల్లరునేఁటినుండినే।
నేవహిఁనానదెట్టుమనొయేమఱకట్లుమెలంగికర్జముల్।
వావిరిఁజేయుటొప్పు, నిఁకవాయపుఁబోకలుసాగిరావుముం।
దేవలనొప్పఁజెప్పితిసుమీ, పఱెమార్చెదఁబ్రాలుమాలినన్॥ 22

క॥ నావుడుఁ "బుద్ధి" యెఱింగితి। దేవరయానతి మెలంగి త్రిమ్మరి పను
లన్। గావింతు మున్న మీ చే। హావడి బడితప్పి మంటి నని నుడువుట
యున్॥ 23

మ॥ సరె నాకిమ్మోడఁగా దియుంటకు నోజన్ మీఱనీవిప్పుడీ।
దరి నెత్తౌతమగంబు వేగనొకటిన్ దాపించుమన్నన్ వెసన్।
బరువౌ ఖండలు వాఁడు దెచ్చియిడియప్పైమన్నుఁ జౌకంబుగా।
విరిపిన్ బోసి మెదించి మంచియను గావింపంగ ఱేఁడవ్వలన్॥ 24

ఉ॥ దానిపయిన్ మెలంగినలు కట్లు గనుంగొను చెవ్వరెప్పుడేన్।
బీను గుఁదెచ్చి రేనిఁగని పేరెమునన్ జనికాచి సుంకమున్।
బోనియకందియ వ్వెనుకఁ బూడుపహ కాలుపహ చేయనిచ్చుచా।
పాణసె ఱేనిఁదాఁ గొలిచి పాయక కాటి నినిల్చి మెంతయున్॥ 25

గీ॥ తలఁక కొండ లెల్లఁ గన్నులు లిగి కూరు। టుడిగి తెఱగంటి కలిమిఁ
దానుండెఁ వసకుఁ। గలుగనుండెడు తెఱగంటి గద్దె పదవి। చిన్నెలవి
మున్నెకనుబడమన్నె, ఱేఁడ॥ 26

గీ॥ అప్పుడటఁ జంద్రమతి దాను హంసనారి। పేరఁ బరఁగుచుఁ జిన్నికొ
మారుతోడఁ। గాలకౌశికు విరిబోఁడి కలహకంటి। తమకిమ్మై పెట్టు
కట్టు దిట్టముల మెలఁగి॥ 27

సీ॥ కాలఁ జూపించిన కర్జంబులను జేతఁ జేయుచు వనట మైఁ జికిల్ పాకిల్
తనకూర్మి పెనిమిటియునికిఁ దాఁ దెలియమిఁ గంటికిఁ బుట్టెఁ డుగాఁ
గనేడ్చి। యెడకింత యోరెంబు వడయమిఁ గొడుకుఁ దానాఁకట్టిక్కం
గదనడలి భడలి। ముఱిపెంబు మెయిఁ బెంచి ముద్దాడ వఱసిన తనపట్టి
వెతఁ గూర్చి తలఁగి కలఁగి॥ యొట్ట కేలకుఁ దన వ్రాఁతె యిట్టిదనుచు।

నెంచిమఱి తన్నుఁ బానూఁపడించుకొనుచు। నొకఁడు నాఁడొక యేఁ
డు గానొకఁడు యేఁడు। గడపుటయుఁ గాంచియుటఁ గాలకౌశికుండు॥
28

మ॥ ఒకనాఁ డాపయి లోహితుం గదిరి రానోజం దగం బిల్చి యిం।
జికదోఁ పం జిఱుబుగ్గలం నులిమి గాసిల్లం గనున్నాఁ కటిం।
నికటంబొప్పఁగఁ బట్టి యీడ్చియవు రానీయీఁడు వారందఱో।
కొఱకచెద్దియుం బొనరింపఁగా మొసవిసీవో యింటఁగూర్చుండుటల్
29

మ॥ తెక తేరం దినియెన్ని నాళ్ళిటులఁ బ్రోదిం గాంతువట్లొప్పదీ।
విఁకపైవస్త్రులతోడ నెల్లపుడు దోయిం గట్టి వేఁబోకఁద।
ప్పక యెందేఁజని పుల్లలాకులు నుదబ్బల్ వేళ్ళి కట్టెల్ తోలం।
గక తెస్మంచు నదల్ప నాఁడవుడు పీఁకం జెందివాపోవుచుం॥ 30

చ॥ చనియపుడింటఁ బ్రాఁచిపనిఁ జక్కఁటి దీర్చెడు తల్లినింగనుం।
గొనితను గాలకౌశికుడు గొట్టినవైనము దెల్లదెల్పినం।
బనవికరంబు సారెదవ పైఁట చెఱంగునఁ బట్టి కన్నుదో।
యినిదడి యొత్తి యెత్తుకొని యెత్తెఁడునంగదనంగలార్చుచుం॥ 31

చ॥ నిను, (బసిపాప, లేనిసువు, నేరిమిఁ దేఱని చిన్నపోఱనిం,।
గనుఁగొని కాలకౌశికుఁడు గట్టిడిఁ బెట్టి కడిందిచెద్దు-బొ।
ప్పనఁదనవో రెటాడె, నకటా నిను నేనిఁ ముసంబు నేసియు।
న్ననుఁగొనకున్న నోర్వ, నిఁకఁగానకు నిన్నెటుఁ బుత్తునన్నరో॥ 32

మ॥ చికటారిం గయి సేసి మేననగలుం జిన్నారిఁ గైకొల్పి, కొం।
కక తేజీపము నుంచి లెంకలిరువంకల్ గొల్వ మున్నింద్రుఁ రా.
నికరాఁ శానసి వాఱు వోవుపదవిం నేటించి రాకత్మికు।
ఱుకొనం గాంచిన నీవు నేఁటికొకపాఱుం గొల్వఁ బాత్రై తివే॥ 33

గీ॥ అనయమున్నతిఁగలుములనలరుపదవి। నోలయుఁగరితనఁబుట్టక యొరు
ల పెట్టు। పోఁతలకులోఁగుపోరవిపుట్టువంది। పోఁడిమినడంగునా
కేలపుట్టితయ్య॥ 34

చ॥ అని వెత వేఁడి వెచ్చమది నాఁగక యుబ్బుచునంతకంతకున్।
బనుపడువంత గ్రుక్కఁ గొనపట్టిరొ యింతకుఁబాలునానతిన్।
బనివినకుండఁ గాదతని పన్పినరించుట పాడి, తండ్రి, యం।
చనువున బుజ్జగించి తనయుకున్ జేర్చికొ మారుబాళినై। 35

ఉ॥ కాలియపిక్కనుండియును గండుఁబులుంగులదండునుండితో।
ల్వేలుపుదాడినుండియడవిన్ గలదండిమెకాలనుండియొం।
డాలరిమూఁకనుండి చెడుగందనియట్టుల నెల్ల వేల్పులన్।
దాలిచి వేఁడిపెట్టి చెయిఁదాయెతఁ గాయిగఁట్టియాదటన్॥ 36

ఉ॥ తోరము జాలువాఱిన నుదోయిఁదొరంగెడుకంటిబొట్టుఁదా।
సారెచెఱుంగునన్ మడిచి చక్కటిముద్దిడి మోము మోమునన్।
జేరిచియున్న గోసరపుఁజెట్టుఁగొలంకులుగట్టుఁబుట్టలున్।
సాకుపలుకన్ దలంచి యొటజంకెదవోపవిలంబు నాయనా॥ 37

క॥ అనిహాటియు గొమరునడవికి। ననుపఁగమదిరాక చేతులాడక తం
డ్రి। యనిపులపొమ్మనుచుఁ గానపఁ। జనుతడుపుండార్ల వెంటజతప
ఱచితమిన్॥ 38

గీ॥ అన్నలాగపినినని పెదమీ వెంటఁ। దోడుకొనుచు నేగి తోడితెండు।
మున్ను నెన్నఁడడవి తెన్నెఱుంగినవాఁడు। గాఁడు నేఁడు గ్రొత్తక
రము మెచుక॥ 39

క॥ అనిపనిచి, తరలుకొమరుని। వెనుజను, దనిసిలచు, నదిగొ వెడలె
డునని మిన్గనుఁగొను, మరలును, మఱిమఱి। వెన్నదిరిగికనున్, గ
ర్రంబు వెనుగొను, మగుడున్॥ 40

గీ॥ మగిడికనుచూపు దనుకకో మారుఁ గాంచుఁ। గాండివియంతంతపొడ
ముసకలనుజూచుఁ। జూచికంటికిదవ్వైన సుంత వేచు। వేచిసైఁచ
నితమి వేఁడి వేఁగు నేగు॥ 41

గీ॥ ఇటులనాహంసనారి తానింటికరిగి। పనులొనర్చుచునపుడప్డుతన
కుఁదోఁచు। చెడుగుఁజిన్నెలఁగనియేమిచెడ్డపొసఁగ। నున్నదోయం
చుఁబొగలుచునుండెనపుడు॥ 42

క॥ పనిగొనికనుకనియునుషుడిఁ। గనరనరును బెనఁగొనంగఁగౌశికుఁ
డాలో। ననెవినుకలికంటివలం। తినిదక్షుఁబిలువనంపితీవసమె
నయన్॥ 43

క॥ మునుపావేలుపుదొరకో। ల్వనుహరిశ్చంద్రుబొంకుఁబొరయిం
పవసి। స్థితితోడఁబ్రతినచేకొని। పెనరిచితిన్ వెతలువాఁడుబొం
కండెంచున్॥ 44

ఉ॥ ఆఁచితిరాసిరుల్, మఱియునాఁటఁడిఁబెట్టఁగనైనవారిఁద్రో।
రేచితినాలుఁదానెడయరేచితి, లాఁచితి, లాచ్చుఁజెయ్యులన్।
వేఁచితి, నేఁచితిన్, దడవు వేచితి, జూచితి, నుల్లమూఁచితిన్।
గ్రాఁచితి, మాయురే! తనదుకట్టడియెట్టిదొ, బొంకఁడేమిటన్॥45

చ॥ పలికినలాగొనర్పమినిబైసుకదప్పెటుగాక మోనపున్।
వలఁతులునల్వురంధ్రుఁదలవంపులునన్ నగుబాటుచేటునున్।
గలుగును, నన్నుఁగావలసికాఁదగుఁజెట్టలనాకుబాససై।
నిలబడి నేఁడునాప్రతిననెక్కొనఁజేయఁగనీకుఁబోలదే॥ 46

క॥ నీవాకొండలనేనినె। ఱావేంద్రపువిసముసెగలఱంపిల్లెడుపే। రా
వడికోఁజలఁగ్రాఁచం। గావలఁతివి. పెఱులదెంతకలఁచఁగనీకున్॥

క॥ పనివినెదవేనిఁ జెప్పెద। వినుము, హరిశ్చంద్రు వెలఁది వేతని పుడివ్వీ।
టను గాల కౌశికుని యిం। టను వరవైకలహాకంటితవతవకిరవై॥ 48

గీ॥ ఊడిగంబులొనర్చుచునుండియింటి। పుడమి వేల్పానతీ వేర్మిపుడక
పోఁపు। పానికతుంగలఁ దెమ్మనితనకొమారు। జన్నిగట్టులజతఁబం
చియున్నదిపుడు॥ 49

చ॥ కనుకయిదే మొదంబుసుమి, క్రకుర నసీపిపు డేరికీయెడన్।
గనుపడఁగికానినొకకట్టనొ పుట్టనొ డాఁగిలోహితా।
స్యుని గెడపంగమాకొనుము, చొప్పటిమైపిని వానితండ్రిపై।
న్ననబిగుపీఁగి తానుబ్రతినన్ విడిపట్టుఁదొలంగుఁదతుకా॥ 50

మ॥ అని నన్ దక్షకుఁడంతవల్లెయని యొయ్యన్ బాసి తామున్నగో।
వనపున్ దాల్పులుపోవుతె న్నెఱఁగియవ్వోపేగియందొకెర డన్।
బోనుఁగున్ గంమువనాల్ఱిఁగాంచియటవైపున్ జూచియా చెట్టుక్రిం।
దను బుట్టన్ గని లోహితున్ గఱచు చేఁతన్ నిల్చెనప్పట్టునన్॥ 51

శా॥ ఆలోవెల్వడి పాముబోట్టియలతో డైలోహితాస్యుండుమై।
దూలన్, హజ్జలుగంద, మేనఁజెమటల్ దోతేరఁగా, ఁగూకటుల్।
వ్రేలన్, మాటికినూరుపుల్ నెగయ, డప్పిన్ డస్సి, యోలంబులన్।
సోలింతల్ వడనిల్చుచున్ బడలికన్ జూఁకించుచీఁటీరునన్॥ 52

సీ॥ పుంతలగనిమలఁబొలములఁబడి పిల్లకాలువలను మెట్టచేలు దాఁటి।
వడదేఱనటమగ్గిగుడినొండుఁగనియంచుఁదడ వాఁగిచని కాలిదారిఁ
జీలి। ఒలుకులకొకయింతవలకడ తెరువందిపాలి మేరగడచి దాపో
లముఁదటిసి। గుబురులొ పొదలునుగుట్టలుజలజలనులివ్వాడనొడడు
న్నాటసెలలు॥ నేలకందెడుకొమ్మలగ్రాలుచెట్లు। పొనికతుంగలు

తల్లినుబోదపట్లు। నరవలును బుట్టలోలముల్ గరువుగట్లు। నాకు
లలనములుఁగలుగు చిట్టడవిఁజొచ్చి॥ 53

చ॥ వసుగుల దేమొ కౌశికుని వాలక మోసుటి వేల్పు సేఁతయో।
నిసువని యేఁడు తక్షకుఁడు నిల్చిన చోటిక యేగి నాట్టిరిన్।
బొడకని యంచు నాకులను బుల్లలుఁ గోయుదమంచు నయ్యెడన్।
విడిసిరి, లోహితాస్యుఁడును వెన్బడి త్రోవయలంత ద్రిమ్మరుచున్ 54

గీ॥ అచటఁ గెంఁజునఁ గొలఁకునొండరసి డాసి। దగసనఁ గనీరొకించుక
త్రాపసాగడి। నాట్టి మొదలునఁ దలమొఁపినాఁడు వినిమర। వోపుట
యు లేపివడుగులు వోదుమానిన॥ 55

చ॥ పొనికను ద్రేట్మికట్టియలుఁ బుల్లలు వారలు సేకరించిప।
మ్మినదరిపూచి తాఁబడయుమిన్ దఘనాకుల నాట్రికొమ్మలన్।
గనుఁగొని నికి యుందుకొనఁగానటఁ దక్షకుఁడుండు పుట్టపైఁ।
దనకుఁడి కాలు నూఁదకయుదండనొకించుక యొత్తెనత్తఱిన్॥ 56

శా॥ పుట్టన్ వేచిన తక్షకుండపుడు నిష్పాల్ గ్రక్కు బర్వెండపున్।
సట్టాగ్నుల్ సిగుడన్ వరీనఁబడగన్ నిత్రించి ద్రెకొట్టుచున్।
గట్టలన్ బుసకొట్టి క్రొవ్విసపు నాలల్ దేర్చి క్రేఁగోఱలన్।
నాట్టున్ బెట్టఁగ లోహితున్ గఱచె, నన్నాయంచు నప్పప్పడున్॥ 57

గీ॥ కాటువడి సోలె నాట్టియుఁగాలెఁగాని। త్రాఁచు పనివిని వచ్చియా
రాచపట్టి। నన్నిగొనఁజాలదయ్యె ముందన్ను నటుకుఁ। బనుచునె
డఁదల్లి యెట్టిది వనలసిడెనొ॥ 58

క॥ వెలఁచల వియము సుమేఁకరు। లఱుతన్ బెను విఁర్వాలోహితాస్యు
నిఁబెలుచన్। గఱచుటయున్ సుగ్గైయ। న్నాఁచిపొడవడఁగుటయుఁ
గాంచిమరలెడుఫ్రానిన్॥ 59

మ॥ అలరా పట్టిఁ గలంచియచ్చెరువు గాదా! త్రాఁచు కాటందియున్।
బాలివోఁ గల్లవిసంబుఁ దిన్న నెలదాల్పున్ బోలి యొక్కింత తా।
సోలసెన్ గానిన నేమి గాఁడర యుఁడీ సొంపిల్లునై కెంపుఁ జా।
యలు వోవజ్జలు గాజు వాఱపు మొగంబా వాడదొక్కింతయున్। 60

ఉ॥ ఆయతపాటు జేసినఁ దినాఁగని జాలిఁ గొమారుపీనిము।
న్నాయనఁ హంసనారియిటకిప్పుచు నేమని కావుగొల్పనీ।
తాయత రెట్టఁగట్టిఁ దొతప్పక తాఁకిన త్రాఁచు కాటుఁదా।
వాయుముఖ్వివితోంటి చెలువంబున గ్రాలెడుఁ పీనిఁ గంటిరే॥ 61

గీ॥ ఇప్పుడొల్లవోయెఁ జెప్పరిల్లనొకింత। తడవువట్టుపీని తల్లికెఱుఁగ।
పఱపనురవు మనకుమాఱె నాలసింపఁగ। నడను గాదటంచు మఁదఁద
లంచి॥ 62

క॥ కడువడి నిండ్లను మగుడుచుఁ। దొడిఁబడన ఆపెడల నొకటఁ దొలిను
డులుగవు। ళ్ళెడలఁగమిడియలఁ బలుకుచు। నెడనెడ లోహితుని
చందమెన్నుచు ద్రోవన్॥ 63

సీ॥ ఇంత సేపటికి లోహితుఁడు దాఁగళదేరు, గళ చేరిన నలక్తై కాంచె
నేమొ। కాంచి తానొంటరిగానున్న కతమున గళవళపడి వెఱఁగం
దె నేమొ। వెఱఁగందియింటికిమఱలుచో నెఱుఁగమిదడబడి తా దా
రి దప్పె నేమొ। తప్పి వేఱొండు క్రంతను జీలి నఅపున సట్టంపుట
డవిఁ దాఁ దరిసె నేమొ॥ యింతకాపాము విసమెక్కఁగంతుకొనె
నొ।యేమొ కో, వానిమన వెంట నెడపక నిచి। తోడి తెండనెనయ్య
న్నుతోడనిప్పు। డేమనుచుఁ జెప్పఁగగునంచు నేగవేగ॥ 64

చ॥ వడుగలు పీఁతికిన్ మఱలి వచ్చిరె, క్రుంకె డుఁబ్రొద్దు, దూడలున్।
దొడుకులు వచ్చె, రాఁడిఁక ను, సూపిలి స్రుకె నాత్రోవఁ జికె నో।

కొడుకనినూటికిన్ దెలిపికొంతపడన్ దలసాలనంది, లో।
నడఁగని తాత్మఁజంద్రమతియప్పుడు కన్గొనుచుండియంతలో॥ 65

సీ॥ మనకలైకనదవ్వుపోసఁగ నేర్పడరానిపొడవుల వడుగులపొడ
వుఁదలఁచుఁ।దలఁచికన్నొప్పు మేరలగొంతవోడకట్టు మెణకగ్గఁగని
వత్తురనుచు నెంచు। నెంచియంతంతకు నే తెంచు వారలఁ బసఁగఁ
గన్గొనితనపట్టికరయు। అరసిడగ్గఱు మూఁకఁబోరిఁగొమారుఁడు లే
మి వెనుజికెరనోయంచు వెతఁగలంగుఁ। గలఁగిడాసినవడుగులఁ
గాంచితండ్రు। లారలోహితుఁడేఁడనియడుగవడుగు। లడవడులు
వోవుచునుగుండెలవియవాని। యునికిఁదెలుఁగును జెప్పనయ్యో
యటంచు॥ 66

గీ॥ వెలుఁగుఁబాటున మొనటికినలుకఁబడిన। యరఁటివపినిట్టనిలువు
నకొరగి నేల। సోలివ్రాలివితాకందిసుంతదెలసి। హాకొమారాయ
టంచుఁ బేరాడఁబనవి॥ 67

క॥ నేలందడవుచు ద్రొఁకుచు। వాలుంగసుదోయినీరువఱదగొనన్
లో। జాలిమునుంగుచు తోలుచు। హాలెమునరందిలోహితా
స్యాయనుచున్॥ 68

క॥ పడిచేప్పడిబడిఁగళవళ। పడివిత్తరుబొమ్మవగిదిఁబడినుడిసేతల్।
పిడికొంతవడికి దేరొని। కొడుకాకొడుకాయటంచుఁగుందుచు
దనలోన్॥ 69

చ॥ పెనిమిటిబాసియున్న వెత పెంపునఁ గ్రాగియునీకతంబునన్।
దనివగపార్చియుంటి, దరిదాపిఁక నెవ్వరునాకు, నెవ్వగన్।
మనుగడఁబుత్త్రు, నేకరణినూనుదునివ్వగ, దండ్రి,నిన్ను నా।
తనకలిపుచ్చి యిట్టు నెడఁదగ్గఁటిమెంతతలంకితో మదిన్॥ 70

క॥ అనిపలుపగలఁ బగలఁ। బన వెడియాహంసనారిఁ బదరికరంబుఁ
గనలిపరుసంపుఁ జూటుఱలఁ। గనుఁగొనియక్కఱలహాకంఠిగసగు
చుఁబలికెఁ॥ 71

శా॥ నాకానేర్పడపీవగల్ రవళీకానా! పట్టిమున్నేడకో।
పోకన్ దారిచినీవునన్ సురుఁగుచొప్పన్ వేచి ప్రెబ్బొత్త్రి, న।
య్యాకుట్టంబోడపుద్వ్యముక్తైననినన్నూనటింపఁగా నేడ్చుచున్।
బోకిళ్ళన్ బడునీతెఱంగెఱుఁగుమన్ బో, యోసితొత్తాయిఁకన్ 72

మ॥ పనిపాటెయ్యదిఁ జేయకిప్పగిదిఁగువ్వాడంబునన్ దేఱనిం।
డినయింటన్ మునిమాపునన్ జెడుగువాటిల్లంగవాపోయినన్।
మనుకొందించెదనోరుమూసికొనియెంమన్ బోకనీచెయ్యికిన్।
జనునూ నాకడసాగిరావివి, గరాసా, హంసవారీయనన్॥ 73

చ॥ అనయముఁ బోకిఱ, కన్నకడుపొటఁ గొమారుపయిన్ దలంపులోఁ
బనుపడియంతకంతకునవారిగవంత నెలర్ప, ఁబాఱుతన్।
గనుఁగొనియాపె కొళ్ళపయిఁ గ్రాఁచువెతన్ బడియానటన్ ననున్
గొనకొనికాచి నాయడిగికోలునొసంగ వెతల్లిమ్రొకెఱదన్॥ 74

చ॥ అడవిని బాముకాటువడియక్కఱటమ్రాలియనుంగుఁబట్టిపెం।
పెడలెడు, ఁదల్లి, యేడవిసమెక్కఱనో, యొక్కఱకమున్నెయీడకున్।
దడయక వానిఁ దేఁబనిచి దక్కఱగుషుందులు మన్పఁ బోసినా।
యెడరెడరింపఁగాఁ గొమరునిచ్చినపున్నెముఁ గట్టుకొమ్మనన్॥ 75

మ॥ మునునాపెన్మిటి వేఁడుత్తైగడనసొమ్మున్ బెట్టిజట్టిన్ నినున్।
గొని తెచ్చెన్ మఱిదానివడ్డికిఁ కఁ గానుప్రన్ మన్పఁగా వెజ్జురాఁ।
బనుపన్ జేసెపసిండి వెచ్చమునకున్ బ్రాల్మాలకీ నేఁడుషాం।
దొనరింపన్ దగు! బాగు!! చెప్పినవి నాకో యెన్మొండీ, బళ్లా!!! 76

చ॥ వడుగులఁగూడి వేల్మి నెఱపక్ గోసఁదెమ్మనిపంప. వారివే|
న్పడిఁబడి రాక బల్మిడిసి పాటునఁ ద్రుళ్ళుచు నుండఁ బట్టక|
ప్పాడవడునీకొమారుఁడటఁ బుట్టలగుట్టలఁ జెట్లఁ జేమలన్|
బడుకుల నెక్కి నేటికటఁ బ్రాఁకెడు పుర్వులఁ జిక్కి నేటికిన్॥ 77

గీ॥ అడవిఁ బుట్టలఁ గోమలన డరుపాప| గమికిమునుము న్నె వాకట్టుఁ గ
ట్టమైతి| మదిగదా మే మొనర్చినయట్టితప్పు| తప్పులోఁగొనిమ
న్నింపు తల్లిమమ్ము॥ 78

క॥ అనియుల్లసములనుల్లముఁ| బనికెడుములుకులను బోలుపలుకులు గదు
రం| జెనకియును నెట్టకేలకుఁ| కనికర మెదఁ గొంతదోనుకఁ గాని
టువలికెన్॥ 79

చ॥ బ్రతుకనిబిడ్డ బారెఁడిఁ కఁబల్మరు వానిగుతించి యేలొకో|
వెతపడెదిట్లు నుందొసఁగు వెజ్జట లేఁడు కొమారుఁ జూడఁగా|
మతకరియాసయున్న నొరివమన్ బను లెల్లనొనర్చి యేమిటన్|
గొతుకులు వెట్టకే వెడలి గొబ్బునఁ బ్రేపు నరమ్ము పొమ్మనన్॥ 80

గీ॥ సంజపడ దివ్వెలుంచి పసాపడంగఁ| బ్రొద్దునకు వండి వారి చిబోన
ముంచి| మంచముల ద్రావ్చి యయ్యాలు మగలునిదుర| వోవుదనుక
నువర వుడముల మెలంగి॥ 81

చ॥ వనటఁ గలంగి చంద్రమతి వైళమ పట్టిని గాంచు పూనిఱఁదా|
రొఱనినకడింది చీఁకటిని గొంకక యన్నిసినొంటిఁ బెన్నిటిన్|
దనమది నిల్పి యత్తలఁ పెత్రాణయుఁదోడును గాఁ గలోఁ గఁ బ్రాఁ|
గిన వెతముంజి దారు లెఱిఁగించిన దారినిబట్టి యేగుచున్॥ 82

గీ॥ సైఁప రానివంతఁ జఱియలఁ బట్టీయ| టంచుఁ బిలుచు నిలుచు ననరుఁ
జెనుచు| గవులఁ దవులు మాఱు రవలినున్నాఁడని| వించుఁ గాంచు
ఁబలవరించు నెంచు॥ 83

సీ॥ గుట్టల గాలించుఁ బుట్టల నాలించుఁ బట్టీయటంచు లోఁ బలవరించు।
పుంతలఁ బొడగాంచుఁ వ్రంతలకడఁ బొంచు బిడ్డాయటంచు రాఁ
బిలువ నెంచు। నీమలఁ బరికించు నేమల దరిసించుఁ గన్నతండ్రీయం
చుఁ గలవరించు। గరువులఁ బఱతెంచు దొరువుల కరుదెంచు హాకో
మాగాయంచు నాలపించుఁ। దఱిసికనుఁ గొన్న చోట్లకుఁ దరలి మ
రలు। నెమకు నెందును గానక నెగులఁ బొగలుఁ। గొడుక యెందేగితే
యని గుందుఁ గందు। నేమి సేయుదు నని నేలకెఱఁగి యొఱలు॥ 84

క॥ అలుఁగుల వెలుఁగులఁ గలుఁగులఁ। బలుఁగుల నెలుఁగుల నుజిలువప
లుగుల రోయున్। గొలఁకులఁ గెలఁకుల నొలుకుల। కలఁకుల వలఁకు
లను డాయుఁ గానక యెందున్॥ 85

సీ॥ కరలార నీటి జక్కరలార మీరైనఁ జూపరే నా ముద్దు పాపనింము। దరు
లార చెంచు చాదరులార మీరైన నరయరే నను గన్నయనుఁగు నిం
ము। మఱులార రేయిద్రిమ్మరులార మీరైనఁ గానరే నా మేలికందనిం
ము। గడులార మెకపుసంగడులార మీరైనఁ గంటిరే నాకూర్మి కాన్పు
నింము॥ కొమ్మలార నిరాబారి కొమ్మలార। మావులార నెఱా గాడ్పు
మావులార। దారులార జగాజడ దారులార। పడనున్నాఁడొ యె
ఱిఁగింపరే కొమారు॥ 86

సీ॥ పొదలలో నిసుమంత మెదలిన నాయ నాయని డాసి నెమకి లేఁడను
చు మరలు। సెలలను నులివాడు జలజల నాలించి తండ్రీయటంచుఁ దా
ఁ దడవి తరలు। చఱులమువ్వాలు వెట్టు గుఱకలఁ బాటించి యన్నాయ
టంచుఁ దానరసి యొఱలు। కెలన మ్రాఁకుల గూండ్లఁ బులుఁగుల రొద
విని యయ్యాయటంచుఁ దానడగి తెరలు॥ నంతకంతకుఁ బట్టి పైనల
ముమురులు। హెచ్చఁబడి సొమ్మసిలుఁ డేఱు నిచ్చ నెరియు। నుదిలగొను

వేఁడుత్రైచూచునొల్లఁబోవు। ఱిచ్చవడు లేచునిలబడు వెచ్చనూ
ర్పుఁ। బొగులుహాలోహిఁ తాయనిపొక్కి పొరలు॥ 87

సీ॥ కటికత్రైమీరు నాకన్నతండ్రినడంచివిందొనర్చితిరే మొవినుచరేల।
కట్టిఁడులైమీరుపట్టినాపట్టిని దినినారొయదినాకుఁదెలుపరేల। నె
నరుఁబోకార్చియాఁకొ నిమీరునాకూననులిమి మెక్కితిరే మొను
డువరేల। కరకరిమైమీరుగనినాకొమారుని సొరిదిబ్రమింగితిరే మొ
చూపరేల॥ కడిఁదిపసిదిండులారసింగంబులార। మెగపురాగొం
గలారయోముగ మొగంబు। పులుఁగుగములారమీరునాసిలుగుదొ
లఁగఁజూపరే నేఁడు నాముద్దుఁబూపనింపు॥ 88

క॥ అనితా మెగములగములన్। గనుపులఁగనుములను, మలలగనులన్
చొనలన్। గనుఁగొను నెందున్ గానక। మునుకొను పేరెడరుఁగడ
లిమునుఁగున్ మునుకున్॥ 89

క॥ మఱియున్ బైకొను నెగులున్। వఱదన్ బడి తెరలఁదేలివనటకుఁదు
దిగ। ట్టెఱుఁగక తొరఁగుచునపుడపు। డెఱుకువమఱుకువలఁగలఁగి
యిట్లనివనరున్॥ 90

ఉ॥ కానఁగదయ్యనిన్నిపుడు, కట్టిఁడిరాలిదిగాకతల్లియా।
నా! ననునీకడిందియెడకంచినదెంత తెగించెనింక నే।
దీని మొగంబుఁజూడ వెనుదీయక తారొక్కనుదోసమంచు, నీ।
లోనఁదలంచియీరములలోయలలోఁగికురింపడాఁగితో॥ 91

ఉ॥ లేక, జగంబులన్ సవతు లేనిజగాసిరిఁగన్నరాచక।
న్యాకుననుంగుఁబట్టినయి, నాడిక లేలెడువాఁడనయ్యు, నే।
నీకడనొక్కపాటునికినీకొని లేఁకగనైతినంచునో,।
రాక మొఱఁగితింతకనరాయనరాననుగన్నయన్నరో॥ 92

శా॥ అన్నా పున్నమచందమామ నగు నీయందంపు నెమ్మోము నా।
కన్నుల్ చల్లనడంగ నెంతొ మెలమిం గ్రాలంగ నుంగొంచుఁ బై।
బన్నంబుల్ మది నేర్చ నెన్నివడినన్ బాటింప నేనకటా।
కున్నా నన్నిటు బాసిపోయెదవె నాకున్ బ్రాపుఁ బ్రోపెరిఁకన్॥93

ఉ॥ లాయ, నుసింగితింతకన లాయను, నింకను దోఁప రాదబే।
లాయను లేకడించు నరు లాయను గన్నడ సేయఁ గండ్రి మే।
లాయను నేపరింపనగు లాయను నింతటి యొల్లఁ బోకలే।
లాయను రాచబొట్టియ నెలాయను బాయఁగఁ గోరెఱ లాయనున్
94

మ॥ అనుచున్ గ్రంతల వ్రంతలన్ సెలలలోయల్ గాంచి తానెందునన్
దనకందన్ బొడగానమిన్ నిగుడు వంతన్ దోఁగి మ్రోయుచున్।
జను చేదో యొకయారెలుంగు విని యాచాయన్ గనుంగొంచుఁ బె।
ల్చ్వన బూతంబులు నకఱుల్ గోజలు వోజల్ చూచుచందొకెఱడన్
95

మ॥ కనుచున్ గుట్టకొకింత దాపొలము ప్రకఱన్ వాఁకఁ దాఁగ్రాణఁగ।
గ్గొనిమున్వ్వాఘ్వాలు దెల్పినట్టియలపుల్గుల్ చూచి కన్గంటనం।
డను జెట్లాకఱటి గాలిబూది యయియుంటన్ డాసి యా చెంతనా।
య్యనఁ బుట్టన్ గని యాడఁ దెర్లు వెత మైవాలోహి తాయంచుఁ దాన్॥
96

చ॥ అడఁగిన మట్టి బూది పయి నజ్జలు మోవఁదలాఁపి పుట్టగా।
నడర నొకింత తొమ్ముపయి నజ్జొకయోరకు వ్రేల నేలఁ జే।
పడియర మోడ్పు కన్గవ నెపంబునఁ గూరిఱ నవాని కై వడిన్।
బడినకొమారుఁ గాంచి పడెఁ బట్టుఁ దొలంగిన బొమ్మ చాడ్పునన్॥ 97

క॥ పడి మైగసుఱచి యొకించుక। వడికిన్ దెలివొంది ఱిచ్చవడి కొమరుని

పైఁ బడి మోము మోముఁ జేరిచి। తడవుచు నెద మోముకొనుచుఁ
దల్లడపడుచున్॥ 98

చ॥ జడిగొని కంటినీరు రలి జాలొఁన నేడ్చుచు వ్రాలి కేల్గవన్।
గెడయొనగూర్చి గ్రుచ్చి యొడికిందనకందను జేర్చి మేనము।
స్దడుచుచు నంతకంత వెతదూకొన సొమ్మునింగి సోలెన।
వ్యొడరునఁగన్న తల్లికడు వెవ్వహినోరిచియుండునకొఁటా॥ 99

క॥ తని తెలిసి మొలుఁగు రాల్పడ। మునకుచుఁ బుడుకుచును గాళ్ళు మొగ
మున్ జేతుల్ । గని వెచ్చ లేమికయ్యో। యనిపొగులుచుఁ దండ్రియా
సలడఁగించితివే॥ 100

క॥ అనిమఱి మెయినుసురులుగల। వనిముకుఁ జెరమలను గేలునను వుగ
నిడిక। న్గొని వేచియేటికీవల। వనియూసలు, చనిన వారు వత్తురె మ
అలన్॥ 101

గీ॥ అనికొమారుని పైఁ వ్రాలి యాద్రమాలి। సెరగుసుడిగొనఁ బరికించి
సేకరించి। యడఁచి నను మాటికుప్పొంగి యెడఁద గ్రుంగి। పేర్చి యే
ర్చెడు వనట మై బిడ్డఁ గూర్చి॥ 102

ఉ॥ నాయనుఁగా, తొలంగఁదగు నాయను, నన్నిటు డించి యేగనో।
నాయనువంత పైఁచఁగల నాయను, నకొఁట ప్రాపిఁ కేదియ।
న్నాయను, వేల్పుఁ దోడుపడె నాయను, నొంటరి నైతినయ్యొకు।
న్నాయను నింక నేమనుచు నాయనుఁ బైఁ బడి నాయ నాయనున్ 103

॥క వడువుల వెనుబడి వేలిమి। పుడకల నెపమునను వచ్చి పొనుపడియడ
విన్। బడికడకు నెట్టి వెతపాల్పడతివిరా! తండ్రి! చిలువ పాలై యొం
టిన్॥ 104

క॥ పదినెలలుమోసినినుఁగ। న్నదినిడుపనిపాలుసేయనా! తుదకక
టా। యదవదనేకొ జనోములు। మొదలన్ నోచితినొ యివ్విమూఁ
డకయున్నే॥ 105

ఉ॥ హాయనుజూడవేమిబరువాయనుబల్కవదేలకూర్మిప్రో।
వాయనుమోనమూనమురువాయనునన్నలరింపకున్నఁబ్రా।
వాయనునాయలంతవినవాయనునర్మిలిముద్దొసంగలే।
వాయనుగానసీకునిరవాయనునావెతఁదీర్పవాయనున్॥ 106

గీ॥ అన్ననిన్నుగన్నదదియొక్కటియగాని। పెంచిగారవించిపెరిమ
ఁజేసి। గోముసోముఁగాంచనోచనైతినినాఁడె। గొంజనైనవేల
యుఁగొంత మేలు॥ 107

సీ॥ పుట్టినప్పుడునిన్నుఁబొడగాంచినిడుమన్నివెలయుదువనిరిజోస్యు
లుకొమార। పొత్తులనుండనీపాలుపెంచిపేరుపెంపులఁగందువనిరి
పెద్దలుకొమార। మువ్వంటులటుపోకమున్నెనిన్నని కొలంబెలరిం
తువనిరిపాటులుకొమార। దోఁగాడునాఁడె నీతులకింపుఁజెలు
వెంచిగలువయాదనిరి యందఱుఁగొమార॥ అక్కటా వారిపలు
కులనైనఁగొంత। పెనుపుఁగనవైతివనవైతివనదనైతి। నింకనే
మందునిఁకముందునెటులమందు। నన్ననీవంతనెట్లోర్తుఁగన్నతం
డ్రి॥ 108

క॥ హా! నెలకెల్లఁతేనిగ। నేనినుగాంతునని యుంటినిట్లాయెఁగటా।
తానొకటివలఁపదైవము। దానొక్కటిసేయుననుట దలకొనెని
జమ్మై॥ 109

క॥ పట్టిపట్టములేలన్। బుట్టియునీవిట్టులడవిఁబుట్టలఁబడ్డుకున్। గుట్ట
ల్పఁబడనీనుఁ కులన్। గట్టిఁడియలనలువయెట్లుగావ్రాసెనయో॥ 110

మ॥ నెలతా బంతిబవంతి మేలుమగతానిద్దంపుఁగీల్తూఁగుటు।
య్యెలఁగ్రాల్గంటులుజోలఁబాడఁగడుహాయిన్ గూరుకన్ నీవెట్లుమ।
వ్వాలుగోండ్రింపవఱళ్ళులార్వ వెటపుల్ బోకార్చియీకాటుకో।
నలఁదెన్నుంటివదెట్టులోగ్ర్పనొడలన్నానీకు నేఁడీయెడన్॥ 111

ఉ॥ వానియదల్పులన్ బరువు వాఱుచువచ్చి చెఱంగుఁబట్టియు।
మ్మానను గాల కౌశికుఁడు హోవడిఁ గాఱియఁ బెట్టి వేసవన్।
గానకు నేగి వేల్మికగుకష్టలఁదెష్మ నెనంటివయ్యనా।
తోనిపుడేల చెప్పవదితూలితొడీలితొ మ్రాలిదోరితో॥ 112

సీ॥ పలుకుఱాలేకన్ మంపిలనుండియీవింకఁబలుకుఱాలేకన్ మంపి
లితె నేఁడు। మనుతేంద్రదొరలమన్ననలందఁగలనీవు మనుతేంద్ర
దొరలమన్ననలుగంటె। వాలమ్ములొద్దఁజేపడఁబ్రోపుగనునీకువా
లమ్ములొద్దఁజేపడెనె నేఁడు। మరమునజము దాఁడిఁబోరయంగఁబె
నుపొందిమరమునజముదాఁడఁబోరసితిపుడు॥ వాఁగునడపులఁబెం
పునుబడయఁగల్గి। వాఁగునడపులఁబెంపునుబడసితిపుడు। కడిఁదిరా
కన్నితుడకు నెకన్ రణీనైనఁ। దనరెనని నేఁడు తనివొందిచని తె
తండ్రి॥ 113

సీ॥ నాయనాయన్ననన్నాయంగఁబరువెత్తి యొలమిముద్దిచ్చువారెవ్వ
రింక। ఎటకేగితన్నఁగొఁగిటకాగి యాడఁబోయితినంచుఁదెలుపు
వారెవ్వరింక। గిలిగించిపఱచి చెకన్ళ్ళగుంటలుదేరనవ్వినవ్వించు
వారెవ్వరింక। చుంచుమవ్వమనన్నజుణిఁగిదవ్వులకేగియొలరార
ఁబలుకువారెవ్వరింక॥ ముడుకొనర్పకుమనవినఁబోకుకన్ పలుకన్। లె
లయసొగయుంపఁజేయువారెవ్వరింక। గురువువాఱుచునావంత
కొంతయింక। నెలమిననుఁబలుకన్ రించువారెవ్వరింక॥ 114

మ॥ అనితాఁబల్కుచుసుందరియింకనుసురేలా, బొందిపొందూడ్చుటే।
యనువంచూనియటంతలోఁదలఁచిమున్నశ్వంగనన్ గొన్నబాఁ।
పనిజూటాడినదాననౌచుఁగొలకున్ బాలౌదుఁగానంచునెం।
చినెజిన్ బట్టికిముందొనర్పఁగలయాసేఁతల్ కరంబెన్నుచున్॥ 115

చ॥ కనలుచుఁబేర్చియుకఱ్ఱలహాకంఠి, కొమారునిచొప్పెటెంగిప్రే
పునఁదనురక్షటంబిలకుఁబుచ్చెను, దామసమయ్యె, నింతలోఁ।
మునిఁగినవీనికింకఁదగుమంబరపున్ బను లెల్లఁదీర్చి వేఁ।
జనఁదగునంచులేచి వెసస్సైఁపమిఁజేడ్పడి వ్రాలి నేలపై॥ 116

గీ॥ పలవరించుచునొకఱ్ఱంతయలవరించు।కొనినదిటమునఁబూనిమూఁ
పునఁగొమారుఁ। బెట్టుకొని లేచియటఁగూఁతపట్టునేలఁ। గనలుసొ
దలుంటఁజూచియకఱ్ఱడికినపుడు॥ 117

సీ॥ ఉరకహరిశ్చంద్రువరఁకులనలయించిచెంగఁగాఁగ్రమ్ముకౌశికునిస
డిరాయి। చెలిచంద్రమతిచెంమచెట్టలఁగని వేల్పుముగుదలువడుజాలి
ముప్మరంబొ। చెనసిలోహితునిమాకొనినతక్షకునింకఁజలపెట్టఁ
దవులుదోసంబుపెంపొ। పితహరిశంద్రునివెతనొంపఁదొడరినయ
లమిత్తినుఱకువకలిమినింపొ। నాఁగఁజీఁకటినిండనానడికిరేయి। స
డలుడడబడస్ట్రూర్పుగడలుకొనఁగ। వెతగరంచఁగఁగనుదోయివెస్ల
గొనఁగ। పడవలనుదాఁటఁనడవుచుఁదరలినుంచు॥ 118

ఉ॥ త్రోపడిగాములొండొరు లెదురొఱ్ఱనిపీన్గులఁదన్నమత్తులై।
నేపుననార్చుబాపులవిరావైడఁబుంతిలఁబొంతబొష్టులన్।
గోపునదోఁడునకఱ్ఱగుమిగూఁతలుగ్రందిలఁబుత్తెలెంమఁదెం।
దేవలుగాఁజెలంగ వెఱదీకొనుకాటినిదాసిగాసిమై॥ 119

గీ॥ ఆఁపుగొను రెంపు చేతులమూఁపునుండి। డించియకుఱ్ఱనఁజేర్చితం

డ్రీయటంచు। మునుసుచు ననుంగు మోమున మోముఁదార్చి। యా
లపించుచుఁ బట్టి మేనలముకొనుచు॥ 120

సీ॥ అపరంజితూఁగుటుయ్యాలలోఁ బవళింతగన్న మేనాయిదియన్న
తొల్లి। కప్పుటాల హారంగుఁ గనఁ బ్రోదిఁ బెంచినకూఁకటులా
యివికూర్మిదిద్దుత। కడియంబులాలయన గాఁగలించి మొగంబుని
విరిన చేతులాయివి కొమార। మరియు నందెలుగ్రాలఁ బరువువాటి
నదిట్టియడుగులాయివి నామనసుఁగుఁబట్టి। మేలిమి బవంతినగరుల
జోలవాడి। యేమదామల పెనువున కెడసి నేఁడు। చెన్నువిడి కాటి
సౌదబ్రుంగనున్న నిన్నుఁ। గాంచియెట్లోర్తు రానసుఁగన్నతండ్రి॥ 121

గీ॥ అనికొమారుని నేలపైను నిదివనవి। కెలని యొలుకులఁ గడకొఁబవ్వుల
ను దెద్చి। చేర్చికుబ్రోగు గాఁ జేర్చి దిద్దుతనుందు। దిబ్బెడఁగఁ జేతు
లాడక సేగిఁ దోఁగి॥ 122

క॥ పట్టీనా కేటికినిటు। పుట్టితివొక పేదయింటఁ బుట్టిననీవె। ప్పట్టునమై
నఁగా సిరిఁ జే। పట్టిసుగంబొదవ బ్రతికి ప్రబలింతువుగా॥ 123

గీ॥ కాలకౌశికుఁ డేమనిక సరినిన్నుఁ। గాటికని చెనోయవ్మాటదాఁటకీ
వు। వేత్మికక్టైలకనివీడు వెడలికడకుఁ। గాటికేవచ్చితివి నేఁడుకన్న
తండ్రి॥ 124

మ॥ అని చెకుర్గా జెయిఁ జేర్చి మాటికిఁ గొమారా యంచుఁ బేరాదఁ బే।
రొంగను చంతంతకుఁ బొంగిపొర్లి తెరలై క్రుయ్యింపఁ గాఁ దెగ్గువం.
తనుగన్గొయిఁ దొరంగి నీరురలిప్రవంతల్ గట్టఁ గాఁ బేరెలుం।
గున నేడ్చెఁ గా విని జాలిగాములట గోల్లోలంచు వాపోవఁ గా॥ 125

సీ॥ ఆయేడ్పునులివప్పుడటఁ గాటి కాపరియైన హరిశ్చంద్రుఁ డాలకించి।
నిన్నొజవడి చూచియెవ్వరీనడురేయినను గన్నుబ్రామి వచ్చినదియి

టకు। మఱియునీయలుకుఁడు తెఱఁగారయ వెలందియొలుఁగుగాఁ
దోఁచెడిఁగలఁకదీఱఁ। జనిచూచివత్తుఁగాకని లేచి మొలదట్టివ్రేలు
గనీబునవాలుఁబోదివి॥ గుదియమూఁపుననిడికొని గుంటినుండి।
దుముకుసింగంబుగమకంబుదోఁపఁదనదు। తమగముననుండివడి
దూఁకితమకమునను। సొదలమంటలవెలుఁగునఁగదలిముందు॥ 126

సీ॥ కేలుకెందమ్ములఁగీలుకొల్పినమోము పాయలైదొరుఁగుకన్దోయినీ
రు। వాపోవఁగెంపారువాలుఁగన్నుంగవ విడినేలఁబడిపొర్లునిడు
దకురులు। చన్దోయిపైసుంతజాఱుపైఁటచెఱంగునోలయువేంద్రం
పునిట్టూర్పుసెగలుఁ। బగిలిబీఁటలువాఱినొగిలినకెమ్మోవికుయిదో
ఁపవెగచుడస్సుత్తికయును॥ నెఱియమాపుడుపుట్టంబునెవ్వఁబొర
ల। మవ్వ్రబుంగిననెమ్మేనుదొరయఁగెలనఁ। బేర్పుసొదనిడ్డతనము
ద్దుబిడ్డఁగూర్చి। పలవరించెడుచెలిమ్రోలనిలిచిమఱియు॥ 127

క॥ తనుఁగనుఁగొనిమదినివ్వెఱఁ। గుననళుకుచు నానగడలుకొనఁబైఁట
చెఱం। గునుజక్కనొత్తుకొనియాఁ। గనిజాలిన్ బలవుగరితఁగనియి
ట్లనియెన్॥ 128

ఉ॥ ఎవ్వతవీవు పేరు నెల వెయ్యదియీనడురేయినొంటిమై।
నెవ్వగవచ్చితివ్వెడకు, నీపసిపాపఁడెవండు, వెండివీఁ।
డెవ్విహిద్రెళ్ళెదాఁచకవియెల్లనిజంబుగఁదేటతెల్లమిన్।
జవ్వనితెల్పునాకనినజాలిఁగరంచెడునెల్లుపెంపునన్॥ 129

క॥ అయ్యాయేమనినాతెఱఁ। గియ్యెడనెఱిఁగింతు సిరులకెడమైపడి
నేనియ్యూరనొక్కపాఱుత। కొయ్యనవరవగుచుఁబన్నులొనరు
చుచుండన్॥ 130

శా॥ ఆలోఁ బాపనిపీనినాఁ కొడుకు నేఁ డాయింటి పాఁబుండులోఁ।
జాలిన్ బోకడవెట్టి వేల్మిదిముగన్ జక్షూడ్చి తెన్నుంచుఁడా।
వాలాయంబిడి కానకన్వఁజని వేవన్ బాముకాటంది,యు।
య్యాల్యాలా వేదెను బేఁరు బెంపులిఁకె నేలాఁ బ్రాఁతలిట్లుండఁగన్।131

ఉ॥ ఈరెవరయ్య వేడ్కమెయి నెయ్యెడకో యసివాలు వోవుచున్।
సూరిమిదోపనామ నెలుఁగున్ వినివచ్చినవున్నెవున్ నిరా।
బాఁరులరో, తలంది వెతఁ బాపఁ గొమారునిపీనిమన్న నే।
తేరినగాము పెద్దలరో, తెల్పరె నామదివంతఁదీర్పరే॥ 132

చ॥ అలఁతులరే నొకారు తెలుఁగారయ, నాపటునికొఁ మారుమీ।
వలఁతితబంపుబల్మినో, యవారిగఁదోఁదినకూర్మికల్మినో,।
కెలయుఁగసొమ్మదే ఱబ్రతికింపరె, యొప్పరికింపకిప్పుడ।
ర్మలినుదినింపరే, కనికరింపరె, నాకుయిలాంలకింపరే॥ 133

చ॥ అనవుడు తేఁడు వలుక విను మా విరిబోఁడిరొసికొమారునిన్।
మనుపఁగబంపుగన్నరుసిమన్నియగాను, మొత్తాలకిందియు।
చ్చను జెలు వారుకోరుకలనాఁసంగెడిక్రొన్నెలదారిగాను,న।
న్ననుఁగొనియిట్టు లేటికివగన్ మరటిల్లెము నింము వేఁడు తైః॥ 134

చ॥ గొడగరిపీరబాహుఁడిడుకొల్వొనరించుచుఁగాటిసుంకమున్।
బడయుము, వీరదాసుఁడను వాఁడ, హెతారము మానికాటికా
సిడిపొదఁబేర్చు. కాసిడక యేకికురింపుచునీసబంబుఁజొ।
చ్చిపనిటుఁదెచ్చితే! పడఁతి యెంతటి తెంపరిదానవారయన్॥ 135

చ॥ తెలుపవుగా ననిన్విడిదిలిన్ మాటియేరయి రేనిఁబూసియు।
స్థుఱుఁగలి వాలుఁబైఁబఱపిత్రుంపనె, మాటలిఁ కేల పెచ్చు, క్రొ।

చ్చు అనిట వాతిపాతికనొసంగు మొసంగనిచోసబంబుతో।
మఱలుచునంగఁ జంద్రమతి మన్నియఁ గన్గొని వేఁడుకొలునన్॥ 136

ఉ॥ ఏనొక యయ్యయింటఁ బని కేర్పడి చెప్పిన యూడిగంబులన్।
మానక నేర్పునప్పటికి మాడ్చుడు నాఁకలికింత యోరెమున్।
గానక యెన్నియే వెతలఁ గాంతు, నిఁకెవ్వహి మాడఁ దెత్తు,న।
య్యా, నిఁక పేదరాల నెటులైన నను మన్ననసన్నుఁ జూడరే॥ 137

క॥ అనిమటి మటి వాచారుచుఁ। దనయునుఁ గుఁగొమారు సబముగడవు
చుమది నే। కొఱనువనటఁ దొంటిసిరిపద। పినినప్పటి లేమిఁ దలఁచి
వెగచుచునెంతేన్॥ 138

క॥ అషుగులకు మడుగులిడుచున్। బడిదీవుల తేంద్రు గొల్వఁబరువడిసి
రి బెల్లడ రెడునోడయనిబుడతకుఁ। గడకాసునొసంగఁగడకుఁ గఱ
వయ్యెఁగటా॥ 139

మ॥ అలవున్ బేరిమి నేడు సంద్రములు మేరైమిటు మాఁడెంపుమ।
న్నెలుగొల్వన్ దమసీసకంపు మగజానిద్దంపుఁ గ్రొండాలుని।
గ్గలుని వ్యాఘులు హజ్జదోయి కొసఁగన్ గొల్వైలలిన్ గ్రాలురా।
నెలపుఁ బట్టికి నేలచేరెడకటా నేఁడింమ లేదయ్యెనే!॥ 140

క॥ అని వెగడుపడుచు, నయ్యా,। కనికర మొకయింత నెడఁదఁ గడలుకొ
నన్ నాన్నని మన్నింపరెతడవ। యెయ్యెను పాఱుతముదల మెలఁగనేగఁ
గవలయున్॥ 141

చ॥ అనవుడు నుజ్జవోయి యెవతకఱటయిచ్చెలి, యెల్లురూపు నే।
వినికనియున్నయట్లు సరవిన్ మదిఁదోఁచెడి, నీపెచంద మో।
వినవిననా తెఱంగుఁదలఁపించెడి, నింతటికొకఱపోలికన్।
దన రెడువారలెందఱో, కతన్ ననుబోలినవారలెందఱో॥ 142

మ॥ అని డెందంబునఁ జల్పియ వ్వేలఁదిచాయన్ జూచి యీవిత్తైఱం।
గున వేయేఁడులుఁ బిన్న పైఁబొరలి యొల్లున్ బోవ వాపోవఁజ।
ఛ్చినవాఁడే ద్దెఱవచ్చునే, యుడిగిసీ సేగిన్, వడిన్ గాటిమా।
డనిటన్ బెట్టుము, పాడియ కట్టిక లీడన్ జూప నే నెవ్వఁడన్॥ 143

క॥ పనుపరిని, వీరబాహుని। మనుపరినిగఁ గొలిచియతని మున్న ననిట నే।
ననుపరిగనుంచు, ఁదగవున్। బెనుపరి నా? మాడవదలి పెట్టఁగనుఱి
యున్॥ 144

మ॥ కొలమున్ బెంపు వెలార్చి, పేరును వడిన్ గూలార్చి, యీకొన్నయ।
ప్పులకున్ బట్టనకోర్చి, పట్టి వెలఁదిన్ బో కార్చి, నేఁడిట్టులీ।
పొలికిన్ గోసఁగిఁగొల్చి, గాము తెవతో జూబూరాటఁ బోరాటవ।
ట్రిలు నా కెకట్టి డిపాడియున్ నెనరు జోటీ యేటికీ చాటువల్॥ 145

మ॥ అడరన్ వీఁడిపు డేఁడుసంద్రములు హాన్నై క్రాలు వాగాని నే।
లెడు రాసింగపు ముద్దుపట్టి యని యొలిన్ బలిట్టి తీవట్టియె।
కుట్టిడు రాకల్మి వజీరు దే వెరివినీకున్ వీనికీ సుంకపున్।
గడకాసున్ జెయిఁ జేర్ప లేమి తెలఁగున్ గన్గో నిజం బెట్లగున్॥ 146

మ॥ కొతుకిం కేటికి నీ మపేదఱిమి నాకున్ బొత్తుగాదింక, గు।
బ్బెత, సుంకంబిడి నీకొమారుని సొదం బేర్పం దెఱంగెంచుమి।
వ్వెత మొప్పన్ బలవింప నేవిడుతు నే, వేమాడకున్ వాసినీ।
కుతికన్ గ్రాలెడు తాలి నేనినిట నాకున్ జేర్పు తా విచ్చెదన్॥ 147

గీ॥ అన్నుడుబిట్టులిట్టి యీలువుఁదనము జేసి। పెనిమిటికిఁ దకట్టి నా తా
లిమినుకిఁ కేరి। కగుపడదిఁ తండు నా చెల్వుఁడకట యొట్టి। సేగికిఁ రవయ్యో
నని సొమ్మసిలి యొఱింగి॥ 148

గీ॥ ఓహరిశ్చంద్ర నీపట్టి లోహితాస్యుఁ। గూర్మిఁ గనుఁగొను తొల్లి నీకు
ఉవుదోయి। నరతినిమరించి నేఁడిందు నాదమఱచి। కాటిసాదమిఁ
దఁగూరుకు గన్నవాని॥ 149

చ॥ అనితనలోనఁ దేరి తెరవైపయికుబ్బెడువంత పెల్లునన్।
గనుఁగవనీటిబొట్లురలఁగా దురటిల్లుచుఁ గేలుగ్రుచ్చి పే।
ర్చినసొగనుండి మొత్తితన చిన్నకొమారుసబంబు నాదటన్।
బనిమిటియంజవోయి పయిఁబెట్టి యొరంగి యొఱంగి యంతయున్॥
150

క॥ చెలువునియునికిఁ గనుంగొను। కొలఁదికి మది నెరియు నెగులుఁగ్రు
య్యోంపఁగనోం। జలిమైతోలుతటిరాసిరి। తలఁపునకున్ దట్టబి
ట్టువల్లడపడుచున్॥ 151

సీ॥ మిసుగుటా మొకరాలనడరునీతమగంబు దీపిమానికపుగద్దియ మొనీ
కు। ప్రీలికకాపికవిడిరాలు సెన్నెరుల్ పీచఁగానిడినసీవిరులెనీకు। క
నలుకార్స్యదలను బొనలు నీకొఱకచ్చు తేలిన చేదివిటీలెనీకు। కొ
ఱవోవఁజేయు నివ్వఱుఖుల యార్పులు తగుగాణకైతసందడులెనీ
కుఁ॥ గాంచని వ్వొఱగొల్పు నీగాము తెవలు। కన్నుసన్నల మెలఁ
గు వేగరులెనీకుఁ। గరము విన్వచ్చ మెనుపునీ కాటిమిట్ట। విరివిసిరుల
కునిరవైన వీడెనీకు॥ 152

సీ॥ పనుంగుగుమిమీఁద నెలరారు నీవిందుఁబీనుంగుగమి నేడఁ బేరువడి
తె। నగరులలోనమన్ననలందు నీవిందు డగరులలోనఁ బెంపగలవిడి
తె। సాముపట్టులబల్మి చేమించునీవిందు గాముపట్టులకల్మి గలిగియుని
తె। మంతులచదరూని మలయు నీవీసోఁకు అంతులపదరానిజవ్వ
గంటె॥ కలిమినేడుకడప్లకివ్వలివిలాతి। వలఁతి తెవనుండి కప్ప

ముల్ వడయు రాచ। మేటిప్రోవరి వైరీవు కాటి కావ। రిగమెలం
గితె, హానల్వయగదు చెల్లు!॥ 153

ఉ॥ ఆయెలరాదు నైచెలువమా యురళించునసంబు పేరుపెం।
పాయుడివో నిరాచబలమా సవతొందని రాయసంబునిం।
పాయెదిరింపరాని తిరునా నెఱ తేగపుఁ దెంపులెల్లన।
య్యాయ్యో, యిపుడెందువో యనని యంగడ పెల్లునఁ గలార్చ్వడున్ 154

మ॥ కలయుం జూచితలంకి యేఁడెఱుక చిక్కన్ మాలిహానిక్క మో.।
కలమోయియ్యది, యేనెవండ, నిట నేఁ గాటన్ గదా యుండుట్।
చెలియెవ్వార్తుక, వీఁడెవండనుచుఁ జేసేనెంచి చొప్పంతయున్।
దెలివిన్ గన్గొనసోలి కొంతవడికిన్ దేరొంచుఁ బేరాదమై॥ 155

గీ॥ కొడుకు పైప్రాలి పదఁపడి గ్రుచ్చియెత్తి। కొంచునక్కునఁ జెక్కు
నఁ గూర్మిఁ జేర్చి। మోము మోమున గదియించి ముద్దురించు। నడలు
నదొరంగు కన్నీరు జడి గొనంగ॥ 156

సీ॥ కొలమును నెగడింపఁగల మేటి కొడక వైకలి గతి వనుకొంటిఁ గా కొ
మార। పెనుపొందు రాచకల్మిని మేలుబంతి వైక్రాలుద వనుకొంటి
గా కొమార। ముదిమిఁ జిక్కిన నాఁడు మున్నునా కాదటఁ జేకూర్తువ
నుకొంటిఁ గా కొమార। మున్నెన్నఁడో మాకుఁ బున్నెంపుఁ బదవికిఁ
గతమాము వనుకొంటిఁ గా కొమార। పుట్టు చెలువంబుఁ బోకార్చి
ప్రోదిముంచి। రాచ పెంపూడ్చి పున్నెంపు రహిఁ దొలంచి। పొదలు
నాకోర్కెలెల్లను బదటఁ బుచ్చి। యేపరింపఁగ నను బాసి తే కొమా
ర॥ 157

మ॥ అనియెంతేఁ బలవించి లోనెఱుక చొప్పాలోనఁ బాటిల్లఁగ।
న్గొనియెల్లామది నిల్లు మేద్పడితి, నాకున్ వీర బాహుం డుచె।
ప్పినకర్జంబని యేది, నేనిపుడు వానిన్ జేయుతీ రేది, యం।
చనరన్ జీఁకటిఁ దెళ్వి ప్రోష్ఠు బడిఁ బాయన్ జేసి తానంతటన్॥ 158

చ॥ అనుఁగుఁగొమారుఁగూర్చి వెతనందు వెలందినిఁగాంచియీవితం।
బునదురటిల్లనేల, చనిపోయినవారునుమళ్ళివత్తురే।
యెనయఁగమిత్తిచేఁదవులు టేరికిఁదప్ప దెఱుంగుమింతకున్।
మనుటమనుంగుటల్ జగమునన్ మెయిదాల్పులకెల్లసాజమా॥ 159

చ॥ చినిఁగినవల్లెపోఁదోలఁచి చెచ్చెరవేఱొకవల్లెఁదాల్చున।
ట్లనయముబొందిడించువడునప్పటికింకొకబొందిఁబొందు మేన్।
దనరెడునాపి, యిందనుకఁదాఁగొనియూఁడ్చినమేనులెన్నియో।
యొనరెడి, నట్టిమార్పులనిదొక్కటినేఁటికిఁజూడఁగ్రొత్తలే॥ 160

సీ। చిగురింపఁబులుఁగులచేనొక్కఁబడుటయు, మొగడువేసినవాడి మొ
క్కచెడుట,। వెలరారునరవిరివిడిగి పెంపాఱుట, విచ్చినవిరిదూయ
వీడిపడుట,। కాచినపూఁబిందెగాలిచేరాలుట, కసుగాయచీడచేఁ
గమిలిపడుట,। దోరగిల్లినఁబుర్వుదొలిచినఁబ్రీలుట, పండైనఁబ్రేఁగుదె
బ్బలనుబడుట,। ప్రిమలమాఁగుటఁగ్రుళ్ళుట మొదలుగాఁగఁ। గలుగు
దెసలతెఱంగునఁగడుపులోనఁ। గరుడుగట్టినదది మొదల్ పెరిఁగి
పుట్టి। ముదిమిఁబడుదాఁకబొందికిమూఁడుఁజేటు॥ 161

ఉ॥ ఎక్కడితల్లిదండ్రులో, మఱెక్కడివారొకొమాళ్ళు, సంతతై।
యక్కఱవచ్చి, కర్జమెనయన్ దమయంతటవారువారలున్।
జక్కగనూళ్ళకున్ మఱలుచాడ్పున, బోల్లగునీజగంబునన్।
జక్కటిఁబుట్టుచున్ మగుడఁజచ్చుచునుందురు మేలమక్కువల్॥ 162

సీ॥ మన్నీరుకరువలివిన్నింగలము లేను నెనసి దైవాఱెడియిల్లుమేను
ప్రామేసిచెర్లుడి వెంబడిదీననాపికొన్నాళ్ళుండితఱిదీఱునాఁటికెడ
లు। చెడనేసిబొందియచెడుఁగాక యలయాపికెన్నండుఁజేటొ
కయింత లేదు।ఆపిఁయుబొందియునరయవేఱ్వేఱుగఁగాని యొక్క

టిమొప్పగా మతలఁప॥ కట్టియలలోనఁ గ్రాలునింగలమునగిడి। నో
లిమేనులనోలసెడుగాలిమాడ్కిఁ। నమ్మితూఁడులఁగలయాకస
మ్మకరణి। నావిబొంమల వేర్పాటునరయవలయు॥ 163

ఉ॥ కానసతంబుగాకొగిఁబొ కారెడియిచ్చోఱబొందికెట్టులే।
లా నెఁసలాందెదింతజగమున్ వెడనట్టువసాలనాడఁగా।
నూనినవేసపున్ జతనులొప్పఁగనుండినరెండునాళ్ళనున్।
గాని తెఱంగులూడ్చితగుకర్జములన్ బొనరింపమేలగున్॥ 164

చ॥ కనుక వెడంగువై వెతనుగందకయీవిఁకపీనిమంబరం।
బునకయి కాటిమాడఁదటిఁబుచ్చక చేఁబడ వేయుమాదటన్।
నినునిటనాపడంతియని నే వెంగ మోడినఁబాడిమే? నిజం।
బునలపీరభాహునికి మోస మొనర్చినవాఁడనౌదుఁగా!॥ 165

క॥ కావునఁజననీపాంౖతల। వావిరినీవడిగివాతిపాంలికఁగొనితె। వ్వా
వఱకువీనికగ్గికిఁ। దావీయఁగవలనువడదుతగవదియనుడున్ ॥16ం

చ॥ పెనిమిటిదెల్పుమే లెఱుకపేౖర్మికినికరఁపుఁగొల్వుసేఁతకున్।
దనమదిమెచ్చిచంద్రమతితద్దయువంతనొకింతనూనివే।
గనుజనివేఁడ్రరోఁగలహాకంఠిమొసంగునొకొట్టవచ్చునో,।
యనితలపోసిపోమగిడియౖర్తిలిపట్టిఁదోలంగనొచ్చుచున్॥ 167

గీ॥ కన్నకడుపుగానఁగానుపునటుడించి। పోవఁగాళ్ళరాకపొగిలినొ
గిలి। కొంతవడికిదిటముగొనివానినటఁదన। మగనికొప్పగించిమ
ఱలుటయును॥ 168

క॥ అకటటయిందను కెన్నిన। తకటడియుపములుగనన్ విత్రాసనెనని
పే। రకట్టసమున్ వెకటసమున్। గకటసమున్ బడుచుగాధికా
న్నారేయిన్॥ 169

సీ॥ మొఱకు వెండ్రుకలును ముదురు మీసంబును, గఱకు నల్లని మేను జూఱు
కుఁడనము। మొలదిండు బలపంబు సెలకట్టెములు బంతికత్తి నోర
చ్చులుఁ గలుగు నొకఁడు। కన్నగానిఁ డబాపుఁ గలిమి మై రాఁ బంచి
యోరి యీ రేయి నియ్యూరి ఱేని। నగరున కరిగి కన్నము వేసి యొ
కఁటఁ జొచ్చి లోపలి పైఁడి మచ్చునందుఁ। గ్రాలు బంగారు దూఁ
గుటుయ్యేలని మర। వోవు రా పట్టిఁ జంపి యబ్బుడుత యొడలి। రవ
ణములఁ దెచ్చి వచ్చు చంద్రమతి యొడిని। వైచి యచ్చాన పైరట్టు 170
వ్రాల్పు మనిన॥

చ॥ గవఁకులఁ జొచ్చి, వాఁడవుడు క్రంతలనరుఁచు, గస్తువారినిన్।
దవళి మొఱంగి, లోప్రహరి దాఁటి, బవంతికిలాఁగ వెట్టి, రా।
తెవదొరలించి, కన్నమునఁ దేఁకుచుఁ దూఱి వటారుఁ జేరి, తే।
కువనను వెంచి, యంతిపురి కూటమునన్ నెలఱాల మచ్చునన్॥ 171

ఉ॥ పొంగఱతొట్ల దాదికడఁ బొత్తుల నిద్దుర వోవు రాకొమా।
రుం గని డాసి, తాను నెనరున్ విడి, కుత్తుకఁ బట్టి యొత్తి ము।
న్నింగొని, మేనఁ గ్రాల్న గల నేరిమి దొంగిలి, తూఱి కన్నమం।
దుం గనిపింప కన్నవరు దోరములం బడి దాఁటి చయ్యనన్॥ 172

గీ॥ గవనులను మించి లెంకలఁ గన్నుమఱపి। యరిగి యా ప్రోలి తలపీటి నం
టి వచ్చు। చంద్రమతిఁ గాంచి నమ్మికసర విఁదోఁప। సరమఁ గొని ము
చ్చిరుచు నాపె చందమడిగి॥ 173

ఉ॥ జాలిఁ గరంగు వాని బలె సంతన దాఁనును గొంత యేడ్చి, యెం।
తో లయకారి మాట తన మొప్పఁ గఁదా నెచరించి, తల్లి, నీ।
చూలికి వాఁడి పాటి కయుఁ జొప్పడదా? యిదిగొ మ్మటంచున।
య్యాలరి దొంగ, సొమ్ము వలదన్న నొడింబడ వైవనంతలోన్॥ 174

చ॥ తరుణ మెఱింగి చన్గుడు పదాదిలి వేల్పుఁ గనిగుండె నీరుగాఁ।
గరఁగని సుంగు చందమది గన్గొని వాచఱచంగ నారొదన్।
బరువడి లేచి దేవెరి కొమారుసబంబును జూచి నివ్వెఱన్।
దొరిఁగి కొమార యంచు వెతతొ కరంట నొకరంట నేడ్వనయ్యెడన్॥ 175

గీ॥ ఉలికిపడి తేఁడు హెగ్గడుల్ డెలుపనెఱిఁగి। యూరదఁగొఱవోయి త
ని దేరియూరెకులను। బెలుచ రాఁబంచి బుడుతఁ జంపినగరాసుఁ। బ
ట్టి తెమ్మని కట్టడఁ బనుపవాం(డు॥ 176

క॥ నెలవరులై పొలపరులై। పొలయిక నెటుసంమ గొందు పొంతలము
ఱిపుం। తలఁగల నెలవుల నరయుచుఁ। దలపొలమున వల్లకాటిదరి
నొకచోటన్॥ 177

ఉ॥ అంతకుమున్నె లందివలడన్న నొడింబడవై చినట్టిసొ।
మ్మంతయు నల్లకల్లరినయంబుగ మచ్చ మెలర్పఁ జూపుచున్।
గ్రంతలవచ్చు నారెకులఁ గన్గొని రండి దెదొంగ చిక్కెన।
న్నెంతయు బేలువుచ్చి వడి నేగెడు పట్టుకొనుండు దీనినిన్॥ 178

క॥ అనిపిలిచి తలారులక। న్ననఁబోణిన్, దొడ్డఁగొన్న నగలన్ దాఁగ్రా।
న్ననొప్పగించియుటఁగ్రా। మినసందడి సురిఁగి కంచుమించైపఱ
చెన్॥ 179

చ॥ తలవరులాపయిన్ నిజము దబ్బు నెఱుంగక కావలంబునన్।
మలుచనవచ్చియేయఁలఁతి దోస మెఱుంగని యల్లక్రొత్తడిన్।
జెలిఁబెడకేలు గట్టి కరిసించుచు వేఁబిడికిళ్ళ మోమచున్।
—సిలుగులువెట్టుచున్ బెలుచ నెట్టుచు ముచ్చని చీరితిట్టుచున్॥ 180

గీ॥ ఇట్లు కావళ్ళి హారలాయించుఁబోణిఁ। బట్టుకొని గుంపుగుంపులై చు

ట్టుకొనుచు। విచ్చుకత్తులఁ దొడొర్గని తెచ్చితమకుఁ। బెద్దయుఁగుభిప
ఙుని న్రోలఁ బెట్టనతఁడు॥ 181

చ॥ కనితనకోఁ ఋమిసములఁ గ్రచ్చు ఉఁడీడుచు లేచి వాలుచేఁ।
గొనితలద్రుంతునంచు మదిఁగొంకక తా సమకట్టిదీమసం।
బునసడిదంబుఁ బైఁ బఱు పఁ బోవుచు నేటికి తేని న్రోలఁ బె।
ట్టినఁ గసిదీఱఁ దామదల తేవనిడుంగ దయంచు నచ్చెలిన్॥ 182

క॥ పరుసనలాడుచుఁ గొనిచని। యరుసుకడన్ నిలిపియిది గొయరయు
ఁడునగరున్। బొరిఁ జొచ్చి కొల్లఁ గొనినె। త్తురుకంఠమున్ జంపినట్ట
తులువఁ బిసాళిన్॥ 183

క॥ అని తారాఙగరాకొమ। రుని పైనిడినట్టినగలఁ బ్రోవు గనటఁ బె।
ట్టినఁ గడు పెరియఁ గఁ దాఁ జెలిఁ। గనినిక ఫుమ్ముచ్చటంచుఁ గనర
నరెనయన్॥ 184

ఉ॥ కట్టిఁడిజంతయీ నగలకై నెనరోసరఁ దొట్లనున్న, లే।
బొట్టియు, నెత్తుకంము, నెటి పొత్తులకున్న, నిముంగు, ఁజంపితే।
పెట్టుకొనంగ సొమ్ము డుగఁ బెట్టనె, యింతటి కాకొమారు పైఁ।
బెట్టినసొత్తు నాఁచికొనిబిడ్డనటంతటమాన వైతివే॥ 185

క॥ ఎంతటికొలకొడిగట్టితి। వంతిపురింపూఁగుఁ దొట్లనలరెడు నిసు
వున్। గొంతొత్తియుసురులార్చితి। వింతకుఁ జేయొట్టులాడె నేయి
ప్పనికిన్॥ 186

క॥ మగవారికంటె మగువలు। తెగువన్ వెసనాఱు రెట్లు దేరుమర్షి
చె। ప్పఁగఁ బెద్దలకడవింటిని। దగనీ యెడ నద్ది నేఁడు తారాఙిం
చెన్॥ 187

క॥ పొలసు ఱాలా యెవ్వఁగ। జాలిన్ విడియుట్టికడిఁది చందంబునకున్।
బాలై తివీవు పొడగన। గోలవుగా వల్లజమునికోలవు పుడమిన్॥ 188

గీ॥ నినుఁగనుంగొనఁ గొలజుట్టుకొనునటంచుఁ। గినిసి యా ఱేఁడు భీష
ణుఁగని నిజంబుఁ। గానకా యింతితలను "నెద్దినెనన్నఁ। గొట్టము
నఁగట్టుమన్నట్లు" కొట్టఁబనిచె॥ 189

చ॥ పెనిమిటి కాటికాఁపరిగఁ బెంపఱుటాపయి, ఁదానునొకర్తె బాఁ।
పనికొలువంది ద్రెళ్ళు తనపట్టికిఁ జిచ్చిడఁ గాటిసుంకమున్।
బనుపడకుంట, యాపయిఁగ నారిలి తన్దలవగ్ల రాచొఱన్।
మునిమెనటంచుఱట్టుని విత్రుంపఁగడంగుట నెంచి తానటన్॥ 190

గీ॥ పేర్చు మంటలకును వోడుపిడుగనంగ। నలయు నాకింకసడి వోళ్ళ
నాయటంచుఁ। దలఁచి తలవంచుకొని లాఁతితలఁపు సకిర। మ్రాను
వడియున్న యాచంద్రమతిఁ దలార్లు॥ 191

మ॥ వడిగద్దించుచుఁ బట్టిగోసడచి నొవ్వన్నెట్టుచున్ ఱేనిక।
ట్టడఁ దెల్పంజని వీరబాహుకడఁ బెట్టన్ వాఁడు గిట్టించు మే।
వడిఁగాటంగల వీరదాసుకడకా వాల్గంటిఁ దోడ్తెంచుఁ బ్రా।
మిడి సట్టించుచు సూరెలన్ దలవరుల్ మిట్టాడఁ బోనత్తఱిన్॥ 192

క॥ బల్లిమఁ ద్రైతానిఁకపై। నెల్లరవినుగెంపుకొలపు టేలిక పాండిన్। జ
ల్లగనే లెడువైనము। తెల్లముగాఁ జలువకమ్మ తెమ్మెరలాలసెన్ 193

ఉ॥ ఎట్టిబవంతపున్ వెతలొయెన్నిటి, నింతకునీ త్రిశంకురా।
పట్టినిజంబు వాయఁడిఁక, వట్టితలంపు, వసిష్ఠువంత మే।
గట్టిగ నిల్వఁజొచ్చెనని గాధికొమారుఁడు విన్నఁబోయి చె।
ల్వట్టులఁ బాయునోయనఁగ నిండ్లను దేజుదొలంగె దివ్వియల్॥ 194

గీ॥ చంద్రమతికిని దారహరిశ్చంద్రునకును। దొట్టిన వెతారమిమ్మాడిఱ
దోలఁగుననఁగ। గుఱుతువాడకట్టినోయనఁగొఱలు నిరులు। దూ
లఁబోఁజొచ్చె వేవేగఁదూర్పునుండి॥ 195

క॥ ఇదిగో మేలఱనిచూడుఁడు। పొదలి హరిశ్చంద్రుఁడింకఁ బుడమిన్ గ
డిమిన్। గముకొనఁగ నేలుననుచుఁడి। కొమకకచాటెననఁగోళ్ళు
కోయని కూసెన్॥ 196

క॥ కడుహరిశ్చంద్రుఁడుని। లఱడపంతము నెఱపి రాచగద్దియ నేడీ।
వడువున నెక్కుఁడుననా। పొడుపున్ గట్టె కెఱఁదమ్మిపూఁపొంమ
వెసన్॥ 197

మ॥ అఎనా చంద్రమతిన్ దలార్లగుములైయవ్వీటి రాదారి నేఁ।
కటఁదోడొఱంచటువోవమందిగుమి వేగన్ మూఁకిగొన్నొంచునా।
కటరాపట్టిని సుంగుఁజంపెనఁటయిట్ట్రాల్గంటి,యారోర,యెం।
తటివోసంబునకొగ్గఁజూరెయనియాందన్ బోవ వెఱ్ఱొండెడన్॥ 198

ఉ॥ గోరను నాకరానిసువుఁగూల్చి వటారును గొల్లవెట్టిరే।
నేరమెఱుంగనట్టిపుడు నేరిమిఁదాలిచినంగనా చిఱ్ఱై।
జేరజపుంబిగాది, యదె పెల్చనవచ్చెడు,నౌరదానితీ।
రారయ మేఁకవన్నెపులిరా!యనికొందఱు వలఱనద్దరిన్॥ 199

ఉ॥ చేరినయక్ష్యలకఱలటఁజెకుఱ నముకుఱనఁగేలుఁజేర్చి, ముం।
దారెకులీడ్చఁదొట్రువడియంజికఁబగ్గపుఁగట్లఁజిక్కిఱయే।
తేరెడునా వెలందిఁగని తెంపరియక్కఱ రొమ్మెట్టి సేఁతకున్।
దేరి తెగించెనిప్పొలువ తెక్కఱలికత్తెయటంచు వెండియున్॥ 200

చ॥ బలిమియుఁజేవయున్ గలద, పాయపుఁబైదలి,య్యెందొయేరి నేన్
గొలిచిదొ, వేఁడిదో,తుదకుఁగూలికినిల్చెదొ, లేక నాలుగిం।

దులకడబిచ్చమెత్తియొ, యెటో, తగుచొప్పునఁబొట్టవోసికో।
కిలువడిపిడియిట్టిపని కేటకినిచ్చెలిసొచ్చె వేఁడు త్రై॥ 201

గీ॥ పుట్టిబుద్ధియెఱిఁగియిట్టి తెకఱలికత్తె। నెందుఁగనియువినియునెఱుఁ
గమమ్మ। పుడమిరానురానుముందెట్టివింతలు। గొఱలునొకఱయ
నఁగఁగొందఱందు॥ 202

చ॥ కలుగరెదొంగలెందు, మఱికన్నమువెట్టరె, దారిగొట్టరే,।
పొలయికపొత్తునాఁచికొనిపోరె, వటారుననున్నయువ్యెలన్।
గలయొఱగంచమున్నగలకైయిటుచంపిరె?యందునేఁడొ, తె।
కఱలివినఁబువ్వుఁబోఁడియఁట!కన్గొనరేయ దెవూళవచ్చెడిన్॥203

చ॥ ఎడనెడనేలపైఁగసటుహెచ్చఁగనిట్టిపిసాళిచేడియల్।
వొడముటఁజేసి కాదెజగముచ్చులుపైదలులెందు, వారినె।
న్నఁడుమదినమ్మరాదనెడినానుడి మేటిలె,నమ్మచెల్ల! యె।
కఱడనగరేడయివ్వెలఁదిగద్దఱిచెయ్దుమదేడచూడఁగన్॥ 204

గీ॥ ఇన్నినాళ్ళునోలెనిఁకముందునోయమ్మ। చంటిబిడ్డలకుఱనంటమ
నకు। నాదమఱవికూరుకంటంగఁదగదమ్మ। యనుచునాడుకొనఁగ
నప్పుడవల॥ 205

చ॥ వలఃకులెఱంగి. కోటలదవంత్రులదాఁటి, బవంతిమేడకున్।
గలచవుసాలలన్ మమికి, కన్నముదోఁపిడిఁబోతుటీఁగకున్।
బొలయఁగరానిలోనగరుమ్రుచ్చిలఁజొచ్చుటకొకఱచేడకున్।
దలఁపఁదరంబె,యే మొయిదితద్దయువింతగనాకుఁదోఁచెడిన్॥206

క॥ అందీనన్నఁబోఁణినెఱా। చందముఁగన్గొనఁగనట్టిజగతెగువకుఁదా।
నొందినదనూటకరంబది। పొందనికతగాఁగమదికిఁబోడమెడిమఱి
యున్॥ 207

చ॥ తఱుసలికన్నగాఁ డెవఁడొ తప్పక యింతలొ నర్పనంతలో।
నెఱఁగి తలార్లు వెంటఁబడ, నెక్కుడఁ జిక్కక దూఱి, యప్పుడే।
కొఱకయి వచ్చుచుండెనొ, నొగుల్వడ నిక్కము, దీనిపైనగల్।
కుఱుసగవైచి పాఱఁగనికొంకక వారలు దెచ్చిరిచ్చెలిన్॥ 208

క॥ ఎఱుఁగమె తలార్లగోహరి। నెఱి, దొంగలువడిన యాఱు నెలల
కుఁగుక్కల్। మొఱిగె ననని కిక్కిసిలిగి। యఱికిన వ్రుచ్చెందుఁబో
వునొ యటమున్నె॥ 209

ఉ॥ ఇంతకువారు తేనివను పేమఱినన్ దలదీయునంచు, లో।
మంతనమూని, యొక్కతలమాసినదానినిదినిదేర, దా।
వంతఁగలంగి లేనికొలవచ్చెనటంచెదచిక్కినిక్కమున్।
సంతనఁదెల్పనోడిన, వెసన్ దలద్రెవ్వఁగఁబంచె తేఁడునన్॥ 210

సీ॥ చెవులెకన్నులు తేంద్రడను, జెప్పవిన్న। యదియనిజమనికడగట్ట
కానయిడుమ। రంమఁగదతేంద్రుదొరతనంబవలబిస్త। బ్రుంగు
మరటంద్రుపెద్దలుపుడమినెంమ॥ 211

గీ॥ ఇంతకేమకలేనియీ నాలకు వేయుతె। అంగులాడునిజమెఱుంగ
గలమె। నీరుపల్లమెఱుఁగునిజముదేవుఁడెఱుంగు।ననుచుఁబలు
కఁగొందఱుంచుమఱియు॥ 212

సీ॥ ఎట్టిసేఁతనొడిగట్టెని చ్చెలిదీనిఁదునిమినఁగసిదీఱడనెడువారు।
నిజముపోల్లోయిదినిసుఁగుఁజకాలఁడిన దనుమాటయనియాడుకొ
నెడువారు। ఔనేరెఱుంగుమరన్నెమ్ముఁబున్నెమ్ము తెలియువేల్పు
నకంచుఁబల్కువారు। రాజింతదెలియకద్రొల్లంటిపైనిట్టియాఱడి
ఁబెట్టునేయనెడువారు। నగుచునటఁగ్రిక్కిఱిసిమూఁగియరయుప

జలు। గచ్చపొదపెచ్చుఁగదలినకరణిసద్దు। హెచ్చుఁదమతమయి
చ్చకువచ్చినట్టు। లాడుకొనుచుండిరప్పుడయ్యతివఁగొంచు॥ 213

చ॥ అరుగుచువీరబాహుఁడును నారెకులుంగుమిగట్టి కాటికాఁ।
పరికడఁబెట్టి, యియ్యది నెపంబుననంతిపురిన్ మొఱంగినె।
త్తురుపసికందు రాకొమరుఁద్రుంచె, దనీఁడదిచేసిదని, సూ।
నరి, తెగటార్చనీకడగొనన్ సెలవిచ్చినఁద్రోయకానతిన్॥ 214

క॥ తోడికొనివచ్చితిమిదిగో। వడిఁద్రెంపుమటంచువీరబాహుఁడువలు
కన్। బడఁతిన్ బొడగనితనప్రే। ముడియిల్లాలుగనెఱింగిమనుకొనె
డివెఱన్ 215

గీ॥ సేగిఱాపడికొండొకసేపునకును। సేకరించినపుడియుకఁ చికఁ
బట్టి। కట్టెమటబెట్టిదంపుఁబగ్గంపుఁగట్లు। సలిగగను చంద్రమతిఁగూ
ర్చిజాలివడుచు॥ 216

సీ॥ చిగురాకు తలిమంబుఁజిన్నబుచ్చెడునీమనును గేలుగవకెయిప్పె
నపుగంట్లు। నెత్తమ్మిమూండ్లనున్నింపనినీమృదండలకాయిట్టిదడ
పుఁగట్లు। పూమమారంబింతపొలయనోర్వనినీమనంజలకాయిట్టి
యరిదిత్రాళ్ళు। అలరంత మోవఁబేరలయునీజిగిమేనికాయిట్టికడిఁ
దిపగ్గంపుటురులు। అనయమునవజ్ఞనెనిండ్లనంతఃపురిని। గలిమిమె
లఁగెడునీకెయీవెలుచపాటు। కటకటాయల్లతొలిజన్నిగట్టుద్రా
ఁతఁ। దరమెతప్పింపఁబుడమినెవ్వరికి నేని॥ 217

చ॥ అని, యనిఁదీయువాని, ననునారయ రేయని వేఁడువాని, ఁజీ।
వ్వనుబులునంటువాని, ఁగయివాలిడకేమఱువాని, ఁబ్రోవఁగాఁ।
బనుపడు నేను, నేఁడరయఁబైడలి, నందుననాతి, నేతెఱం।
గునఁగోలనాకయిక్కడిఁదికొంతమునన్ దెగటార్తునక్కటా॥ 218

ఉ॥ ఈకొమఁ జంపినన్ గొలయు, నేమొగమోటునఁ జంపకున్ననో।
యాకట! నన్ను నేలుధణియానఁ దొలంగినదోసమౌను, నే।
నీకడఁ జేకొనంగ వెరవెద్దియటంచెద నంతకంతకున్।
వేఁకరమొందికుందుతన పెన్మిటినచ్చెలి గాంచి యిట్లనున్॥ 219

చ॥ అఱమఱయేటికింక దొరయానతిఁ ద్రోయక కర్జమూనఁగా।
నుఱవఁగఁగాదె, యెందుమవినరో, తను నేలెడివాని యానఁబోఁ।
దొఱఁగుట లెంకకున్ గరము దోసమటంచని వాకొనంగ, మీ।
కెఱుఁగఁగరాని పాడిగల దే వినుపింప, వినుండు వెండియున్॥ 220

ఉ॥ దోసము నాకరానవరు దొడ్డగొనన్ జని రాకొమారునిన్।
మోసనడంచె నిప్పాలువ్రముచ్చు, విగాడి, పిసాళి, ఱాఁగయుం।
చీసడమొందితిన్, మనుపికేటికి, నేఁటికి సామికట్టడన్।
జేసి తెగింపు, మిట్టియెడఁ జెల్మియుఁ జుట్టఱికంబుఁ జూతురే॥ 221

చ॥ అని, వినువీధి వేల్పులరుదందికనుంగొనఁ దానొకింతయున్।
వెనుబడకర్మిలిన్ దనమ పెన్మిటియంజల వ్రాలి మ్రొక్కి గ్ర।
క్కునఁ దనచీరెఁ జక్కనిడుకొంచటనేత్రుకరళ్ళు గట్టినె।
క్కొనుపాలిబండనెక్కి యటఁగూర్చొని చెల్వనినిల్పి తామదిన్॥ 222

గీ॥ వెలుఁగుమినుజోతపై జూడ్కి నిలిపియింకఁ। బుట్టుపుట్టులనీనిక్క
పున్ వలంతి। యాహరిశ్చంద్రుఁడే చెల్వుఁడై చెలంగఁ। గనికరింపు
ము నాకుఁ బ్రామినుకుమనికి॥ 223

చ॥ అనిజతనంబుఁ దెంపు వెలయన్, గనియత్తఱి వీరదాసుఁడేం।
దనదలఁ, బ్రాపుఁ జేరికును వారయు వారలఁ, బ్రోవఁగల్గుని।
య్యనువరికేలు నేఁడువిడనార్పఁగడంగెడి, నింక నెన్నియో।
కొనలిడు గోరపుంగొలలకున్ నను బాల్పడఁ జేయనున్నదో! 224

క॥ ఐనన్ వేసనామనుపతి। యానతి నసువంగఁ బాడియగు, నాకేలా।
పానలుఁ బెఱతలఁపులు, నిటఁ। బూనెదఁ గాకింకఁ గర్జమునకనికడఁ
కన్॥ 225

చ॥ వలనుగనిల్చి తాఁ సుకయి వాటమెఱింగి గనీబులోనియి।
ట్టలపు మెఱుంగుఁ జాయల బెడంగుఁ గటారి మెఱీన, ఁదీసి, పే।
రెలుఁగున తేని యానన నటనెల్ల రెఱుంగ వినంగ ముష్టులున్।
గలయఁగఁ జాటి, బోటి మెడఁగత్తి గుఱిన్ దగనిల్పి యాఁకువన్॥ 226

క॥ వడిఁదీసి కేలు కోలఁదెకి। నడిదముఁ బై కెత్తి వ్రేయనంకిం। చుడు, నెయ్యె
డనుండి వచ్చెనోయా। య్యెడ గాఢేయుఁ డెడచొచ్చి యెత్తిన కేలున్
227

గీ॥ పట్టి క్రమ్మరించి పాపి హరిశ్చంద్ర। యెట్టి తెంపుఁ జేయఁ గట్టికొంటి। వ
కటకటిక వాఁడు నైన నీ బెడిదంపుఁ। బని యొనర్ప నిట్లు పాలువడునె!
228

క॥ రక్కసుఁడవు గాకీవొక। నిక్కపు మానిసివె! తలఁప నెలఁతల నిటు
లన్। జక్కాఁడని నువసిష్ఠుం। డెక్కటఁ బనిచెనొకొ! యిట్టి వేరా
తగవుల్!॥ 229

శా॥ కంటున్ బూని, మరంబునం దెదిరి, బలాక్కం తాళపున్ బేర్మిఁ బై।
నంటన్ వచ్చు మునీంద్ర కుత్తుకల నెత్రాపోవఁ గాఁ ద్రావి, యొ।
గ్గంటున్ గానని నీమ పట్టియము, సేగిన్ జెందనిమ్మాడిక్క వా।
ల్గంటిన్ ద్రుంపఁగ నేఁడు పాలువడ నేలా చేసెదీవీ యెడన్॥ 230

క॥ అదిగాకిల్లాలును నెఱి। మొదలున్ బాడిసిరి కోరిక్క ముగుతులు నా
ర్గీఁ। సుమ్మరైయుటన టనింపున్। బొదలించె మగరితాఁ నూల్పుఁ బోలు
నెసిసన్!॥ 231

ఉ॥ రాచఱికంబువీడికొని,రట్టడిలాఁతులపెట్టుపోఁతలన్।
వాచరమొప్పఁజిక్కి, వెలిపనికిబంటయి,ప్రాపుదక్కి, కా।
ణాచిగఁగాటిఁగాచి,మదినాననెటోవిడి,యంతఁబోక నేఁ।
డాఁచకయిట్టియాండుకోలకకటయీవాఁడిగట్టితేతుదిన్!॥ 232

క॥ తనయాలిఁజంపిపదఁపడిఁ, గనఁగలిగిన మేలుమేలె,గరితకుఁగాదా।
వినువాఁకదాల్పుదక్షుని। నణఁచెను,నీకున్న తెలివియతనికి లేదే॥ 233

గీ॥ ఆలిఁదొఱఁగినపదఁపడినందఁగలుగు। నేలుబడియేలసిరులేల నేల
యేల। ఆలుగలిగినఁగాదె పెంపలవునెలవుఁ। గలిమిబలిమియుఁజె
లిమియుఁగలుగు టెల్ల 234

మ॥ తొలినామాటఁదొలంగి, రాచపదవిన్దూలన్జనన్బుచ్చి, ఱు'
వ్వలపాలైపడికానలన్దిరిగి, నీవాల్గంటిఁబోనమ్మి. యీ।
యెలకంమన్విడిరిత్తఁజంపుకొని. యిందీమాలనిన్గొల్చి; పీ।
న్గలకాఁపైశుదకిన్నిచాలకువిదన్గూలార్పఁబాలైతివా!॥ 235

ఉ॥ ఇంతటికైననామపలుకించుకనీవిపుడాలకించి, యి।
య్యంతివలంతి, యేదొసఁగు నేనినెఱుంగనిక్రొత్తడిన్, విఱా।
పంతపుఁబూనిఁజంపకుము, పట్టియముంచుగనీబునన్, జగా।
మంతునసీదుతొంటినెఱిమన్నెఱికంబిదెయిత్తునావుడున్॥ 236

చ॥ పకపకనవ్వియోఁతబిసిబాగరి, యాఁ!దగవాడితీరలిం।
తకుమునుపిట్టినాయములుతద్దయుమీకడనెన్నివింటి, నం।
దొకటిగదాతలంపనిదియున్, మఱియేటికిఁగ్రొత్తగాఁగనా।
కిఁకనెఱిఁగించుటిందువినుఁడికలపోఁడిమినేఁడుచెప్పెదన్॥ 237

క॥ మునుమీయుప్పునకీమా। లనికమ్ముడువోవుపట్టులనునేఁదాఁజె। ప్పి
నకర్జమేదినైయెనన్। బనిపినయొనరింపఁబ్రతినఁబలికితివినరే॥ 238

క॥ కావునఁబలికినచొప్పున। నే వెనుదీయకయ చేయు టేయది నాకున్।
దావలపుఁబాడియాఁనిఁక। వావిరినాతోడమీకు వాదా వేలా॥ 239

మ॥ ఒఱకంబైన, ఁగొలంబుగోల్పడిన, గోడు వ్వెత్తునన్ మూఁడినన్।
జెఱుపైనన్, జగమట్టుగెంటువడినన్, జేడ్పాటుమైగాములే।
ద్రైఱఁదార్థాన్న. దొసంగుఁజావోదవిబిడ్డన్ మాలినన్, బేరుఁబెం।
పుఱిదిన్ రానియసంబుఁబోని, పలుకో హాతప్ప నే నెంతకున్॥
240

ఉ॥ పటికినింకమీకుఁబసి కెకఱ నియాను డులిట్టిపట్లమీ।
బోఁటులుబిల్వఁగాఁజనను. పొండు. చెయిన్ పిడుపుండటంచుమో।
మోటమువీడి తోఁడనుడు, మోనపుఁబెద్దదొలంగియూరన।
ప్టేటనుబుట్టిశూలెననవింతకు నానుడిరిత్తవోయెఁగా!॥ 241

గీ॥ అను మద్రాన్నడియటనుండనంతఁగడఁకఁ। జంద్రమతితలఁదెగ్రవే
యఁజాఁచి కేలు। వడిహరిశ్చంద్రుఁడు మెఱుంగుటడిద మెత్తి। ద్రవే
యఁగ మకింపనంతలో వెన్నుఁడపుడు॥ 242

సీ॥ ఇదిగదా తటియొట్టి యుడుమ నేనినొకింత వాతప్పువోరయనివానిఁ
బ్రోవ। ఇదిగదాతరుణంబుమదిఁబెన్మిటియ వేల్పుగా నెంచి చెన్నా
రుగరితఁగావ। ఇదిగదా మెడరెట్టి యుదిల నేన్ దను బాయకోలిన
మ్మినడింగరిల నేల। ఇదిగదా పదనుపన్నిద మూని వెతగొల్పగా ధే
యుఁడిమకనుకట్టుఁదెలుప। ఇదిగదా ముజ్జగంబుల నేమబిరుదు। లా
నికకఱటికముఁబాడిఁగానుపింప। ఁగలుగునదనని యూపాలకడలి
నెడలి। వడిహుటాహుటినడల వెల్వడియెనపుడు॥ 243

మ॥ సిరికిన్ జెప్పఁడు, చిందమున్ గనఁడు, వాసిన్ జుట్టువాలుంగొనం
డరయండొద్దబలంగమున్, గరుడిడాయన్ జీరఁడొకిఱంతయోఁ,।

గురులన్ దీర్చుకొనందు, సాల్వాడలఁగీల్గొల్పందు, కేల్సాఁచుకొం।
చరితన్ జంద్రమతిం ద్రిశంకుచా అనోయ్యన్ ద్రోవవిచ్చేయుచో॥ 244

ఉ॥ వెన్నునివెంట, లచ్చిసిరివెంటవటారుబలంగమాపయిన్।
బ్రన్నఁబకిఁ—తేఁడు, నటవానిపయిన్ సుడివాలునాబడిన్।
గ్రన్నఁజిందమున్ మొదలుగాఁగలయత్తెలిదివిపాళెమే।
పన్నినని వ్వోలన్ వెడలివచ్చెను వచ్చినఁజూచిగుంపులై॥ 245

చ॥ నలువయుమిత్తిగొంగ తొలినాడికమన్నెయునీటి కాన్పసోఁ।
కులమొకిమీఁదునున్ మొసలిగుజ్జపు జేజెయు, జింకరౌతునున్।
గలుములబచ్చునున్ మొదలుగాఁగలముప్పదిమూడుకోట్లవే।
ల్పులుగనియిట్టులెచ్చటికిఁ బోయెడు వెన్నుఁడటంచుఁదారునున్॥ 246

చ॥ వెనుబడఁగావసిష్ఠుఁడును విష్ణుఁడుఁగశ్యపుఁడత్రిగౌతముం।
డును జమదగ్నియున్ గపిలుఁడున్ వరతంతువు గార్గిగాలవుం।
డును తృణబిందుడున్ భరతుఁడున్ బకదాల్భ్యుఁడు శక్తినారదుం।
డును చ్యవనుండునున్ దొలినుడుల్ నెఱిఁబాడుచు వెంటనంటఁగన్ 247

సీ॥ వెన్నంటితనకల్మి వెలఁదిగావించెడు ననువుకొల్పింతయు నరయఁడ
పుడు। తముపీడిచనెనంచు దత్తఱంబున వచ్చుగరుడిక్కైదువలను
గాంచఁడపుడు। కళవళంబున మూఁగకదలితారెడు వేల్పుఁగమ
పోకింతయు దండఁగానఁడపుడు। తడఁబాటుమైఁ దొంటినుడులఁబా
డుచు వెంటఁబరుగిడుతబుసులఁ బలుకఁడపుడు। తనరఁదనునమ్మినిజ
మూనిమనెడివారి। సిలుగుఁబాపఁగఁదన కెంతతలఁపుగలదొ। కొ
నిపంటింపకకరిఁ అగలిగియపుడు। క్రచ్చఱను తెప్పపాటున వచ్చె
వదిన్॥ 248

గీ॥ ఒండుకేల్దోయిఁబోలిబండనుండిచంద్ర। మతిఁదొలంగించియాడ
టమటియునొండు। కేలుదోయిహరిశ్చంద్రమవాలునుడిపి। తనమ
నెఱరూపునను ప్రమోలఁదనరఁబోలిచి॥ 249

గీ॥ సైఁచు మెచ్చితినినుహరిశ్చంద్రనీవు। నిజమునీరేఁడుజగములనిలిపి
తింక। నిన్నుబోలినరాచమన్నియలుగలరె। యనుచుఁగడకంటిచూ
పుజాలొల్కనఁగఁగాంచి॥ 250

క॥ లలిఁడాయఁదిసికడుగా। దిలిమైమైనిమురనెలమిఁదెలిపిఁగనిమై।
పులకలు వొలయఁగఁ ఊఁడా। కలుములచెలిమగని కెఱఁగికడువే
డ్క మెయిన్॥ 251

సీ॥ పెకేల్వంస్తుతబుసుమైఁబేర్చువిన్నాణంపు దంటలకందని దంటపీ
వు। పొనరునీజగములఁబుట్టింపరెట్టింపగిట్టింపఁగాఁగలదిట్టపీవు। త
టిఁబేరనెడమునఁదఱుఁగకెయ్యెడనిండియును నెద్దియునునంటకుం
డువీవు। ప్రాఁబలుకొనల నేర్పడరోయఁగాఁగల్లువఱలు జగాజే
జెగఱువపీవు॥ జగములకుఁదొంటితాతవుజంటపీవు। క్రాలునన్నిం
టిప్రాపవుకాపవీవు। తోఁచుకనుకట్టుపాదవుతోదవీవు। వెలితిలే
కుండనిండినవెలుఁగవీవు॥ 252

సీ॥ గొనములందియు నందకెనసి వాకొనరాని నలువుమై వెలయువి
న్నాణమీవు। జగమంటియంటకజగమువైయదిగాకయన్నింటిలో
వెలినలరుదీవు। ఇట్టిదట్టిదటంచునెడఁదనోటఁదలంపనెన్నంగరా
నిపేరెఱుకవీవు। పనిరూపుపేళ్ళందియును లేకకొలఁదికందకనిండి
యున్నపెందలఁపవీవు। అలఁతికలఁతవివలఁతికివలఁతివీవు। ఉనికి
కెఱుకక్షనెలమికిమనికివీవు। డంబుజగమంతటికినిగఱంబవీవు। స
డలునీగారెడముమించుసత్త్వవీవు॥ 253

సీ॥ పడెనూయిదొరవు లేర్పడియును నందలి నలరు నీరొకటి యైనకర
ణి। దివెపంజులారతిదివ్వెటీలొప్పియునటజోతి యొకటియైనక
రణి। కడియంబు తీఁగె రాగడిబిళ్లలొప్పియునటఁ బైఁడి యొకటి
యైనకరణి। గురిగ దుత్తపరంట్లు నరయ వేఱ్వేఱయ్యు నందుమన్నొ
కటియైనకరణి। తనరనిమ్మేను, వెండియద్దానిమీఁదఁ। బరఁగునెల
వరియును, వానిపైనఁ బొలిచి। వఱలుతొంబదియాఱవవాఁడు, వే
ఱు। వేఱునైయుండియును, నంతవెలయుదీవు॥ 254

శా॥ ఆనీవిప్పుడుమమ్ముఁ బ్రోవఁగనిప్రాయందమ్ముమైఁ జుట్టువా।
ల్జానాచిందములొప్పఁగాఁ దొలసి పేర్లన్ దాల్చి, మెమ్మేలుచె।
ల్యాన్ బంగరుసేలయున్, ముసలివాయుంట్లోలిఁగీలొల్పి, వి।
న్నాణెంపున్ సిరితోడవచ్చితిటకున్, మాపూన్కి నీడేర్పఁగన్॥ 255

క॥ అని తెలివికలిమి, వేడుకఁ కనునీర్వెల్లువలుగట్టఁగాఁ జాఁగిలి, బత్తిని
మ్రొక్కి, నిలువ, నాలోఁ గని క్రొత్తడిచంద్రమతి, నిగారపు టెలమిన్
256

గీ॥ వెలయఁదా మ్రొక్కు, యీ వేల్పు వేల్ప, నాదు। నగడువో, వెండి
తలిదండ్రులలరఁ, గాశి। మనిఁగినకొమారురా చూలిమనువుమను
డు। తోనెయటవాఁడునిటలొహితుఁడనుమనిరి॥ 257

ఉ॥ అప్పుడులబ్బి, చంద్రమతినారసిక్రొత్తడిబంతిలొజగా।
మెప్పునుగన్నదానవుసుమీ. యగడాను నె? నిన్నుఁ, గాధిరా।
నెప్పరిచూలినీమగనివికటమెఱుంగఁదలంచి, లేనిపెం।
ద్రిప్పులఁబెట్టియొటువడె, నీ నెఱయియాలువుఁ జేసి పైదలీ॥ 258

ఉ॥ ఎంతయు వన్నెవాసి నెనయించితివీవని తెల్ప, నంతలో।
వింతగఁ గాశిఁ దేఁడు తనబిడ్డమనన్ గనుగొంచు నిప్పెఱున్।

సంతసమంది, మందివలనన్ సిరిప్రోడవలంతిరాకచా।
ప్పంతయెఱింగి, తానుఁదనయర్మిలి దేవెరియున్ బరాబరిన్ 259

గీ॥ వెడలి వెన్నుని పొడగాన్పుఁబడయవచ్చి। మ్రొక్కి, తమకూర్మిపట్టిని
మ్రొక్కఁజేసి। యొదిఁగినిలువ, హారిశ్చంద్రుఁడువిదతోడఁ। దె
చ్చిలోహితు మ్రొక్కించి తేరినిలిచె॥ 260

క॥ అత్తఱినన్యోడఁదనకున్। హత్తినఱాపాటొకింతయడఁగినమది
లో। నత్తరమున్ దత్తరమున్। గుత్తగొనన్ గాధిచూలిగోల్పడిపూ
నిక్కన్॥ 261

ఉ॥ ఏటికి వేల్పుఱేనికడ కేగితి, నేగితిఁబో, యతండునం।
దేటికి నిక్కవంబుపలుకెత్తెనొ, యెత్తెనుబో, వసిష్ఠుఁడం।
దేటికి వీని నెక్కువగనెంచెనొ, యెంచెనుబో, యెఱుంగకే।
నేటికి నామికన్ బ్రతిన నెన్నితిఁగల్లరి వీనిఁజేయఁగన్॥ 262

చ॥ మునుపొకఱేఁడనయ్యు, నుడివోకగడించినయత్తబంపుబ।
ల్మినిఁగద, యెన్నికన్ నలువమించి చెలంగితి, నంతఁబోకతా।
నొనరిచినట్టివానికరుదొప్పఁగమాఱొనరింపఁగల్గి, పెం।
పనయముఁ జేఱిబన్నురుసినైయసమొందితిముజ్జగంబులన్॥ 263

గీ॥ ఇంతటికిఁదలంప, నీతండునిక్కంబుఁ। బలుకకున్న నేమి, పలికెనే
మి,। దారినున్న పెంటఁదలమీఁదవైచుకొ। న్నట్టువట్టిగొడవఁగట్టి
కొంటి॥ 264

ఉ॥ ఏమిదివింత! తొల్తఁగలయీనుగొనంబులనెల్లఁబాసి, యెం।
తేమదిదిట్టమూని, తబమెక్కుడొనర్చి, వితావితాతలం।
పేమటి, నేఁటికొక్కపనికెక్కనిమాటకుఁబూనిబేల్లనై।
యేమటి, మేల, చెటలకునిట్టొడిగట్టి, నయంబుగానిదే!॥ 265

క॥ అనయము నెఱిఁగుఱువలు నే। "వినఁ బెద్దలతోడ వాదుఁ బెతరుల పొం
దున్"। బనుపడదనిరిదియెఱిఁగియుఁ। బనిమాలివసిష్ఠుతోడఁ బద
రితి నేలా!॥ 266

సీ॥ ఒకనాఁడు నీతండ్రికిఁ ద్రిశంకునకుఁగాఁ, దలఁకి వసిష్ఠుచేఁ దబము
చెడితి। ఒక తేపఁ దొల్లి మేనక డాసి వలపింపఁ, దగులంబు మైఁ జిక్కి
తబము చెడితి। ఒకమాఱు వేల్పు ఱేఁ డోజఁ బంపిన రంభఁ దగఱాయి
వడఁ దిట్టి తబము చెడితి। ఒకతూరి మున్ను కాటకమున గోద మేను ద
రికొనఁ బోల మెక్కి తబము చెడితి॥ సరవి నిన్నియుఁ దెలిసియుఁ "జదు
వ వేయు నున్న మది పోయె" ననఁ దబంబెన్ను వెరవు। నిచ్చగొనక వసి
ష్ఠుతో మచ్చరించి। క్రుంగిలఁగ లేని వెతఁ దెచ్చుకొంటి మగుడ॥ 267

క॥ తడవుల నడియల మడువుల। నడవుల నిడుముల గడించినట్టి తబంబున్
బొడవడఁగ దారవోయఁగఁ। గడగండ్లిటఁ దాపరించెఁగా! నాకక
టా!॥ 268

ఉ॥ ఇంతటికైన దేమి, మును పేనును ఱేఁడను, వీఁడు ఱేఁడు, నా।
కెంతయు వేడ్కగాదె యితఁ డిట్లు నిజంబు, బతంబుఁ బట్టి తా।
నెంతటి వంతలన్ గలఁగకే నెలకొల్పుట, దీనరాకొలం।
బంతటి కెంతొ వన్నెనిడె, నట్టిఁడు మన్నన గంటయొప్పదే॥ 269

క॥ అనిమది మనికి తమును విడి। మునుపల తెఱగంటి ఱేని ద్రోలను దా
నా। డినపగిది, బాసచెల్లిం। పనుము నుబడి, తబుసులాడుఁగ బలిత
పు వేడ్కన్॥ 270

గీ॥ వచ్చియున్న హరిశ్చంద్రు మెచ్చి నాఁడ। నిక్క మీ రేడు జగముల నిలిపి
తీవు। నిన్నుఁ బోలిన రాచమన్నియలు గలరె। యంచుఁ గూరిమిఁ దాఁ
గౌఁగలించి మఱియు॥ 271

క॥ ఈవింతదనుకఁబొందిన। యావంతలకెల్లమేనయరయంగగతం।
చేవ్రాసిచ్చెదనదివిను। మీవేల్పులుఁదబుసులందఱుఁగఁగనిచ
టన్ 272

ఉ॥ మున్నొకనాఁడు నేనుమినుప్రోలికి నేగఁగ, వేల్పురాయఁడం।
దున్నతబంపుతేంద్రుఁగనిమోలినిజంబువలంతిమెవ్వఁడం।
చున్నయమెప్పఁదెల్పుఁడన, ఁజూచివసిష్ఠుఁడునిన్నుఁజెప్ప, నే।
నన్నుడిద్రోచికల్లరియయంచునినున్గడుదూఱిపల్కితిన్॥ 273

క॥ అంతటమాకిరువురకున్। గాంతాళముమచ్చరంబుగడలుకొనన్
వా। డెంతయుఁబెరివినఁజివరకుఁ। బంతంబులువడెనుబాసవాల్దొర
లరయన్॥ 274

ఉ॥ అంమననీవునాయిడినయగ్గలపుంగడగండ్లకెల్లనో।
జందయివాఱఁజిక్కియు, నిజంబుఁదొఱంగకనిల్తువేని, నీ।
కందఱుమెచ్చ, నాతబమునందఱపాలునొసంగి, మింటిప్రోల్।
పెందొరగద్దెపైఁదడవుబెట్టెదనంచటబాసచేసితిన్॥ 275

సీ॥ దాననిన్నినుమాడఁగానెలగనువేఁడి, యవలనేల్పడిఁబాపి, యప్పు
మోపి। కానపాలొనరించి, క్రాల్గంటినమ్మించి, కాలకౌశికునింటఁగా
సిపఱచి। నిన్నునమ్ముడువెట్టినిత్రపాల్పడఁజేసి, వీరబాహునియొద్ద
వెతలఁగుడిపి। నీబిడ్డఁజంపించి, నెలఁతరట్టందఁగఁగాశిరాజుకొమా
రుగంతుగొలిపి॥ సిలుగులొందించుపూనిక్, నాచేతఁజేయఁ। గ
లుగువెరవులనన్నినేఁగొలిపినాఁడ,ఁ। గానియవినీమనికరింపుఁగ
లిమిబలిమి। నంచెలంచెలుగనుబటాపంచెలయ్యె॥ 276

చ॥ గొడవలుపెట్టనాయడిగికోలున, నిన్వెలఁగొన్నవీరబా।
హుఁడుఁవెలివాఁడుగాఁడు, నిజమొప్పఁగఁబ్రొద్దుకొమారుఁడింక
ఁగ్రొ।

త్తడియగు నీపడంతి వెతఁ దార్పఁగఁ బాని సెరాలుగా వెలన్।
బడసిన కాలకౌశికుఁడు పాఱుఁడు గాఁడె దెచాయ పట్టిచూ॥ 277

సీ॥ ఇది మసనంబు గాదెల్లకోరుకులు పండవలనైన జన్నంపువాడ గాని।
ఇవి యెమ్ములెవలు గావేపు తేజు ననివ్వాటిలఁ జేయు వేల్మికట్టియలు
గాని। ఇది పునుకు నెనడు గాదిందు వేల్వఁగఁ గిత్తిఁ బోయఁ గాఁ గూ
ర్చిన నేయి గాని। ఇవి వెంద్రుకలు గావు తవఁజకుటి నొనర్పఁ బొన
రఁ జేర్చిన హెల్లుపోఁపు గాని॥ ఇవ్వి కలయఁ జూడు మేవంపుఁ బీనుం
గుఁ। బరులు గావు వేల్మిపసులు గాని। మఱియు నివ్వి గావు కొఱవిద
య్యములు, ప్రాఁ। బలుకుఁ బలుకు నొజ్జ బంతి గాని॥ 278

ఉ॥ కావున నాయొనర్చు కనుకట్టిది, యింకఁ గలంకుఁ బాసి నే।
నా, వినుపీట నీకొసఁగ నాడిన కైవడి దారవోసెదన్।
బ్రావుగ నాతబంబుఁ జెయిపట్టుము, నీదగు మేటిపట్టమున్।
జేవను గట్టుకొమ్మి చట జేజె లెఱుంగఁగ నంగనర్మిలిన్॥ 279

చ॥ తడవిట నాల్గుసంద్రములు దాఁకఁ జెలంగెడి నేల నేలు పే।
రొడయఁడ వైకరంబు తిది యయ్యన్ నెఱిపాడియు నిజ్జగంబునన్।
గడుకొనను ండుమంతటఁ దగన్ బదునాలుగు మన్వులైన దాఁ।
కెడపక నిన్నుమిన్నొటికయేలికరా సరిగద్దని ల్పెదన్॥ 280

క॥ అనుడు హరిశ్చంద్రుఁడు గనుఁ। గొని, యోజడదారి, నీదుకూరిమిఁ
గాదే। పనుగొన నేనొకనిజమరి। గను వెలసితి, వన్నెవాసిఁ గాంచి
తిఁ బుడమిన్॥ 281

ఉ॥ ఎంతటి మేలొ నాకు నెనయించితి వింతకుఁ బెక్కువేలయేం।
ల్లెంతయు నిల్కడన్ గడఁగి, యేర్చెడు వేసవి సావివానల్।
వంతలఁ దోఁగి, దప్పిఁ బసి వాడి, తబంబొనరించు జోగిరా।
బంతికి నేనిఁ గన్పడని వాఁడిటఁ దోఁచెను నీకతంబునన్॥ 282

ఉ॥ ఇట్టియ వారిపున్నెమున నే చెడునాకుఁగలంకు లేల, నా।
పట్టినతొంటి బాగెములు పండె, నిఁకేటికి నీతబంబు, నీ।
పట్టము, మింటిప్రోల్మనికి పట్టును, నామదిఁ బాయకీజగా।
దిట్టని వెన్నునిన్ గొలిచి తేరొఱనుటొక్కటె యెమ్మెను గోరెదన్॥283

శా॥ అనినన్ జిర్ణగవొప్ప వెన్నుఁడను, హేఁడా, నేఁడుఁ గాధేయుపం।
పును గావింపు, పదంపడిన్ బదవిపెంపున్ గల్గఁగా, నిన్ననీ।
ననఁ బోణిన్ గడు గారవంపుఁ బెరిమన్ నామనిఱకిన్ జేర్తు, నం।
దనుకన్ నీవిటఁ దొంటియట్లకలిమిన్ దైవాఱుమన్నన్ వెసన్॥284

మ॥ విని, గాధేయుఁడు, వేడఱ మైనచటము వ్వేల్పుల్ నిరాబార్హదీ।
వనలీ, నచ్చరలెల్ల పైవిరులు గుప్పన్, వేహరిశ్చంద్రుఁగా।
ర్చి నెఱిన్ నికఱము నిల్పి తీవనుచు వాసిన్ బేర్మి నగ్గించి తాఁ।
దనపున్నెంపుఁ దబంపు సామొసఁగి యంతన్ బూనిఱ నెగ్గింపఁగన్
285

సీ॥ అప్పుడు వేల్పు తేఁడటకుఁ బొన్పనఁటులమిను వాఁక నీరుఁ దేఁబనిచి
యొరిమఁ జంద్రమతిన్ హరిశ్చంద్రు లోహితుఁ దావినలుగులొంద
ననుర్చి జలకమార్చి। పసనిపసిండి దుప్పటములఁ గట్టించి చెన్నుమే
ల్నగలఁ గైసేయఁ జేసి। నెలత్రాల బెడఁగుఁ దిన్నియనొండు గావిం
చి వేలుపు గట్టుతో వియ్యమందు॥ వేయివిన్నానికముల పెన్వేలుఁగు
మీఱు। నుదిరిసింగంపు గద్దియను నిచిప్రొద్దు। వంగసపు టొజ్జను వసి
ష్ఠుఁ బజ్జఁ బలిచి। యొడపకిఁకమీఁది చెయ్యువు నడుపుమనుడు॥ 286

చ॥ అలరులు సోనలైకురియ, నచ్చరలెల్లరు గొండ్లి సల్ప, వీ।
ణెలపయి వేల్పు గాణలొక నేర్పునఁ బాడఁగ, బేర్లు మ్రోయ, ఁ బే।
రెలుఁగునఁ దొంటిమినుఱలుర పిన్ జడదారులు వల్ఱ, నప్పుడ।
బ్బలియు వెడంద నెన్నుదుటఁ బట్టియఁ గట్టె వసిష్ఠుఁ డర్మిలిన్॥ 287

క॥ వెన్నుఁడు, నల్వయు, గుబ్బలి। కన్నియ చెల్వుఁడును, రుసులుఁ గం
గల వేల్పుల్,। ప్రన్ననిదీవనలిచ్చుచుఁ। జెన్నారఁ జన్గిరిపుడు సే
సలు నెలమిన్॥ 288

గీ॥ వేల్మిగుండంబులఁ గరంబు వెలుఁగు జోతు। లఱిమి వలకడ గాఁ మించి
తులఁగలించె। జగమ దెంతయుఁ జల్లనై సంతసిల్లఁ। గన్యవలి తాపి తె
మ్మెరల్ గలయవీచె॥ 289

గీ॥ ఓగిరపు బంతులును, బైఁడి తేగములును,। వలిపరెంటంపుఁ బెట్టులు,
వలపుగోలుపు। మేలుకలపంపుఁ బూఁతలు, పూలముడుఁపు। లు
ను, బదంపడి వీడెముల్ దినరెనచట॥ 290

ఉ॥ అప్పుడు తేనిఁ బాలఁ గడలి యల్లుఁడయోధ్యకు నేగి తప్పకే।
వెప్పటియట్ల బల్మిసిరి నేల్బడి నిక్కపుఁ బాడి నుండుమం।
చొప్పుగఁ జెప్పి వీడ్కొలిపి యొయ్యన లచ్చియుఁ దానుఁ బక్కిఱా।
నెప్పరి పైన నెక్కి కొని నెట్టనఁ దాఁ దెలిదీవిఁ జేరినన్॥ 291

క॥ కడమ తెలఁగంట్లు రుసులటు। విడి తమతమ నెలవులకును వెడలుడు,
వాలో। వడి నారదుండయోధ్యకుఁ। గడఁకన్ జని సత్యకీర్తిఁ గాంచి
యతనితోన్॥ 292

గీ॥ ఆలి హరిశ్చంద్రునిక్కంపుఁ గలిమి, నతని। రాకయును జెల్వఁ ద్రెక్క
డరపిఁ జెలంగి। వీటనెల్లరు నా సుద్ది వినఁగఁ జాటఁ। బంచుటయు
వేడ్కనుప్పొంగి పజలెఱంగి॥ 293

సీ॥ కపురంపు టనఁటి కంబంబులను గిళ్లఁ గన్నులపందువుగాఁగ నిలిపి।
దట్టంబుగా నెల్లపట్టుల నెత్తావి పదనీనన గరు ధూపములు పెట్టి। తెల్లి
ముత్తియపు జాలరుల మీఁదు పచ్చ తాఁగమి దోరణముల మేళ్ళు ట్లమర్చి
పలువోట్ల గురు వేళ్ల పందిళ్ల నెలకొల్పి తళుకు నున్గా చిత్రచిత్తరువులు

తే గీ॥ నిగనిగ నెలంగఁ బన్నీట జగిలె లలికి। అరిది జవ్వాది చేఁ గలయం
పిఁ జల్లి। యాణిపూసల ముగ్గుల నమరఁ దీర్చి। చెలువు నిండార వీడు
నై సేయుటయును॥ 294

క॥ దొరలున్ బ్రెగ్గడలున్ దీ। ర్వరులున్ జెలులున్ బడాళ్ళు బందుగు
లున్నై। సరులున్ గిక్కిఱులు గాణలు। నరుదేరన్ సత్యకీర్తి యప్పుడు
వేడ్కన్॥ 295

చ॥ అరదము లేనుఁగుల్, గుదిరలందలముల్, నడజోదుపాజులున్,।
గర మొలయంగఁ దా నెదురు గాఁజని, వచ్చు త్రిశంకుచూలికిన్।
దిరముగ మ్రొక్కి యంతఁ దన తెచ్చిన మేలరదంబుపైనన।
య్యరుసుఁ గొమారుఁ జంద్రమతి నర్మిలిఁ గూర్చొనఁ జేసి తానటన్॥
296

చ॥ చనవొకయింతయుం బడసి సంతన వెన్బడి, గాధిపట్టిప।
న్పునఁ దొలుతొల్త నేవమునఁ బ్రోలెడఁ బాసిననాఁటినుండి తేఁ।
డనయముఁ బడ్డపాట్లు, మఱియా పయి నేరికిఁ గల్గనట్టి వె।
న్నని పొడగాన్పు సుద్దిమది నూల్కొనఁ గా విని సంతసించుచున్॥
297

మ॥ జగమున్ మార్పఁద బంపుబల్మి గల విశ్వామిత్రుపంతంబునా।
లఁ గ నిక్కట్టుల వ్రాలియున్, నిజము నేలన్ గ్రాల నెకొల్పి, జా।
నుఁ గఁబే రెన్నిక మీఱి, యేరికినిఁ గన్గొరాని యవ్వెన్నునిం।
పుగరాఁ గాంచితి వట్టి నిన్ననఁగ మాపున్నెంబ దెంతొ కదా॥ 298

క॥ అనుచాయా పంటెంబుల। వణితంబులఁ గొటిక యేఱువలఁ గలపజ
మే। ళ్ళనయముఁ బ్రెగ్గడ దెలుపన్। వినుచు హరిశ్చంద్రుఁ డపుడు వేఁ
జను దేరన్॥ 299

తే॥ ఎడనెడఁ గల్గుమన్నియలు, నేలికలుఁ గమజీమాఁ డెపుండొరల్ ।
కడువడి వచ్చి ప్రముకిఁ బొడగాను పుమన్ననలంది పెక్కుఁ బా ।
వడములొసంగి వెంటఁ గొలువన్ జదలంబులతోఁ గరంబు వె ।
న్బడఁగన యోధ్యఁ దాఁ దఱిసెఁ బట్టమునన్ బజలప్డు వేడ్కఁ మై॥ 300

సీ॥ ఎన్నాళ్ల కెన్నాళ్ల కీమనరాజు నేఁ గన్నులపండువుగాఁ గఁగనుట ।
ఎట్టిదెప్పరముల నేని నీమనరాజు మాట దప్పఁడు కదా మఱచి నైన ।
ఇల్లాలనంగ నీయింతి గాకిఁక నేరిఁ జెప్ప నొప్పు జగాన మెప్పువడయ
కలిమి లేములను బ్బుఁ గలఁక లందక కంటె యెట్లు తాఁ జెల్వొని నెడయ
కుండె॥ ఈనిసుం గేది వెన్నుని యొలమి చూడుఁడు । నెసఁగిమ నెనఁట
యింతటికి తనినికరుఁ । మీ వెలందుక యాలువుగా వెకతము । లనుచు
గొనియాడఁ బ్రోల్వచ్చి యంత జేఁడు॥ 301

సీ॥ చౌపరుల్ సుమిమీఱి సందడింపఁగ, బ్రోలఁ గైవారములు గ్రికుఁ
గములొనర్ప । బలువాయిదములు గ్రందిలగాణలాలతి వీనులకిం
పసు విందుఁ గూర్ప । వెలఁదులుసీవిరుల్ వీవ, మేడలనుండి వైద
వల్ సేసలు నలరిచల్ల । లలి కెంపుటారతుల్ చెలులు నివాళింప, వ
డి వేగరులు బరాబరులు సేయ । వఱలఁ బాఱులు గూడి దీవనలొసం
గ । నెల్లరొక్కుట జేజేలు నిడఁగ నగరు । నింపు మైఁ జొచ్చి పసిఁడి
సింగంపు గద్దెఁ । గలిమి మై జేఁడు పేరోలగమున నుండె॥ 302

సీ॥ నిజముఁ బాడి జగాన నిండార నెఱయంగ, మగలె వేల్పులుగాఁగమ
నఁగఁ జెలులు । వడి దప్పక దనున వానలు గురియంగ, మెండుగాఁ
బంటలు పండుచుండ । పసులయందెల్లడఁ బాఁడి పెంపారంగ, హో
ళి నెస్సుదిసొందియలర నౌరిమ । తెఱఁ గెన్నఁ బుడమి పైఁ దెఱగంటి
'జగమిది సుమియంచు వేల్పులు సూచి పొగడఁ॥ గలిమి బలిమియుఁ జె

లిమియు నెలమిమీఱ। సంతుమంతును నెంతేఁ గొఱంత లేక। పుడమి నంతయుఁ దేజునఁ గడిమిఁ జెకుఱ। వేలయేంగ్లహరిశ్చంద్రుఁ డేలుచుండె॥ 303

మ॥ అని, తొల్ల్రాఁతనుడిన్ గరంబెసఁగియుంపా నాహరిశ్చంద్రుతే। నినెఱానుద్ది, వ్యక కండుచూలి పెరిమెన్ నెర్పొప్పఁగాఁ బ్రొద్దుమ। న్మనికిన్ జెప్పినమాడిఁ, గబ్బమెనయన్ నాఁ నేర్పు నిప్పున్। దెనుఁగున్ మాటలఁ గూర్చినీకొసఁగితిన్, చెన్నుండ! నన్ బ్రోవవే॥ 304

క॥ ఎవ్వరుదీనిన్ వ్రాసిన। నెవ్వరు చదివినను వినిన నెవ్వఁడు గలిమిన్। నివ్వటిలసంతుమంతున్। ద్రెవ్వని మను గడను ... నెలమిన్॥ 305

సీ॥ కబ్బమియ్యది వ్రాయఁగాఁ గొంత. నొకనాఁడు నెలలఁ దనఁబుదియ బొట్టులు వెలుఁగ। గావివల్వలు దాల్చి కాళ్ల భావలు మెట్టినసుబ్రో చునుడయవర్లనఁ గనొకఁడు। యరిదిమానిసి నాకు నగుపడ నేమ్రొక్క దలిసి తానన్దొట్టఁదలఁకి యేను। అటఁ గొలంకువ క్రేవ నలరుదద్దడ మొకండ రసిడాఁగినఁ దానునరుగు దెంచి॥ అరిలి నా చేతియొకబ్బ మందియులరి। యొరిని చేతఁ బొత్తమిఁ కొండుమంతు। పరఁగఁ జేయింపవలెనంచుఁ బైనివలువ। కొంతనాకిచ్చి మటిఁగె, దలంతునతని॥ 306

సీ॥ వెలయఁ గ్రీస్తుపుట్టి వేయునెన్మిదినూటతొంబదాఱవయేటితోడ నడిచి, క్రాలెడు కలినాళ్లు వేలతొమ్మిదినూటతొంబదాఱవయేటిదొరసియపుడు। పరఁగు మన్మథపుష్యబహుళత్రయోదశి, నింగ్లీషుదొరతనంబెలయుచుండ। సరవివిక్టోరియా చక్రవర్తినియేలుబడి, మున్నుపెద్దనభట్టుమూర్తి॥ రామభద్రుఁడు లోనగు ప్రబలుకయితౌ క

ఱువలకునెల్లనెలవయి క్రాలుకృష్ణ। దేవరాయఁడు పెనుగొండ దినిఁ
బూని। వ్రాసితిఁ దెలుఁగుబాస నేర్పరులు మెచ్చ॥ 307

క॥ ఎందాఁకఁ బ్రొద్దుజాబిలు। లెందాఁకఁ బ్రాఁతమినుకు లెందాఁకఁ
జగం। బెందాఁకఁ జుక్కలుండునో। యందాఁకీకబ్బ మెందు నల
రుఁగాతన్॥ 308

క॥ కలిగినయొప్పులఁ గడవిడి। కలగనితప్పులను రోయఁగను కఱటుల
చే। తులనీకబ్బం బెన్నఁడు। మెలఁగమికల వేల్పు వేల్పుమేటిన్ గొ
లుతున్॥ 309

——:o:——

మ॥ గానయంపున్ బిగిమీటునన్ బయిపయిన్ గోలల్ వడిన్ బుచ్చి వెం।
టనెకంటూనినతోఁటి వేల్పుఁ బెనుదంటల్ మూఁటలన్ గ్రక్కఁగాఁ।
డనుదానన్ దెఱగంట్ల మేలెలమినింటన్ దేల్పఁగాఁ జేయుపా।
టనుబంటింపనితోఁటివింటిఁ బిడికింటన్ దాల్చు పెన్వేలుపా॥ 310

——:o:——

క॥ సిరినైతాఁ బేర్వైతే। వైనెరసరివై మెఱకరివై పాఱుంవై। రానె
లవై గొల్లంవై। ప్రానునెలవరియయిమించు రౌతగు వేల్పా॥ 311

——:o:——

శుద్ధనిరోష్ఠ్యసీసము॥ చన్నియదరిఁ జేరసాగిన రాకాసి చేడియఁ జెండిన
చిట్టికంద। అఱచేతఁ గడఁగి గట్టులఁ దిగఁ దాల్చి నెచ్చెలికాండ్ర నేచి
నచేగకాఁడ। యేత్తైఱఁగాఁడెల్ల నేర్చరా నెరగలి నెడయ నడంచిన
యెకఱ్ఱటేఁడ। అనికేగఁ గడఁగనియలకఱ్ఱినె కొఱ్ఱడికంగి సకనిచిన
కఱతలాఁడ॥ కెరలియెదిరిన తాటికెకిఱియ గలాసిఁ। గాఁడునే
యంగఁ జేర్ఱిగిక్కైనరాజిఁ। దాల్చియంతనక్రీడిసంతసందలంచి। తి
రిగినకడిందిచెట్టలదిట్టజెట్టి॥ 312

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధ పరమేశ్వరవరప్రసాదసంభూతసకల కలాకుశలసులాలసుల పారావారకళానిధి మండలమండనాయమానోర్వీమండలాఖండసత్కీర్తివిభవమండితగుండయశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాద్దంకితిరుమలతాతాచార్యవర్యశిష్య్యప్రశిష్యవట్టివేళ్లగోత్రోద్భవ అయ్యనకోటతిప్పగులశ్రేష్ఠితనూభవఆంగ్లేయ భైషజ్యకర్మచాతురీధౌరేయసరసకవితాసికాయపిద్వజ్జన విధేయపార్థసారథిశ్రేష్ఠినామధేయప్రణీతంబైవశుద్ధాంధ్రనిర్వచనకావ్యంబును సత్యవిజయనామాంకితంబును నగుహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు సర్వంబును పంచమాశ్వాసము సంపూర్ణము.